

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

**Procesní právo podle občanského
soudního řádu a insolvenčního zákona a
jejich sbližování se zaměřením na
realizaci práv a povinností účastníků
insolvenčního řízení**

JUDr. Ing. Patrik Kurz

disertační práce

k získání akademického titulu doktor

v oboru Teoretické právní vědy

Školitel: doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D.

Katedra: obchodního práva

Plzeň 2019

University of West Bohemia in Pilsen

Faculty of Law

**Procedural law by Code of Civil
Procedure and Insolvency Act , and their
convergence with a focus on the
realization of the rights and obligations of
participants in insolvency proceedings**

JUDr. Ing. Patrik Kurz

thesis

to obtain the academic degree doctor
in specialization Theoretical Law Science

Supervisor: doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D.

Department: commercial law

Pilsen 2019

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „Procesní právo podle občanského soudního řádu a insolvenčního zákona a jejich sbližování se zaměřením na realizaci práv a povinností účastníků insolvenčního řízení“ vypracoval samostatně a zachoval postupy ve vědecké práci obvyklé.

V Plzni dne 19. 6. 2019

Patrik Kurz

Obsah

1. Úvod	4
2. Současný stav zkoumané problematiky	8
Principy a zásady národní.....	8
Principy a zásady Evropské unie a mezinárodního práva	13
Stav dosavadního zpracování problematiky	18
3. Cíl disertační práce a metody výzkumu	22
Přínos práce	22
Metody výzkumu.....	23
4. Vymáhané pohledávky	28
Role osob v závazku.....	28
Základní aspekty vymáhaných pohledávek.....	29
Nákladovost vymáhání – soudní poplatek.....	33
Nákladovost vymáhání – záloha na náklady insolvenčního řízení.....	35
Nákladovost vymáhání – záloha na náklady důkazu dle o. s. ř.	40
Přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení – dílčí aspekty formálních požadavků.....	43
Pohledávka v insolvenčním řízení, v řízení o žalobě na zaplacení	45
Náležitosti přihlášky pohledávky, žaloby na zaplacení.....	49
Dílčí přihlašované pohledávky, dílčí nároky.....	56
Povinný formulář přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení, přílohy,.....	59
Formy podání přihlášky pohledávky - povinné podání přihlášky pohledávky v elektronické formě.....	63
Formy podání přihlášky pohledávky, formy podání žaloby na zaplacení - Podání přihlášky pohledávky bez povinnosti elektronické formy	67
Dispozice s pohledávkami, přihlášení pohledávky vůči manželu dlužníka	68
5. Právní úprava vymáhání pohledávek – vybrané duplicity	71

Příklad řešené duplicitní úpravy.....	71
Účel insolvenčního řízení a účel řízení o žalobě na zaplacení, výkonu rozhodnutí, exekuce.....	76
6. Příklad řešené odlišnosti právní úpravy	80
Aktivní legitimace	82
Poplatková povinnost	84
Forma vymáhání dluhu.....	85
Exekuční titul, samotné vymáhání	87
Účinky zahájení insolvenčního řízení	91
7. Dispozice s přihláškou pohledávky účastníky řízení a insolvenčním soudem, práva a povinnosti.....	100
Odmítnutí přihlášky pohledávky dle § 188 insolvenčního zákona	105
Odmítnutí přihlášky pohledávky pro opožděnost dle § 173 insolvenčního zákona.....	109
8. Žaloba na zaplacení, procesní důsledky vad žaloby.....	113
Náležitosti žaloby	115
Podání žaloby a jeho účinky.....	119
9. Přezkum pohledávek – nalézací fáze insolvenčního řízení	124
Přezkum pohledávek v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením a vybraná vázaná specifika odlišná od řízení o žalobě na zaplacení	124
První fáze přezkumu pohledávek	129
Druhá fáze přezkumu pohledávek	131
Třetí fáze přezkumu pohledávek	141
Vykonatelné pohledávky a jejich přezkum	142
10. Oddlužení podnikatelů a jeho role ve vymáhání závazků, dynamika vývoje právní úpravy	157
Stručný nástin vývoje dostupnosti oddlužení.....	158
Stanoviska vrchních soudů.....	160
Předpokládané změny oddlužení podnikatelů, veřejnoprávní dluhy.....	163

Očekávané změny v oddlužení podnikatelů.....	166
11. Insolvence a žaloba na zaplacení ve Spolkové republice Německo.....	173
Předpoklady a podmínky vymáhání pohledávek.....	173
Právní úprava insolvenčního práva Spolkové republiky Německo.....	177
Pohledávky v systému německého insolvenčního práva	180
Uspokojování věřitelů v rámci insolvenčního řízení, skončení insolvenčního řízení.....	183
Vliv Evropského práva na české a německé insolvenční právo.....	184
12. Návrhy de lege ferenda.....	190
13. Shrnutí, očekávaný přínos	193
14. Shrnutí v anglickém jazyce.....	204
15. Shrnutí v německém jazyce	208
16. Seznam použité literatury a pramenů	212

1. Úvod

Téma disertační práce „Procesní právo podle občanského soudního řádu a insolvenčního zákona a jejich sbližování se zaměřením na realizaci práv a povinností účastníků insolvenčního řízení.“ jsem zvolil s ohledem na skutečnost, že mám značné zkušenosti s danou tematikou jak z teoretického tak i praktického hlediska.

Publikační činnost týkající se jak procesní, tak i hmotněprávní úpravy civilního práva, a to včetně publikační činnosti ve vztahu k jednotlivým typům civilních řízení, je četná. Stále častější je pak i publikační činnost týkající se insolvenčního práva. Je tak na místě se zabývat spíše tématem opomíjeným, a to sjednocováním české právní úpravy, tématem tvorby kodexů s jednotnou obecnou úpravou a speciální úpravou pro nezbytné odlišnosti, a tím, zda jsou tyto odlišnosti důvodné. V základní rovině by právo mělo být srozumitelné a logicky uspořádané, a to zejména z důvodu, že se takovýmto právem mají řídit i právní laikové.

Insolvenční právo jako takového je pak relativně častým předmětem jak knižních, tak časopiseckých či internetových publikací. Jedná se však zejména o témata obecná - typu oddlužení, konkurz či způsoby řešení úpadku. Z procesního pohledu je však téma insolvenčního práva značně opomíjeno, a to zejména v rovině aplikace procesních norem obsažených jak v insolvenčním zákoně, tak i v občanském soudním řádu.

Vymáhání peněžitých pohledávek věřiteli v insolvenčním řízení představuje jednu ze stěžejních možností jak se domoci úhrady peněžité pohledávky dlužníkem vedle žaloby na zaplacení. Oproti například svévoli je však v případě domáhání se práva na úhradu dluhu v rámci insolvenčního řízení či prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení nezbytné naplnit veškeré předpoklady stanovené v insolvenčním zákoně či jiných právních předpisech. Je nezbytné si uvědomovat důsledky, které jsou spojeny s úkony zejména věřitelů, dlužníků či insolvenčních správců.

V insolvenčním řízení se uplatňují téměř všechny peněžité pohledávky věřitelů. Užití označení téměř všechny peněžité pohledávky, užití v předchozí

věť, je odůvodněno zejména tím, že nemá smysl uplatňovat v insolvenčním řízení peněžité pohledávky, jež se v insolvenčním řízení neuspokojují¹. Krom insolvenčního řízení se lze domáhat úhrady dluhu prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení ve spojení s výkonem rozhodnutí či exekucí. V insolvenčním řízení se uplatňují i pohledávky, jež byly uplatněny u soudu, pohledávky vykonatelné stejně tak i pohledávky již vymáhané výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Obecně se peněžité pohledávky uplatňují v insolvenčním řízení přihlášením pohledávky na předepsaném formuláři, a to v zákonné lhůtě. Ani skutečnost, že pohledávka věřitele není sporná, respektive, že takovouto pohledávku dlužník uznává, a to i jde-li o pohledávku vykonatelnou a vykonávanou v exekučním řízení či výkonem rozhodnutí, nezabavuje věřitele, který chce být v insolvenčním řízení na jejím základě poměrně uspokojen z dlužníkovy majetku, povinnosti přihlásit svoji pohledávku do insolvenčního řízení na předepsaném formuláři a ve stanovené lhůtě². Insolvenční řízení je paralelní možností vymáhání dluhu vedle řízení o žalobě na zaplacení a výkonu rozhodnutí a exekuce, a to s danými specifiky. Insolvenční řízení má do značné míry privilegované postavení s ohledem na snahu spravedlivého uspokojení všech věřitelů a s ohledem na snahu docílit návrat dlužníka zpět do ekonomicky aktivního života. Specifické postavení mají například věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem³.

Insolvenční řízení jako takové je typické užíváním ustálených forem, kdy k těmto patří i nezbytnost uplatnění – přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení. Právo věřitele podat přihlášku pohledávky lze chápat stejně jako právo věřitele podat žalobu na zaplacení. S ohledem na tuto skutečnost, tento účel, jsou stanovena insolvenčním zákonem i procesní pravidla pro postup věřitele. Nedodržení stanovených pravidel nevede k zániku pohledávky, nicméně vyvolává pro věřitele negativní následek, a to, že jeho pohledávka nebude

¹ Ustanovení § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) obsahuje taxativní výčet nároků a jejich příslušenství, které nelze uspokojit v žádné formě řešení úpadku dlužníka. Je-li v insolvenčního řízení uplatněna - přihlášena pohledávka vyloučená z uspokojení, insolvenční správce takovou pohledávku nezařadí do seznamu přihlášených pohledávek, který je podkladem pro přezkumné jednání.

² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 NSČR 118/2013-P287-16 ve věci MSPH 94 INS 24999/2012.

³ Ustanovení § 173 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) zakládá takovýmto pohledávkám zejména neomezenou lhůtu pro uplatnění pohledávky v rámci insolvenčního řízení.

uspokojována v rámci insolvenčního řízení. Jedná se o zcela přirozený a obvyklý důsledek uplatnění principu *vigilantibus iura scripta sunt* vytvářejícího rámec pro autonomní chování subjektů soukromoprávních vztahů⁴.

Primární otázkou, jak insolvenčního práva, tak i úpravy žalob na zaplacení a exekučního řízení, je smysl, význam a efekt vymáhání pohledávek. Každý smluvní vztah v sobě obsahuje i aspekt rizika, a to že povinný - dlužník nedostojí svým závazkům. První otázkou, kterou věřitel musí zvážit při uzavírání závazkového právního vztahu je, posouzení kvalit povinného – dlužníka. V současné době mnoho osob, a to jak fyzických tak i právnických naplňuje znaky úpadku. Některé takovéto tzv. rizikové osoby lze identifikovat z mnohých databází dlužníků případně z databáze insolvenčního rejstříku a seznamu úpadců. V několika posledních letech je v průměru ročně zahájeno 30 tisíc až 35 tisíc insolvenčních řízení, kdy téměř u poloviny z nich se jedná o dlužnické návrhy, kdy dlužník není povinen hradit své závazky prostřednictvím výkonu rozhodnutí či exekuce a je tak často velice obtížné zjistit rizika v ekonomické důvěryhodnosti povinného - dlužníka. Po posouzení ekonomických kvalit povinného – dlužníka je nezbytné dojít k závěru, zda má či nemá být uzavřen závazkový právní vztah, s tím, že jsou-li rizika značná, nemělo by z logických, ekonomických i právních důvodů k uzavření závazkového právního vztahu dojít.

Takovýto postup posuzování osoby povinného – dlužníka však není vždy možný a jsou situace, kdy je výslovně nereálný či vyloučený. Jedná se například o zajišťování služeb ve veřejném zájmu. Jako konkrétní příklad pak může sloužit zajišťování hromadné přepravy osob městskými hromadnými dopravami, kdy v takovémto případě není reálné kontrolovat ekonomickou úroveň každé z přepravovaných osob a současně zde existuje veřejný zájem na zajištění přepravy všem osobám majícím potřebu daného druhu přepravy. Závazkový vztah mezi osobou mající v úmyslu využít služeb městské hromadné dopravy a společností zajišťující městskou hromadnou dopravou vzniká nejpozději v okamžiku nástupu přepravované osoby do vozidla městské hromadné dopravy.

Je-li již závazkový právní vztah uzavřen a nastane situace, kdy je třeba vymoci pohledávku, je třeba zvolit nejvhodnější způsob, jakým bude dosaženo nejvyššího možného uspokojení věřitele. Při rozhodování, jaký institut je na místě

⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 118/2013, usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 22/2000, ze dne 01. 03. 2000.

při vymáhání pohledávky užít, je třeba posoudit některé skutečnosti. V takovém to případě je třeba se zabývat zejména výší dlužné částky, časovou náročností vymáhání dlužné částky a reálností vymožitelnosti dlužné částky. V současné době se k těmto parametrům přidalo i zohlednění důvodu vzniku dlužné částky, tj. například zda se jedná o dluh z titulu nedoplatku za poskytnuté mobilní služby, za dodávky elektrické energie či zda je jedná o situaci, kdy dlužník zastavil platby úvěru. S ohledem na potřebu maximální možné míry uspokojení dlužné částky věřitele, je třeba vždy zvolit nejvhodnější postup vymáhání dluhu. Je tak třeba vzít v potaz zejména některé vlastnosti pohledávky a dlužníka, a to efektivitu vymáhání, tedy, zda je dluh vymahatelný či zda není dán předpoklad jeho vymožení. Dále rychlost vymožitelnosti, tedy, zda je rychlejší mimosoudní či soudní řešení dané věci, respektive, zda je efektivnější využít soudního řešení – žaloby na zaplacení, a to zejména s ohledem na delší lhůty a vyšší náklady řízení. Také je třeba vzít v potaz náklady vymáhání dluhu, tedy kdo je povinen k úhradě soudního poplatku, nákladů právního zastoupení a dalších nákladů spojených s konkrétním typem řízení. Současně je třeba vzít v potaz vymahatelnost dluhu, tedy zda dlužník disponuje majetkem relevantní hodnoty či zda má příjem, ze kterého lze pohledávku průběžně uspokojovat. Z pohledu vymahatelnosti je třeba v současné době zjišťovat i skutečnosti, zda je s dlužníkem vedeno insolvenční řízení, a to jak s formou řešení úpadku oddlužením, tak i konkurzem, a to s ohledem na přerušení soudního řízení o žalobě na zaplacení dle insolvenčního zákona je-li žalovaný dlužníkem v insolvenčním řízení, kdy v insolvenčním zákoně je stanoveno kdy se řízení přerušuje a dále kdy lze výkon rozhodnutí či exekuci nařídit a nelze ji provést, případně kdy ji nelze ani nařídit.

2. Současný stav zkoumané problematiky

Principy a zásady národní

Pozitivní právo je zejména v posledních 30 letech značně proměnlivým. Tato značná proměnlivost pozitivního práva, která do značné míry snižuje právní jistotu, je dána trendem českých legislativních orgánů vyvíjet značnou činnost a generovat nové právní předpisy či je novelizovat. S ohledem na značnou proměnlivost právních úprav je nezbytné při interpretaci právních norem užití teleologické a logické interpretační metody vedle jazykové interpretační metody a současně užití základní prvky právního odvětví zakotvené v právních principech a zásadách. Neustále narůstající právní úprava, a to i prostřednictvím prováděcích právních předpisů, ve svém důsledku znamená nezbytnost specializace přinejmenším na jednotlivá právní odvětví.

Insolvenční zákon výslovně uvádí demonstrativní výčet zásad⁵, které slouží jako základní interpretační pravidla nejen pro insolvenční řízení, ale i pro incidenční spory, které jsou součástí insolvenčního řízení. Mezi zásady výslovně uvedené v insolvenčním zákoně patří:

- zákaz nespravedlivého poškození nebo nedovoleného zvýhodnění účastníků,
- zásada rychlosti⁶, která je patrná z množství lhůt stanovených insolvenčním zákonem, z nichž některé jsou značně krátké,
- zásada hospodárnosti,
- zásada nejvyššího uspokojení věřitelů,
- princip *pari passu*⁷,
- zásada ochrany práv nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení, kdy jako příklad lze uvést práva zajištěných věřitelů (*zástavní právo, soudcovské zástavní právo*⁸, *exekutorské zástavní právo aj.*),

⁵ Ustanovení § 5 písm. a) – d) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

⁶ K tomu např. argumentační část usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 02. 2009, č. j. 29 NSČR 7/2008-A-16.

⁷ KOLESÁR, P., HAVEL, B. Přípustnost tzv. předbalené reorganizace bez návrhu či proti vůli dlužníka. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7, s. 202.

⁸ V praxi bylo problematické rozhodnout, k jakému okamžiku vzniká soudcovské zástavní právo k nemovitostem. K tomuto např. z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 16/2011: „nabylo-li rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, stává se právo

- a principem zdržení se jednání, směřujícím k uspokojení mimo insolvenční řízení.

Vedle těchto zásad jsou v insolvenčním řízení aplikovány zásada poměrného uspokojení věřitelů⁹, princip společného zájmu věřitelů¹⁰ a princip automatického moratoria¹¹. Jednotlivé principy a zásady pak lze shledat u jednotlivých způsobů řešení úpadku, kdy například v případě úpadku dlužníka řešeného reorganizací je zakotven princip „cram-down“, umožňující insolvenčnímu soudu schválit reorganizační plán¹², pokud nebyl řádně přijat, za podmínek testu spravedlnosti reorganizačního plánu. Dalším principem specifickým pro úpadek řešený reorganizací je princip absolutní přednosti, spočívající v existenci skupin věřitelů majících přednostní právo na uspokojení. Obecně princip přednostního uspokojení lze shledat i u pohledávek za majetkovou podstatou¹³ a pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou¹⁴. Zobecněný princip přednosti lze dovodit i negativním vymezením, kdy insolvenční zákon výslovně stanoví pohledávky, jež nejsou v insolvenčním řízení uspokojovány žádným ze způsobů řešení úpadku¹⁵.

Právní úprava insolvenčního práva z důvodu svého specifického charakteru narušuje i základní principy soukromého práva. Jako příklad lze uvést princip *pacta sunt servanda*, který je narušen zejména principem poměrného uspokojení věřitelů. Principy, „které hrají klíčovou roli v argumentaci na podporu rozhodnutí o konkrétních zákonných právech a povinnostech“¹⁶, jsou výchozími standardy, respektive interpretačními pravidly, která jsou často vzájemně v kolizi¹⁷. Výčet zásad obsažený v ustanovení § 5 zákona č. 182/2006 Sb., o

věřitele na uspokojení z takového zajištění neúčinným od prohlášení konkursu na majetek dlužníka“.

⁹ Ustanovení § 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

¹⁰ Ustanovení § 2 písm. j) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

¹¹ Ustanovení § 109 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) - Účinky zahájení insolvenčního řízení, brání individuálnímu uspokojení věřitelů.

¹² Za splnění podmínky „rovného zacházení“ s každou zajištěnou pohledávkou.

¹³ Ustanovení § 168 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

¹⁴ Ustanovení § 169 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

¹⁵ Ustanovení § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

¹⁶ DWORKIN, R. *Když se práva berou vážně*. Praha : Oikoymenh, 2001, s. 51.

¹⁷ V závislosti na právní úpravě lze uvažovat stupnici od úpravy čistě pro- dlužnické až po úpravu čistě pro – věřitelskou.

úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) je výčetem demonstrativním, kdy některé aplikovatelné zásady jsou obsaženy přímo v insolvenčním zákoně, s tím, že jsou do značné míry aplikovatelné i obecné zásady soukromého práva. Insolvenční zákon výslovně odkazuje na přiměřené použití zásad občanského soudního řízení (ve stanoveném rozsahu). Z toho je jednoznačně patrné, že zásady civilního procesu v různé intenzitě vstupují do insolvenčního řízení. Vzhledem k narůstajícímu počtu mezinárodních či přeshraničních¹⁸ insolvencí a harmonizaci na evropské úrovni, ingerují do insolvenčního práva také principy evropského¹⁹ a mezinárodního úpadkového práva²⁰.

Insolvenční řízení je specifickou formou civilního řízení²¹. Insolvenční řízení je charakteristické zejména tím, že zahrnuje jak prvky řízení nalézacího, tak i vykonávacího²². Jak obecně v insolvenčním řízení, tak zejména v řízeních o incidenčních žalobách jsou aplikovány principy občanského soudního řízení za předpokladu, že subsidiární použití občanského soudního řádu²³ není v rozporu se zásadami a principy řízení insolvenčního. Užití zásad občanského soudního řízení na řízení insolvenční garantuje civilní rozměr ochrany práv subjektů práva, začleňuje insolvenční řízení mezi civilní řízení a posiluje právní jistotu v insolvenčním řízení. Mezi zásady občanského soudního řízení, které se aplikují na řízení insolvenční lze označit zejména:

- zásadu dispoziční,
- zásadu legálního pořádku,
- zásadu hospodárnosti,
- zásadu materiální pravdy,
- zásadu volného hodnocení důkazů,
- zásadu kontradiktornosti,
- zásadu projednací,
- zásadu veřejnosti,

¹⁸ Pojem „přeshraniční“ používá EIR.

¹⁹ ADAM, J. Evropské úpadkové právo. *Právní rozhledy*. 2006. č. 10., s. 366 a násl. nebo OMAR, P. J. *European Insolvency Law*. UK : University of Wales Swansea, 2004.

²⁰ Zajímavé je rovněž dělení na mezinárodní insolvenční právo soukromé a veřejné.

²¹ Toto tvrzení vychází z předpokladu, že stejně jako konkursní řízení, je i nové insolvenční řízení součástí civilního řízení. Viz. „Konkursní řízení je samostatná forma civilního procesu.“ K tomu např.: SCHELLEOVÁ, I., *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 12.

²² WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha : Linde Praha, a. s., 2008, s. 40.

²³ Ustanovení §7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

- zásadu ústnosti,
- zásadu přímosti²⁴,
- a zásadu koncentrace.

Některé ze zásad občanského soudního řízení však jsou s ohledem na charakter insolvenčního řízení modifikovány. Insolvenční řízení může být zahájeno pouze na návrh, stejně jako je tomu v případě řízení o žalobě na zaplacení, nicméně okruh osob aktivně legitimovaných k podání insolvenčního návrhu je odlišný od okruhu osob aktivně legitimovaných k podání žaloby na zaplacení²⁵. Z tohoto pohledu lze hovořit o zásadě dispoziční, společné pro oba typy řízení, jejímž opakem je pak zahájení řízení *ex officio*²⁶. Nyní se však zásada ofiiality v insolvenčním řízení ani v řízení o žalobě na zaplacení či výkonu rozhodnutí (exekuce) neaplikuje. Ani povinnost podat insolvenční návrh, stanovená v insolvenčním zákoně statutárnímu orgánu v případě úpadkového stavu právnické osoby, zásadu ofiiality neimplikuje. V případě insolvenčního řízení je zásada dispoziční do značné míry modifikována, kdy je třeba odlišovat dispozici s předmětem řízení. Jako příklad dispozice lze uvést právo podat návrh na vyhlášení moratoria nebo přihlášení pohledávky či popěrný úkon přihlášeného věřitele²⁷. Typickým projevem dispoziční zásady v insolvenčním řízení je taktéž možnost dlužníka či věřitele ovlivnit způsob řešení dlužníkovra úpadku²⁸.

Zásadu legálního pořádku lze shledat v insolvenčním řízení v jeho daném členění na jednotlivé fáze, jejichž pořadí nelze v závislosti na libovůli soudu či účastníků řízení měnit. V rámci řešení dlužníkovra úpadku reorganizací lze říci, že zásada legálního pořádku ustupuje zásadě arbitrárního pořádku do té míry, do jaké nejsou přesně určeny hranice mezi jednotlivými fázemi plnění reorganizace. Zcela výjimečně a okrajově se lze v insolvenčním řízení setkat i se zásadou vyšetřovací,

²⁴ STAVINHOVÁ, J. *Občanské právo procesní, řízení nalézací*. Brno: Doplněk, 1998.

²⁵ Hovoříme o návrhu dlužnickém a věřitelském, kdy věřitel není aktivně legitimován k podání návrhu na povolení oddlužení dlužníka. V případě řízení o žalobě na zaplacení není aktivně legitimován k podání žaloby dlužník.

²⁶ Za zmínku stojí úprava dle § 575 zákona č. 142/1950 Sb., o řízeních ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), která připouštěla likvidaci z úřední povinnosti.

²⁷ Návrh na vyhlášení moratoria může podat pouze dlužník, pohledávku je oprávněn přihlásit pouze věřitel, popěrný úkon může učinit jak dlužník či věřitel, tak i insolvenční správce.

²⁸ Dle § 152 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) je soud vázán usnesením schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkovra úpadku. Dle § 389 téhož zákona je k podání návrhu na povolení oddlužení oprávněn pouze dlužník (zastoupeném oprávněnou osobou dle § 390a téhož zákona), s tím, že soud oddlužení povolí, nejsou-li dány důvody pro nepovolení oddlužení (srov. § 395 až § 397 téhož zákona).

kdy judikatura²⁹ dovodila, že se vyšetřovací zásada užije při dokazování skutečností potřebných k osvědčení dlužníkovu úpadku při projednání insolvenčního návrhu věřitele a rozhodnutí o tomto návrhu. Povaha řízení o insolvenčním návrhu věřitele na vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka nevyklučuje, aby soud o skutečnostech, jež jsou mezi účastníky sporné, prováděl dokazování o tom, zda pohledávka věřitele skutečně existuje.³⁰ Zásada projednací se pak naopak projevuje v požadavku, aby účastníci řízení poskytli skutkové podklady pro rozhodnutí soudu, a to včetně důkazních prostředků. O projev zásady projednací jde ve většině podání, která jsou adresována soudu v rámci insolvenčního řízení, např. je tomu tak v případě podání návrh na vyhlášení moratoria dle § 115 IZ, v případě podání návrhu na vynětí majetku z majetkové podstaty dle § 226 IZ a rovněž v případě popěrného podání přihlášeného věřitele. Zásada vyšetřovací a zásada projednací se ve své čisté podobě uplatňují v podobě „všechno, nebo nic“, záleží na úvaze zákonodárce, v jakém vzájemném poměru a rozsahu je použije³¹. Pro insolvenční řízení je vzájemný poměr těchto dvou zásad velice důležitý, neboť výrazně ovlivňuje rychlost a hospodárnost řízení.

Za stěžejní zásadu občanského soudního řízení lze označit zásadu kontradiktornosti, a to se všemi důsledky, které z toho vyplývají³². V insolvenčním řízení se aplikace této zásady projevuje zvýšenou aktivitou účastníků při zajišťování důkazů, neboť prosazují v řízení vlastní práva a ovlivňují tak rychlost a hospodárnost insolvenčního řízení. V insolvenčním řízení je tato zásada lehce oslabena povinností insolvenčního soudu vykonávat dohlédací činnost³³. Zatímco pro řízení o žalobě na zaplacení (řízení dle občanského soudního řádu) je rozsáhlé dokazování ke zjišťování skutkového stavu zcela typické, pro insolvenční řízení je rozsáhlé dokazování pouze okrajovým,

²⁹ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR pod bodem VIII., ze dne 17. 06. 1998, sp. zn. Cjpn 19/98, publikovaného pod značkou Rc 52/98 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Rozhodnutí se sice vyjadřovalo k úpravě dle zákona o konkursu a vyrovnání, ale vzhledem ke shodě řešené problematiky, se usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 29. 04. 2010, č. j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-64, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 07. 2010 č. j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-68, uplatní i pro výklad insolvenčního zákona.

³⁰ Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 04. 2010, č. j. 29 NSČR 30/2009-A-64.

³¹ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003, s. 173.

³² STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003, s. 176.

³³ Dle ustanovení § 11 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

vztahovaným pouze ke specifickým situacím v insolvenčním řízení. Dá se říci, že dokazování je v insolvenčním řízení spíše nevídané, protože jsou zásady přimosti a materiální pravdy optimalizovány pomocí ostatních jmenovaných zásad tak, aby bylo umožněno naplnění účelu insolvenčního řízení. Při jednání před insolvenčním soudem lze shledat princip přimosti³⁴, kdy tento je oslaben v případě povolení dlužníkovy oddlužení, neboť pak je prováděn přezkum přihlášených pohledávek nikoli při ústním jednání u insolvenčního soudu, ale přezkum přihlášených pohledávek je prováděn insolvenčním správcem, v podstatě jakožto soudním komisařem, mimo jednání u insolvenčního soudu. Do značné míry sporným je pak princip materiální pravdy, který zakládá potřebu zjistit skutečný skutkový stav tak, aby bylo možné rozhodnout na základě pravdy a spravedlivosti. Pojmy pravdy a spravedlnosti jsou však pojmy značně otevřenými – diskurzivními.³⁵ Podstatnou modifikaci zásad občanského soudního řízení ve vztahu k insolvenčnímu řízení lze shledat i u zásad:

- vyloučení nákladů vzniklých během insolvenčního řízení z uspokojení³⁶ z majetkové podstaty,
- cílem insolvenčního řízení není vydání konečného rozhodnutí,
- přímého uspokojení nároků.³⁷

Principy a zásady Evropské unie a mezinárodního práva

Jak již bylo uvedeno výše, zejména pro insolvenční řízení jsou důležitými i principy evropského úpadkového práva a mezinárodního úpadkového práva. Insolvenční právo je aktuálním tématem nejen národním, ale je aktuálním tématem i z pohledu Evropské unie, kde lze pozorovat setrvalou snahu o sjednocování národních právních úprav. Vzhledem ke skutečnosti, že sjednocení národních úprav je v současné době spíše nepředstavitelné, soustředí se Evropská unie spíše na plošnou úpravu zásad a principů úpadkového práva, na pravomoc a působnost národních orgánů a rozhodné právo. O obtížnosti sjednocování úpadkového práva svědčí mimo jiné i 89 odstavců úvodních ustanovení přijaté

³⁴ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha : Linde Praha, a. s., 2008, s. 73.

³⁵ Pojmy otevřenými k diskusi, kdy jejich význam je vnímán rozdílně a je do značné míry proměnlivý zejména na změnách hodnotového žebříčku společnosti.

³⁶ Vyjma pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavené.

³⁷ ZOULÍK, F. *Zákon o konkursu a vyrovnání*. Komentář. Praha : SEVT, 1992, s. 22-23.

právní úpravy nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2015/848 o insolvenčním řízení.³⁸

Evropská organizace INSOL Europe³⁹ označila za čtyři primární oblasti, které je vhodné harmonizovat práva přednostních věřitelů (preferences), reorganizační plán (reorganisation or composition plans), přezkum a zjištění pohledávek (claim validation) a úpadek propojených osob – koncernů (insolvency of group of company). Tyto oblasti byly také zahrnuty do aktuální úpravy uvedené výše, která má formu nařízení. Všechny zde uvedené zásady jsou českému insolvenčnímu právu imanentní. Dle profesora Goode⁴⁰ rozlišujeme deset základních principů korporátního⁴¹ insolvenčního práva:

1. insolvenční právo (režim) uznává práva nabytá v obchodněprávním režimu ještě před likvidací (konkursem) společnosti⁴²,
2. věřitelům slouží k uspokojení pouze majetek⁴³ dlužníka^{44 45},
3. zajištění a další věcná práva, která vznikla před zahájením insolvenčního řízení, nejsou prohlášením úpadku dotčena⁴⁶,
4. insolvenční správce chrání a spravuje majetkovou podstatu⁴⁷,
5. uplatnění práv *in personam* (pohledávky za osobou, nikoliv věcná práva) proti společnosti, jsou nahrazena právem na podíl ze zpeněžení majetkové podstaty⁴⁸,
6. po prohlášení úpadku přestává být společnost faktickým vlastníkem svého majetku⁴⁹,

³⁸ K tomu například nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 05. 2000, o úpadkovém řízení, které bylo nahrazeno v celém rozsahu nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení, které vstoupilo v platnost dne 25. 06. 2015, s tím že tato úprava se vztahuje na řízení zahájená po 26. 06. 2017.

³⁹ Více k této organizaci na <http://www.insol-europe.org/>.

⁴⁰ Sir Royston Miles „Roy“ Goode CBE QC FBA.

⁴¹ Přiměřená aplikace všech uvedených principů je možná ve všech způsobech řešení dlužníkovra úpadku, a to bez ohledu na to, zda se jedná o korporaci či nikoliv.

⁴² Volně přeloženo z původního znění: „*insolvency law recognizes rights accrued under the general law are as follows*“.

⁴³ Obsah majetkové podstaty dle § 206 insolvenčního zákona, k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 823/2006, publikováno ve Sbírce rozhodnutí pod č. 69/2009.

⁴⁴ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 03. 2003, sp. zn. 29 Odo 560/2001: „*do majetkové podstaty nenáleží majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí*“.

⁴⁵ Volně přeloženo z původního znění: „*only the assets of the debtor company are available for its creditors*“.

⁴⁶ Volně přeloženo z původního znění: „*security interests and other real rights created prior to the insolvency proceeding are unaffected by the winding up*“.

⁴⁷ Volně přeloženo z původního znění: „*the liquidator takes the assets subject to all limitations and defences*“.

⁴⁸ Volně přeloženo z původního znění: „*the pursuit of personal rights against the company is converted into a right to prove for a dividend in the liquidation*“.

7. nepeněžitá pohledávka dlužníka v konkursu nemůže být uspokojena jinak než podílem na zůstatku vzniklém zpeněžení majetkové podstaty⁵⁰,
 8. konkurz akceleruje splatnost pohledávek věřitelů⁵¹,
 9. nezajištěným věřitelům náleží uspokojení dle principu *pari passu*⁵²,
 10. společníci a členové společnosti nejsou za její závazky odpovědní⁵³.
- Princip omezené odpovědnosti značně snižuje výtěžnost celého insolvenčního řízení a tak snižuje i výslednou výši uspokojení věřitelů. Princip omezené odpovědnosti však platí zásadně až na výjimku doktríny propíchnutí závoje společnosti (*corporate veil piercing*). V rámci insolvenčního procesu se s touto doktrínou můžeme setkat ve spojení jak s nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení⁵⁴, tak nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení⁵⁵, které předchozí citované nahradilo.

Shodu v principech insolvenčního práva obsažených v insolvenčním zákoně s principy mezinárodního práva lze shledat u zásady *par conditio creditorum* a principu *pari passu*. Insolvenční právo je ovládáno zásadou *par conditio creditorum*, která výrazně ovlivňuje postavení jednotlivých věřitelů. Dle této zásady nemají mít jednotliví věřitelé vůči druhým žádné výhody⁵⁶. S jednotlivými fázemi insolvenčního řízení, zejména pak se zahájením insolvenčního řízení jsou spojeny stanovené účinky, kdy tyto značně ovlivňují postavení věřitelů. Postavení věřitelů se zcela zásadně mění zejména zahájením insolvenčního řízení. Fletcher uvádí, že podle této zásady jsou podmínky všech věřitelů rovné. K tomu dodává, že tato maxima vyjadřuje generální představu o spravedlivém přístupu ke všem věřitelům⁵⁷, s tím, že připouští v reálných

⁴⁹ Volně přeloženo z původního znění: „*on liquidation the company ceases to be the beneficial owner of its assets*“.

⁵⁰ Volně přeloženo z původního znění: „*no creditor has any interest in specie in the company's assets or realisations*“.

⁵¹ Volně přeloženo z původního znění: „*liquidations accelerates creditors' rights to payment*“.

⁵² Volně přeloženo z původního znění: „*unsecured creditors rank pari passu*“.

⁵³ Volně přeloženo z původního znění: „*members of a company are not as such liable for its debts*“.

⁵⁴ LOKAJÍČEK, J. Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2011, č. 12, sv. 19, s. 425-437.

⁵⁵ Odst. 36 úvodních ustanovení nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení.

⁵⁶ S výjimkou těch věřitelů, kterým poskytuje konkrétní právo či privilegované postavení přímo právní úprava.

⁵⁷ FLETCHER, F. I., *Insolvency in Private International Law: National and International Approaches*. Oxford : Oxford University Press, 2005., s. 8-17.

podmínkách existenci výjimek prolamujících rovné postavení věřitelů, a to zejména s odkazy na jednotlivé národní právní úpravy. Obecně předpoklad rovného zacházení v insolvenčním řízení zajišťuje klasická zásada civilního procesu - zásada rovnosti.

Základním principem insolvenčního řízení je taktéž princip *pari passu*⁵⁸, vyjadřující způsob rozdělení majetku zahrnutého do majtkové podstaty v případě zjištění dlužníkovu úpadku, a to v závislosti na způsobu řešení úpadku. Kolesár s Havlem uvádějí, že je logické věřitele rozlišovat zejména podle tohoto principu⁵⁹. Doktrína rozlišuje mezi silnou verzí *pari passu* (strong version of *pari passu*) a slabou verzí *pari passu* (weak version of *pari passu*). V případě silné verze *pari passu* jde o situaci, kdy jsou přihlášené a zjištěné pohledávky nezajištěných věřitelů uspokojovány v rozsahu, v jakém vznikly vůči dlužníku před zahájením insolvenčního řízení⁶⁰. Verze slabé *pari passu* zohledňuje preference specifických druhů privilegovaných pohledávek před pohledávkami obecnými.

V rozhodnutí in *Re Bank of Credit and Commerce International S.A.* (1996)⁶¹ je princip *pari passu* definován jako: "*Stejně zajištěným, úměrný výsledek. Principem distribuce majetku dlužníka je rovnost zacházení mezi věřiteli, přičemž věřitelé obdrží plnění v závislosti na povaze svých nároků.*"⁶² Modelový zákon UNCITRAL⁶³ popisuje *pari passu* jako zásadu, podle které jsou věřitelé stejné povahy uspokojeni ze zdrojů majtkové podstaty dlužníka úměrně.

Zákonodárce obecně argumentuje požadavkem hospodárneho a efektivního procesu. Efektivnost je vnímána jako instrumentální hodnota, nejde o hodnotu sama o sobě, ale o dosahování efektivnosti právě prostřednictvím práva. Pro

⁵⁸ GOODE, R. *Principles of Corporate Insolvency Law*. Sweet and Maxwell. Student Edition. London : Sweet & Maxwell, 2005.

⁵⁹ K tomu uvádí § 5 písm. b) insolvenčního zákona in KOLESÁR, P., HAVEL, B. Přípustnost tzv. předbalené reorganizace bez návrhu či proti vůli dlužníka. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7. s. 202.

⁶⁰ FINCH, V. *Corporate insolvency law: Perspectives and Principles*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009, s. 599 a násl.: "*that unsecured creditors as a whole, are paid pro rata to the extent of pre-insolvency claims.*"

⁶¹ SEALY, L., WORTHINGTON, S. *Cases and Materials in Company law*. Oxford : University press, 2008, s. 472.

⁶² FINCH, V. *Corporate insolvency law: Perspectives and Principles*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009, s. 599 a násl.

⁶³ UNCITRAL, Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment [online]. 1997 [citováno cit. 2018-04-15] Dostupný z: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/pre-leg-guide-part-three.pdf>> .

naplnění požadavku efektivního procesu je zcela zásadní co nejlepší definování principů a zásad daného řízení, a to bez ohledu na pramen práva, ve kterém je princip či zásada zakotvena. Výše uvedené principy a zásady mají stejný axiomatický základ. Proto je na místě sledovat jednotlivé principy jak společně, tak v jejich souhrnu a to tím spíše při stanovování významu v civilních avšak rozdílných typech řízení jakými jsou insolvenční řízení a řízení dle občanského soudního řádu. Za společný cíl pak lze označit, že si jednotlivé principy nesmí v zásadě protirečít.

Dílčí závěr

Zásady civilního procesu v různé intenzitě vstupují do insolvenčního řízení. Vzhledem k narůstajícímu počtu mezinárodních či přeshraničních⁶⁴ insolvencí a harmonizaci na evropské úrovni, ingerují do insolvenčního práva také principy evropského⁶⁵ a mezinárodního úpadkového práva⁶⁶. Insolvenční řízení je specifickou formou civilního řízení⁶⁷. Užití zásad občanského soudního řízení na řízení insolvenční garantuje civilní rozměr ochrany práv subjektů práva, začleňuje insolvenční řízení mezi civilní řízení a posiluje právní jistotu v insolvenčním řízení. Jak již bylo uvedeno dříve, právo věřitele podat přihlášku pohledávky lze chápat stejně jako právo věřitele podat žalobu na zaplacení. Insolvenční řízení je charakteristické zejména tím, že zahrnuje jak prvky řízení nalézacího, tak i vykonávacího⁶⁸.

Zatímco pro řízení o žalobě na zaplacení (řízení dle občanského soudního řádu) je například rozsáhlé dokazování ke zjišťování skutkového stavu zcela typické, pro insolvenční řízení je rozsáhlé dokazování pouze okrajovým, vztahovaným pouze ke specifickým situacím v insolvenčním řízení. Dá se tak říci, že dokazování je v insolvenčním řízení spíše nevídané, protože zásady přímosti a materiální pravdy optimalizovány pomocí ostatních již dříve uvedených zásad tak, aby bylo umožněno naplnění účelu insolvenčního řízení.

⁶⁴ Pojem „přeshraniční“ používá EIR.

⁶⁵ ADAM, J. Evropské úpadkové právo. *Právní rozhledy*. 2006. č. 10., s. 366 a násl. nebo OMAR, P. J. *European Insolvency Law*. UK : University of Wales Swansea, 2004.

⁶⁶ Zajímavé je rovněž dělení na mezinárodní insolvenční právo soukromé a veřejné.

⁶⁷ Toto tvrzení vychází z předpokladu, že stejně jako konkursní řízení, je i nové insolvenční řízení součástí civilního řízení. Viz. „Konkursní řízení je samostatná forma civilního procesu.“ K tomu např.: SCHELLEOVÁ, I., *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 12.

⁶⁸ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha : Linde Praha, a. s., 2008, s. 40.

Stav dosavadního zpracování problematiky

Aktuálně je právní úprava insolvenčního práva s návazností na občanské soudní řízení zakotvena zejména v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, vyhlášce č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona a vyhlášce č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

V současné době je vydáno mnoho odborných publikací, komentovaných znění zákonů, odborných článků i kvalifikačních prací jak na dílčí témata insolvenčního práva, tak na dílčí témata občanského soudního řízení. Jedná se například o: Kotoučová, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008; Landa, M. Ekonomika insolvenčního řízení, Ostrava: KEY Publishing, 2009; Maršíková, J. a kol. Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. Praha: Leges, 2011; Pachel, L., Insolvenční zákon s judikaturou. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011; Richter, T. Insolvenční právo, 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008; Richter T., Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění, článek publikovaný ve Sbírce prací na téma Insolvenční právo, Ostrava: KEY Publishing: 2006 Ostrava; Babušková, J: Oddlužení manželů – aneb co v zákoně nenajdete, Bulletin advokacie, číslo 4/2012; Havel, B., Oddlužení – zbraň nebo hrozba?, Právní rozhledy, číslo 2/2007; Kavan P., Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení, Právní rozhledy, číslo 12/2008; Řeháček, O: Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře, Bulletin advokacie, číslo 7-8/2011; Bartončíková, K., Křiváčková, J. Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 a problémy s ní spojené. Právní rozhledy. 2009, roč. 17, č. 17; Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář I. díl. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006; David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N. et al. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters

Kluwer ČR, a.s., 2009; Derka, L. Občanské soudní řízení a zásada neúplné apelace. Právní rozhledy, 2003, roč. 11.

Žádný z výše uvedených však nesrovnává a nehledá společné východisko pro insolvenční řízení a řízení o žalobě na zaplacení podle občanského soudního řádu včetně výkonu rozhodnutí a exekuce. Provedeným šetřením nebyla zjištěna žádná tuzemská odborná publikace pojednávající o komparaci insolvenčního řízení a řízení podle občanského soudního řízení a stejně tak nebylo zjištěno zpracování tématu sblížování, sjednocování či inkorporace insolvenčního práva, insolvenčního řízení do občanského soudního řádu. Stávající literatura se omezuje převážně na komentářovou literaturu věnující se vlastnímu výkladu zákonných ustanovení. V komentářové literatuře k občanskému soudnímu řádu se s odkazy na úpravu insolvenčního práva lze setkat zcela okrajově a spíše výjimečně. V komentářové literatuře k insolvenčnímu zákonu se však s odkazy na občanský soudní řád setkáme častěji. Jedná se zejména o komentáře k subsidiárnímu užití občanského soudního řádu pro insolvenční řízení (k ust. § 7 insolvenčního zákona) či o komentáře ke konkrétním odkazům jako například pro stanovení nepostižitelné části příjmu či majetkové podstaty dlužníka (k ust. § 207 insolvenčního zákona)⁶⁹. Speciálním typem a zřejmě jediným popisovaným typem provázanosti insolvenčního řízení a řízení dle občanského soudního řádu jsou účinky insolvenčního řízení na řízení nalézací a vykonávací dle občanského soudního řádu. Zde se však stále jedná v podstatě jen o komentářovou literaturu a poznámkové publikace s judikaturou⁷⁰. Dílčí aspekty nikoli komplexní zpracování vztahu mezi insolvenčním řízením a řízením nalézacím a vykonávacím dle občanského soudního řádu lze pak nalézt zejména v krátkých odborných textech na internetu⁷¹.

⁶⁹ Například: KOZÁK, Jan, DADAM Alexandr, PACHL Lukáš, BUDÍN Petr, Insolvenční zákon, Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2008, Právní stav v ASPI k: 01. 12. 2017. ISBN: 978-80-7552-932-9.

⁷⁰ Například: MARŠÍKOVÁ Jolana a kolektiv, Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou, 3. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, s. r. o., 2018, 1240 stran, ISBN: 978-80-7502-257-8.

⁷¹ Například: Účinek zahájení insolvenčního řízení na probíhající řízení u jiného soudu | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 10.06.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucinek-zahajeni-insolvencniho-rizeni-na-probihajici-rizeni-u-jineho-soudu-90433.html>, K některým aspektům českého a německého mezinárodního insolvenčního práva | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 10.06.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-ceskeho-a-nemeckeho-mezinarodniho-insolvencniho-prava-107385.html>.

Společným charakterem zkoumaných řízení ani možnostmi sblížení se však odborná literatura nezabývá. Lze nalézt i podrobnější odborné texty, ty se však věnují vybraným dílčím tématům, institutům nebo postupům buď v rámci insolvenčního řízení nebo v rámci nalézacího či vykonávacího řízení dle občanského soudního řádu. Tuzemská literatura se však nepřetržitě vyvíjí, jsou publikovány nové odborné texty, tyto se však soustředí zejména na pozitivní výklad platné právní úpravy. Ačkoli jsou k dispozici mnohé knižní či časopisecké publikace, mnohé odborné texty na internetu, zabývají se tyto zejména komentováním zákonných ustanovení případně komentováním judikатурních závěrů. Vztahem sledovaných řízení, možností sblížení sledovaných řízení, identifikací společných znaků sledovaných řízení a důvodností znaků odlišných předmětných řízení, se však odborné texty nezabývají.

V oblasti akademických prací se vztahem, odlišnostmi, provázaností a možnostmi sblížení insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení – v její nalézací a vykonávací fázi, odborníci taktéž nezabývají. I zde jsou zpracovávána pouze dílčí témata bez vzájemných vazeb mezi sledovanými řízeními. Žádný z autorů akademických prací se hlouběji nezabýval vzájemným vztahem insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení v jeho nalézací a vykonávací fázi.

Odborné texty zveřejňované v časopiseckých periodících se opět zabývají pouze samostatně a odděleně řízením dle občanského soudního řádu či insolvenčním řízením, a to převážně jen v jejich dílčích aspektech bez vzájemných vazeb těchto řízení.

Tuzemská literatura, jak bylo uvedeno výše, neposkytuje dostatek podnětů ke zpracování výzkumného úkolu. Obdobná situace nastává i v případě posuzování zahraniční odborné literatury, neboť i zde jsou zpracovávána zejména dílčí témata řízení o žalobě na zaplacení – nalézací a následně vykonávací fázi či dílčí témata insolvenčního řízení. Obdobně je na tom i odborná učebnicová a skriptová literatura⁷². Ani v komentářové literatuře se nelze setkat s komplexnějším zpracováním vazeb insolvenčního řízení a řízení dle občanského

⁷² Například: BORK, Reinhard. *Einführung in das Insolvenzrecht*. 7. vydání. Mohr Siebeck, Tübingen 2014, ISBN 978-3-16-153153-8., FOERSTE, Ulrich. *Insolvenzrecht*. 6. vydání. C. H. Beck, München 2014, ISBN 978-3-406-66842-5.

soudního řádu⁷³. Časopisecké odborné texty se pak zabývají buď dílčími tématy daných řízení či se specializují na aspekty ekonomických dopadů insolvence či strategického řízení⁷⁴. Zahraniční literatura se výrazně více zabývá ekonomickými a právními aspekty insolvenčního řízení současně. Průzkumem zahraniční literatury však obdobně jako v případě tuzemské literatury nebylo zjištěno zpracování vztahu mezi insolvenčním řízením a civilním řízením – řízením o žalobě na zaplacení – v nalézací a následné vykonávací fázi. Komplexním zdrojem úpravy, přesto však stále jen v dílčích oblastech, jsou právní předpisy, doporučení a stanoviska orgánů a institucí Evropské unie (viz výše v části zásad).

⁷³ Například: NERLICH, Jörg, RÖMERMANN, Volker. *InsO – Kommentar zur Insolvenzordnung*. Beck, Grundwerk 1999, ständig aktualisierte Loseblattsammlung., KIRCHHOF, Hans-Peter. LOWOWSKI, Hans-Jürgen, STÜRNER, Rolf. *Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung*. 3 svazky. 2. vydání. Beck, München 2008.

⁷⁴ Například LAUER, Hermann. *Konditionen-Management. Zahlungsbedingungen optimal gestalten und durchsetzen*. ISBN 3-87881-124-1., SCHELIBERG, Bernhard. *Sanierungsmanagement*. Berlin 2017. 2. vydání. Erich Schmidt, ISBN 978-3-503-17134-7.

3. Cíl disertační práce a metody výzkumu

Přínos práce

Disertační práce se zabývá tématem, které není ve vzájemné souvislosti v tuzemské odborné literatuře dostatečně probádáno. V průběhu studia dostupné literatury, judikatury a v návaznosti na polostrukturované rozhovory s odborníky na daná témata a v souvislosti se zpracováváním dílčích souvisejících témat vznikají při vlastním psaní práce nové náměty.

Disertační práce se zabývá vícekolejností civilního procesního práva, a to úpravou procesního práva podle občanského soudního řádu a procesního práva podle insolvenčního zákona. Jedním ze současných trendů vývoje civilního práva je sjednocování právní úpravy do kodexů. Jednou z těchto snah je i vytvoření kodexu upravujícího komplexně civilní procesní právo, a to jak obecně s úmyslem vytvořit universální civilní procesní soubor právních norem, tak individuálně pro jednotlivá odvětví, kdy je třeba zohlednit specifické potřeby určitých typů řízení jako například výkonu rozhodnutí a exekuce nebo právě insolvenčního řízení.

Jako dílčí cíl je nezbytné vymezení vybraných teoretických pojmů jak z insolvenčního práva, tak z občanského soudního řízení, s tím, že je třeba určit ekvivalenty těchto pojmů a identifikovat rozdílnosti obsahu takovýchto ekvivalentů a následně určit z jakého důvodu a za jakým účelem jsou zjištěné odlišnosti zakotveny v zákonných ustanoveních. Současně je třeba komparovat vybrané dílčí fáze samotného průběhu insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení případně i následného výkonu, kdy je třeba určit jaké instituty z občanského soudního řízení se v rámci insolvenčního řízení použijí aktuálně, jaké naopak v současné době použít nelze a jaké by bylo vhodné zahrnout mezi instituty, které by napomohly efektivnímu řízení a ekonomičnosti řízení.

Cílem práce je na základě teoretických poznatků, analýzy a výkladu zákonných ustanovení, judikatury a pozorování reálného průběhu insolvenčního řízení a občanského soudního řízení vytvořit základ (argumentační baterii) pro jednotnou právní úpravu obecné části občanského soudního řízení, a to alespoň v některých částech, a nastínit možnosti užití společných ustanovení a speciálních ustanovení ve vztahu k insolvenčnímu řízení, jako i navrhnout dílčí změny právní úpravy *de lege ferenda*.

K právní úpravě jak insolvenčního řízení, tak občanského soudního řízení je třeba přistupovat nejen z pozice soudů, insolvenčních správců a dlužníků nýbrž také z pozice obchodních korporací a veřejnoprávních institucí. Tento pohled je stěžejním zejména z toho důvodu, že právě obchodní korporace jsou povětšinou věřitelem v závazkovém právním vztahu s peněžním plněním nebo jak povinným, tak i oprávněným v závazkovém právním vztahu s nepeněžitým plněním. Jakožto dílčí cíl je tak na místě definování podstatných rysů a specifických aspektů vymáhání pohledávek. Tento dílčí cíl je nezbytný pro naplnění cíle hlavního. Dalším dílčím cílem je pak vyjádření maximálně objektivizovaného subjektivního stanoviska autora pro dílčí právní úpravu de lege ferenda.

S ohledem na dané téma není zcela možné precizní stanovení jednoduchých hypotéz, které by byly následně potvrzeny či vyvráceny. Vedle hypotézy je tak na místě stanovení vědeckého úkolu, a to identifikace dílčích pojmů a institutů insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení se zohledněním následného vymáhacího řízení, jejich komparace v důležitých znacích a identifikace možností společné úpravy a úpravy nutně individualizované pro daný typ řízení v závislosti na účelu daných řízení.

Metody výzkumu

Předmětnou práci lze rozčlenit na dvě v zásadě neoddělené části, a to část teoretickou a část praktickou se závěrečným zhodnocením. Část teoretickou a praktickou nelze bez dalšího oddělit s ohledem na rozsah zkoumané problematiky a s ohledem na dané téma. V daném tématu nelze oddělit část ryze teoretickou od části praktické a to z důvodu, že dané téma je čistě s praktickými prameny, kdy teoretický rámec lze stanovit pouze pro dílčí témata bez jejich vzájemné provázanosti. V teoretické rovině předmětné práce je použita především metoda literární rešerše, komparace, analýza odborné literatury, judikatury a právních předpisů, syntéza a metody interpretace práva. Prostřednictvím literární rešerše je vytvořen kritický náhled právní úpravy insolvenčního řízení a procesní úpravy žaloby na zaplacení a výkonu rozhodnutí (popřípadě exekuce). Literární rešerše je užito pro zajištění komplexního přehledu současných legálních zdrojů daného tématu. Tyto odborné informace jsou následně logicky uspořádány od nejobecnějšího po jednotlivá specifika daného typu řízení, včetně zohlednění

účelu, kterého má být dosaženo každým z těchto řízení, a jejich podstatných znaků, tj. obecného nalézacího a vykonávacího řízení, a to s následným srovnáním.

V teoretické rovině je komparována právní úprava žaloby na zaplacení a následného výkonu rozhodnutí či exekuce s insolvenčním řízením, které zahrnuje jak fázi nalézací, tak i fázi vykonávací. Zároveň jsou komparovány základní znaky výše uvedených institutů. Komparovány jsou zejména totožné i odlišné znaky aktivní legitimace k podání žaloby na zaplacení a výkonu rozhodnutí (exekuce) a insolvenčního řízení, ekonomická nákladovost, koncentrace řízení, časová náročnost obou řízení, ustanovení zákona užívaná v obou řízeních, kdy v závislosti na účelu daných řízení a jejich základních zásadách lze identifikovat jak totožný tak i odlišný výklad konkrétní normy, způsob zjištění – dosažení exekučního titulu k danému peněžnímu nároku, možnosti uspokojování zjištěných nároků atd. Současně jsou komparovány předpoklady pro využití těchto institutů. Výstupem je pak stanovení shodných a rozdílných znaků, s tím, že tohoto je využito jako základního stupně zobecnění a umožnění analogických úsudků.

Další podstatnou metodou užitou v teoretické rovině této práce je analýza odborné literatury, judikatury a právních předpisů. Žaloba na zaplacení a výkon rozhodnutí (exekuce) s insolvenčním řízením jsou pojímány v jejich jednotlivých časových úrovních existence, včetně jejich překážek, a současně jsou děleny na jejich jednotlivé základní znaky s cílem poznání jejich jednotlivých aspektů. Analýza je prováděna na základě informací obsažených jednak v právních předpisech jakožto základním rámcem a současně na základě výkladu obsaženého v odborné literatuře a v závislosti na aplikační praxi (judikatuře), kdy odborná literatura rozebírá jak teoretický rámec jednotlivých právních norem, tak i zohledňuje praktickou stránku věci ve vazbě na potřeby osob majících zájem na předmětném řízení (zejména účastníků řízení) a pohled a postupy soudů. Současná odborná literatura se však vždy zabývá jak insolvenčním řízením tak žalobou na zaplacení a výkonem rozhodnutí a exekucí vždy samostatně a odděleně, kdy jediným průnikem bývá pouze identifikace kdy a v jakém rozsahu lze či nelze vést řízení a žalobě na zaplacení a kdy lze či nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí či exekuci.

Při interpretaci právních norem je užito jednak metody jazykové (gramatické), kdy je norma vykládána podle jejího textu, s tím, že se vychází ze

struktury právní normy a vztahů mezi jednotlivými částmi souvětí a současně podle obsahu jednotlivých částí vět a termínů. Logické metody interpretace právních norem je pak užito pro identifikaci logických souvislostí mezi jednotlivými právními normami s provázáním jednotlivých hypotéz, dispozicí a případných sankcí. Interpretace je současně prováděna ve vazbě na účel daného ustanovení, účel daného typu řízení.

Následně je užito syntézy ke sjednocování jednotlivých aspektů řízení o žalobě a výkonu rozhodnutí (exekuce) a insolvenčního řízení. Je identifikována totožnost – překrývání úpravy a odlišnost úpravy, a to ve vazbě na odlišný charakter a účel těchto řízení, s cílem vytvoření celku vyloženého právního rámce této právní oblasti se zohledněním jak práv a povinností dlužníka – žalovaného a věřitele – žalobce, tak i se zohledněním judikатурních závěrů.

Těmito metodami je vytvořen celkový rámec relevantních institutů domáhání se uspokojení peněžitých nároků s definováním relevantní právní úpravy pro následné užití v praktické rovině. V praktické rovině je užito zejména analýzy konkrétního typu řízení, komparace, pozorování, syntézy a metod kvalitativního přístupu k výzkumu, a to formou polostrukturovaného rozhovoru.

V praktické rovině je soustředěna pozornost na vybraná řízení, domáhání se uspokojení peněžitých nároků jak prostřednictvím insolvenčního řízení v závislosti na způsob řešení úpadku tak v rámci řízení o žalobě na zaplacení. Pozornost je zaměřena na odlišnosti zapříčiněné zajištěním pohledávek včetně současného vývoje postupů zajištěných věřitelů a na odlišnosti zapříčiněné podnikatelským charakterem závazku. Pozornost je zaměřena také na specifičnost přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení, privilegované pohledávky a postupy soudu v návaznosti na kvality přihlášky pohledávky a přihlašované pohledávky. Zaměření je okrajově směřováno i na incidenční spory, kdy tyto se mohou jevit jakožto forma přezkumu rozhodnutí nejen nalézacích soudů v řízení o žalobě na zaplacení.

Metoda analýzy je užita ve vztahu k totožnostem a odlišnostem jak právní úpravy tak i totožnostem a odlišnostem způsobu dosahování účelu insolvenčního řízení a žaloby na zaplacení, výkonu rozhodnutí a exekuce. Analýzy je dále užito ve vztahu k nákladovosti a využívanosti těchto institutů. Analýzou je zjištěn současně i okruh pohledávek a věřitelů vystupujících jak v insolvenčním řízení tak i v tradičním řízení o žalobě na zaplacení s následným výkonem rozhodnutí

(exekucí). Tímto jsou zajištěny dílčí údaje, které je následně možné vzájemně komparovat jakožto prvky složitého celku.

Komparací jsou následně zjištěny odlišnosti ve využívání těchto řízení, odlišnosti v základní právní úpravě, v průběhu těchto řízení i ve změně poměrů v jednotlivých fázích těchto řízení. Komparovány jsou současně počty a druhy vymáhaných pohledávek a počty a druhy osob věřitelů domáhajících se svého nároku jednou z těchto forem soudního vymáhání pohledávek. Komparovány jsou v základní rovině i náklady na vymožení pohledávky, a to jak v rozsahu soudních poplatků, tak i v rozsahu odměn a náhrad hotových výdajů advokátů a insolvenčních správců.

Pozorování jevů a procesů vybraných řízení je prováděno soustavně po dobu nejméně 8 předcházejících let a stále trvá. Je sledována zejména struktura a účel daných řízení a její vzájemná kooperace či překážkovou.

Následně je užito syntézy k vytvoření uceleného pohledu na pozici a roli daných řízení, kdy jsou identifikovány jejich funkční i faktické překryvy, totožnosti a odlišnosti právních úprav a je dán jasný přehled pro identifikaci rozsahu potřeby dvou samostatných odlišných právních úprav. Jako příklad je na místě uvést úpravu občanského soudního řádu, kdy zde je upraveno nalézací řízení a část řízení vykonávacího, kdy je zde komplexně upraven výkon rozhodnutí na kteroužto úpravu se pak odkazuje v exekučním řádu ve vztahu k úpravě exekuce. Vedle této úpravy pak stojí úprava jak nalézací fáze, tak vykonávací fáze obsažená v insolvenčním zákoně, kdy zde je odkaz na subsidiární užití občanského soudního řádu značně omezený. Jediným argumentem takovéto dvojkolejnosti právních úprav je pak odlišný účel těchto řízení, který však zejména z procesního pohledu nemůže sám o sobě obstát, a to zejména s přihlédnutím na požadavek právní jistoty.

Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů jak s odborníky - akademickými teoretiky a praktiky – zejm. soudci, advokáty a insolvenčními správci, tak s právními laiky či pololaiky – dlužníky a věřiteli, jsou zjištěny relevantní pohledy těchto skupin na danou tematiku pro další zpracování. Jsou zjišťovány zejména odlišnosti zapříčiněné zajištěním pohledávek včetně současného vývoje postupů zajištěných věřitelů a soudů a odlišnosti zapříčiněné podnikatelským charakterem závazku. Pozornost je zaměřena také na specifickou přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení oproti řízení o žalobě na

zaplacení, privilegované pohledávky a postupy věřitelů, insolvenčních správců a soudů v návaznosti na kvality přihlášky pohledávky a přihlašované pohledávky. Zaměření je směřováno okrajově i na incidenční spory, kdy tyto se mohou jevit jakožto forma přezkumu rozhodnutí nejen nalézacích soudů v řízení o žalobě na zaplacení. Předmětnými rozhovory jsou získány údaje o reálném využívání domáhání se nároků v rámci insolvenčního řízení a prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení a následného výkonu rozhodnutí či exekuce. Závěrem pak je opět použita metoda syntézy k vyhodnocení jednotlivých zjištění.

4. Vymáhané pohledávky

Role osob v závazku

V každodenní realitě fyzických osob i osob právnických se setkáváme se smluvní realizací uspokojování potřeb jednotlivců i skupin. K uspokojování potřeb je však nezbytné disponovat finančními prostředky na úhradu realizace takovýchto potřeb. Nedisponuje-li však osoba finančními prostředky k realizaci potřeb z vlastních zdrojů připadá v úvahu zajištění takovýchto finančních prostředků prostřednictvím bankovních či jiných nebankovních subjektů poskytujících finanční prostředky za úplatu. Z tohoto pohledu se tak setkáváme se subjekty, které jako předmět své činnosti mají poskytování finančních prostředků, se subjekty uspokojujícími potřeby jiných přímo svojí činností a se subjekty jejichž potřeba má být uspokojována. Osoba, jejíž potřeba má být uspokojována, pak vystupuje zejména v pozici dlužníka a objednatele (kupujícího). Takováto osoba, a to ať se jedná o osobu fyzickou či právnickou, však ne vždy je schopna dostát svým závazkům, dostává se do prodlení a její finanční závazky se stávají splatnými. V tuto chvíli je pak na místě rozlišovat osoby fyzické a právnické v pozicích dlužníků a věřitelů s ohledem na realizaci jejich práv a povinností.

Zde pak dochází k porušení smluvních povinností povinným - dlužníkem, k nesplnění dluhu řádně a včas, kdy v rámci soukromého práva přichází v úvahu vymáhání pohledávek jako logický následek nesplnění povinnosti svémocí, mimosoudním jednáním či soudní cestou, a to buď žalobou na zaplacení dle občanského soudního řádu a následným výkonem rozhodnutí či exekucí nebo insolvenčním návrhem či přihláškou pohledávky v rámci insolvenčního řízení.

Jak občanský soudní řád, tak i insolvenční zákon umožňují vymáhat peněžitá plnění, a to zcela odlišným způsobem, kdy v rámci insolvenčního řízení se dá zjednodušeně říci, že dochází k „hromadnému řízení o žalobě na zaplacení a následnému vymáhání“ s primárním předpokladem pro posuzování důvodu, výše a pořadí pohledávky věřitele, uznání závazku, což je zcela odlišný přístup oproti řízením podle občanského soudního řádu. S ohledem na tuto skutečnost je pak důležitým cílem rozvíjejícím závěry o sjednocování právní úpravy předmětných civilních řízení zamyšlení zejména nad procesními právy a povinnostmi dlužníků a žalovaných a věřitelů a žalobců. Zde je důležité zejména posoudit rozdílnost intenzity povinnosti tvrdit a dokazovat v občanském soudním řízení oproti řízení

insolvenčnímu. Vzhledem ke skutečnosti, že insolvenční řízení ve značné míře nahrazuje občanské soudní řízení, a to jak v rovině žalob na zaplacení tak výkonu rozhodnutí a exekuce, je třeba identifikovat výhody a nevýhody kratšího a procesně méně složitého insolvenčního řízení oproti řízení podle občanského soudního řádu. Kromě povinnosti tvrdit a dokazovat je zde třeba se dále zabývat koncentrací řízení, možnostmi vymáhání pohledávek věřiteli, zejména pak režimem přihlašování a uplatňování pohledávek, ale také soudními poplatky a dalšími náklady s řízeními spojenými.

V části zabývající se insolvenčním právem a občanským soudním řízením v rámci Evropské unie, bude věnována pozornost zejména právu Evropské unie a základním aspektům insolvenčního práva a základním aspektům obecného civilního soudního řízení Spolkové republiky Německo. Podstatné je pak i identifikovat požadavky na státy Evropské unie zakotvené přímo v právu Evropské unie a na výklady právních pojmů. Účelem této části je pak popis základních institutů, základní komparace způsobu úpravy insolvenčního řízení v právních pořádcích vybraných subjektů, tedy jestli je ve svém důsledku úprava insolvenčního práva zcela samostatná, stojící vedle úpravy občanského soudního řízení, či zda se jedná o úpravu zcela zahrnutou, která je součástí občanského soudního řízení či zda je úprava insolvenčního řízení u vybraného subjektu odkazující na subsidiární použití obecné procesní úpravy civilního procesního práva.

Základní aspekty vymáhaných pohledávek

Jednou ze základních otázek spojených jak s insolvenčním řízením, tak řízením o žalobě na zaplacení ve spojení s exekucí či výkonem rozhodnutí, je smysl, význam a efekt vymáhání pohledávek. Každý závazkový vztah v sobě obsahuje i aspekt rizika, a to že jedna ze smluvních stran nedostojí svým povinnostem. První otázkou, kterou musí osoba, jejíž nárok nebyl splněn, zvážit při uzavírání závazkového právního vztahu, je posouzení kvalit druhé smluvní strany. V současné době mnoho osob, a to jak fyzických tak i právnických naplňuje znaky úpadku. Některé takovéto tzv. rizikové osoby lze identifikovat, jak již bylo uvedeno výše, z mnohých databází dlužníků případně z databáze insolvenčního rejstříku a seznamu úpadců. Po posouzení ekonomických kvalit

druhé smluvní strany je nezbytné dojít k závěru, zda má či nemá být uzavřen závazkový právní vztah, s tím, že jsou-li rizika značná, nemělo by z logických důvodů k uzavření závazkového právního vztahu dojít. Tento aspekt je podstatný i z právního pohledu zejména v případě je-li předmětným závazkem smlouva o úvěru (srov. ustanovení § 75 a 86 zákona č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru⁷⁵)⁷⁶. Je nezbytné mít vždy na paměti, že s vymáháním závazku vznikají další náklady. Nákladovost vymáhání je třeba brát v potaz i přesto, že tyto náklady budou následně povinnou osobou uhrazeny spolu s původním dluhem.

Posuzování druhé smluvní strany však není vždy možné, s tím, že jsou situace, kdy to je výslovně nereálné či vyloučené. Jako příklad lze uvést zajišťování služeb ve veřejném zájmu či poskytování stravovacích či ubytovacích služeb, konkrétně pak například zajišťování hromadné přepravy osob hromadnými dopravami či poskytování ubytování v hotelech či poskytování ubytování v sociálních bytech obcemi, kdy v takovémto případě není reálné kontrolovat ekonomickou úroveň každé z takovýchto osob, případně zde současně existuje veřejný zájem či u sociálního bydlení je přímo dána vysoká pravděpodobnost snížené „bonity“ druhé strany smlouvy. Například závazkový vztah mezi osobou mající v úmyslu využít služeb hromadné dopravy a společností zajišťující hromadnou dopravou vzniká nejpozději v okamžiku nástupu přepravované osoby do vozidla městské hromadné dopravy.

Je-li již závazkový právní vztah uzavřen a nastane situace, kdy je třeba vymoci pohledávku, je třeba zvolit nejvhodnější způsob, jakým bude dosaženo nejvyššího možného uspokojení věřitele. Při rozhodování, jaký institut je na místě při vymáhání pohledávky užít, je třeba posoudit některé skutečnosti. V takovémto případě je třeba se zabývat zejména výší dlužné částky, časovou náročností vymáhání dlužné částky a reálností vymožitelnosti dlužné částky. K těmto parametrům je však třeba přidat i finanční náročnost vymáhání pohledávky. S vymáháním pohledávky jsou spojeny různé a mnohé náklady, které budou sice povětšinou přiznány věřiteli, a dlužníku bude uložena jejich úhrada, nicméně přesto nemusí dojít k jejich úhradě, a to ať například z důvodu možného osvobození dlužníka od dluhů po splnění oddlužení v míře nižší než 100 % nebo

⁷⁵ Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 3. 5. 2016, č. j. 17 C 70/2015-56, který byl potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 6. 2017, č. j. 8 Co 88/2017-97.

⁷⁶ K neplatnosti takovéto smlouvy viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2221/2013.

například z důvodu, že dlužník nebude mít dostatečný majetek k úhradě pohledávky či například při situaci, kdy pořadí pohledávky je natolik vysoké, že je pravděpodobné, že k uspokojování dané pohledávky nikdy nedojde. Náklady spojené s vymáháním pohledávky často mohou být i vyšší než byla původní výše pohledávky.

Pro zajištění maximální možné míry uspokojení dlužné částky, je namíste zvolit vždy vhodný postup vymáhání a je tak třeba zohlednit zejména některé vlastnosti a to jak pohledávky, tak i dlužníka. Je tak třeba posoudit efektivitu vymáhání – tedy zda je vůbec pohledávka vymožitelná či zda se jedná o tzv. toxickou pohledávku. Dále je třeba posoudit rychlost vymáhání – tedy zda je rychlejší mimosoudní či soudní řešení dané věci. Samotnou vymahatelnost – tedy zda má dlužník postižitelný majetek nebo příjem, ze kterého může být pohledávka uspokojena, jeho současnou finanční situaci a předpoklad jejího vývoje, zda je již s dlužníkem vedeno nějaké nalézací či vykonávací řízení a kolik má celkem věřitelů a s jakými pohledávkami. V neposlední řadě je třeba posoudit nákladovost vymáhání - kdo ve výsledku hradí soudní poplatky, náklady právního zastoupení, ale také náklady předsoudního vymáhání jako například náklady na osobu, její mzdu či odměnu, jež poveden evidenci pohledávek, jež bude vyzývat dlužníky k úhradě dluhů, náklady na poštovné či jiné náklady spojené s mimosoudním smírným řešením dané věci.

Základním předpokladem pro úspěšné vymáhání pohledávek je řádně vedená evidence pohledávek věřitele. Pro účely vymáhání splatné pohledávky je nutné jednoznačně určit nejen výši pohledávky, ale také doložit její důvod a případně i pořadí. Z pohledu soudního řízení je žalobce povinen nejen tvrdit, ale současně i dokazovat jím tvrzené skutečnosti. Soudu je tak nutné doložit důvod a výši předmětné pohledávky a v případě, že se jedná o pohledávku zajištěnou, tak i pořadí zajištěné pohledávky a označit předmět zajištění. Do insolvenčního řízení lze přihlásit i pohledávku dosud nesplacnou, zatímco v řízení o žalobě na zaplacení se lze domáhat pouze pohledávky splatné.

Prvním právní úpravou předvídaným krokem, který by měl věřitel učinit při samotném vymáhání své pohledávky je tzv. předžalobní výzva k plnění, ve které věřitel uvede existenci splatné pohledávky včetně uvedení jejího důvodu a výše případně i pořadí a označení předmětu zajištění, s tím, že vyzve povinného – dlužníka, aby ve stanovené lhůtě – náhradní lhůtě – uhradil svůj dluh. Tuto výzvu

je nezbytné zaslat dlužníku ve lhůtě alespoň 7 dní před podáním žaloby na zaplacení dlužné částky na adresu dlužníka pro doručování případně na adresu, která je věřiteli známa jako poslední známá adresa dlužníka. Tato výzva má svůj účel v tom, aby se věřitelé primárně pokusili vymáhat své pohledávky mimosoudní cestou a nepřetěžovali tak soudy žalobami ve snaze snížit své náklady na vymáhání splatných pohledávek. Pro zajištění tohoto, aby primárně věřitelé pečovali o své pohledávky sami, stanoví občanský soudní řád podmínku takovéto předžalobní výzvy k plnění v návaznosti na přiznání nákladů řízení žalobci, který měl úspěch ve věci, proti žalovanému. V případě, že věřitel svému dlužníku nezaslal takovouto výzvu k plnění, může soud přiznat žalobci, který měl ve věci úspěch, náhradu nákladů řízení pouze ve výjimečných případech a pouze z důvodů hodných zvláštního zřetele (ustanovení § 142a občanského soudního řádu). V insolvenčním řízení však obecně o náhradě nákladů řízení věřitelů rozhodováno není – náhrada nákladů řízení věřitelům není přiznávána.

Zde je na místě poznamenat, že náklady řízení ve značném množství případů představují vyšší částku, než je částka, která je věřitelem vymáhána. Zejména ve skutkově a právně složitých věcech a v případech, kdy je vymáhána vyšší částka, představují náklady řízení částku v řádech desetitisíců. Náklady řízení jsou zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně soudního poplatku, ušlého výdělků účastníků, nákladů důkazů, tlumočného, náhrady za DPH, odměny za zastupování advokátem nebo notářem a odměny pro mediátora za první setkání s mediátorem nařízené soudem (ustanovení § 137 občanského soudního řádu).

Je-li výzva k úhradě dlužné částky dobře formulována, je-li stručná, pochopitelná a jednoznačně představující možné způsoby řešení nastalé situace s uvedením důsledků, dochází ve značném množství případů k dohodě o plnění dluhu ve splátkách či k úplné úhradě dluhu jednou platbou. Tímto dochází k minimalizaci nákladů věřitele na vymáhání pohledávky a současně k minimalizaci nárůstu dluhu dlužníka o náklady věřitele na vymáhání pohledávky. Značná část dlužníků z okruhu jak fyzických osob, tak i osob právnických nehradí své dluhy z technických důvodů jako například - chyba v zadání trvalého příkazu, změna banky, chyba v komunikaci, případně z důvodu momentálního nedostatku volných finančních prostředků například z důvodu dočasné ztráty zaměstnání – příjmu, či nutnosti úhrady nečekaného jednorázového

výdaje. Zejména v těchto případech má značný význam uvést v předžalobní výzvě vyčíslení nákladů nalézacího a případně vykonávacího řízení, které by byl dlužník povinen uhradit vedle primárního dluhu, za předpokladu, že by se věřitel úspěšně domáhal zaplacení dluhu u soudu. Toto však není obligatorní náležitostí předžalobní výzvy.

Pro konkrétnější představu nákladovosti vymáhání pohledávek prostřednictvím soudu jsou dále vybrány některé dílčí náklady vztahující se k řízení o žalobě na zaplacení a k insolvenčnímu řízení. Při posuzování nákladovosti jak pro věřitele, tak pro dlužníka v insolvenčním řízení je třeba vycházet ze samotného účelu insolvenčního řízení, zjednodušeně obnovy ekonomické aktivity dlužníka, s tím, že insolvenční řízení v sobě zahrnuje jak zjednodušenou formu nalézacího řízení, tak i výkon rozhodnutí.

Vzhledem ke skutečnosti, že žaloba má z formálního hlediska obsahové náležitosti, které musí splňovat, jinak je soudem odmítnuta a vzhledem ke skutečnosti, že důsledkem neunesení břemene tvrzení či důkazního břemene v rámci řízení zapříčiní neúspěch ve sporu, je vhodné svěřit minimálně vymáhání pohledávky žalobou na zaplacení tzv. firemnímu právníkovi či subjektu poskytujícímu právní služby. Zde vznikají vedle nákladů řízení další náklady věřitelů jako například náklady na zaměstnávání osob vymáhajících pohledávky věřitelů.

Nákladovost vymáhání – soudní poplatek

V případě žaloby na zaplacení patří mezi první náklady spojené s vymáháním dluhu úhrada soudního poplatku. Je-li předmětem žalobního návrhu *„peněžité plnění do částky 20 000 Kč, činí soudní poplatek 1 000 Kč. Je-li předmětem žaloby však částka vyšší než 20 000 Kč až do částky 40 000.000 Kč činí soudní poplatek 5 % z této částky a je-li žalovaná částka vyšší než 40 000 000 Kč činí soudní poplatek 2 000 000 Kč a 1 % z částky přesahující 40 000 000 Kč, s tím, že částka nad 250 000 000 Kč se nezapočítává“* (Položka č. 1 odst. 1 Sazebníku soudních poplatků). Z tohoto pohledu může soudní poplatek představovat nemalou částku, kterou je primárně věřitel povinen uhradit nejpozději na výzvu soudu. Nicméně v případě úspěchu věřitele (žalobce) ve sporu, bude soudní poplatek jakožto součást nákladů řízení předmětem rozhodnutí

soudu o náhradě nákladů řízení, kdy bude ve většině případů uloženo žalovanému uhradit žalobci částku připadající na uhrazený soudní poplatek. V obdobném režimu jsou i náklady důkazů či náklady právního zastoupení (zák. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif).

Toto prvotní zatížení povinností úhrady soudního poplatku lze ve většině případů snížit, a to volbou formy domáhání se úhrady dlužné částky návrhem na vydání elektronického platebního rozkazu, kdy v těchto případech činí „*soudní poplatek 400 Kč, je-li žalovaná částka do 10 000 Kč bez příslušenství, 800 Kč je-li žalovaná částka vyšší než 10 000 Kč do 20 000 Kč a 4 % z žalované částky, přesahuje-li tato částku 20 000 Kč*“ (Položka č. 2 Sazebníku soudních poplatků). Z tohoto pohledu je pak varianta domáhání se úhrady pohledávky prostřednictvím návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu z pohledu nákladů hrazených v souvislosti s uplatněním nároku levnější, než „standartní“ žaloba na zaplacení. Návrh na vydání elektronického platebního rozkazu lze podat na formuláři podepsaném žalobcem za předpokladu, že peněžité plnění nepřevyšuje částku 1 000 000 Kč (ustanovení § 174a občanského soudního řádu). Nelze-li elektronický platební rozkaz vydat, je doplatek soudního poplatku hrazen až po rozhodnutí ve věci, kdy soud stanoví v meritorním rozhodnutí při rozhodování o nákladech řízení v návaznosti na úspěch stran ve věci povinnost úhrady doplatku soudního poplatku do výše stanovené položkou č. 1 Sazebníku soudních poplatků – viz výše⁷⁷. Je-li tedy žalobce ve sporu úspěšný, je žalovanému uložena povinnost úhrady nákladů řízení, a to i v rozsahu již uhrazeného soudního poplatku věřitelem. Počáteční náklady věřitele na vymáhání pohledávky jsou v tomto případě nižší, s tím, že bude-li mít věřitel úspěch ve věci, budou mu následně uhrazeny jeho náklady na vymáhání pohledávky zahrnuté jak do žalované částky (poplatky za zasílání výzev atd.), tak náklady na vymáhání pohledávky, které jsou zahrnuty pod náklady řízení. Není však možné zcela odhlédnout od skutečnosti, že je-li soudní poplatek věřitelem uhrazen a je-li i následně uhrazen věřiteli zpět dlužníkem, jedná se o částku, se kterou nemohl věřitel nakládat, nemohl ji zhodnocovat či s ní jinak hospodařit, není zohledněna ani ztráta či posílení hodnoty těchto peněžních prostředků například v důsledku inflace či deflace.

⁷⁷ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 2.2014 č. j. 93Co 56/2013 – 55, dostupné v databázi ASPI č. JUD250875CZ.

Budeme-li parametr soudního poplatku jakožto parametr nákladovosti vymáhání pohledávky zkoumat z pohledu insolvenčního řízení, zjistíme, že v insolvenčním řízení připadá v úvahu povinnost úhrady soudního poplatku pouze za situace, kdy je věřitel návrhatelem v insolvenčním řízení – je podán tzv. věřitelský insolvenční návrh, s tím, že zde není stanovena splatnost soudního poplatku jak tomu je ve výše uvedených případech v návaznosti na podání návrhu (žaloby), nýbrž v návaznosti na rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění úpadku dlužníka či zamítnutí insolvenčního návrhu. V případě podání insolvenčního návrhu věřitelem činí soudní poplatek 2 000 Kč (Položka č. 4 písm. c/ Sazebníku soudních poplatků). Částka soudního poplatku 2 000 Kč je částkou pevnou a není závislá na výši vymáhané částky, neboť se jedná o soudní poplatek za „zahájení“ insolvenčního řízení nikoli o poplatek za uplatnění pohledávky věřitelem v rámci insolvenčního řízení. Věřiteli v rámci insolvenčního řízení obecně nenáleží náhrada nákladů řízení. O náhradě nákladů řízení je v rámci insolvenčního řízení rozhodováno pouze v incidenčních sporech. Uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení a to ať u insolvenčního soudu či u insolvenčního správce není zpoplatněno soudním poplatkem.

Dílčí závěr

S ohledem na výše uvedené pak lze uzavřít, že z pohledu soudních poplatků není vymáhání pohledávky v rámci insolvenčního řízení, oproti řízení o žalobě na zaplacení, zatíženo žádným soudním poplatkem. Ve vztahu k soudnímu poplatku za rozhodnutí ve věci – o existenci či neexistenci úpadku, je pak tento stanoven paušální částkou nezávislou na způsobu řešení úpadku či počtu a výši přihlašovaných pohledávek zjišťovaných a uspokojovaných v rámci insolvenčního řízení.

Nákladovost vymáhání – záloha na náklady insolvenčního řízení

Vedle povinnosti úhrady soudního poplatku připadá v úvahu jakožto náklad věřitele na vymáhání svých pohledávek dále záloha na náklady, jež vzniknou v souvislosti s daným řízením. V případě řízení o žalobě na zaplacení, stejně tak jako v případě řízení o incidenční žalobě v rámci insolvenčního řízení, připadá v úvahu úhrada zálohy na náklady důkazu dle ustanovení § 141

občanského soudního řádu (viz dále). V případě insolvenčního řízení pak připadá v úvahu záloha na náklady insolvenčního řízení.

V případě naplnění zákonných předpokladů dle ustanovení § 108 insolvenčního zákona je navrhovatel k výzvě insolvenčního soudu povinen k úhradě zálohy na náklady insolvenčního řízení. Záloha na náklady insolvenčního řízení představuje zdroj příjmů pro situaci, bude-li po zjištění úpadku dlužníka potřeba hradit náklady insolvenčního řízení z majetkové podstaty. Od 01. 07. 2017, kdy nabyla účinnosti novela insolvenčního zákona provedená zákonem č. 64/2017 Sb. lze rozdělit zálohy na náklady insolvenčního řízení na zálohy fakultativní a zálohy obligatorní. V případě obligatorní zálohy na náklady insolvenčního řízení je splatnost této zálohy současně s podáním insolvenčního návrhu, s tím, že úhrada této zálohy je podmínkou projednatelnosti věřitelského insolvenčního návrhu. Obligatorností současné úhrady takovéto zálohy spolu s podáním věřitelského insolvenčního návrhu má být zajištěna ochrana před tzv. šikanózními insolvenčními návrhy směřujícími jak vůči osobám právnickým tak i fyzickým⁷⁸.

Insolvenční zákon stanoví v ustanovení § 108 odst. 1 povinnost úhrady zálohy na náklady insolvenčního řízení s rozlišením, zda je dlužník, vůči kterému je podáván věřitelem insolvenční návrh, podnikatelem či nikoli. Podává-li věřitel insolvenční návrh vůči dlužníku právnické osobě podnikateli, činí záloha, jež má být navrhovatelem – věřitelem uhrazena 50 000 Kč. Je-li dlužníkem právnická osoba, jež není podnikatelem či fyzická osoba, činí záloha na náklady insolvenčního řízení 10 000 Kč. Zda je záloha uhrazena v hotovosti u insolvenčního soudu či bezhotovostním převodem na bankovní účet soudu je irelevantní. Nezbytné je však dodržet splatnost spolu s podáním věřitelského insolvenčního návrhu.

Z obecné úhradové povinnosti zálohy na náklady insolvenčního řízení jsou vyňati navrhovatelé, jež jsou zaměstnancem případně bývalým zaměstnancem dlužníka za předpokladu, že jejich pohledávka již uplatňují v insolvenčním řízení vůči dlužníku spočívá jen v pracovněprávních nárocích, dále jsou vyňati spotřebitelé, jejichž pohledávky uplatňované v insolvenčním řízení vůči dlužníku spočívají v nároku vyplývajícím ze spotřebitelské smlouvy, a dále navrhovatelé,

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

jenž podle § 107 odst. 1 insolvenčního zákona přistoupili k běžícímu insolvenčnímu řízení dříve zahájenému.

Nebude-li navrhovatelem – věřitelem záloha na náklady insolvenčního řízení řádně a včas uhrazena insolvenční soud insolvenční návrh tohoto věřitele jako zjevně bezdůvodný odmítne dle ustanovení § 128a odst. 2 písm. d) insolvenčního zákona.

Vedle uvedených situací, kdy je úhradová povinnost zálohy na náklady insolvenčního řízení obligatorní, zůstává insolvenčnímu soudu dále pravomoc uložit navrhovateli fakultativní zálohu na náklady insolvenčního řízení dle ustanovení § 108 odst. 2 insolvenčního zákona. Insolvenční soud má pravomoc do doby rozhodnutí o podaném insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli povinnost úhrady zálohy na náklady insolvenčního řízení je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak. Bude se tak jednat zejména o situace, kdy je zřejmé, že dlužník nemá žádný majetek, jež by bylo možné v rámci insolvenčního řízení zpeněžit a z výtěžku zpeněžení pak hradit náklady insolvenčního řízení. Zatímco výše obligatorní zálohy na náklady insolvenčního řízení je stanovena konkrétní částkou, a to 50 000 Kč nebo 10 000 Kč, výše fakultativní zálohy na náklady insolvenčního řízení má stanoveno pouze své maximum – 50 000 Kč.

Je-li insolvenčních navrhovatelů více, jsou tyto povinni k úhradě zálohy fakultativní společně a nerozdílně (ustanovení § 108 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona). Ve vztahu k úhradě obligatorní zálohy na náklady insolvenčního řízení společně a nerozdílně v případě více navrhovatelů insolvenční zákon toto výslovně nestanoví.

Lhůtu pro úhradu fakultativní zálohy na náklady insolvenčního řízení stanoví insolvenční soud v rozhodnutí, jímž ukládá navrhovateli – věřiteli povinnost úhrady této zálohy. Prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení sice není podle § 83 insolvenčního zákona přípustné, nicméně však není znemožněno uhradit zálohu i později, respektive do doby, kdy insolvenční soud z nezaplacení zálohy vyvodí zákonem předvídané důsledky.

Počátek běhu lhůty k úhradě zálohy na náklady insolvenčního řízení je nezbytné navázat na právní moc daného rozhodnutí, neboť je proti němu přípustné odvolání⁷⁹.

Ani fakultativní zálohu na náklady insolvenčního řízení nelze uložit k úhradě navrhovateli – věřiteli, jež je zaměstnancem nebo bývalým zaměstnancem dlužníka a jehož pohledávka uplatňovaná v insolvenčním řízení vůči dlužníku spočívá jen v pracovněprávních nárocích⁸⁰. Je-li věřitelem – navrhovatelem osoba, jež je statutárním orgánem dlužníka s tím, že vykonává u dlužníka činnost statutárního orgánu v pracovním poměru, a jeho pohledávka vyplývá jen z pracovněprávního nároku, nejedná se o osobu, jež by byla osvobozena od povinnosti placení zálohy na náklady insolvenčního řízení dle ust. § 108 odst. 2 insolvenčního zákona⁸¹. Vyhybat se povinnosti úhrady zálohy na náklady insolvenčního řízení umělým vytvořením pracovněprávního nároku insolvenčního navrhovatele s cílem dosáhnout jeho prostřednictvím zjištění úpadku dlužníka bez nutnosti složit zálohu na náklady insolvenčního řízení není taktéž přípustné, neboť se jedná o zjevné obcházení zákona⁸².

Insolvenční zákon výslovně nevylučuje, aby byl věřitel navrhovatel vyzván k úhradě fakultativní zálohy poté, co již uhradil zálohu obligatorní. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto zálohy jsou na sobě fakticky nezávislé, nelze namítat maximální možnou výměru záloh na částku maximální výše fakultativní zálohy 50 000 Kč. Může tak nastat situace, kdy na zálohách na náklady insolvenčního řízení – záloze obligatorní a fakultativní bude vybráno až 60 000 Kč - 100 000 Kč⁸³.

Účelem fakultativní zálohy je dle ustálené judikatury zejména překlenutí nedostatek finančních prostředků nezbytných pro úhradu prvotních nákladů insolvenčního řízení po rozhodnutí o zjištění úpadku dlužníka čímž bude zajištěna možnost výkonu funkce insolvenčnímu správci, s tím, že je dána záruka úhrady

⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2008 sp. zn. MSPH 96 INS 3778/2008, 2 VSPH 224/2008, dostupné v databázi ASPI č. JUD281736CZ.

⁸⁰ Usnesení Vrchní soud v Praze ze dne 13. 10. 2010 sp. zn. KSUL 44 INS 3832/2010, 3 VSPH 411/2010, dostupné v databázi ASPI č. JUD281734CZ.

⁸¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 04. 1993 sp. zn. 6 Cdo 108/92, uveřejněný pod č. 13/1995 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupný v databázi ASPI č. JUD4927CZ.

⁸² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 12. 2010 sp. zn. MSPH 60 INS 10292/2010, 1 VSPH 1112/2010.

⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

nákladů insolvenčního řízení z jiných zdrojů než z rozpočtu státu, je-li dán předpoklad, že nebude možné uhradit náklady insolvenčního řízení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Požadavek úhrady fakultativní zálohy je opodstatněn ze situace, kdy lze důvodně předpokládat výtěžek zpeněžení majetkové podstaty postačujícím k úhradě nákladů insolvenčního řízení, avšak není dán dostatek finančních prostředků pro činnost zejména insolvenčního správce – pro úhradu nákladů insolvenčního řízení - v období bezprostředně po zjištění úpadku dlužníka do doby než bude možné hradit náklady insolvenčního řízení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty⁸⁴. Požadavek úhrady fakultativní zálohy na náklady insolvenčního řízení není vyloučen ani, je-li insolvenčním dlužníkem - navrhovatelem společnost v likvidaci, a to i za situace, kdy byl insolvenční návrh podán likvidátorem⁸⁵.

Podmínky, aby insolvenční soud uložil navrhovateli – věřiteli povinnost úhrady vedle zálohy obligatorní i zálohu fakultativní, nejsou dány za situace, kdy z insolvenčního návrhu nejsou patrné konkrétní údaje o majetkové situaci dlužníka a insolvenční soud dosud nepožadoval od dlužníka vyjádření k insolvenčnímu návrhu včetně předložení seznamu jeho majetku a závazků (dle § 104 insolvenčního zákona)⁸⁶. Je-li věřiteli uložena povinnost úhrady zálohy na náklady insolvenčního řízení, je tato vázána k účastníkovi navrhovateli, dojde-li tak v mezidobí k převodu pohledávky navrhovatele – věřitele na jiného věřitele, vstupuje tento na místo dosavadního věřitele – navrhovatele v plném rozsahu včetně úhradové povinnosti zálohy na náklady insolvenčního řízení, a to přesto, že fakticky byl označen původní věřitel jakožto osoba povinná k úhradě předmětné zálohy. Právnímu nástupci věřitele – navrhovatele tak není na místě ukládat úhradu zálohy na náklady insolvenčního řízení nově⁸⁷.

Fakultativní zálohu na náklady insolvenčního řízení lze oproti záloze obligatorní uložit více navrhovatelům společně a nerozdílně. Pravidlo solidárního placení fakticky nelze užít u zálohy obligatorní. Solidární úhrada je pro fakultativní zálohu na úhradu nákladů insolvenčního řízení insolvenčním zákonem

⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 1. 2011 sp. zn. KSUL 71 INS 7765/2010, 3 VSPH 690/2010.

⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 1. 2010 sp. zn. KSHK 45 INS 5103/2009, 1 VSPH 517/2009, dostupný v databázi ASPI č. JUD350533CZ.

⁸⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2010 sp. zn. 42 INS 8955/2009, 3 VSPH 171/2010.

⁸⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 1. 2010 sp. zn. KSHK 45 INS 5103/2009, 1 VSPH 517/2009, dostupný v databázi ASPI č. JUD350533CZ.

výslovně stanovena. Nicméně záloha obligatorní je navrhovateli hrazena bez výzvy soudu spolu s podáním jejich insolvenčního návrhu. Je na navrhovatelích, aby se dohodli, kdo z nich a v jakém rozsahu obligatorní zálohu uhradí. Přistoupili však k věřitelskému insolvenčnímu návrhu další věřitel, je tento z placení obligatorní zálohy obecně vyloučen. Nicméně pokud k insolvenčnímu řízení zahájenému insolvenčním návrhem věřitele přistoupil další navrhovatel - věřitel, nemá tento povinnost zaplatit obligatorní zálohu (ustanovení § 108 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), nicméně pokud není z placení zálohy vyloučen, tj. není současným či bývalým zaměstnancem dlužníka, jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích, je insolvenční soud oprávněn oběma navrhovateli uložit dle ustanovení § 108 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona povinnost společně a nerozdílně zaplatit zálohu fakultativní jsou-li k tomu důvody.

Dílčí závěr

Zatímco v řízení o žalobě na zaplacení je zpoplatněno řízení jako celek soudním poplatkem splatným při zahájení řízení, kdy tyto peněžní prostředky mají být mimo jiné prostředky na úhradu nákladů soudu, v insolvenčním řízení může být stanovena, je-li jí potřeba, záloha na náklady insolvenčního řízení, kdy tyto peněžní prostředky nejsou příjmem rozpočtu jako je tomu u soudního poplatku, nýbrž příjmem majetkové podstaty konkrétního insolvenčního řízení, kdy z těchto prostředků nemají být hrazeny náklady soudu nýbrž zejména náklady popřípadě i odměna insolvenčního správce do doby než bude zajištěn výtěžek zpeněžení věcí zahrnutých do majetkové podstaty dlužníka. K nákladům jež je třeba hradit v průběhu řízení o žalobě na zaplacení – nákladům důkazu viz další část.

Nákladovost vymáhání – záloha na náklady důkazu dle o. s. ř.

V případě řízení o žalobě na zaplacení, stejně tak jako v případě řízení o incidenční žalobě v rámci insolvenčního řízení, připadá v úvahu úhrada zálohy na náklady důkazu dle ustanovení § 141 občanského soudního řádu. Tato má opět zajistit disponibilní finanční prostředky pro soudní řízení, aby nebylo nutné hradit náklady řízení, i když jen fakticky zálohově, z rozpočtu státu (soudu).

Záloha na náklady důkazu je na místě, závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. Za této situace ustanoví soud po

slyšení účastníků znalce (dle ustanovení § 127 odst. 1 věta první občanského soudního řádu). Vzhledem ke skutečnosti, že s důkazem – znaleckým posudkem lze důvodně očekávat značné náklady, a to zejména odměnu a výdaje znalce za vypracování znaleckého posudku a odměnu a výdaje znalce související s výslechem znalce k podanému znaleckému posudku, je předseda senátu oprávněn uložit účastníku, u něhož nejsou podmínky pro osvobození od soudních poplatků, aby složil zálohu na náklady důkazu, který navrhl nebo který nařídil soud o skutečnostech jím uvedených anebo v jeho zájmu (srov. ustanovení § 141 odst. 1 občanského soudního řádu), s tím, že náklady důkazů, které nejsou kryty zálohou, platí stát (srov. ustanovení § 141 odst. 2 občanského soudního řádu).

Nezaplatí-li účastník řízení zálohu na náklady důkazu, přesto, že byl k její úhradě usnesením soudu vyzván, nejedná se samo o sobě o skutečnost, jež by odůvodňovala, aby soud předmětný důkaz neprovedl, je-li takovýto důkaz potřebný ke zjištění skutkového stavu věci. Ustanovení § 141 občanského soudního řádu neumožňuje, aby soud pouze z důvodu nezaplacení zálohy na náklady důkazu upustil od provedení důkazu, který nařídil a který je potřebný ke zjištění skutkového stavu věci. V takovéto situaci je na místě, aby soud vymáhal zaplacení zálohy cestou výkonu rozhodnutí, a to až do vydání rozhodnutí, jímž se řízení končí⁸⁸. Nebudou-li náklady důkazu pokryty ani z vymožené částky, platí náklady důkazu stát (dle ustanovení § 141 odst. 2 občanského soudního řádu).

Účastník může svůj procesní úkon návrhu na provedení důkazu odvolat pouze, je-li doručeno odvolání úkonu účastníka soudu nejpozději současně s návrhem na provedení důkazu, neboť za této situace postupuje soud stejně, jako kdyby účastník takový návrh nikdy neučinil (dle ustanovení § 41a odst. 4 občanského soudního řádu). Nebyl-li návrh na provedení důkazu účinně odvolán, nemůže být dovozeno, že takovýto návrh nebyl učiněn, a to ani za předpokladu, že účastník soudu sdělí, že na provedení důkazu netrvá. Soud je oprávněn navrhovaný důkaz neprovést či od provedení nařízeného důkazu upustit pouze za předpokladu, že jde o důkaz nepotřebný ke zjištění skutkového stavu věci⁸⁹.

Soud má uložit úhradu zálohy na náklady důkazu vždy s přihlédnutím k přiměřenosti výše zálohy. Úhrada zálohy na náklady důkazu by neměla být

⁸⁸ Srov. stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 2. 1984 Cpj 88/82, uveřejněné pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1984.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího ze dne 26. 11. 2002 sp. zn. 21 Cdo 426/2002, dostupný v databázi ASPI č. JUD23360CZ, JUD23239CZ.

ukládána v maximální předpokládané výši nákladů. Zde je třeba vzít v potaz, že institut zálohy je v českém civilním procesním právu cizorodým prvkem, jež má svůj účel fakticky pouze v ochraně fiskálních zájmů. Účelem zálohy na náklady důkazu má být mimo jiné působení na strany sporu, aby upustily od důkazních návrhů, které nemohou přispět k objasnění věci nebo jsou nadbytečné. Důkazní návrhy, jež nemohou přispět k objasnění skutkové stránky věci či důkazy nadbytečné, by však měly být soudem bez dalšího zamítnuty – nepřipuštěny⁹⁰.

Výjimku pak představuje situace, kdy jde o nařízení důkazu bez návrhu, s tím, že tato vyplývá z označení platící strany jako strany navrhuující důkaz. V takovémto případě není dána dosavadní možnost uložení úhrady zálohy na náklady důkazu i straně, jež důkaz nenavrhl, avšak je v jejím zájmu (dle ustanovení § 141 odst. 1 občanského soudního řádu). V takovýchto případech je uložení úhrady zálohy na náklady důkazu přespříliš komplikující v porovnání se samotným účelem záloh na náklady důkazu. Komplikace v takovýchto případech spočívá zejména v tom, že není jednoznačné v čím zájmu důkaz je, neboť toto bývá jednoznačně patrné až v okamžiku provedení takového důkazu. Komplikaci pak lze spatřovat i v následcích neuhrazení uložené zálohy na náklady důkazu, neboť posoudil-li soud, že se jedná o důkaz, jež má být soudem nařízen z moci úřední, není pak na místě od takového důkazu upustit, nebude-li uhrazena záloha na náklady důkazu. Některé důkazy pak soud provést musí, nejen může^{91,92}. Má-li být role soudce při zjišťování skutkového stavu aktivní, nelze vzít úhradu zálohy na náklady důkazu jakožto skutečnost, jež by znemožnila zjištění skutkového stavu věci. Rozhodnutí o záloze na náklady důkazu není vymahatelným exekučním titulem do skončení řízení, které by bylo po rozhodnutí ve věci nahrazeno rozhodnutím o náhradě nákladů řízení⁹³.

Na základě výše uvedeného pak lze uzavřít, že nezaplatí-li účastník řízení zálohu na náklady důkazu, jež navrhl, ale který má být proveden i bez návrhu, nemá soud možnost důkaz neprovést. Nelze se pak vyhnout tomu, že nezaplacení zálohy bude bez právního následku.

⁹⁰ LAVICKÝ, Petr. Záloha na náklady dokazování v českém civilním procesu. Právní fórum, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, roč. 6. ročník, č. 12, s. 509-518. ISSN 1214-7966.

⁹¹ K prekluzi důkazu - Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien: MANZ, 1990, s. 493, 522.

⁹² K důkazu znaleckým posudkem - Winterová A. Znalec a znalecký posudek v civilním soudním řízení. Soudce, 2017, č. 1, s. 10.

⁹³ Stanovisko Nejvyšší soud - kolegium ze dne 29. 2.1984, sp. zn. Cpj 88/82, R 26/84 dostupný v databázi ASPI č. JUD2760CZ.

Dílčí závěr

Specifikem ve vztahu k nákladovosti řízení o žalobě na zaplacení je pak záloha na náklady důkazu, jimiž má být prokázán skutkový stav nezbytný pro rozhodnutí ve věci. Záloha na náklady důkazu v případě insolvenčního řízení nepřipadá v úvahu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že insolvenční řízení v rozsahu přezkumu pohledávek primárně předpokládá jistou formu uznání závazku osobami oprávněnými k popěrnému úkonu. Dojde-li však v insolvenčním řízení k popěrnému úkonu, jež vyústí v řízení o incidenční žalobě, pak je takovéto řízení procesně upraveno zejména občanským soudním řádem a je zde pak i v rámci insolvenčního řízení – v rámci řízení o incidenční žalobě – dána možnost zálohy na náklady důkazu.

Přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení – dílčí aspekty formálních požadavků

Insolvenční řízení je zjednodušeným hromadným řízením nalézacím, analogicky k žalobám na zaplacení, kdy součástí insolvenčního řízení je i samotný výkon rozhodnutí, a to způsobem v návaznosti na konkrétní způsob řešení úpadku dlužníka. Do insolvenčního řízení se přihlašují pohledávky zajištěné i nezajištěné, s tím, že v případě zajištěných pohledávek je třeba specifikovat právní důvod a rozsah zajištění, pořadí zajištění a předmět zajištění. Do insolvenčního řízení se přihlašují i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. K přihlášce pohledávky je třeba připojit listiny, kterých se přihláška dovolává.

Je-li způsobem řešení úpadku dlužníka konkurz, oddlužení plněním splátkového kalendáře, oddlužení zpeněžením majetkové podstaty či reorganizace, projde pohledávka věřitele vždy fází jejího zjišťování (získání vykonávacího titulu) a následně fází výkonu rozhodnutí. V případě konkurzu je postižen jak relevantní majetek dlužníka, tak i jeho příjmy, a to ve prospěch všech přihlášených nezajištěných věřitelů se zjištěnými pohledávkami, s tím, že tito budou po uspokojení přednostních pohledávek uspokojováni poměrně dle rozvrhového usnesení. V případně oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je postižen stanovený majetek a následně je výtěžek zpeněžování rozvržen obdobně,

jako je tomu u konkurzu. V případě oddlužení dlužníka splátkovým kalendářem jsou postihovány až na výjimky (ust. § 412 IZ) pouze příjmy dlužníka, s tím, že tyto jsou po uspokojení přednostních pohledávek rozvrhovány poměrně měsíčně. Zajištěné pohledávky jsou až na výjimky uspokojovány pouze z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění, s tím že předmět zajištění lze zpeněžit jak veřejnou dražbou, tak případně i přímým prodejem.

Jak v případě výkonu rozhodnutí a exekuce, tak i v případě insolvenčního řízení, vázne-li na zástavě více zástavních práv, stanoví se jejich pořadí podle doby vzniku zástavního práva, s tím, že jedná-li se o zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu, je rozhodné pro určení pořadí okamžik podání návrhu na provedení zápisu zástavního práva (§ 1371 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). S ohledem na principy insolvenčního řízení lze předpokládat, že insolvenční řízení je pro věřitele snazší formou vymáhání svých pohledávek, je řízením levnějším a ve většině případů je i efektivnějším s ohledem na míru uspokojení přihlášených pohledávek.

Má-li věřitel v úmyslu vymáhat svoji pohledávku, je nezbytné, aby měl v dispozici listiny dokládající nejen výši dluhu, nýbrž i listiny dokládající důvod a případně i pořadí dluhu se specifikací předmětu zajištění. Má-li věřitel dle svého mínění veškeré potřebné listiny, je na něm, aby zvolil způsob, jakým bude svoji pohledávku vymáhat. Z pohledu soudního vymáhání připadá v úvahu žaloba na zaplacení a návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, případně insolvenční řízení. Rozhodne-li se věřitel pro podání žaloby na zaplacení, je pro něj výhodnější jak z pohledu formulářového podání, tak i z pohledu nákladovosti, podat návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, s tím že bude-li platební rozkaz zrušen či nebude-li vydán, má být rozhodnuto rozsudkem dle uvedeného petitu. Tato varianta však předpokládá pouze získání exekučního titulu, s tím, že následně je nezbytné nařídit a provést exekuci či výkon rozhodnutí. V tomto případě však nelze primárně předpokládat spolupráci a ochotu dlužníka, a to zejména ve vztahu ke zvyšování svého příjmu, který by bylo možno postihnout. V případě uspokojování pohledávek v insolvenčním řízení, je-li úpadek dlužníka řešen konkursem, je současně postižen jak příjem dlužníka, tak i jeho relevantní majetek. V případě řešení úpadku dlužníka oddlužením plněním splátkového kalendáře, je v nejlepším zájmu dlužníka zvyšovat své příjmy, aby splnil alespoň zákonem stanovenou minimální míru uspokojení pohledávek věřitelů pro

předepsané období. Současně je v zájmu dlužníka, aby nebyly dány skutečnosti, které by odůvodňovaly nepřiznání osvobození dlužníka od placení neuspokojené části dluhů přihlášených do insolvenčního řízení a neuspokojených dluhů, které být přihlášeny měly a mohly (zde je na místě poznamenat zpracování tohoto odborného textu dle stavu právních předpisů k 1. 1. 2019).

Pohledávka v insolvenčním řízení, v řízení o žalobě na zaplacení

Insolvenční zákone nedefinuje pojem pohledávky a je tak nezbytné vycházet při výkladu pojmu pohledávky z ustanovení § 1721 občanského zákoníku⁹⁴, jenž popisuje pohledávku jako právo věřitele na určité plnění od dlužníka, které vzniklo ze závazku, s tím, že dlužník je povinen toto právo splněním dluhu uspokojit. V této souvislosti je nezbytné definovat i pojem závazek, respektive závazkový právní vztah, jenž je dvoustranným právním vztahem, kdy vystupuje věřitel s právem požadovat určité plnění, jež odpovídá povinnosti druhé strany - dlužníka, tedy splnit vůči věřiteli svůj dluh. Pohledávka tedy může být obecně definována jako právo věřitele na plnění ze strany dlužníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, s tím, že povinnost dlužníka něco splnit se označuje za dluh⁹⁵. Tato definice pojmu pohledávky může být užita jak pro účely insolvenčního řízení tak pro účely řízení o žalobě na zaplacení a pro účely následného vymáhání prostřednictvím exekuce či výkonu rozhodnutí.

Předpokladem peněžité pohledávky, jež musí splňovat, aby ji věřitel úspěšně vymáhal prostřednictvím žaloby na zaplacení, je splatnost pohledávky, tj. že se pohledávka stala nárokem. Oproti tomu v insolvenčním řízení lze pro účely vymáhání pohledávky uplatnit i pohledávku dosud nesplatnou. Z pohledu parametru splatnosti pohledávek lze uzavřít, že úprava insolvenčního zákona uplatňování splatných a nesplatných pohledávek je úpravou speciální s aplikační předností k obecné právní úpravě občanského zákoníku. V insolvenčním řízení je tak možné se úspěšně domáhat uspokojení i nesplatné pohledávky.

Jak insolvenční řízení tak i řízení o žalobě na zaplacení jsou řízeními ovládanými zásadou dispoziční nikoli zásadou vyšetřovací. Je tak pouze na věřitelích zda budou svoji pohledávku vymáhat, respektive, zda uplatní svoji

⁹⁴ Srov. ustanovení § 488 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁹⁵ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání první. Praha: C.H Beck, 2013, str. 109.

pohledávku za dlužníkem v insolvenčním řízení či zda podají žalobu na zaplacení. I volba způsobu vymáhání své pohledávky je do značné míry na uvážení věřitele, a to přinejmenším do doby než je „zahájeno“ s dlužníkem insolvenční řízení. V rámci insolvenčního řízení je základní formou uplatnění pohledávky věřitelem její přihlášení přihláškou pohledávky. Dle ustanovení § 2 písm. h) insolvenčního zákona je přihláška pohledávky procesním úkonem, jímž věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení⁹⁶. Oprávnění věřitelů podávat přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu vzniká v okamžiku zahájení insolvenčního řízení a zaniká okamžikem uplynutí lhůty stanovené v rozhodnutí insolvenčního soudu jímž je zjištěn úpadek dlužníka⁹⁷. Věřiteli, jenž zvolí formu vymáhání své pohledávky žalobou na zaplacení, vzniká možnost domáhání se úhrady dluhu v okamžiku, kdy se stane z takového práva nárok, tj. v návaznosti na splatnost pohledávky či její části.

Přihláška pohledávky má pak stanovenou v insolvenčním zákoně obligatorní formu, a to předepsaný formulář dle § 176 věta druhá před středníkem insolvenčního zákona. Předmětná forma – formulář přihlášky pohledávky zahrnuje veškeré povinné a některé nepovinné skutečnosti, jež je věřitel povinen tvrdit pro úspěšné uplatnění pohledávky. Žaloba v řízení za zaplacení oproti přihlášce pohledávky předepsaný formulář nemá. Obsahově, co do rozsahu nezbytných tvrzení a označení příslušných důkazů, se však žaloba na zaplacení a přihláška pohledávky příliš neodlišují.

Z jednoznačného příkazu, že „Přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis.“ však existuje výjimka, kdy lze v ojedinělých případech uplatnit přihlášku pohledávky i prostřednictvím zvláštního podání, jež je upraveno nařízením o insolvenčním řízení⁹⁸. Výjimka „zvláštního podání“ se však vztahuje pouze na omezený a uzavřený okruh subjektů, jež jsou zahraničními věřiteli. Zahraniční věřitel je oprávněn uplatnit v insolvenčním řízení dlužníka svoji pohledávku na standardním formuláři obsaženém v prováděcím aktu Komise. Tento formulář má záhlaví „Přihláška pohledávky“ ve všech úředních jazycích orgánů Unie.

⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 04. 2016 č. j 1 VSOL 192/2016-P6-8 ve věci KSOS 40 INS 2798/2015, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

⁹⁷ KOZÁK, J., DADAM, A., PACHL, L., BUDÍN, P., *Insolvenční zákon Komentář*, Vydání čtvrté. Praha: Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7552-932-9, str. 8.

⁹⁸ Článek 55 a 88 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. 05. 2015 o insolvenčním řízení (přepracované znění).

Výjimka spočívající v možnosti užití tohoto zvláštního formuláře je však přípustná výhradně u věřitelů včetně správců daně a orgánů sociálního zabezpečení, jež mají sídlo, bydliště, místo podnikání či obvyklé místo pobytu v jiném členském státě Evropské unie než v České republice.

Skutečnost, že věřitel vymáhá svoji pohledávku prostřednictvím žaloby na zaplacení, mu však nebrání k vymáhání své pohledávky i v rámci řízení insolvenčního (účinky jednotlivých fází insolvenčního řízení na řízení o žalobě na zaplacení či na vymáhání pohledávky výkonem rozhodnutí či exekucí viz dále). Do insolvenčního řízení je věřitel oprávněn přihlásit i pohledávky, jež byly již uplatněny věřitelem u soudu žalobou na zaplacení, stejně jako pohledávky vykonatelné včetně těch, které již byly vymáhány výkonem rozhodnutí či exekucí. Je nezbytné poznamenat, že každá pohledávka je individuálním nárokem specifikovaným konkrétním důvodem a výší. Každý individuální nárok tak lze uplatnit samostatnou přihláškou pohledávky (srov. dílčí pohledávky). Více pohledávek najednou může být předmětem řízení jak v případě žaloby na zaplacení tak i v rámci insolvenčního řízení, kde se dá společné řízení o pohledávkách označit jakožto typický znak insolvenčního řízení. Formulář přihlášky pohledávky výslovně dává možnost uvést více pohledávek na vložených listech jediné přihlášky, kdy na závěrečné straně formuláře je třeba provést součet výší všech přihlášených pohledávek. Není přípustné dovozovat, že suma dílčích pohledávek uplatněných jedinou přihláškou pohledávky představuje pohledávku jedinou⁹⁹.

Pro podání žaloby na zaplacení je fakticky jediným časovým omezením prekluze nároku věřitele. Občanský soudní řád obecně nestanoví žádnou lhůtu, po kterou by mohl věřitel podat žalobu. Jinak tomu je však v insolvenčním řízení, kde je stanovena obecná mezní lhůta k přihlášení pohledávky, a to v délce 60 dnů od doručení (zveřejnění v insolvenčním rejstříku) výzvy k přihlašování pohledávek, jež je součástí rozhodnutí insolvenčního soudu jímž je zjištěn úpadek dlužníka. V tomto směru specifická je právní úprava německého insolvenčního práva, kde je stanovena obecná základní lhůta k přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení v rozsahu 2 týdnů až 3 měsíců¹⁰⁰, s tím, že lze přihlašovat

⁹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 04. 2014 č. j. 1 VSPH 92/2014-P1-22 ve věci MSPH 98 INS 27933/2012, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

¹⁰⁰ Ustanovení §28 odst. 1 Insolvenzordnung (InsO) vom 5. Oktober 1994, BGBl. I, 2866.

dodatečně pohledávky i po uplynutí této lhůty, a to až do rozhodnutí o konečném rozdělení majetkové podstaty¹⁰¹.

České insolvenční právo stanoví účinky spojené s podáním přihlášky pohledávky ke dni, ve kterém je doručena insolvenčnímu osudu přihláška pohledávky. Dle ustanovení § 2 písm. b) insolvenčního zákona je insolvenčním soudem soud krajský, před nímž probíhá insolvenční řízení vedené na majetek konkrétního dlužníka. Má-li být zachována lhůta k přihlášení pohledávky, není dostatečné, je-li přihláška pohledávky doručena k jinému soudu, a to ani místně jinému insolvenčnímu soudu, neboť dle ustanovení § 173 odst. 4 věty druhé insolvenčního zákona je přihláška pohledávky podaná u jiného než místně příslušného krajského soudu přihláškou podanou u jiného než insolvenčního soudu. V takovémto případě může dojít k včasnému přihlášení pohledávky věřitele pouze za předpokladu, že takovýto jiný než insolvenční soud odevzdá přihlášku pohledávky nejpozději v poslední dne lhůty určené k přihlášení pohledávek příslušnému insolvenčnímu soudu¹⁰². V insolvenčním řízení není věřitel principiálně oprávněn se domáhat navrácení lhůty ani případné náhrady škody, neboť primární pochybení bylo právě na straně věřitele.

Přihláška pohledávky je stejně jako žaloba na zaplacení procesním úkonem věřitele, jímž věřitel v insolvenčním řízení či v řízení o žalobě na zaplacení uplatňuje svoji pohledávku. Po věcné stránce se přihláška pohledávky od žaloby na zaplacení příliš neodlišuje. Formální požadavky stanovené zákonem na obsah žaloby na zaplacení jsou přinejmenším obdobné formálním náležitostem přihlášky pohledávky, s tím, že je přinejmenším obdobný i obsahový rozsah těchto procesních úkonů věřitelů, když rozsah nezbytných tvrzení a důkazů k prokázání nároku je takřka totožný (viz dále). V žalobě na zaplacení i v přihlášce pohledávky je nezbytné, aby věřitel tvrdil rozhodné skutečnosti o důvodu, výši a pořadí vymáhané pohledávky, s tím, že tato tvrzení je nezbytné doložit důkazy, popřípadě odkazy na příslušné důkazy. Odlišnost mezi žalobou na zaplacení a přihláškou pohledávky lze po formální stránce shledat v absenci petitu. Materiálně je však petit v přihlášce pohledávky obsažen v samotném smyslu přihlášky pohledávky ve spojení s uvedením sumy přihlašované

¹⁰¹ REISCHL, Klaus. *Insolvenzrecht*. 3. Auflage. Heidelberg: C.F. Müller, 2014. ISBN 978-3-8114-9353-7.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 02. 2012 č. j. 29 NSČR 3/2012-P-9-18 ve věci KSHR 42 INS 15820/2010, dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu v databázi Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu.

pohledávky. Přihláška pohledávky neobsahuje petit ze zjevného důvodu, neboť přihláška pohledávky do insolvenčního řízení není v podstatě samostatným návrhem ve věci, jako je tomu v případě žaloby na zaplacení. Přihláška pohledávky je dílčím procesním úkonem v insolvenčním řízení. Petit lze v případě přihlášky pohledávky dovodit přímo z insolvenčního zákona¹⁰³. Ve vztahu k formulaci petitu v žalobě na zaplacení je nezbytné poznamenat, že i za situace, kdy v žalobě na zaplacení není výslovně petit uveden, je dostatečné, je-li z takovéto žaloby jednoznačně patrné, čeho se žalobce domáhá. Absence petitu v žalobě není neodstranitelnou vadou žaloby.

Náležitosti přihlášky pohledávky, žaloby na zaplacení

Žaloba na zaplacení musí po formální stránce obsahovat obecné náležitosti podání dle ustanovení § 42 odst. 4 občanského soudního řádu a dále náležitosti návrhu ve věci dle ustanovení § 79 odst. 1 občanského soudního řádu. Přihláška pohledávky musí vedle těchto obecných náležitostí obsahovat i důvod vzniku pohledávky a výši přihlašované pohledávky¹⁰⁴. Důvod vzniku pak spočívá v uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá, kdy je nezbytné uvést takové skutečnosti, jež jsou podstatné pro existenci nároku. Nezbytnost obsahu důvodu vzniku pohledávky a výše vymáhaného dluhu však lze uzavřít i u žaloby na zaplacení. Obligatorními náležitostmi přihlášky pohledávky v obecné rovině jsou dle ustanovení § 8 odst. 1 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, označení "Přihláška pohledávky", označení insolvenčního soudu s uvedením spisové značky insolvenčního řízení, pokud není přihláška podávána zároveň s insolvenčním návrhem, dále označení dlužníka a označení věřitele včetně uvedení adres pro doručování, pokud jsou odlišné od bydliště či sídla věřitele. Mezi obligatorní náležitosti přihlášky pohledávky dále patří údaje o smlouvě nebo jiné skutečnosti, která je důvodem vzniku pohledávky, včetně vylíčení

¹⁰³ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 240.

¹⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 06. 2014 č. j. 3 VSPH 451/2013-P-2-13 ve věci KSCB 26 INS 26890/2012, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

skutečností rozhodných pro vznik pohledávky, údaje, zda pohledávka či její část je vykonatelná a údaj o pořadí pohledávky.

Má-li věřitel pohledávku zajištěnou majetkem dlužníka, jenž je zahrnut do majetkové podstaty dlužníka, a jako zajištěnou ji má v úmyslu uplatnit v insolvenčním řízení, je obligatorní náležitostí přihlášky pohledávky i popis právních skutečností, na nichž vzniklo zajištění pohledávky, rozhodné právo, jímž se zajištění řídí, popis majetku majetkové podstaty dlužníka, k němuž bylo zajištění zřízeno, údaj o tom, zda byla uzavřena dohoda o pořadí uspokojení zajištěných věřitelů podle ustanovení § 299 odst. 1 insolvenčního zákona, a způsob výpočtu úroku podle ustanovení § 171 insolvenčního zákona pro případ, že na něj věřiteli v řízení vznikne nárok. Má-li věřitel pohledávku, jež je zajištěná, nikoli však majetkem dlužníka nýbrž majetkem ve vlastnictví třetí osoby, jenž tedy nenáleží do majetkové podstaty dlužníka, obsahuje přihláška pohledávky, již věřitel uplatňuje v insolvenčním řízení jako zajištěnou pohledávku, také údaje o rozsahu zajištění a údaje o tom, zda je taková pohledávka zajištěna majetkem jiných osob, než je dlužník, s uvedením předmětu, ohledně něž bylo zajištění zřízeno, jeho vlastníka a data zřízení zajištění takového majetku, nebo zda taková pohledávka je zajištěna ručením jiné osoby s uvedením ručitele a data vzniku ručení. V případě podřízených pohledávek je náležitostí přihlášky pohledávky i údaj o podřízenosti pohledávky. Další obligatorní náležitostí přihlášky pohledávky je údaj o povaze pohledávky¹⁰⁵, údaj o výši pohledávky, a to jednak údaj o celkové výši jistiny pohledávky; pokud je pohledávka nepeněžitá, obsahuje přihláška pohledávky popis postupu, který byl použit pro vyčíslení pohledávky¹⁰⁶, a dále údaj o celkové výši přihlášeného příslušenství, jehož uspokojení není vyloučeno podle ustanovení § 170 insolvenčního zákona, včetně způsobu jeho výpočtu s rozlišením jednotlivých druhů příslušenství, dále prohlášení o pravdivosti údajů uvedených v přihlášce pohledávky, seznam příloh přihlášky pohledávky, údaje o osobě, která přihlášku pohledávky podepsala, jde-li o osobu odlišnou od osoby věřitele, datum a podpis a kód pro přenos údajů prostřednictvím čtecího zařízení.

¹⁰⁵ Údaji o povaze pohledávky se rozumí údaje o tom, zda jde o pohledávku peněžitou nebo nepeněžitou, podmíněnou nebo nepodmíněnou, pohledávku splatnou nebo nesplatnou, pohledávku vyjádřenou v českých korunách nebo v cizí měně. Pokud je pohledávka vyjádřena v cizí měně, obsahuje přihláška pohledávky popis způsobu přepočtu pohledávky na české koruny a použitého směnného kurzu.

¹⁰⁶ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání první. Praha: C.H Beck, 2013, str. 115.

Náležitosti přihlášky pohledávky jsou v příslušných právních předpisech, a to jak na úrovni národní, tak i na úrovni právní úpravy Evropské unie, jednoznačně stanoveny, a to uvedením výčtu. Náležitosti žaloby na zaplacení jsou pak upraveny právním předpisem více obecně, přesto, že obsahově lze říci, že je nezbytný totožný rozsah tvrzení rozhodných skutečností. Občanský soudní řád v ustanovení § 42 odst. 4 stanoví obecné náležitosti podání a v ustanovení § 79 odst. 1 stanoví obecné náležitosti žaloby. Mezi obecné náležitosti podání patří označení, kterému soudu je předmětné podání určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Tyto náležitosti podání jsou zahrnuty i v obligatorních náležitostech přihlášky pohledávky. Obecné náležitosti podání jsou pak ve vztahu k žalobě, v daném případě na zaplacení, rozšířeny o obligatorní náležitosti spočívající v uvedení jména a příjmení účastníků, bydliště účastníků, popřípadě i uvedení rodných čísel či identifikačních čísel účastníků, popřípadě též jejich zástupců. Mezi další obligatorní náležitosti žaloby na zaplacení pak patří vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, s tím, že musí být z uvedených skutečností patrné, čeho se navrhovatel domáhá.

Věřitel tak má jak v přihlášce pohledávky, tak v žalobě na zaplacení vymezit, které věci se jeho podání týká, respektive má vymezit předmět řízení po skutkové stránce tak, aby bylo možné odlišit uplatňovaný nárok od jiných. Jak v přihlášce pohledávky, tak i v žalobě na zaplacení je třeba vymezit rozhodující skutečnosti tak, aby byl individualizován uplatněný nárok. Nedostatečná skutková tvrzení nemají za následek neprojednatelnost žaloby či přihlášky pohledávky, tedy neuvedení všech rozhodujících tvrzení, která jsou podstatná pro posouzení věci podle hmotného práva, není vadou bránící pokračování v řízení za předpokladu, že žalobce vylíčil ty rozhodující skutečnosti, kterými byl vymezen předmět řízení po skutkové stránce, neboť povinnost tvrzení může být splněna i dodatečně¹⁰⁷.

Žaloba je procesním úkonem, kterým žalobce zahajuje řízení. Přihláška pohledávky je procesním úkonem, kterým sice není zahájeno insolvenční řízení jako takové, ale je procesním úkonem, na základě něž se věřitel stává účastníkem již zahájeného insolvenčního řízení. Obsahem jak žaloby, tak i přihlášky pohledávky je fakticky žádost věřitele o poskytnutí soudní ochrany tvrzenému

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 315/2004, a contrario srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1834/2013.

subjektivnímu právu či oprávněnému zájmu, jenž vyplývá zejména ze soukromoprávních poměrů.

V přihlášce pohledávky je věřitel povinen označit fyzickou osobu jménem, příjmením, datem narození nebo rodným číslem, pokud bylo přiděleno, a bydlištěm, fyzická osoba - podnikatel dále identifikačním číslem osoby a zahraniční fyzická osoba státní příslušností. V označení fyzické osoby, která je dlužníkem, se vždy uvádí rodné číslo, pokud je podateli známo. Oproti požadavkům na žalobu na zaplacení je v případě přihlášky pohledávky požadováno i uvedení data narození či rodného čísla. V případě žaloby na zaplacení není stanovena povinnost označení účastníků datem narození či rodným číslem, nicméně je pak na soudu, aby tyto zjistit pro jednoznačnou identifikaci osoby účastníka¹⁰⁸. Jak v případě žaloby na zaplacení, tak i přihlášky pohledávky se účastník právnická osoba označuje obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem osoby, u zahraničních právnických osob pak registračním číslem a uvedením právního řádu, dle něhož byla tato osoba založena. Je-li věřitelem stát, obsahuje přihláška pohledávky označení příslušné organizační složky státu, která za stát před insolvenčním soudem vystupuje¹⁰⁹.

Odlišnost v označení účastníků řízení mezi žalobou na zaplacení a přihláškou pohledávky tak lze shledat pouze v případě účastníků fyzických osob, kde je v případě insolvenční přihlášky pohledávky nezbytné uvedení data narození či rodného čísla fyzické osoby. Údaj o datu narození či rodném čísle je však relevantní i v případě žaloby na zaplacení pro jednoznačnou identifikaci účastníka řízení a neuvede-li jej věřitel – žalobce je na soudu, aby jej zjistil, přesto, že občanský soudní řád takovýto požadavek výslovně nestanoví. Rozsudek soudu, ve kterém by byl účastník řízení – především žalovaný, označen jménem, příjmením a adresou bydliště, tj. nebyl by identifikován datem narození, by byl rozsudkem, jehož výrok by byl na hranici vykonatelnosti. Praktickým příkladem pak jsou žaloby na zaplacení dluhu na televizních poplatcích, ve kterých je uvedeno datum narození žalovaného zcela výjimečně, uvedená adresa je adresou úřadu či se na uvedené adrese zdržuje či zdržovalo více osob téhož jména.

¹⁰⁸ Srov. SoJ 32/98, NS 2 Cdon 1482/96.

¹⁰⁹ KAVICKÝ, P., aj., *Občanský soudní řád. Praktický komentář*, Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, ISBN 978-80-7478-986-1, str. 317.

Není-li přihláška pohledávky podána na stanoveném formuláři, nejde o podání, ke kterému by se nemělo bez dalšího v insolvenčním řízení přihlížet. Absence formuláře přihlášky pohledávky je odstranitelnou vadou uplatnění pohledávky. V případě odstranitelných vad uplatnění pohledávky je insolvenční správce povinen pokusit se tento nedostatek přihlášky pohledávky odstranit. Dle ustanovení § 188 odst. 2 insolvenčního zákona zašle insolvenční správce věřiteli výzvu k odstranění této vady přihlášky pohledávky, specifikuje zjištěnou vadu, uvede, jak má být vada odstraněna a v jaké lhůtě¹¹⁰.

Obligaturní obsahovou náležitostí přihlášky pohledávky je vyčíslení přihlašované pohledávky. Vyčíslení vymáhané pohledávky v insolvenčním řízení je zcela základním požadavkem zejména s ohledem na skutečnost, že v insolvenčním řízení je možné vymáhat pouze pohledávky peněžité či pohledávky nepeněžitého charakteru, jež jsou vyčíslitelné v penězích. Má-li být do insolvenčního řízení přihlášená pohledávka nepeněžitá či pohledávka neurčité výše, je nezbytné stanovit její hodnotu v penězích, a to alespoň odhadem.

Je-li do insolvenčního řízení přihlašována pohledávka peněžitá, avšak vyčíslená v měně jiného státu, je nezbytné přepočtení výše pohledávky na českou měnu. Tento požadavek pro řízení o žalobě na zaplacení výslovně stanoven není. V případě řízení o žalobě na zaplacení je přepočet vymáhané pohledávky na českou měnu nezbytný pouze ve vztahu ke stanovení výše soudního poplatku, obecně pro účely výpočtu nákladů řízení. Pro účel přepočtu pohledávky na českou měnu se v insolvenčním řízení užije obecně kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení. Pro účely řízení o žalobě na zaplacení se pak užije obecně kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou ke dni zahájení řízení o žalobě na zaplacení, popřípadě ke dni vydání rozhodnutí. V insolvenčním řízení je z uvedeného obecného pravidla stanovena výjimka, stala-li se přihlašovaná pohledávka splatnou dříve než v den zahájení insolvenčního řízení. Dříve splatná pohledávka pak bude přepočtena na českou měnu podle kurzu vyhlášeného devizového kurzu pro den splatnosti předmětné pohledávky. Pro účely přepočtu měn jak v insolvenčním řízení, tak i v řízení o žalobě na zaplacení, je kurzem devizového trhu pro případ České republiky myšlen střední kurz České národní banky, neboť

¹¹⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 09. 2008 č. j. 1 VSPH 180/2008-P51-14 ve věci KSCB 27 INS 1466/2008, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

Česká národní banka nevyhlašuje kurz devizového trhu. V případě, že Česká národní banka nevyhlašuje střední kurz pro určitou cizí měnu, užije se aktuální kurz mezibankovního trhu k americkému dolaru či k euru.

Pro splnění obligatorní náležitosti přihlášky pohledávky spočívající v uvedení důvodu vzniku přihlašované pohledávky je nezbytné, aby věřitel v přihlášce pohledávky podrobně vylíčil skutkový děj, na jehož základě uplatňuje svůj nárok. Věřitel tedy není povinen v přihlášce pohledávky uvádět právní kvalifikaci důvodu vymáhané pohledávky. Specifikace důvodu pohledávky věřitele spočívá pouze v skutečnostech, na jejichž základě je možné provést přezkum a případné zjištění pohledávky¹¹¹. Současně je věřitel povinen uvedený skutkový děj dostatečně doložit příslušnými důkazy.

Důvod požadovaného plnění je věřitel povinen specifikovat tak, že budou úplně a určitě vylíčeny skutečnosti, z nichž věřitel svoji pohledávku dovozuje. Samotné podřazení nároku pod konkrétní zákonné ustanovení není primárně požadováno po věřiteli. Uvede-li věřitel v přihlášce pohledávky důvod pohledávky tak, že uveden pouze právní kvalifikaci přihlašované pohledávky namísto uvedení rozhodných skutečností vzniku pohledávky, nejedná se o řádné uvedení důvodu pohledávky pro nepřezkoumatelnost takto specifikovaného důvodu, byť by byl skutkový stav správně subsumován právní kvalifikaci. Současně není rozhodné, zda právní kvalifikaci skutkové stránky důvodu vzniku pohledávky provedl právní laik či právně vzdělaná osoba jako advokát, notář, soudní exekutor či jiná osoba poskytující právní služby. Tento požadavek stanovený pro uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení lze aplikovat i na specifikaci důvodu pohledávky v případě, je-li pohledávka vymáhána v řízení o žalobě na zaplacení. Tento způsob specifikace důvodu pohledávky je zvolen výslovně pro insolvenční řízení zejména z důvodu, že existuje možnost omylu v právní kvalifikaci nároku věřitele. Jak v případě insolvenčního řízení, tak i řízení o žalobě na zaplacení může nastat a nastává situace, kdy věřitel nesprávně dovodil důvod své pohledávky ve smlouvě, zatímco je předmětná smlouva neplatná. Tato situace nastává zejména v případě nároků ze smluv o zápůjčce (půjčce) či úvěru, kde je věřitelem nebankovní poskytovatel peněžních prostředků. Zde má pak relativně často nárok věřitele svůj důvod v bezdůvodném

¹¹¹ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání první. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 117.

obohacení nikoli smlouvě, což má v důsledku zcela zásadní vliv zejména na výši vymáhaného dluhu. Pro řádnou specifikaci důvodu pohledávky je tak nezbytné úplně a správně uvedení rozhodných okolností vzniku přihlášené pohledávky nikoli její právní kvalifikace. Řádné vymezení důvodu vymáhané pohledávky je břemenem tvrzení věřitele. Nespecifikuje-li věřitel důvod pohledávky řádně, úplně a správně, není možný přezkum takového nároku.

Specifická situace, jak pro insolvenční řízení, tak i pro řízení o žalobě na zaplacení, nastává, je-li důvodem přihlašované pohledávky směnka, neboť je důvodem směnečné pohledávky existence samotné směnky. Současně je třeba brát v potaz procesní specifika směnečného řízení. V případě směnečné pohledávky nejsou skutečnosti, jež vedly ke vzniku směnečného závazku relevantní. Bude-li takováto směnečná pohledávka popřena, může věřitel – žalobce dle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, uvést jako důvod vzniku popřené směnečné pohledávky všechny skutečnosti, jež vedly ke vzniku směnečného závazku dlužníka. Je-li důvodem vzniku přihlašované směnečné pohledávky samotná směnka, směnečný věřitel nemusí v přihlášce pohledávky ani v žalobě na zaplacení uvádět právní důvod směnky¹¹².

Ve vztahu ke specifikaci důvodu vymáhané pohledávky nelze alespoň nezmínit, že v rámci insolvenčního řízení je možno se domáhat úhrady i pohledávky vykonatelné. Lze se tedy domáhat i uspokojení pohledávky, jež byla již přezkoumána nalézacím soudem v řízení o žalobě na zaplacení. V případě vymáhání vykonatelné pohledávky v insolvenčním řízení není dána překážka rei iudicatae. V insolvenčním řízení pak věřitel splní povinnost tvrzení důvodu pohledávky, je-li přihlašovaná pohledávka vykonatelná a je-li věřitelem uveden důvod vzniku vykonatelné pohledávky a tento je doložen rozhodnutím, smírem či listinou, jež zakládá vykonatelnost pohledávky. Tento závěr byl učiněn Vrchním soudem v Praze v roce 2009, na základě úvahy, že rozhodnutí či jiný titul je výsledkem důkazního řízení před soudem či správním úřadem. Důvod pohledávky je pak jednoznačně specifikován co do skutkového základu, potažmo i co do právní kvalifikace v odůvodnění rozhodnutí či jiné listině, jež je titulem vykonatelnosti pohledávky. Je-li titulem vykonatelnosti přihlašované pohledávky

¹¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 05. 2013 č. j. 1 VSPH 571/2013-P-4-9 ve věci sp. zn. KSUL 74 INS 10676/2012, a rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 07. 11. 2016. č. j. 104 VSPH 179/2016-34 o incidenční žalobě sp. zn. 70 ICm 2366/2014, ve věci sp. zn. KSUL 70 INS 19185/2012, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

platební rozkaz či elektronický platební rozkaz, lze doložit důvod vzniku pohledávky žalobou či návrhem na vydání platebního rozkazu (návrhem na vydání elektronického platebního rozkazu)¹¹³ na jehož základě byl platební rozkaz vydán. O vykonatelnosti a titulech vykonatelnosti pohledávek podrobněji v části pojednávající o vykonatelných pohledávkách.

Dílčí přihlašované pohledávky, dílčí nároky

Má-li věřitel za dlužníkem více pohledávek, nelze tyto přihlásit do insolvenčního řízení ani vymáhat žalobou na zaplacení jakožto jednu souhrnnou pohledávku. V rámci svého oprávnění přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení či vymáhání žalobou na zaplacení, je věřitel povinen, pro úspěšné vymáhání, každou dílčí samostatnou pohledávku, tj. pohledávku s vlastním důvodem vzniku a výší, přihlásit přihláškou pohledávky či vymáhat žalobou jakožto dílčí samostatnou pohledávku s uvedením důvodu i výše pro každou samostatnou dílčí pohledávku. Samostatnou pohledávkou je vedle jistiny a příslušenství jistiny a nákladů spojených s uplatněním pohledávky také smluvní sankce. V rámci insolvenčního řízení budou všechny dílčí pohledávky předmětem jednoho insolvenčního řízení, zatímco v řízení o žalobě na zaplacení mohou být některé dílčí pohledávky z důvodu vhodnosti vyloučeny do samostatného řízení. V insolvenčním řízení je nezbytné aplikovat na dílčí pohledávky samostatně, nikoli na přihlášené pohledávky jedním věřitelem jako celek zejména právní úpravu insolvenčního zákona jež má přímý vliv na pohledávky věřitele. Jedná se například o ustanovení o odmítnutí pohledávky či ustanovení o procesních právech věřitele popřené nevykonatelné pohledávky.

Pro účely insolvenčního řízení i řízení o žalobě na zaplacení mohou být dílčí pohledávky uplatněny společně jedním podáním – v řízení o žalobě na zaplacení v rámci jedné žaloby, v insolvenčním řízení v jedné přihlášce pohledávky tzv. na vložených listech formuláře, s tím, že v případě přihlášky pohledávky je v závěru přihlášky pohledávky vyčíslena celková výše přihlašovaných pohledávek věřitele v přihlášce pohledávky. V případě žaloby na zaplacení je uvedení součtu celkové výše vymáhaných dílčích pohledávek

¹¹³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 12. 2009 sp. zn. 1 VSPH 701/2009-P10 ve věci KSPL 54 INS 3007/2009, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

v žalobním návrhu pouze možností. Vyčíslení celkové výše vymáhaných dílčích pohledávek není důvodem pro posouzení uvedených pohledávek jakožto pohledávky jediné. Ve vztahu k insolvenčnímu řízení je tento závěr založen na skutečnosti, že nastal-li by důvod pro nepřihlížení k jedné z přihlašovaných dílčích pohledávek, nastaly by účinky takového nepřihlížení vůči všem dílčím přihlašovaným pohledávkám v přihlášce pohledávky¹¹⁴. Obdobný závěr lze pak užít i v případě dílčích žalovaných nároků, kdy jsou-li dány důvody pro zamítnutí jedné dílčí žalované pohledávky žalobce, nejsou takovéto důvody obecně důvodem pro zamítnutí celé žaloby.

Příslušenstvím pohledávky jsou dle ustanovení § 513 občanského zákoníku, obsahujícího taxativní výčet, úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky. Jako příslušenství pohledávky lze pro účely přihlašovaných pohledávek do insolvenčního řízení označit nároky příslušející k pohledávce – svým vznikem a existencí související s pohledávkou hlavní, sdílející její osud, které jsou však samostatné, neboť jsou vymezeny vlastním důvodem vzniku a výší. Analogicky s žalobou na zaplacení, chce-li věřitel aby mu bylo rozsudkem soudu přiznáno vedle jistiny pohledávky i její příslušenství, musí v žalobě specifikovat jednotlivé nároky příslušenství pohledávky, jichž se domáhá. Výslovně a řádně tak musí být uplatněno i příslušenství pohledávky přihlašované do insolvenčního řízení přihláškou pohledávky stejně jako příslušenství pohledávky vymáhané žalobou na zaplacení. Jak v insolvenčním řízení tak i v řízení o žalobě na zaplacení se lze domáhat pouze příslušenství pohledávky, například pouze úroku.

Náležitosti přihlášky pohledávky jsou jednoznačně stanoveny v ustanovení § 8 odst. 1 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, kdy z písmene i) bod 1) a 2) citovaného ustanovení jednoznačně vyplývá, že je třeba v přihlášce pohledávky odlišit jistinu a příslušenství pohledávky. Při specifikaci příslušenství pohledávky je nezbytné rozlišit jednotlivé druhy přihlašovaného příslušenství, a to tak jak bylo uvedeno výše na úroky, úroky z prodlení a náklady

¹¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 2010 sp. zn. 1 VSPH 892/2010-P14 ve věci KSUL 69 INS 2401/2010, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

spojené s uplatněním pohledávky¹¹⁵. Podrobná specifikace požadavků na věřitele v rámci insolvenčního řízení pak může být vodítkem pro postup, zejména obsahové náležitosti podání, věřitelů v případě vymáhání pohledávky prostřednictvím žaloby na zaplacení.

V rovině insolvenčního řízení se rozlišování dílčích pohledávek a přihlášky pohledávek jako celku věnuje četná ustálená judikatura a to jak v rovině odmítnutí pohledávky pro nepřihlížení k pohledávce, tak v rovině incidenčních žalob¹¹⁶.

Dílčí závěr

Jak občanský soudní řád, tak i insolvenční zákon umožňují vymáhat peněžitá plnění, a to zcela odlišným způsobem, kdy v rámci insolvenčního řízení se dá zjednodušeně říci, že dochází k „hromadnému řízení o žalobě na zaplacení a následnému vymáhání“ s primárním předpokladem pro posuzování důvodu, výše a pořadí pohledávky věřitele, uznání závazku, což je zcela odlišný přístup oproti řízením podle občanského soudního řádu.

V rámci insolvenčního řízení budou všechny dílčí pohledávky předmětem jednoho insolvenčního řízení, zatímco v řízení o žalobě na zaplacení mohou být některé dílčí pohledávky z důvodu vhodnosti vyloučeny do samostatného řízení. Pro účely insolvenčního řízení i řízení o žalobě na zaplacení mohou být dílčí pohledávky uplatněny společně jedním podáním – v řízení o žalobě na zaplacení v rámci jedné žaloby, v insolvenčním řízení v jedné přihlášce pohledávky tzv. na vložených listech formuláře, s tím, že v případě přihlášky pohledávky je v závěru přihlášky pohledávky vyčíslena celková výše přihlašovaných pohledávek věřitele v přihlášce pohledávky. V případě žaloby na zaplacení je uvedení součtu celkové výše vymáhaných dílčích pohledávek v žalobním návrhu pouze možností. Vyčíslení celkové výše vymáhaných dílčích pohledávek není důvodem pro posouzení uvedených pohledávek jakožto pohledávky jediné. Jak v insolvenčním

¹¹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 02. 2009 sp. zn. 1 VSPH 275/2008 ve věci KSPA 48 INS 1646/2008, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

¹¹⁶ Jedná se zejména o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 11. 2015 sp. zn. 104 VSPH 220/2015 k řízení o incidenční žalobě vedeném Krajským soudem v Ústí nad Labem pod sp. zn. 45 ICM 4110/2013 ve věci sp. zn. KSUL 45 INS 893/2010, dále usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 09. 2011 sp. zn. 1 VSPH 788/2011-P2 ve věci sp. zn. KSCB 27 INS 3080/2010 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 01. 2012 sp. zn. 3 VSPH 905/2011 ve věci KSLB 76 INS 12489/2010, dostupná na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

řízení tak i v řízení o žalobě na zaplacení se lze domáhat pouze příslušenství pohledávky, například pouze úroku.

Povinný formulář přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení, přílohy,

Dle ustanovení § 176 věty druhé insolvenčního zákona lze do insolvenčního řízení přihlásit pohledávku pouze na předepsaném formuláři. Náležitosti formuláře přihlášky pohledávky stanoví prováděcí předpis (vyhláška č. 191/2017 Sb.), s tím, že formulář přihlášky pohledávky je bezplatně dostupný na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky. Výlučná možnost přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení na stanoveném formuláři přihlášky pohledávky je odůvodněna snahou o snížení počtu vadných, povětšinou neúplných přihlášek pohledávek. Formulář přihlášky pohledávky a další předepsané formuláře pro insolvenční řízení mají zajistit standardizaci podání v insolvenčním řízení, jejich přehlednost, srozumitelnost a úplnost. V důsledku standardizace formuláře přihlášky pohledávky má docházet i ke snížení transakčních nákladů insolvenčního správce na zpracování a přezkoumání pohledávek¹¹⁷. Analogickým užitím těchto formulářů, zejména formuláře přihlášky pohledávky a formuláře popěrného úkonu pohledávky věřitelem, i v řízení o žalobě na zaplacení by byla zajištěna vyšší efektivita i v řízení o žalobě na zaplacení. Stejně tak je možné uvažovat o modifikaci insolvenčních formulářů i pro účely řízení o žalobách na zaplacení, a to zejména s ohledem na přinejmenším obdobné obsahové náležitosti podání.

Povinnost podat přihlášku pohledávky za dlužníkem do insolvenčního řízení na předepsaném formuláři je stanovena ustanovením § 176 insolvenčního zákona, přičemž způsob podání – doručení přihlášky pohledávky insolvenčnímu soudu stanoven není. Obecně tak není stanovena povinnost podávat přihlášky pohledávky v elektronické podobě. Ustanovení § 80a insolvenčního zákona však stanoví povinnost osobám, jimž se zřizuje datová schránka bez žádosti, činit podání, tedy včetně podání přihlášky pohledávky a jejích příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem. Ze skutečnosti, že formulář pohledávky je dostupný jak v elektronické interaktivní verzi, tak v podobě pdf. souboru

¹¹⁷ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 241.

k ručnímu vyplnění, lze dovodit, že tyto osoby mohou soudu elektronicky doručit přihlášku pohledávky jak ve formě vyplněného interaktivního formuláře, tak ve formě naskenovaného dokumentu ručně vyplněného formuláře přihlášky pohledávky.

Oproti tomu žaloba v řízení o žalobě na zaplacení může být podána soudu jak v listinné tak elektronické podobě, obligatorní formulářová podoba ani elektronický způsob podání žaloby stanoven není. Důvodnost požadavku jak formulářové podoby přihlášky pohledávky, tak elektronického podání pro určitou skupinu věřitelů lze dovodit ze skutečnosti, že tímto způsobem lze důvodně předpokládat snížení administrace insolvenčního soudu, když nebude třeba skenovat podání z listinné podoby do podoby elektronické tak, aby mohla být zveřejněna v elektronické podobě v insolvenčním rejstříku. Dále formulářová podání jsou přehledná a mají pevný rozsah požadovaných tvrzení. Současně je třeba konstatovat, že trend rozšiřování povinnosti elektronické komunikace je daný i potřebou rychlosti komunikace mezi soudy a účastníky. Ve vztahu k podáním v rámci řízení o žalobě na zaplacení není požadována obligatorně elektronická forma doručování podání ze strany účastníků vůči soudu, a to pravděpodobně s ohledem na skutečnost dosud nezavedeného elektronického soudního spisu, veřejně nedostupného obsahu řízení a i s ohledem na absenci požadavku formulářovosti podání. Tento závěr lze učinit na základě skutečnosti, že obdobné požadavky na formulářové podání a elektronickou podobu podání je již stanoven u návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu, s tím, že soudní spis řízení o elektronickém platebním rozkazu je pouze v elektronické podobě. Podrobněji k elektronické formě podání přihlášky pohledávky v další části.

Neučiní-li účastník řízení podání vůči soudu v řízení o žalobě na zaplacení elektronicky, nemá toto obecně žádné následky na předmětné řízení. Nepodá-li však věřitel přihlášku pohledávky na stanoveném formuláři, ve stanoveném formátu nebo stanoveným způsobem - elektronicky, přesto, že je k tomu povinen, jedná se o vadu podání spočívající v absenci zvláštní formy podání. Takováto vada je vadou odstranitelnou, k jejímuž odstranění insolvenční soud vyzve a k tomu stanoví lhůtu, s tím, že nebude-li takováto vada odstraněna, insolvenční soud přihlášku pohledávky odmítne. Do 30. 06. 2017, kdy nabyla účinnosti novela insolvenčního zákona provedená zákonem č. 64/2017 Sb., vadu přihlášení

pohledávky spočívající v podání přihlášky pohledávky nikoli na předepsaném formuláři odstraňoval insolvenční správce.

Požadavek elektronické formy podání se vztahuje i na přílohy přihlášky pohledávky. K přihlášce pohledávky je věřitel povinen připojit listiny, jichž se v přihlášce pohledávky dovolává. Shledá-li insolvenční správce vadu přihlášky pohledávky spočívající v absenci či částečné absenci příloh přihlášky pohledávky, tj. absenci listin, na něž věřitel v přihlášce pohledávky odkazuje, není povinen vyzvat věřitele k odstranění takovéto vady. Toto se vztahuje i na listinné přílohy, jež dostatečně neprokazují tvrzené skutečnosti, listiny neúplné či neprůkazné. Tato skutečnost je důvodem pro popěrný úkon insolvenčního správce nikoli důvodem výzvy na věřitele¹¹⁸. Skutečnost zda insolvenční správce vyzve věřitele k odstranění vady přihlášky pohledávky spočívající v neřádném doložení tvrzených skutečností je zcela na úvaze insolvenčního správce. Pokud však věřitel takovouto výzvu insolvenčního správce nesplní, nemůže tato skutečnost mít jiný následek, než popření předmětné pohledávky insolvenčním správcem. V případě výzvy insolvenčního správce k odstranění vad příloh přihlášky pohledávky je na místě, aby insolvenční správce postupoval s maximální citlivostí, neboť by to mohlo být vnímáno jako privilegování věřitele, a současně aby insolvenční správce postupoval se snahou předcházet incidenčním sporům.

Zvláštní požadavky jsou pak kladeny na doložení vykonatelnosti pohledávky. Vykonatelnost pohledávky lze pro účely insolvenčního řízení doložit pouze veřejnou listinou¹¹⁹. Vykonatelnost pohledávky je tak věřitel primárně povinen doložit vyhotovením (opiem) rozhodnutí soudu či jiného státního orgánu. Při přezkumu vykonatelnosti se však za vykonatelnou považuje jen pohledávka, o níž věřitel prokáže, že se stala vykonatelnou nejpozději ke dni rozhodnutí o úpadku¹²⁰.

¹¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 07. 2008, sp. zn. 1 VSPH 94/2008 ve věci sp. zn. KSUL 45 INS 1540/2008, dle kterého se „*postup podle § 188 InsZ uplatní pouze tehdy, je-li vadný jen sám procesní úkon, tj. přihláška pohledávky*“. Citované usnesení je dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

¹¹⁹ Dle ustanovení § 134 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, jsou veřejnou listinou takové listiny, jež jsou vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.

¹²⁰ Dle ustanovení § 191 odst. 2 věta první zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění účinném od 01. 01. 2014.

Povinnost doložení příloh přihlášky pohledávky v originálu či úředně ověřené kopii pak často může být problematické pro podávání přihlášek pohledávek elektronickou formou. Převést listinou přílohu do elektronické podoby tak, aby byla zachována jejich hodnotová rovnost, lze pouze pomocí autorizované konverze dokumentů, která je však zpoplatněna. Většina listin v insolvenčním řízení však nevyžaduje doložení v originálu či úředně ověřené kopii. Podrobnější rozbor listin dokládajících vykonatelnost pohledávky či povinnosti elektronické komunikace bude obsažen dále.

Povinnými přílohami přihlášky pohledávky jsou dle ustanovení § 8 odst. 3 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, listiny dokládající existenci věřitele, kopie smluv, soudních nebo jiných rozhodnutí a dalších listin dokládajících údaje uvedené v přihlášce pohledávky, plná moc, pokud je věřitel zastoupen na základě plné moci a čestné prohlášení věřitele, který nabyl pohledávku postoupením nebo obdobným způsobem po zahájení insolvenčního řízení anebo v posledních 6 měsících před zahájením insolvenčního řízení, o tom, kdo je jeho skutečným majitelem, a to včetně uvedení důvodu, pro který se považuje za skutečného majitele. Listinou dokládající existenci zahraničního věřitele je v případě věřitele právnické osoby, zejména výpis ze zahraničního obchodního rejstříku nebo obdobného registru. Povinnost doložení čestného prohlášení o osobě skutečného majitele, viz výše, vychází ze zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

Dílčí závěry

Dle ustanovení § 176 věty druhé insolvenčního zákona lze do insolvenčního řízení přihlásit pohledávku pouze na předepsaném formuláři. Náležitosti formuláře přihlášky pohledávky stanoví prováděcí předpis (vyhláška č. 191/2017 Sb.), s tím, že formulář přihlášky pohledávky je bezplatně dostupný na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky. Analogickým užitím těchto formulářů, zejména formuláře přihlášky pohledávky a

formuláře popěrného úkonu pohledávky věřitelem, i v řízení o žalobě na zaplacení by byla s nejvyšší pravděpodobností zajištěna vyšší efektivita i v řízení o žalobě na zaplacení. Stejně tak je možné uvažovat o modifikaci insolvenčních formulářů i pro účely řízení o žalobách na zaplacení, a to zejména s ohledem na přinejmenším obdobné obsahové náležitosti podání.

Obecně není stanovena věřitelům povinnost podávat u soudu přihlášky pohledávky v elektronické podobě. Ustanovení § 80a insolvenčního zákona však stanoví povinnost osobám, jimž se zřizuje datová schránka bez žádosti, činit podání, tedy včetně podání přihlášky pohledávky a jejích příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem. Požadavek elektronické formy podání se vztahuje i na přílohy přihlášky pohledávky. Oproti tomu žaloba v řízení o žalobě na zaplacení může být podána soudu jak v listinné tak elektronické podobě, obligatorní formulářová podoba ani elektronický způsob podání žaloby stanoven není. Důvodnost požadavku jak formulářové podoby přihlášky pohledávky, tak elektronického podání pro určitou skupinu věřitelů lze dovodit ze skutečnosti, že tímto způsobem lze důvodně předpokládat snížení administrace insolvenčního soudu, když nebude třeba skenovat podání z listinné podoby do podoby elektronické tak, aby mohla být zveřejněna v elektronické podobě v insolvenčním rejstříku. Dále formulářová podání jsou přehledná a mají pevný rozsah požadovaných tvrzení. Současně je třeba konstatovat, že trend rozšiřování povinnosti elektronické komunikace je daný i potřebou rychlosti komunikace mezi soudy a účastníky. Ve vztahu k podáním v rámci řízení o žalobě na zaplacení není požadována obligatorně elektronická forma doručování podání ze strany účastníků vůči soudu, a to pravděpodobně s ohledem na skutečnost dosud nezavedeného elektronického soudního spisu, veřejně nedostupného obsahu řízení a i s ohledem na absenci požadavku formulářovosti podání.

[Formy podání přihlášky pohledávky - povinné podání přihlášky pohledávky v elektronické formě](#)

Osoby, které mají povinně zřízenou datovou schránku dle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, a to včetně osob jejich zástupců, jsou povinny podat k insolvenčnímu soudu

veškerá podání výhradně elektronickou formou do datové schránky insolvenčního soudu nebo elektronickým podáním s uznávaným elektronickým podpisem¹²¹. Hlavním cílem této povinnosti je, aby podání věřitelů byla činěna ve formátech, které jsou strojově zpracovatelné, protože je snazší na základě údajů obsažených v těchto podáních nejen vést statistiky, ale rovněž odhalit případné nesrovnalosti a zároveň tak vytvořit podmínky pro snížení administrativní zátěže pro insolvenční soudy¹²².

Z uvedeného tak vyplývá, že přihlášku pohledávky včetně jejích příloh je insolvenčnímu soudu v elektronické formě povinen doručit věřitel, jež je osobou s povinně zřízenou datovou schránkou či za věřitele jeho zástupce, jež je osobou s povinně zřízenou datovou schránkou, a to do datové schránky insolvenčního soudu, nebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem.

Ve výjimečných odůvodněných případech je insolvenční soud oprávněn přijmout přihlášku pohledávky či její přílohy v listinné podobě bez následků vázaných na nesplnění této povinnosti. Odůvodněným případem je míněna situace, kdy věřitel objektivně bez své viny nemohl učinit podání v povinné elektronické podobě s tím, že současně je věřitel povinen uvést důvody listinného podání v neelektronické formě. Důvody listinného podání v neelektronické formě je věřitel povinen sdělit soudu současně s předmětným podáním, a to z důvodu aby mohla být soudem ověřena a posouzena tvrzená momentální překážka bránící věřiteli v podání přihlášky pohledávky předepsanou elektronickou formou¹²³.

Podáním přihlášky pohledávky k insolvenčnímu soudu v neelektronické podobě, není-li dán důvod k akceptaci listinného podání, je vadou podání, jež insolvenční soud odstraňuje výzvou k odstranění vady analogicky dle ustanovení 43 občanského soudního řádu. Insolvenční soud je povinen vyzvat takového věřitele k podání přihlášky pohledávky a jejích příloh předepsanou elektronickou formou, stanovit k tomu lhůtu a poučit věřitele o následcích neodstranění vytčené vady, tj. o odmítnutí podané přihlášky pohledávky. V takovémto případě se užije

¹²¹ Dle ustanovení § 80a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) doplněného s účinností od 01. 07. 2017 novelu insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 64/2017 Sb.

¹²² Z důvodové zprávy k zákonu č. 64/2017 Sb. [zvláštní část, k bodu 20 (§ 80a)].

¹²³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2017 č. j. 2 VSPH 1886/2017-P13-8 ve věci sp. zn. KSPH 64 INS 13501/2017, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

obdobného postupu, jako bylo-li vůči soudu učiněno vadné podání co do obecných či zvláštních náležitostí podání v řízení o žalobě na zaplacení. Postup dle ustanovení § 43 občanského soudního řádu byl zvolen pro účely insolvenčního řízení s ohledem na absenci právní úpravy dané věci v insolvenčním zákonu s odkazem na ustanovení § 7 insolvenčního zákona, s tím, že přihlášku pohledávky je třeba posuzovat analogicky jako podání, jímž se zahajuje řízení¹²⁴. Je nezbytné konstatovat, že přihlášce pohledávky insolvenční zákon v některých případech přiznává stejné účinky jako žalobě na zaplacení. Jedná se například o účinky přihlášení pohledávky, kdy přihláška pohledávky má pro běh lhůt k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba (ustanovení § 173 odst. 4 věta první insolvenčního zákona). Účinky insolvenčního řízení obdobné účinkům podání žaloby lze shledat i v dikci ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, dle kterého se již se zahájením insolvenčního řízení pojí i ten účinek, že pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou pohledávky, a to již ve fázi zahájeného insolvenčního řízení.

Je nepochybné, že přihláška pohledávky v insolvenčním řízení není žalobou či jiným obdobným návrhem, když v insolvenčním řízení je návrhem ve věci insolvenční návrh. Přihlášku pohledávky je možné označit jako podání, kterým se „zahajuje řízení“ s věřitelem jakožto možným účastníkem o uspokojení pohledávky věřitele dlužníkem v rámci insolvenčního řízení. Tento závěr lze dovodit například i z dikce ustanovení § 173 odst. 1 větu druhou insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 185 insolvenčního zákona, ze kterých plyne, že právní mocí usnesení, jímž insolvenční soud přihlášku pohledávky odmítne, účast daného věřitele v insolvenčním řízení končí.

Vztahuje-li se povinnost elektronické komunikace na veškerá podání osoby s povinností elektronické komunikace, je nepochybné, že se vztahuje elektronická forma podání nejen na přihlášku pohledávky ale i na přílohy přihlášky pohledávky. Ve vztahu k povinnosti předložit insolvenčnímu soudu v elektronické podobě i přílohy přihlášky pohledávky je nezbytné poznamenat, že je v insolvenčním rejstříku v oddílu „P“ zveřejňován pouze formulář přihlášky

¹²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2017 č. j. 2 VSPH 1886/2017-P13-8 ve věci sp. zn. KSPH 64 INS 13501/2017, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 04. 09. 2008 sp. zn. 29 NSČR 4/2008-P11 ve věci KSBR 38 INS 735/2008, uveřejněné pod č. 25/2009 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek.

pohledávky s výpisem o doručení insolvenčnímu soudu, nikoli však přílohy přihlášky pohledávky, přestože i na tyto se vztahuje povinnost elektronického podání. Podá-li věřitel přihlášku pohledávky k insolvenčnímu soudu v elektronické formě, ale přílohy přihlášky pohledávky doručí pouze ve formě listinné, je insolvenční soud taktéž povinen vyzvat věřitele k odstranění této vady dle ustanovení § 43 občanského soudního řádu, s tím, že je věřiteli stanovena lhůta k nápravě se současným poučením o důsledcích neodstranění vytkené vady, spočívajících v nepřihlížení k předložením listinným přílohám přihlášky pohledávky. Nebude-li tedy podána v elektronické podobě přihláška pohledávky a tato vada nebude odstraněna ani k výzvě soudu, má tato vada následek v důvodu pro odmítnutí přihlášky pohledávky. Nebudou-li však podány insolvenčnímu soudu v elektronické podobě pouze přílohy přihlášky pohledávky, a tato vada nebude k výzvě soudu věřitelem odstraněna, je důsledkem nepřihlížení k předmětným přílohám přihlášky pohledávky.

Je-li věřitel v insolvenční řízení zastoupen na základě plné moci, vztahuje se povinnost elektronického podání i na předložení plné moci v elektronické formě. Vzhledem ke skutečnosti, že pro takovouto plnou moc není zákonem vyžadováno úřední ověření podpisů zmocnitele, není nezbytné plnou moc předkládat v autorizované konverzi¹²⁵. Úřední ověření podpisů, potažmo autorizovanou konverzi dokumentu je však oprávněn požadovat usnesením předseda senátu. Povinnost úředního ověření podpisu zmocnitele a autorizovaná konverze plné moci může být požadována předsedou senátu i v řízení o žalobě na zaplacení. Vada podání spočívající v absenci autorizované konverzi dokumentu však není vadou dle ustanovení § 80a odst. 1 věty první insolvenčního zákona, a nepřichází tak v úvahu důsledky takovéto vady předvídané u ustanovení § 80a odst. 2 insolvenčního zákona¹²⁶.

¹²⁵ Autorizovanou konverzí je míněno převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě dle § 22 odst. 1 písm. a) zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

¹²⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 02. 2018 č. j. 2 VSPH 199/2018-P4-9 ve věci sp. zn. KSPA 53 INS 21840/2017, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

Formy podání přihlášky pohledávky, formy podání žaloby na zaplacení - Podání přihlášky pohledávky bez povinnosti elektronické formy

Stejně tak jako v případě podání žaloby na zaplacení, podává-li přihlášku pohledávky věřitel nemající povinnost elektronické komunikace dle ustanovení § 80a insolvenčního zákona, je takovýto věřitel oprávněn podat k nalézacímu soudu žalobu na zaplacení či přihlášku pohledávky formami předvídanými ustanovením § 42 občanského soudního řádu. Takovými formami jsou forma elektronická prostřednictvím veřejné datové sítě, tedy e-mailem podepsaným uznávaným elektronickým podpisem nebo prostřednictvím datové schránky, kdy v obou těchto případech se elektronické podání považuje za podepsané způsobem, s nímž zvláštní právní předpis¹²⁷ spojuje účinky vlastnoručního podpisu, nebo ve formě listinné, a to na podatelnu věcně příslušného soudu osobně nebo prostřednictvím doručujícího orgánu. Podá-li věřitel žalobu na zaplacení či přihlášku pohledávky - jež je v podstatě návrhem ve věci samé svého druhu¹²⁸, prostřednictvím telefaxu nebo v elektronické podobě bez elektronického podpisu, s nímž jsou spojovány účinky podpisu vlastnoručního, je věřitel – navrhovatel povinen vadu absence podpisu na podání odstranit. Takovéto podání s absentujícím podpisem, je věřitel - navrhovatel povinen pro zachování data podání žaloby či přihlášky pohledávky doplnit originálem žaloby či přihlášky pohledávky, písemným podáním totožného znění, popřípadě elektronickým podáním totožného znění s uznávaným elektronickým podpisem. Nebude-li věřitelem vada absence podpisu odstraněna ve lhůtě tří dnů od doručení nepodepsaného podání, je důsledkem nepřihlížení k takovému podání, a to ať je takovýmto podáním žaloba na zaplacení či přihláška pohledávky. Byla-li by soudu doručena žaloba na zaplacení či přihláška pohledávky s doplněním podpisu po uplynutí uvedené třídní lhůty, nejednalo by se o doplnění původní žaloby na zaplacení či přihlášky pohledávky nýbrž o žalobu na zaplacení či přihlášku pohledávky novou. Ve vztahu k zachování lhůty pro přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení pak bude v takovémto případě posuzováno nové podání samostatně bez ohledu na předcházející nepodepsané

¹²⁷ Ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb., ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 297/2017 Sb.

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2017 č. j. 2 VSPH 1886/2017-P13-8 ve věci KSPH 64 INS 13501/2017, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

podání přihlášky pohledávky, když k tomu se nepřihlíží¹²⁹. Specifickou formou podání žaloby na zaplacení či přihlášky pohledávky je podání datovou zprávou prostřednictvím datové schránky, neboť podání učiněné prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako podání podepsané učiněné písemně v listinné podobě¹³⁰. Z příslušné právní úpravy jednoznačně vyplývá, že podání žaloby na zaplacení či přihlášky pohledávky učiněné prostřednictvím datové zprávy z datové schránky věřitele - navrhovatele do datové schránky soudu, je řádně podepsaným za předpokladu, že byla datová zpráva odeslána buď osobou s originálním oprávněním případně osobou pověřenou¹³¹. Zaručený elektronický podpis u elektronického podání učiněného prostřednictvím datové schránky je u datové zprávy odeslané věřitelem nahrazen náležitou identifikací příslušné osoby věřitele, která vůči soudu učinila podání žaloby na zaplacení či přihlášky pohledávky prostřednictvím datové schránky¹³².

Obdobně tomu tak bude i v případě žaloby na zaplacení, s tím, že zatím co v případě přihlášky pohledávky je termín podání přihlášky relevantní pro posouzení včasnosti přihlášení pohledávky, v případě žaloby na zaplacení bude relevantní termín podání takovéto žaloby zejména ve vztahu k posouzení běhu lhůty promlčení. Lze však zhodnotit, že formy podání přihlášky pohledávky i žaloby na zaplacení jsou přinejmenším obdobné (odlišnost lze shledat pouze v důsledcích tzv. dalšího - nového podání či v povinnosti elektronické formy podání – viz výše).

Dispozice s pohledávkami, přihlášení pohledávky vůči manželu dlužníka

Jak již bylo uvedeno výše, žaloba na zaplacení a přihláška pohledávky jsou do značné míry obdobnými právními jednáními. V obou případech se jedná o právní jednání s cílem vymožení dlužné pohledávky. Zásadní odlišnost, vztahující se k dispozičnímu oprávnění, je osoba oprávněná k učinění daného podání. Návrh

¹²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 02. 2010 sp. zn. KSPL 20 INS 4908/2008 ve věci sp. zn. 1 VSPH 465/2009-P48, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku

¹³⁰ Ustanovení § 18 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

¹³¹ Ustanovení § 8 odst. 1 až 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

¹³² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 05. 2011 č. j. 3 VSPH 605/2010-P10-10 ve věci sp. zn. KSCB 25 INS 1903/2010, uveřejněné pod č. 135/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku

na zahájení řízení o žalobě na zaplacení je oprávněn podat výhradně věřitel předmětné pohledávky. Oproti tomu, osobou oprávněnou k zahájení insolvenčního řízení je jak věřitel, tak i dlužník. I v insolvenčním řízení se může domáhat uspokojení peněžité pohledávky pouze její věřitel, k podání přihlášky pohledávky je oprávněn pouze věřitel, nicméně k zahájení insolvenčního řízení jsou za splnění zákonných podmínek oprávněni jak věřitel, tak i dlužník, kdy mohou být v důsledku i navrhovateli společnými.

Obdobě jako v řízení o žalobě na zaplacení se i v insolvenčním řízení projevuje dispoziční volnost účastníků, věřitelů i dlužníků svým právním jednáním ovlivnit průběh řízení včetně jeho předmětu. Dispoziční volnost účastníků insolvenčního řízení je však do značné míry modifikována, a to s ohledem na charakter a účel insolvenčního řízení a s ohledem na role v řízení jednotlivých skupin účastníků. Některá dispoziční oprávnění dlužníků jsou do značné míry omezena tak, aby nemohlo dojít ze strany dlužníka ke zmaření účelu insolvenčního řízení. Jako příklad omezení dispozičního oprávnění dlužníka ve vztahu k insolvenčnímu řízení lze uvést možnost zpětvzetí dlužnického insolvenčního návrhu dlužníkem pouze do okamžiku zjištění úpadku dlužníka. Zatímco v řízení o žalobě na zaplacení není omezeno, kdy je žalobce oprávněn ke zpětvzetí žaloby, pouze je stanovena podmínka případného souhlasu žalovaného se zastavením řízení, v insolvenčním řízení je účastník oprávněn ke zpětvzetí insolvenčního návrhu pouze do zjištění úpadku dlužníka, když rozhodnutí o úpadku dlužníka je meritorním rozhodnutím, analogicky k řízení o žalobě na zaplacení, nalézací fáze insolvenčního řízení. Ke zpětvzetí dlužnického insolvenčního návrhu dlužníkem učiněném po zjištění úpadku dlužníka se nepřihlíží. Dílčí způsoby dispozice zejména věřitelů s pohledávkami jsou uvedeny v jednotlivých kapitolách této odborné práce.

Specifikem ve vztahu k dispozici věřitelů se svými pohledávkami je, že nelze přihlásit pohledávku manžela dlužníka v dlužníkově insolvenčním řízení. Pesto, že i dluhy jsou ve společném jmění manželů, nelze tytu uplatňovat za druhým z manželů. Toto bylo analogicky převzato z řízení o žalobě na zaplacení a zejména s ohledem na skutečnost specifické formy řízení spočívající ve společném řízení o oddlužení manželů. Skutečnost, že věřitel uzavřel s dlužníkem například smlouvu o půjčce či smlouvu o úvěru za doby trvání manželství, nezakládá věřiteli, a to přesto, že takovýto závazek, kterým se dlužník zavázal,

spadá do společného jmění manželů, žádnou pohledávku vůči manželu dlužníka. Na tom nic nezmění ani skutečnost, zda byla takováto pohledávka vůči dlužníku přiznána pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu. Z titulu smlouvy uzavřené s manželem dlužníka nemá věřitel žádnou pohledávku za dlužníkem, jenž by mohl přihlásit do insolvenčního řízení¹³³.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 08. 2015 sen. zn. 29 ICdo 32/2013, uveřejněný pod č. 60/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu v databázi Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu.

5. Právní úprava vymáhání pohledávek – vybrané duplicity

Příklad řešené duplicitní úpravy

Vymáhání pohledávek v občanském soudním řízení lze rozdělit na fázi nalézací (řízení o žalobě) a vykonávací (výkon rozhodnutí a exekuce), kdy obě tyto fáze jsou striktně odděleny a fáze vykonávací je pouze právem věřitele po nalézací fázi, tedy fáze vykonávací nenásleduje automaticky fázi nalézací. Oproti tomu insolvenční řízení zahrnuje obě tyto fáze společně - návazně v rámci jednoho soudního řízení, kdy v rámci insolvenčního řízení je nejprve řešena fáze nalézací, tj. zjišťování úpadku dlužníka, přezkum pohledávek věřitelů s uplatněnými pohledávkami v řízení a případné řešení incidenčních sporů a následně fáze vykonávací, a to formou v návaznosti na způsob řešení úpadku dlužníka.

Ustanovení § 7 insolvenčního zákona stanoví použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních v insolvenčním řízení. Dle ustanovení § 7 IZ nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

Občanský soudní řád se tak subsidiárně použije k úpravě insolvenčního zákona. Možnost a rozsah využitelnosti ustanovení občanského soudního řádu upravujících obecná procesní pravidla je v rámci insolvenčního řízení postavena zejména na dřívější praxi při aplikaci zákona o konkursu a vyrovnání. Vzhledem ke skutečnosti, že se tento způsob úpravy některých procesních pravidel osvědčil v rámci řízení konkursního a vyrovnávacího, bylo přejato subsidiární použití občanského soudního řádu i do insolvenčního zákona. Oproti dřívější úpravě zákona o konkursu a vyrovnání je nyní v insolvenčním zákoně přímo obsažen i odkaz na přiměřené použití občanského soudního řádu i na incidenční spory.

Jako základní podmínku použití občanského soudního řádu insolvenční zákon stanoví přiměřenost a šetření zásad insolvenčního řízení. Insolvenční zákon obsahuje procesní ustanovení jak obecného charakteru, tak i charakteru speciálního ve vztahu k danému typu řízení. Procesní normy jsou v insolvenčním zákoně obsaženy zejména v ustanoveních §§ 51, 54, 55, 71 až 80 a 91 až 94. Vztah občanského soudního řádu k insolvenčnímu zákonu je vztahem zákona obecného k zákonu speciálnímu. Ustanovení občanského soudního řádu se tak použijí pouze za předpokladu, že speciální úprava insolvenčního zákona neobsahuje vlastní úpravu dané problematiky. Za předpokladu, že insolvenční zákon vlastní procesní úpravu neobsahuje, použije se úprava občanského soudního řádu, avšak pouze za situace, že přímé užití občanského soudního řádu nevyvolá rozpor se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení (§ 5 insolvenčního zákona). Za situace, kdy by bylo důsledkem aplikace občanského soudního řádu porušení zásad insolvenčního řízení, insolvenční soud vyloží procesní normu obsaženou v občanském soudním řádu odlišně od ustáleného výkladu občanského soudního řádu, a to tak že přizpůsobí takovýto výklad zásadám insolvenčního řízení. Tímto postupem však dochází k dvojímu odlišnému výkladu jedné právní normy, a to ve své podstatě bez odůvodnění soudy v rozhodnutí. Je třeba tedy vykládat ustanovení občanského soudního řádu při aplikaci v insolvenčním řízení tak, aby takovéto rozpory vznikaly jen v nezbytně nutné míře, aby tak byla zachována maximální možná míra právní jistoty v postavení účastníků řízení.

Jako příklad duplicitní úpravy, kde nedochází k zásadním výkladovým problémům, je úprava změny účastníka řízení dle ust. § 107a občanského soudního řádu a změny věřitele dle ust. 18 insolvenčního zákona.

Dle ust. § 18 insolvenčního zákona nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo

z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou, nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly.

Dle ust. § 107a odst. 1 občanského soudního řádu má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o něž v řízení jde, vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 občanského soudního řádu. Dle ust. 107a odst. 2 občanského soudního řádu soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány.

V rámci insolvenčního řízení se při změně účastníka řízení užití ust. § 107 občanského soudního řádu v případě, že účastník řízení - pouze věřitel ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno a v řízení s tímto účastníkem nelze pokračovat. V případě účastníka řízení – dlužníka je pak v insolvenčním zákoně u jednotlivých způsobů řešení úpadku dlužníka stanoven zvláštní postup.

Za situace nebude-li změnou účastníka – věřitele zánik bez právního nástupce, dojde k převodu či přechodu přihlášené pohledávky, užití se ust. § 18 insolvenčního zákona nikoli ustanovení § 107a občanského soudního řádu. Ustanovení § 18 insolvenčního zákona a ust. § 107a občanského soudního řádu jsou však v podstatných znacích obsahově shodná, pouze v případě úpravy § 18 insolvenčního zákona je v odstavci 2. stanovena lhůta pro rozhodnutí. V rámci insolvenčního řízení může dojít ke změně v osobě účastníka pouze u věřitele, neboť změna dlužníka je již z podstaty insolvenčního řízení absurdní. V obou případech (dle ust. § 107a občanského soudního řádu i ust. § 18 insolvenčního zákona) je požadován návrh stávajícího účastníka (věřitele), souhlas nastupujícího účastníka (nabyvatele pohledávky) se vstupem do řízení a prokázání (povinnost tvrdit případně dokazovat) přechod či převod práva vázaného na účastenství v řízení.

V daném případě se tak dá říci, že ustanovení § 18 insolvenčního zákona je ustanovením, které pouze stanoví, že insolvenční soud rozhodne o změně v osobě věřitele ve lhůtě 3 pracovních dnů od doručení návrhu, přesto, že je návrh na změnu účastníka včetně příloh veřejně přístupný na insolvenčním rejstříku oproti návrhu v občanském soudním řízení, kdy občanský soudní řád žádnou lhůtu nestanoví.

Jako příklad další duplicitní úpravy, kde však již dochází k zásadním výkladovým problémům, je úprava doručování podle insolvenčního zákona a občanského soudního řádu.

Dle ust. § 80 odst. 1 insolvenčního zákona jestliže se osobě, které se písemnost doručuje zvláště, nepodařilo doručit písemnost na adresu uvedenou v podání, které učinila v insolvenčním řízení, jako adresa jejího bydliště nebo sídla anebo jako adresa v České republice, na kterou jí má být písemnost doručována, doručí insolvenční soud písemnost znovu vyhláškou; ustanovení § 74 odst. 2 IZ se v takovém případě nepoužije. Neobsahovala-li písemnost označení adresáta, opatří ji insolvenční soud před doručením vyhláškou i tímto údajem.

Dle ust. § 49 odst. 1 a 2 občanského soudního řádu se do vlastních rukou doručují písemnosti, u nichž tak stanoví zákon nebo nařídí-li tak soud. Nezastihl-li doručující orgán adresáta písemnosti, písemnost uloží a adresátu zanechá vhodným způsobem písemnou výzvu, aby si písemnost vyzvedl. Nelze-li zanechat výzvu v místě doručování, vrátí doručující orgán písemnost odesílajícímu soudu a uvede, ve který den nebyl adresát zastížen. Odesílající soud vyvěsí na úřední desce výzvu k vyzvednutí písemnosti u soudu. Nevyzvedne-li si adresát písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenou, i když se adresát o uložení nedozvěděl. Doručující orgán po marném uplynutí této lhůty vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, ledaže soud i bez návrhu vyloučí vhození písemnosti do schránky. Není-li takové schránky, písemnost se vrátí odesílajícímu soudu a vyvěsí se o tom sdělení na úřední desce soudu.

Pro doručování jiných písemností pak ust. § 50 občanského soudního řádu stanoví, že nezastihl-li doručující orgán adresáta písemnosti, vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky; písemnost se považuje za doručenou vhozením do schránky, datum vhození vyznačí doručující orgán na

doručence a na písemnosti. Nelze-li doručit podle odstavce 1, doručující orgán písemnost vrátí odesílajícímu soudu a v místě doručení o této skutečnosti zanechá písemné oznámení. Odesílající soud doručí písemnost vyvěšením na úřední desce soudu; písemnost se považuje za doručenou desátým dnem po vyvěšení. Stejně se postupuje, nelze-li v místě doručení zanechat oznámení; § 49 odst. 7 občanského soudního řádu se použije obdobně.

Má-li být písemnost doručována dlužníku – účastníku řízení, který si předmětnou písemnost nepřevzal, je na místě zvolit způsob případného náhradního doručení dle ust. § 80 insolvenčního zákona nebo ust. §§ 49 nebo 50 občanského soudního řádu.

V této souvislosti Vrchní soud v Praze vyslovil právní názor, že doručování podle občanského soudního řádu je vyšší formou doručování a zhojí tak případné vady doručení podle ust. § 80 insolvenčního zákona.

Obecně se v insolvenční řízení doručuje zveřejněním písemnosti dle ust. § 71 insolvenčního zákona, s tím, že zákonem stanoveným osobám se dále doručuje zvláštním způsobem. Zákonem předpokládané doručení zvláštním způsobem je rozhodné pro běh lhůty k podání opravného prostředku (odvolání či podání námitek), nebo lhůty ke splnění povinnosti stanovené insolvenčním soudem.

Nesdělí-li dlužník adresu pro doručování a nelze mu doručit na adresu dle základních registrů (§ 46b písm. a) občanského soudního řádu), doručuje insolvenční soud zvláštním způsobem podle ust. § 49 nebo § 50 občanského soudního řádu. Podle těchto ustanovení nastanou účinky náhradního doručení adresátem nepřevzaté zásilky bez ohledu na to, zda se na této adrese fakticky zdržuje či nikoli, zda se o uložení písemnosti určené do vlastních rukou dozvěděl nebo zda si prostou zásilku zanechanou v jeho domovní schránce vyzvedl.

Úprava doručování zvláštním způsobem je tak zcela obsažena v občanském soudním řádu, a to zcela dostatečným a vyčerpávajícím způsobem a ustanovení § 80 insolvenčního zákona tak postrádá jakéhokoliv smyslu. Zveřejnění vyhlášky o náhradním doručení dle ust. § 80 insolvenčního zákona v insolvenčním rejstříku s připojením doručované listiny (rozhodnutí) je tak zcela absurdní, neboť se nemůže jednat o zvláštní způsob doručení, a to s ohledem na skutečnost, že doručovaná písemnost je již zveřejněna v insolvenčním rejstříku pod vlastním číslem dokumentu a samotné zveřejnění písemnosti v insolvenčním

rejstříku je bráno jako obecné doručení písemnosti nikoli jako doručování zvláštním způsobem. Poučení ve vyhlášce o náhradním doručení dle ust. § 80 insolvenčního zákona je pak obsahově rozporné s případem výzvy a sdělení dle ust. § 49 odst. 2 a 4 občanského soudního řádu či oznámení dle ust. § 50 odst. 2 občanského soudního řádu. Ve vyhlášce dle ust. § 80 insolvenčního zákona je účastník pouze poučen, že písemnost je doručena zveřejněním dle ust. § 71 odst. 2 insolvenčního zákona. Účel náhradního doručení v civilním řízení se pak v souvislosti s ust. § 80 insolvenčního zákona zcela ztrácí, neboť písemnost je náhradně doručena zveřejněním na tomtéž místě jako je zveřejněna samotná písemnost a není stanovena žádná lhůta pro převzetí písemnosti adresátem, a to ani za situace není-li zanecháno poučení o doručení z obálky doručované písemnosti v domovní schránce adresáta.

Účel insolvenčního řízení a účel řízení o žalobě na zaplacení, výkonu rozhodnutí, exekuce

Účel insolvenčního řízení spočívá v řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka. Zákonem předvídaným způsobem řešení úpadku dlužníka má být dosaženo uspořádání majetkových vztahů věřitelů dlužníka a dlužníka, s tím, že v rámci insolvenčního řízení má být dosaženo co nejvyššího a v zásadě poměrného uspokojení dlužníkových věřitelů¹³⁴. Uspořádání majetkových vztahů je účelem i řízení o žalobě na zaplacení, kdy prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení má být zajištěn exekuční titul, pohledávka má být „zjištěna co do důvodu, výše i pořadí“ pro následné vymáhání dlužné částky prostřednictvím výkonu rozhodnutí či exekuce. Poměrné uspokojování pohledávek věřitelů je typické po řízení insolvenční. Pro řízení o žalobě na zaplacení je typické, že věřitel v rámci správy své pohledávky zajišťuje exekuční titul výlučně pro svoji osobu, vymáhá dluh výlučně pro svoji osobu. Možnost hromadného vymáhání pohledávek není, přesto že ji zákon nezakazuje, využívána, a to zejména s ohledem na komplikovanost společného vymáhání. Snazším a ekonomicky méně nákladným pak je pro mnohé věřitele vymáhání pohledávky outsourcingem či pověřeným zaměstnancem, případně prodejem pohledávky.

¹³⁴ Kotoučová, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. str. 2.

Ve vztahu ke způsobu řešení dlužníkového úpadku oddlužením pak lze sledovat spíše sociální aspekt účelu insolvenčního řízení. Sociální rozměr oproti tomu řízení o žalobě na zaplacení či výkon rozhodnutí a exekuce nemá.

Předpokladem insolvenčního řízení je pro splnění jeho účelu existence majetku dlužníka. Pro insolvenční řízení je předpoklad majetku dlužníka zcela zásadní, neboť v rámci insolvenčního řízení dochází nejen k nalézání ale i k faktickému vymáhání pohledávky. Insolvenční řízení oproti řízení o žalobě na zaplacení výslovně předpokládá alespoň částečné, poměrné uspokojení věřitelů dlužníka. Tento předpoklad pak lze dovodit zejména z „následku“ splnění podmínek schváleného oddlužení spočívajícího v osvobození dlužníka od zbytku dluhů. Řízení o výkon rozhodnutí či exekuce naopak nepředpokládá alespoň částečné a poměrné uspokojení dlužníkových věřitelů. Účelem řízení o výkon rozhodnutí či exekuce je pouze uspokojení pohledávky jednoho věřitele a to v plném rozsahu, s tím, že s částečným uspokojením pohledávky nejsou spojeny žádné účinky ke zbývající vymáhané částce.

Jak v insolvenčním řízení, tak i v řízení o výkon rozhodnutí či exekuci mají být uspokojovány pohledávky věřitele z majetku dlužníka, kdy jak ve výkonu rozhodnutí tak i exekuci lze postihnout současně jak movitý či nemovitý majetek povinného tak i jeho příjem. V rámci insolvenčního řízení lze postihnout jak movitý či nemovitý majetek povinného, tak i jeho příjem ovšem vždy v závislosti na způsob řešení úpadku dlužníka. Je-li úpadek dlužníka řešen například konkurzem, je postihnut veškerý postižitelný majetek dlužníka, tedy jak movitý majetek a nemovitosti, tak i jeho příjem. Je-li způsobem řešení dlužníkového úpadku oddlužení, je rozsah postihu vázán na formu oddlužení, s tím, že je-li oddlužení dlužníka řešeno formou plněním splátkového kalendáře, je postižen pro uspokojení nezajištěných věřitelů pouze jeho příjem, je-li oddlužení dlužníka řešeno formou zpeněžením majetkové podstaty, je pro uspokojení nezajištěných pohledávek věřitelů použit pouze výtěžek zpeněžení věcí nemovitých či movitých, jež byly ze soupisu majetkové podstaty do této formy oddlužení výslovně zahrnuty. Insolvenční zákon výslovně předpokládá i kombinaci oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

Bude-li v rámci insolvenčního řízení zjištěno, že dlužník nemá majetek postižitelný pro účely insolvenčního řízení, není možno v insolvenčním řízení dále pokračovat, neboť by docházelo k neúčelnému navyšování přinejmenším

nákladů insolvenčního řízení. Tzv. nemajetnost však nemá žádné právní účinky na běh řízení o žalobě na zaplacení. Ve vztahu k výkonu rozhodnutí a exekuci může však v důsledku nemajetnosti povinného dojít k zastavení vykonávacího řízení taktéž z důvodu neúčelného navyšování nákladů řízení, současně však se spojením s důvodným předpokladem nemožnosti uhrazení vymáhané pohledávky.

Zemře-li dlužník v průběhu insolvenčního řízení do doby zjištění úpadku dlužníka, má úmrtí dlužníka bez dalšího za následek nemožnost pokračovat v insolvenčním řízení¹³⁵.

V exekučním řízení úkony směřující ke zjištění majetku povinného provádí pověřený soudní exekutor¹³⁶. V exekučním řízení v případě zjištění nedostačujícího majetku podá soudní exekutor příslušnému okresnímu soudu podnět k zastavení exekuce, s tím, že současně uvede, jaké úkony ke zjištění majetku povinného provedl a s jakým výsledkem, případně z čeho dovedl hodnotu zjištěného majetku¹³⁷. Pokud by povinný podal řádný návrh na zastavení exekuce podle § 268 o. s. ř. sám, musel by se jím soud zabývat, vyžádal by od soudního exekutora zprávu o tom, jaký majetek povinného zjistil, popřípadě jaká je jeho hodnota, a jaké jsou náklady exekuce, a jeho stanovisko k návrhu na zastavení exekuce¹³⁸. Na základě vyjádření soudního exekutora by pak soud posoudil, zda důvod k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř. je dán¹³⁹. Exekuci lze pro nemajetnost povinného zastavit, není-li po provedení úkonů směřujících ke zjištění majetku povinného zjištěn žádný majetek, eventuálně je zjištěn majetek, jehož hodnota nepostačuje ani ke krytí nákladů exekuce¹⁴⁰. Toto se vztahuje především na provádění exekuce prodejem movitých věcí, případně i nemovitostí nebo podniku povinného, s tím, že ostatní způsoby provádění exekuce na peněžitě plnění obsahují speciální ustanovení o ukončení jejich provádění v případě zjištěné bezvýslednosti (v případě srážek či jiných

¹³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, č. j. 2 VSPH 274/2010-A-56, MSPH 95 INS 9162/2009, dostupné v databázi ASPI č. JUD282288CZ.

¹³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013 sp. zn. 20 Cdo 609/2013, dostupné v databázi ASPI č. JUD233310CZ.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2009 sp. zn. 20 Cdo 4360/2008, dostupné v databázi ASPI č. JUD145796CZ.

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008 sp. zn. 20 Cdo 5293/2007, dostupné v databázi ASPI č. JUD106112CZ.

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010 sp. zn. 20 Cdo 4106/2008, dostupné v databázi ASPI č. JUD186194CZ.

¹⁴⁰ Tamtéž.

příjmů srov. § 290, 299 o. s. ř.)¹⁴¹. Podnět k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř., tedy pro nemajetnost povinného, podává soudní exekutor, nikoliv povinný¹⁴².

Jeden ze zásadních aspektů vymáhání pohledávek je efektivita řízení prostřednictvím, jehož má být zajištěno vymožení pohledávky věřitele. Jako základní aspekt soudního řízení tak lze mimo jiné označit i efektivitu řízení. Účelem insolvenčního řízení je tak mimo jiné i efektivita insolvenčního řízení. Insolvenční řízení je efektivní, je-li chráněna majetková podstata před znehodnocením tak, aby bylo dosaženo maximálního možného výtěžku, z něhož mají být uspokojeny pohledávky věřitelů. Zachování či zvyšování hodnoty majetkové podstaty může být dosaženo pouze za předpokladu, že je majetková podstata chráněna před jednáními účastníků řízení, zejména jednáními dlužníků, jež by mohly ve svém důsledku vést ke snížení hodnoty majetkové podstaty. Jedním z typických jednání účastníků, a to jak dlužníků, tak i věřitelů, jež ve svém důsledku snižují hodnotu majetkové podstaty, jsou nedůvodná jednání, jež mají svůj účel pouze v prodlužování řízení („odsouvání“ dílčích úkonů soudu). Hodnota věcí majetkové podstaty může být snižována i přímým vlivem účastníka na věc zahrnutou do soupisu majetkové podstaty, spočívajícím například ve zničení, poškození či jen neudržování či nedostatečné inovaci věci. Majetková podstata vyžaduje ochranu i před jednáním insolvenčních správců, nicméně stěžejní pozornost ve vztahu k ochraně majetkové podstaty je nezbytné soustředit na dlužníky a věřitele¹⁴³. Ve vztahu k řízení o žalobě na zaplacení lze však uzavřít, že hodnota majetku dlužníka – žalovaného je pro účel soudního řízení zcela irelevantní, neboť se jedná o řízení nalézací nikoli vykonávací. Ve vztahu k výkonu rozhodnutí či exekuci však lze uzavřít, že hodnota majetku povinného je zásadní skutečností, nicméně nelze zde shledat s ohledem na účel těchto řízení primární ochranu majetku povinného a jeho hodnotu. Zde jsou chráněna primárně práva věřitelů, a to zejména právo na úhradu dluhu.

Ve vztahu k právní úpravě konkursu a vyrovnání Ústavní soud vyložil, že jedním z hlavních cílů zákona o konkursu a vyrovnání je ochrana práv věřitelů a

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012 sp. zn. 20 Cdo 3118/2010, dostupné v databázi ASPI č. JUD217686CZ.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006 sp. zn. 20 Cdo 1062/2005, dostupné v databázi ASPI č. JUD 37669CZ.

¹⁴³ United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency Law, UNCITRAL, 2004, s. 83. In: RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2008, op. cit., s. 193.

dlužníka, jež se ocitne v úpadku¹⁴⁴. Tento závěr lze aplikovat i na právní úpravu insolvenčního zákona – cíl insolvenčního řízení. Tento závěr je odůvodněn především tím, že každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek¹⁴⁵, s tím, že užívání práv a svobod musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení¹⁴⁶. Insolvenční zákon za účel insolvenčního řízení označuje řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka, a to některým ze způsobů řešení úpadku, jež insolvenční zákon předpokládá. Řešením úpadku dlužníka má dojít s ingerencí státu k uspořádání majetkových vztahů dlužníků a věřitelů, jež mají pohledávky za dlužníky, kdy má být dosaženo co nejvyššího a v zásadě poměrného uspokojení věřitelů¹⁴⁷. Takto vymezený účel insolvenčního řízení je pak modifikován je-li způsobem řešení úpadku oddlužení popřípadě reorganizace, kde je možné vysledovat i podstatný sociální účel.

Základní odlišnosti insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení a výkonu rozhodnutí a exekuce jsou založeny na odlišném účelu těchto řízení.

6. Příklad řešení odlišnosti právní úpravy

Jak prostřednictvím úpravy občanského soudního řádu tak i insolvenčního zákona tak lze vymáhat nesplněné závazky dlužníků, s tím, že v případě insolvenčního zákona se jedná pouze o závazky peněžité či penězi ocenitelné. Insolvenční řízení lze zjednodušeně označit za hromadné vymáhání peněžních závazků, tedy za „hromadnou žalobu věřitelů na zaplacení dluhů dlužníkem“, kdy součástí insolvenčního řízení je i následné uspokojování zjištěných dluhů. Typová odlišnost těchto řízení pak spočívá v možném důsledku, kdy výsledkem povoleného, schváleného a splněného oddlužení dlužníka je osvobození dlužníka od neuspokojených částí dluhů a od dluhů, které mohly a měly být přihlášeny do insolvenčního řízení.

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 44/02, dostupný v databázi NALUS na webových stránkách Ústavního soudu <http://nalus.usoud.cz>.

¹⁴⁵ Čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

¹⁴⁶ Čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

¹⁴⁷ Kotoučová, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. str. 2.

V insolvenčním řízení je řešen úpadek dlužníka. Insolvenční zákon stanoví obecné podmínky, že dlužník je v úpadku z důvodu platební neschopnosti nebo pro předlužení¹⁴⁸. Pro platební neschopnost – insolvenci, je dlužník v úpadku, jestliže má a) více věřitelů (tedy nejméně dva odlišné), b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit. Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, za splnění alespoň jednoho z dále uvedených předpokladů¹⁴⁹. Dlužník a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud¹⁵⁰. Dlužník vyvrátí domněnku své platební neschopnosti v okamžiku, kdy v insolvenčním řízení osvědčí nebo prokáže schopnost uhradit všechny splatné závazky těch věřitelů, jež má insolvenční soud pro účely rozhodnutí o věřitelském insolvenčním návrhu za osvědčené¹⁵¹.

Z uvedeného je patrné co je třeba v insolvenčním návrhu tvrdit a následně dokazovat ve vztahu k insolvenčnímu řízení dlužníka. Tvrdit a dokazovat úpadkový stav dlužníka v insolvenčním návrhu je povinen jak věřitel v pozici navrhovatele, tak i dlužník v pozici navrhovatele. V případě žaloby na zaplacení je situace obdobná, neboť navrhovatel – žalobce je povinen tvrdit a prokazovat existenci závazku (právní titul) a splatnost závazku.

S ohledem na charakter těchto řízení, kdy insolvence je řízením pro hromadné řešení pohledávek věřitelů a žaloba na zaplacení je individuální formou domáhání se svého nároku, který lze následně vymáhat výkonem rozhodnutí nebo exekucí, lze uzavřít, že v základní rovině jsou tato řízení přinejmenším obdobná.

¹⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 1 VSOL 157/2008-A-30 ve věci KSBR 44 INS 639/2008.

¹⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 3 VSOL 36/2009-A-28 ve věci KSOS 14 INS 3360/2008.

¹⁵⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 165/2008 ve věci KSHK 40 INS 2900/2008.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2012, č. j. 29 NSČR 38/2010-A-62 ve věci sp. zn. MSPH 88 INS 7327/2009, dostupné v databázi ASPI pod č. JUD213488CZ.

Aktivní legitimace

Specifikem insolvenčního řízení je, že může být zahájeno jak na návrh věřitele, tak i na návrh dlužníka, který má v úmyslu řešit svoji špatnou finanční situaci. Insolvenční řízení je vždy návrhovým řízením, které nelze zahájit ex offo¹⁵². Insolvenční návrhy lze dělit na návrhy dlužnické a na návrhy věřitelské a dále na insolvenční návrhy jako takové a na návrhy na povolení oddlužení popřípadě insolvenční návrhy spojené s návrhem na povolení oddlužení. Oproti insolvenčnímu řízení nemůže být řízení dle občanského soudního řádu o žalobě na zaplacení zahájeno dlužníkem – povinným, neboť tento v tomto typu řízení vystupuje v pozici žalovaného. Žalobcem je vždy věřitel.

Insolvenční řízení je řízením návrhovým sporným, a to i za situace, že je navrhovatelem pouze dlužník. Návrhovým sporným řízením je i řízení o žalobě na zaplacení dle občanského soudního řádu. Vedle toho se však setkáváme v insolvenčním řízení i s prvkem nesporného řízení, kdy má soudu povinnost provést i jiné důkazy než navržené účastníky řízení (například zjištění skutečností z rejstříkového spisu o oprávnění jednatele zastupovat obchodní korporaci, tj. o oprávnění k podání insolvenčního návrhu, k podání přihlášky pohledávky, k podání stanoviska, k hlasování na schůzi věřitelů atd.). I s touto skutečností se však můžeme setkat v řízení o žalobě dle občanského soudního řádu¹⁵³.

V případě podání insolvenčního návrhu je vyžadován podpis navrhovatele v úředně ověřené podobě, a to s ohledem na skutečnost, že insolvenční návrh je insolvenčním soudem zveřejňován na internetu v databázi insolvenčního rejstříku. Úředně ověřený podpis je vyžadován v zájmu právní jistoty¹⁵⁴. V případě žaloby dle občanského soudního řádu není vyžadován úředně ověřený podpis zejména z důvodu, že samotné podání žaloby nemůže mít natolik rozsáhlé důsledky pro povinného – dlužníka jako podání insolvenčního návrhu, neboť žaloba není zveřejňována na internetu a není tak volně dostupná a současně v případě žaloby není obecně předpokládáno, že povinný – dlužník je v úpadkovém stavu a nelze tak důvodně předpokládat prohru žalovaného v řízení o žalobě.

¹⁵² Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. VSPH 798/2009-A-21 ve věci MSPH 88 INS 6745/2009.

¹⁵³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010 č. j. 29 NSČR 30/2009-A-64 ve věci sp. zn. KSPH 37 INS 4935/2008, dostupné v databázi ASPI pod č. JUD194451CZ.

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 09. 2011 sen. zn. 29 NSČR 51/2011, uveřejněné pod číslem 33/2012 Sbírek soudních rozhodnutí a stanovisek

K úspěšnému podání insolvenčního návrhu je oprávněn kterýkoliv věřitel dlužníka se splatnou pohledávkou vůči dlužníkovi (věřitelský insolvenční návrh). V této rovině věřitelského návrhu nastává shoda s žalobou dle občanského soudního řádu. Věřitel podávající návrh je povinen tvrdit a navrhnout doklady (důkazy) k osvědčení existence vlastní splatné pohledávky vůči dlužníkovi. Vedle toho, oproti řízení o žalobě dle občanského soudního řádu, a to s ohledem na charakter insolvenčního řízení jakožto hromadného řešení, je věřitel povinen označit soudu další známé věřitele dlužníka a uvést okolnosti svědčící o úpadku dlužníka, tedy tvrdit a prokazovat platební neschopnost nejen vůči sobě jako osobě navrhovatele, nýbrž i vůči alespoň jednomu dalšímu věřiteli dlužníka. Charakter probíhajícího insolvenčního řízení následně umožňuje, aby v zahájeném řízení došlo ke zjištění dalších, věřitelem podávajícím návrh na zahájení insolvenčního řízení neoznačených věřitelů dlužníka. Toto je dokonce předpokladem fungování insolvenčního řízení, kdy je předpokládáno, že věřitelé se „připojí“ k probíhajícímu řízení přihláškou pohledávky (uplatněním pohledávky).

V případě věřitelského návrh se jedná vždy o insolvenční návrh, kdy navrhovatel navrhuje zjištění úpadku dlužníka a případně i prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Věřitel nemůže navrhnout jako způsob řešení úpadku dlužníka jeho oddlužení, a to i přesto, že je schválené oddlužení pro dlužníka motivující k úhradě svých dluhů, tudíž je ku prospěchu i věřitelům. Věřitel tak zahajuje insolvenční řízení pouze v rozsahu zjištění úpadku, s tím, že v okamžiku zjištění úpadku dlužníka navrhovatel – věřitel zůstává v pozici věřitele, avšak ztrácí pozici navrhovatele. Dlužníku je zaslán insolvenční návrh s výzvou k vyjádření obdobně jako v případě řízení o žalobě dle občanského soudního řádu, a současně je stanovena dlužníku lhůta k podání návrhu na své oddlužení.

V případě věřitelského insolvenčního návrhu tak lze shledat v obecné rovině značnou podobnost s žalobou na zaplacení dle občanského soudního řádu.

Je-li v pozici navrhovatele dlužník, je tento oprávněn k podání insolvenčního návrhu a současně je oprávněn navrhnout i způsob jakým má být řešen jeho úpadek. Dlužník tak je jedinou oprávněnou osobou k podání návrhu na povolení oddlužení.

Poplatková povinnost

Další podstatnou okolností, která může mít vliv na vymáhání pohledávek věřitelů je zpoplatnění či nezpoplatnění domáhání se nároku, vymáhání nároku. Je-li insolvenční návrh podán věřitelem vzniká mu okamžikem rozhodnutí o insolvenčním návrhu poplatková povinnost k úhradě soudního poplatku ve výši 2 000 Kč. Uplatňuje-li však věřitel svůj nárok přihláškou pohledávky či uplatněním pohledávek dle § 168 a § 169 insolvenčního zákona přímo u insolvenčního správce, není s tím uplatněním nároku spojen žádný soudní poplatek. V insolvenčním řízení je tak za řízení stanoven pouze soudní poplatek pro věřitele – navrhovatele, kdy se soudní poplatek stává splatným až v okamžiku rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka. Lez tak říci, že vymáhání pohledávek v rámci insolvenčního řízení není zpoplatněno, neboť k vymáhání se přistupuje až se zjištěním úpadku dlužníka, a to na základě uplatnění pohledávky věřitelem.

V případě řízení o žalobě na zaplacení dle občanského soudního řádu je pak poplatková povinnost stanovena obecně v závislosti na výši vymáhané částky, kdy nejnižší soudní poplatek činí 400 Kč za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu pro dluh žalovaného s jistinou do 10 000 Kč. Při vymáhání vyšších částek peněžitého dluhu vzroste výše soudního poplatku i do mnohatisícové roviny. Z pohledu nákladů řízení pak v insolvenčním řízení hradí dlužník, nikoli věřitel (srov. žalobce), náhradu nákladů řízení sestávající primárně z odměny a náhrady hotových výdajů insolvenčního správce. Tento náklad hradí zcela dlužník, nelze jej od této povinnosti zprostit – osvobodit jej od povinnosti hrazení, a to s ohledem na to, že v insolvenčním řízení je řešena komplexně finanční situace dlužníka, kdy na tomto řešení má primární zájem právě dlužník.

Insolvenční řízení tak ve své podstatě alternuje obecné nalézací a vykonávací civilní řízení, kdy insolvenční řízení je všeobecně dostupnější a nezpoplatněné.

V této rovině se insolvenční řízení a řízení o žalobě na zaplacení dle občanského soudního řádu podstatně liší, neboť insolvenční řízení je řízením, kde není stanoven soudní poplatek za vymáhání pohledávek věřitelem. Nicméně stanovení povinnosti úhrady soudního poplatku je věcí řešenou obecně samostatným předpisem pro všechna soudní řízení (zákonem o soudních

poplaticích, Sazebníkem soudních poplatků), kdy zde není přímá vazby na občanský soudní řád či na insolvenční zákon.

Forma vymáhání dluhu

Svého splatného nároku se může v současné době soudní cestou domáhat věřitel jednak žalobou dle občanského soudního řádu a dále v rámci insolvenčního řízení. Tato řízení sice mohou existovat vedle sebe, nicméně lze stanovit obecné pravidlo, že se nelze domáhat svého nároku, nelze vydat rozhodnutí o přiznání nároku neinsolventním soudem za situace, kdy tento nárok – pohledávka mohla a měla být přihlášena do insolvenčního řízení.

Od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k podání přihlášek pohledávek (ust. § 136 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona), jsou věřitelé oprávněni podávat přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu. Věřitel, který podal návrh na zahájení insolvenčního řízení, musí se svým návrhem spojit přihlášku své pohledávky. Konec propadné lhůty k podání přihlášek bude stanoven insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku. Bude-li věřitelem podána přihláška pohledávky po stanovené lhůtě, tj. opožděně, insolvenční soud přihlášku pohledávky odmítne. Odmítnutí přihlášky pohledávky je ve své podstatě sankcí za neřádnou správu svých pohledávek, kdy věřitel má právo uplatnit svoji pohledávku v insolvenčním řízení, nicméně v zákonné lhůtě.

Zákonná lhůta činní 60 dní od zjištění úpadku dlužníka. Lhůta 60 dní se může jevit jako relativně krátká lhůta, nicméně její délka byla stanovena s ohledem na naléhavost potřeby řešit finanční situaci dlužníka s cílem jeho zpětného zapojení do ekonomického života. Obecný způsob doručování dle insolvenčního zákona je zveřejnění na webových stránkách ministerstva spravedlnosti v insolvenčním rejstříku, kde se může každý volně a bezplatně seznámit s jeho obsahem. Na zveřejnění v insolvenčním rejstříku je pak vázán i běh lhůty k přihlášení pohledávek¹⁵⁵.

Přihlášením pohledávky, tj. podáním přihlášky pohledávky u insolvenčního soudu, přestává běžet promlčecí doba (účinky ust. § 648 občanského zákoníku). Za situace, kdy by byla přihláška pohledávky

¹⁵⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu, č. j. 29 NSČR 99/2014-P8-20 ve věci KSPA 48 INS 12585/2012, dostupné v databázi ASPI pod č. JUD268064CZ.

insolvenčním soudem odmítnuta nebo by ji věřitel vzal v průběhu insolvenčního řízení zpět, s tím, že uplatněný nárok nezanikl, začíná promlčecí doba opětovně běžet od okamžiku právní moci rozhodnutí, kterým byla účast věřitele v řízení ukončena. Tato nově běžící promlčecí doba neskončí dříve než uplynutím 6 měsíců od chvíle, kdy začala opět běžet (ust. § 652 občanského zákoníku). U včasné a řádné přihlášky pohledávky tak promlčecí doba neběží po celou dobu, kdy trvá účast věřitele v insolvenčním řízení¹⁵⁶.

Specifickou skupinu pohledávek, pro které neplatí závazná zákonná propadná lhůta k přihlášení pohledávek, tvoří pohledávky, od kterých se neosvobozuje, jsou jimi privilegované pohledávky pro svůj charakter, a to pohledávky na náhradu majetkové nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo pohledávky na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem uplatňované za dlužníkem, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka. Ve stejné pozici jsou také pohledávky například České kanceláře pojistitelů, a to s ohledem na povahu titulu dluhu – neuhrazeného zákonného pojištění z provozu motorového vozidla. Takovouto přihlášku mohou věřitelé podat kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Specifickou skupinu pak tvoří pohledávky věřitelů s bydlištěm nebo sídlem v Evropské unii (s výjimkou Dánska), kdy těmto věřitelům počíná běžet zákonná lhůta k podání přihlášky pohledávky až od okamžiku doručení jim vyrozumění o probíhajícím řízení s výzvou k uplatnění svých nároků. Dále se jedná o pohledávky dle ust. § 168 insolvenčního zákona, pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky dle ust. § 169 insolvenčního zákona, pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, kdy tyto pohledávky se nepřihlašují do insolvenčního řízení přihláškou pohledávky, nýbrž se uplatňují bez předepsaného formuláře přímo u insolvenčního správce, a to kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, s tím, že i k jejich uspokojení, je-li shledáno, že se jedná o pohledávky dle § 168 a § 169 insolvenčního zákona, proběhne ze stravy insolvenčního správce při disponibilních peněžních prostředcích kdykoli za řízení. Typickou takovouto pohledávkou (ust. § 169 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona) jsou pracovněprávní pohledávky zaměstnanců¹⁵⁷.

¹⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 9/2008-A-26 ve věci KSUL 46 INS 346/2008.

¹⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. VSPH 258/2008-P76-8 ve věci KSUL 43 INS 2736/2008.

Přihlášené pohledávky jsou přezkoumávány – zjištěny nebo popřeny na přezkumném jednání. Zjištěné pohledávky jsou následně uspokojovány podle způsobu řešení úpadku v dané věci.

V případě posuzování lhůt pro podání žaloby dle občanského soudního řádu, nejsou zde žádné speciální lhůty vázané na formu řízení jako je tomu v případě přihlašování pohledávek do řízení insolvenčního. Vztít v potaz je však, jak v řízení o žalobě podle občanského soudního řádu, tak i v insolvenčním řízení, prekluzi pohledávky či námitku promlčení. Nalézací řízení – řízení o žalobě na zaplacení dle občanského soudního řádu nezná specifické druhy pohledávek, se kterými by byla spojena zvláštní práva v rámci nalézacího řízení před soudem. Specifičnost, privilegizace některých pohledávek pak přichází až v řízení vykonávacím.

Exekuční titul, samotné vymáhání

Vykonávací fáze vymáhání pohledávky je insolvenčním právem vtělena přímo do insolvenčního řízení, kdy podle způsobu řešení úpadku jsou zajišťovány prostředky k uspokojování zjištěných nezajištěných pohledávek přihlášených věřitelů. Uspokojování zajištěných pohledávek má víceméně samostatný režim v rámci insolvenčního řízení. V případě schváleného oddlužení dlužníka dochází k uspokojování příslušných pohledávek poměrně z prostředků získaných insolvenčním správcem ze zabavitelné části příjmů dlužníka či výtěžku zpeněžení postiženého majetku dlužníka, popřípadě kombinací těchto příjmů. Výjimku z výhradního uspokojování pohledávek z příjmu dlužníka, je-li schváleným způsobem oddlužení dlužníka plnění splátkového kalendáře, představuje ustanovení § 412 insolvenčního zákona, kdy je na uspokojení pohledávek směřován i výtěžek zpeněžení věci získaných dlužníkem z dědictví či výtěžek ze zatajeného majetku dlužníka dlužníkem. V případě způsobu řešení úpadku konkurzem, jsou pohledávky uspokojovány vedle postižitelné části příjmu, také z věcí dlužníka relevantní hodnoty ke zpeněžení. Ke zpeněžení dochází v rámci insolvenčního řízení.

V civilním řízení je obecně v rámci vymáhání pohledávek věřitel povinen zajistit si nejdříve exekuční titul. Exekučním titulem může být mimo jiné i rozhodnutí soudu ukládající žalovanému – dlužníku povinnost uhradit žalobci –

věřiteli stanovenou peněžitou částku, ve stanovené lhůtě. Teprve s takovýmto exekučním titulem lze přistoupit k samotnému vymáhání dluhu prostřednictvím výkonu rozhodnutí nebo exekucí. Komplexnost insolvenčního řízení značně zjednodušuje domáhání se nároku - vymáhání pohledávek věřitelů. V případě vymáhání pohledávek v rámci insolvenčního řízení je nutné vzít v potaz i vůli dlužníka (žalovaného) k úhradě svých závazků a to nejméně v minimální míře, jež lze po dlužníku spravedlivě požadovat.

Z tohoto pohledu byla očekávána změna jak z pohledu věřitelů tak i dlužníků například v návaznosti na novelu insolvenčního zákona¹⁵⁸, která byla projednávána v roce 2017 v poslanecké sněmovně, kdy tato novela měla rozšířit varianty oddlužení plněním splátkového kalendáře z minimální míry uspokojení 30 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 5 let trvání schváleného oddlužení na 3 varianty, a to:

1. minimální míra uspokojení 50 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 3 let trvání schváleného oddlužení,
2. Minimální míra uspokojení 30 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 5 let trvání schváleného oddlužení,
3. Minimální míra uspokojení 0 % zjištěných nezajištěných pohledávek za dobu 7 let trvání schváleného oddlužení.

Z tohoto je patrné, že otázka přiměřenosti minimálního plnění dlužníka na pohledávky věřitelů v rámci insolvenčního řízení je otázkou opakovaně řešenou, a to zejména z důvodu potřeby stanovení minimálního požadavku pro osvobození dlužníka od dluhů po splnění podmínek oddlužení.

Dne 30. 1. 2019 podepsal prezident republiky novelu insolvenčního zákona¹⁵⁹ jež zcela zásadním způsobem změnila mimo jiné předpoklady splnění oddlužení co do výše požadovaného minimálního uspokojení věřitelů a co do doby trvání oddlužení. Dle ustanovení § 395 odst. 1, písm. b) insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže „*dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 168 odst. 2 písm. a), přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou*

¹⁵⁸ Novela insolvenčního zákona, sněmovní tisk 1030, dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=1030&O=7>, online, 28. 05. 2017.

¹⁵⁹ Parlamentní tisk č. 71, PSP ČR, 8. volební období.

podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e) a § 390a odst. 5. “. Tímto byl stanoven mechanismus určení minimálního rozsahu peněžních prostředků, jež musí dlužník do insolvenčního řízení zajistit. Z uvedeného plyne, že dlužník je povinen zajistit příjmy do majetkové podstaty insolvenčního řízení v takové výši, aby byla zajištěna úhrada odměny a nákladů insolvenčního správce, úhrada výživného ze zákona a úhrada odměny za sepis insolvenčního návrhu, s tím, že dlužník musí být schopen současně ostatním věřitelům, včetně věřitelů s pohledávkami za majetkovou podstatou a s pohledávkami na roveň postavenými pohledávkám za majetkovou podstatou, uhradit to co připadá na odměnu a náklady insolvenčního správce. Nově dlužník splní podmínky oddlužení v obecné rovině, pokud:

1. zcela splatí nezajištěným věřitelům jejich pohledávky,
2. v době 3 let od schválení oddlužení splatí věřitelům se zjištěnými pohledávkami alespoň 60 % těchto pohledávek,
3. po dobu 5 let od schválení oddlužení nebylo oddlužení dlužníka insolvenčním soudem zrušeno a současně dlužník neporušil povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm je možné spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek jeho věřitelů, s tím, že se má za to, že tuto povinnost neporušil, jestliže po dobu trvání schváleného oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek.

Stanovení minimální míry uspokojení zjištěných nezajištěných pohledávek však neznamena, že tyto pohledávky přestanou být v rámci insolvenčního řízení hrazeny při dosažení takového minima. Insolvenčním zákonem je výslovně předpokládáno, že dlužníci uhradí v rámci insolvenčního řízení i 100 % přihlášených zjištěných nezajištěných pohledávek věřitelů.

Oproti vymáhání pohledávek v rámci řízení o žalobě na zaplacení s následným výkonem rozhodnutí či exekucí je v insolvenčním řízení v němž je řešen dlužníkův úpadek oddlužením patrná vůle dlužníka k úhradě přinejmenším části svých dluhů. Značná motivace dlužníků k úhradě svých dluhů v rámci insolvenčního řízení plyne mimo jiné z toho, že v rámci insolvenčního řízení se žádným ze způsobů řešení úpadku dlužníka neuspokojují pohledávky dle § 170 insolvenčního zákona, kdy se jedná například o úroky, úroky z prodlení a poplatky

z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí, nebo například o úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku¹⁶⁰. V rámci vymáhání pohledávek žalobou na zaplacení dle občanského soudního řádu a následným výkonem rozhodnutí či exekucí je věřitelem požadována i úhrada takového příslušenství.

Vůle dlužníka k úhradě svých dluhů v rámci insolvenčního řízení, s vidinou osvobození od placení neuhrazených částí uspokojovaných pohledávek a osvobození od placení pohledávek, které do insolvenčního řízení přihlášeny být mohly a měly, je tak podstatně vyšší a není založena pouze na obecném principu spravedlnosti spočívajícím v daném případě v úhradě svých dluhů. V insolvenčním řízení oproti výkonu rozhodnutí či exekuci dlužníci obecně „nesabotují“ uspokojování svých pohledávek, neboť je stanoveno, co a jako bude v rámci řízení postiženo, a to s příslibem osvobození dlužníka. Dlužníci tak obecně nezatajují majetek, nestřídají zaměstnavatele v závislosti na postižení příjmu u daného zaměstnavatele, neboť by toto insolvenční soud mohl důvodně posoudit jako nepoctivý záměr dlužníka či jednání porušující povinnost dlužníka platit své dluhy a vynaložit veškeré úsilí k plnému uspokojení svých dluhů. Takovéto jednání by ve svém důsledku vedlo ke zrušení dlužníkovy schváleného oddlužení či k nesplnění podmínek schváleného oddlužení.

Za zmínku současně stojí i to, že po řádném oddlužení, kdy došlo k osvobození dlužníka, zůstávají tyto osvobozené pohledávky v rovině naturálních obligací, kdy tyto dlužník může plnit i nadále, bez vzniku bezdůvodného obohacení věřitele, a to až do plného uspokojení dané pohledávky.

Je-li úpadek dlužníka řešen konkurzem, jsou přihlášené pohledávky taktéž zjišťovány přezkumem pohledávek, tedy ve zjednodušené formě řízení o žalobě na zaplacení. K jejich uspokojování v rámci insolvenčního řízení pak dochází z příjmů dlužníka a současně z výtěžku zpeněžení majetku dlužníka relevantní hodnoty. Oproti oddlužení však po skončení insolvenčního řízení může věřitel nadále vymáhat svoji pohledávku, kdy exekucním titulem je výpis z přezkumu pohledávek, za předpokladu, že není pohledávka popřena dlužníkem. V rovině insolvenčního řízení, kdy je úpadek dlužníka řešen konkurzem, se tak jedná o

¹⁶⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 2 VSOL 13/2010-B-21 ve věci KSOS 33 INS 5524/2009.

hromadné vymáhání pohledávek věřitelů, s tím, že v rámci řízení je pro věřitele vytvořen exekuční titul pro případné další užití a současně je jejich pohledávka poměrně uspokojována z dostupných relevantních hodnot dlužníka.

Ve vztahu k samotnému vymáhání pohledávek pak dále stojí za zmínku i ta skutečnost, že v rámci insolvenčního řízení lze postihnout i věci sloužící k podnikání s výjimkou takovýchto věcí ve vlastnictví dlužníků fyzických osob podnikatelů, které tito dlužníci používají k zajištění svého příjmu, tj. současně i příjmu majetkové podstaty.

Účinky zahájení insolvenčního řízení

Účinky zahájení insolvenčního řízení se týkají zejména pohledávek a jiných práv týkajících se majetkové podstaty. Takovéto pohledávky a práva lze od zahájení insolvenčního řízení obecně uplatnit pouze přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení (případně uplatněním pohledávky u insolvenčního správce v případě pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek na roveň postavených pohledávkám za majetkovou podstatou). Pohledávky a jiná práva nemohou být účinně uplatněny žalobou u jiného než insolvenčního soudu. Důsledek uplatnění pohledávky u jiného než insolvenčního soudu je pak, bude-li zjištěn úpadek dlužníka, zastavení řízení dle ustanovení § 141a insolvenčního zákona. Takovéto zastavení bude provedeno takovýmto jiným než insolvenčním soudem případně rozhodcem, s tím, že by rozhodnutí o zastavení mělo být vydáno bez zbytečného odkladu poté, co se rozhodující soud – subjekt dozví o skutečnosti, že u žalovaného byl zjištěn insolvenčním soudem úpadek. Jak vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení tak i rozhodnutí o úpadku dlužníka byl až dosud (do nabytí účinnosti novely insolvenčního zákona - parlamentní tisk č. 71, PSP ČR, 8. volební období) insolvenční soud povinen zaslat mimo jiné na obecný soud dlužníka. Zrušení této povinnosti insolvenčního soudu má být opětovně posuzováno při další novelizaci insolvenčního zákona. Informační povinnost insolvenčního soudu se však dosud značně míjela účinkem zejména s ohledem na skutečnost, že listina zasláná insolvenčním soudem je doručována adresátu ve značném množství případů před podáním žaloby, tj. v době, kdy dlužník není u obecného soudu žalovaným a dále s ohledem na skutečnost, že bydliště uvedené dlužníkem, tedy adresa podle které insolvenční soud určuje

obecný soud dlužníka, není adresou, kde se žalovaný zdržuje s úmyslem se zde zdržovat trvale, protože je listina zaslaná insolvenčním soudem na obecný soud, který ani nemůže vědět, zda je či není obecným soudem takového dlužníka - žalovaného. Zjišťování, zda je žalovaný v úpadku, zda je s žalovaným jakožto dlužníkem vedeno insolvenční řízení, tak vždy zůstává na soudu, který řízení o žalobě vede. Insolvenční soud nemá obecně povědomost o tom, u jakého ze soudů se vedou jaká řízení a s jakými účastníky. Oddělenost a odlišnost informačních systémů a administračních programů, stejně jako přetížení insolvenčních soudů znemožňuje řádné a plnohodnotné informování dalších soudů a případně i rozhodců o skutečnosti, že žalovaný v jimi vedeném řízení je dlužníkem v řízení insolvenčním. Ani administrační programy obecných soudů – okresních soudů automaticky bezchybně nevyhledávají u účastníků řízení, zda se jedná o osobu dlužníka v insolvenčním řízení, a to i přes to, že sama evidence insolvenčního rejstříku i evidence úpadců je vedena ministerstvem spravedlnosti stejně jako je ministerstvem zajišťována i správa informačních systémů a administračních systémů soudů včetně provádění elektronizace justice a propojování databází složek výkoné moci se systémy moci soudní.

Je tak primárně na samotných účastnících řízení, aby skutečnost, že v případě kteréhokoli z účastníků bylo rozhodnuto insolvenčním soudem o zjištění úpadku, informovali o této skutečnosti tzv. neinsolventní soud – jiný než insolvenční soud u něhož je vedeno řízení dlužníka, neboť se v důsledku probíhajícího insolvenčního řízení značně mění práva a povinnosti účastníků řízení v jiném než insolvenčním řízení. Tyto skutečnosti si sice zjišťuje jiný než insolventní soud obecně sám, nicméně vzhledem k tomu, že se jedná v podstatě o změnu statusovou, mění se postavení účastníka, je primárně na osobě, jíž se změna týká, aby informovala příslušný soud o nastalé změně.

Ustanovení § 140c insolvenčního zákona pak upravuje zákaz zahájení nových řízení o určených pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty. Povinnost soudu zastavit řízení zahájená v rozporu s ustanovením § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona a § 140c insolvenčního zákona vzniká okamžikem nabytí právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění úpadku dlužníka. Lhůta stanovená pro jiný než insolventní soud k zastavení řízení byla určena obecně „bez zbytečného odkladu“. Vznik povinnosti zastavit vyjmenovaná řízení u jiných než insolvenčních soudů k okamžiku právní moci zjištění úpadku

dlužníka je dán ve vazbě na skutečnost, že od tohoto okamžiku je najisto postaveno, že úpadkový stav dlužníka bude řešen jedním ze způsobů řešení úpadku dle insolvenčního zákona, kdy v této fázi insolvenčního řízení po zjištění úpadku dlužníka nastává jak nalézací tak následně vykonávací fáze řízení a je tak nadbytečné, jednalo by se o duplicitu řízení a o duplicitu rozhodování, aby vedle sebe aktivně probíhalo řízení insolvenční a řízení u jiného než insolvenčního soudu v totožné věci s totožnými účastníky. Lze tak říci, že předmětné řízení se přesouvá do rámce probíhajícího insolvenčního řízení, kdy lze hovořit i o „hromadném nalézacím a vykonávacím řízení“, neboť pokračování v soudních či rozhodčích neinsolventních řízeních ztrácí svůj smysl.

Od okamžiku zjištění úpadku je stanovena věřitelům lhůta k uplatnění (přihlášení) svých pohledávek, kdy jak již bylo uvedeno, bude následovat fáze nalézací a vykonávací. S ohledem na předvídanou nalézací fázi je pak nadbytečné – neefektivní pokračovat v jiném než insolventním řízení o peněžitých pohledávkách dlužníka, kde se jedná opět o nalézací fázi, tím spíše má-li nalézací fáze v insolvenčním řízení silnější postavení než nalézací fáze u jiného než insolventního soudu, když v nalézací fázi v rámci insolvenčního řízení jsou řešeny i pohledávky vykonatelné a soud prvního stupně – insolvenční soud se tak dostává do role soudu rozhodujícího o opravném prostředku. Bylo-li by tedy přiznáno žalobci jeho právo proti žalovanému, nezmění se postavení žalobce v pozici věřitele v insolvenčním řízení, s tím, že po dobu probíhajícího insolvenčního řízení není mimo insolvenční řízení možné uspokojení věřitele.

Mezi účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení je na místě dále zařadit to, že od zahájení insolvenčního řízení nelze nabýt právo na uspokojení ze zajištění s výjimkou například věřitelů obětí trestných činů nebo například v případě, jedná-li se o zajištěnou podmíněnou pohledávku, kdy zajištění vznikne až po zahájení insolvenčního řízení v důsledku odpadnutí odkládací podmínky pro vznik takovéto zajištěné pohledávky. Právo na uspokojení ze zajištění náleží v případě zajištěné podmíněné pohledávky i za situace, kdy dojde ke splnění odkládací podmínky, v jejímž důsledku vznikne zajištěná pohledávka, a to i tehdy, pokud odkládací podmínka bude splněna až po zahájení insolvenčního řízení dlužníka. Analogicky bude nutné usuzovat i v případě zajištěné budoucí pohledávky, kdy ke vzniku zajištěné budoucí pohledávky dojde až po zahájení insolvenčního řízení.

Dalším stěžejním účinkem insolvenčního řízení, respektive jeho zahájení, je, že výkon rozhodnutí nebo exekuce, která by postihovala majetek povinného nebo jiný majetek náležící do majetkové podstaty dlužníka lze nařídít případně pověřit (zahájit), předmětný výkon rozhodnutí nebo exekuci však nelze provést. V této souvislosti je třeba se zaměřit na výkony, které nemají přímou vazbu na majetkovou podstatu dlužníka. Takovým výkonem se jeví zejména postižení exekučním příkazem řídičského oprávnění povinného, je-li vymáhána pohledávka výživného. Tato možnost se však za současného běhu insolvenčního řízení a exekuce může zdát nadbytečná, když pohledávky na výživném jsou pohledávkami přednostními. Obecně pohledávky dle ustanovení § 168 a § 169 insolvenčního zákona jsou pohledávkami přednostními – pohledávkami za majetkovou podstatou a pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Je-li způsobem řešení dlužníkovy úpadku oddlužení, lze předpokládat aktivitu dlužníka a tudíž i hrazení přednostních pohledávek. Je-li však způsobem řešení úpadku dlužníka konkurz, nemá dlužník žádnou zesilující motivaci (motivaci oddlužením) pro zajištění dostatečného příjmu do majetkové podstaty, pročež může nastat situace, kdy z majetkové podstaty nelze hradit ani přednostní pohledávky. Ve vztahu k výživnému pak opět vstupuje (může vstoupit) soudní exekutor s možností postižení řídičského oprávnění povinného – dlužníka, neboť se jedná o provedení exekuce, které nemá přímou vazbu na majetkovou podstatu, čímž lze značně zvýšit pravděpodobnost zajištění příjmu majetkové podstaty. V této souvislosti je třeba poznamenat, že insolvenční správce nemá přímo možnost postihnout řídičské oprávnění dlužníka a dále je třeba poznamenat, že krom obecného uznání nelze ze strany soudního exekutora očekávat v blízké době (do konce insolvenčního řízení) žádnou úhradu odměny a nákladů za takovýto exekuční příkaz. Ve vztahu k běhu výkonu rozhodnutí a exekuce je dále třeba také konstatovat, že i přes běh insolvenčního řízení lze výkon rozhodnutí nebo exekuci zastavit, a to ať na návrh nebo bez návrhu, neboť zastavení není provedením výkonu rozhodnutí ani exekuce a nic mu tak nebrání.

Od zahájení insolvenčního řízení nelze uplatnit dohodu o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů¹⁶¹. Dle úpravy občanského zákoníku lze obecně dluh zajistit dohodou věřitele a dlužníka o srážkách ze mzdy nebo platu, z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a

¹⁶¹ Dle ustanovení § 2014 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

zaměstnavatelem obdobný závazek nebo z náhrady mzdy nebo platu, s tím, že nesmí jít o srážky k uspokojení práva zaměstnavatele. K uzavření takovéto dohody je třeba předchozího souhlasu zaměstnavatele. Přestože možnost uzavření dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů dlužníka je vázána na předchozí souhlas zaměstnavatele, zaměstnavateli je současně nad tento rámec zákonem stanoveno, v jakém rozsahu dohoda zavazuje i plátce uvedených příjmů – tedy zaměstnavatele, s tím, že proti plátci mzdy – zaměstnavateli nabývá věritel právo na výplatu dohodnutých srážek s dlužníkem - zaměstnancem v okamžiku, kdy dohoda byla plátci mzdy - zaměstnavateli předložena.

V insolvenčním zákoně je stanoveno značné množství účinků, kdy každý z nich trvá po nějakou určitou dobu. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení jsou vázány, počínají běžet od okamžiku zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR www.justice.cz v části insolvenční rejstřík. Pokud není stanoveno v insolvenčním zákoně v jednotlivých případech jinak, trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení po celou dobu trvání insolvenčního řízení, a to až do skončení insolvenčního řízení. Účinky spojené se zjištěním úpadku dlužníka, schválením oddlužení či prohlášením konkurzu aj. jsou spíše rozšiřujícího charakteru k základnímu pemu účinků insolvenčního řízení, spojenému se zahájením insolvenčního řízení. V případě reorganizace trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení pouze do schválení reorganizačního plánu.

Lhůty k uplatnění práv, která lze v insolvenčním řízení uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží. Na lhůty jako takové (na jejich délku) dle obecné úpravy promlčecí doby obsažené v ustanoveních § 619 až 628 občanského zákoníku insolvenční řízení vliv nemá, nicméně ode dne zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku neběží lhůty k uplatnění práva na náhradu škody dle ustanovení § 636 a násl. a ustanovení § 2919 občanského zákoníku a na vydání bezdůvodného obohacení dle ustanovení § 2991 až 3005 občanského zákoníku.

Jedním ze stěžejních účinků zahájení insolvenčního řízení je omezení dlužníka v dispozici s majetkem, s tím, že neurčil-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud

by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona). Toto omezení se vztahuje nejen na dlužníkův majetek zjevný, který je zahrnut do majetkové podstaty, nýbrž také na majetek, který by mohl být do majetkové podstaty zahrnut dodatečně jako například na majetek který je předmětem právních úkonů dlužníka, které jsou neplatné či neúčinné (dle ustanovení § 231 až § 243 insolvenčního zákona). Toto omezení platí zejména v situaci, kdy v okamžiku zahájení insolvenčního řízení je v právní moci rozhodnutí určující neplatnost či neúčinnost právního úkonu dlužníka, s tím, že takovéto rozhodnutí není doposud vykonatelné (dle ustanovení § 232 insolvenčního zákona). Omezení dlužníkovi dispozice s majetkem se netýká nejen zcizování dlužníkovu majetku, nýbrž i změn ve skladbě dlužníkovu majetku nebo změn určení dlužníkovu majetku. Jako úkon neúčinný vůči dlužníkovým věřitelům by bylo možné označit úkon, kterým by dlužník zpeněžil svůj majetek za přiměřenou cenu, pokud by šlo například o majetek podstatný pro činnost dlužníkovu podniku. Stejně tak by byly neúčinné úkony dlužníka mající za následek zmenšení dlužníkovu majetku v rozsahu větším než zanedbatelném.

Nad rámec zákonných omezení plynoucích z ustanovení § 111 insolvenčního zákona může být dlužník omezen insolvenčním soudem předběžným opatřením dle § ustanovení 112 insolvenčního zákona, nebo ustavením předběžného správce dle ustanovení § 113 insolvenčního zákona.

Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení lze plnit jen za podmínek stanovených insolvenčním zákonem, například rozvrhem při konkurzu či rozvrhem při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Výjimku z omezení dispozice dlužníka se svým majetkem tvoří úkony dlužníka podle zvláštního právního předpisu, kdy insolvenční zákon demonstrativně odkazuje na ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů., dále úkony dlužníka, kterými dlužník disponuje se svým majetkem, kdy tyto úkony přímo souvisí s provozem dlužníkovu podniku, za předpokladu, že takovéto úkony lze označit za úkony běžné hospodářské činnosti – bude se jednat například o nákup surovin pro výrobu či prodej finálního výrobku. Omezení dlužníka v dispozici se svým

majetkem se dále nevztahuje na úkony dlužníka směřující k odvrácení hrozící škody, ke které může dojít například při podnikatelské činnosti dlužníka, na úkony dlužníka při plnění vyživovací povinnosti dlužníka vyplývající z občanského zákoníku (dříve ze zákona o rodině), nebo dále na úkony dlužníka vyplývající z uložených procesních sankcí, například z uložených pořádkové pokut. Omezení dlužníkovi dispozice s majetkem se dále po zahájení insolvenčního řízení nevztahuje na pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim naroveň postavené, kdy tyto pohledávky je nutné uspokojovat nejdříve v okamžiku jejich splatnosti a pouze za předpokladu, že jejich uspokojování umožňuje stav majetkové podstaty.

Právní úkony dispozice s majetkem náležejícího do majetkové podstaty dlužníka učiněné dlužníkem, které byly dlužníkem učiněny v rozporu s omezeními stanovenými insolvenčním zákonem či rozhodnutím, jsou vůči věřitelům v insolvenčním řízení neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu. Právní úkony dlužníka učiněné v rozporu s omezeními jsou neúčinné nikoli už přímo ze zákona, ale je nezbytné podání odpůrčí žaloby dle ustanovení § 235 odst. 2 insolvenčního zákona. V případě udělování souhlasu soudu s úkony dlužníka se jedná o zcela praktickou záležitost, kdy je na místě určité úkony provést, a je třeba osoby z úkonu oprávněné i povinné ubezpečit o legálnosti takového úkonu či je potřeba takovýto konkrétní úkon ze zakázaných úkonů v daném případě vyjmout. Tímto je posílena právní jistota dotčených subjektů úkonem při aplikaci pravidla omezení dlužníka v dispozici s majetkem. V takovémto případě je na místě vyžádání souhlasu insolvenčního soudu s úkony, o nichž panuje nejistota, zda překračují zákonem nastavené meze nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet.

Nejvyšší soud k tomuto ve svém rozhodnutí ze dne 29. 02. 2016 sp. zn. 29 NSČR 67/2014 uvedl: „...Lze tudíž shrnout, že právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou ve smyslu ustanovení § 111 odst. 3 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. prosince 2013) vůči věřitelům neúčinné za předpokladu, že byl posléze zjištěn úpadek dlužníka. Pro úplnost budiž řečeno, že s účinností od 1. ledna 2014 [po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech

jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] platí též závěr pro právní jednání dlužníka tím více, že od uvedeného data se neúčinnost podle § 111 insolvenčního zákona prosazuje výlučně odpůrcí žalobou insolvenčního správce (srov. § 235 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. ledna 2014).“

Účinky zahájení insolvenčního řízení v případě dlužnického insolvenčního návrhu oznámí insolvenční soud vyhláškou o zahájení insolvenčního řízení zveřejněnou v insolvenčním rejstříku na webových stránkách ministerstva spravedlnosti, obecně nejpozději do dvou hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh podaný dlužníkem. Speciální až 3 denní lhůta je pak stanovena, je-li podán návrh na povolení oddlužení. Předmětná dvouhodinová lhůta byla aplikační praxí stanovena na dvouhodinovou lhůtu plynoucí pouze po pracovní dobu zaměstnanců soudu. Účinky zahájení insolvenčního řízení v případě věřitelského návrhu oznámí insolvenční soud vyhláškou o zahájení insolvenčního řízení obdobně jako je tomu v případě dlužnického insolvenčního návrhu, nicméně oproti dlužnickému insolvenčnímu návrhu až poté, co byl ve spise učiněn záznam dle ustanovení § 100a odst. 5 insolvenčního zákona. Má-li insolvenční soud důvodné pochybnosti o důvodnosti insolvenčního návrhu podaného věřitelem, rozhodne, že insolvenční návrh ani jiné dokumenty v insolvenčním spise se v insolvenčním rejstříku nezveřejňují. Tento úkon učiní soud neprodleně, nejpozději do konce nejbližšího pracovního dne po podání věřitelského insolvenčního návrhu. Nemá-li insolvenční soud důvodné pochybnosti o důvodnosti insolvenčního návrhu podaného věřitelem proveden do spisu záznam o takovémto závěru, s tím, že je třeba tento záznam opatřit časovým údajem o jeho pořízení. Až v návaznosti na tento závěr počíná běh lhůty pro vydání a zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení.

Dospěje-li insolvenční soud k závěru, že věřitelský insolvenční návrh není důvodný, rozhodne, že insolvenční návrh ani jiné dokumenty v insolvenčním spise se v insolvenčním rejstříku nezveřejňují, s tím, že toto rozhodnutí se pouze poznamenává do spisu a není proti němu přípustný opravný prostředek. K takovémuto rozhodnutí je soud povinen do spisu stručně poznamenat důvody, pro které dospěl k závěru o nedůvodnosti podaného insolvenčního návrhu. Jediná možná obrana věřitele proti takovémuto závěru soudu je tak podání nového

insolvenčního návrhu, a to v podobě, která nevzbudí v insolvenčním soudě důvodné pochybnosti o důvodnosti insolvenčního návrhu podaného věřitelem.

V případě, kdy soud rozhodne o nedůvodnosti věřitelského insolvenčního návrhu má právo nahlížet do spisu (pořizovat si kopie a výpisky) pouze dlužník a věřitel – navrhovatel. Tímto není dotčen postup soudu odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost dle ustanovení 128a insolvenčního zákona. Při postupu soudu dle ustanovení § 128a insolvenčního zákona zde však existuje písemné vyhotovení rozhodnutí zasílané navrhovateli. V případě rozhodnutí dle ustanovení § 100a insolvenčního zákona je však pouze rozhodnutí poznamenáno do spisu a navrhovatel se tak může dozvědět o takovémto názoru insolvenčního soudu, když insolvenční zákon neukládá insolvenčnímu soudu zaslání vyhotovení rozhodnutí navrhovateli, pouze uplynutím času k vydání vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení, s tím, že insolvenční soud takovouto vyhlášku nevydal. Věřitel navrhovatel se tak dozví o neúspěchu svého návrhu v ideálním případě nejpozději do dvou dnů, kdy soud má posoudit důvodnost návrhu nejpozději den následující po doručení návrhu a následně do dvou hodin by měla být v případě shledání důvodnosti návrhu vyhotovena a zveřejněna vyhláška o zahájení insolvenčního řízení. Lhůta k posouzení důvodnosti i lhůta k vydání vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení jsou lhůty procesní. V případě, pokud se snaží věřitel podáním insolvenčního návrhu vyvolat účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení a je-li věřitel v dobré víře, že jeho návrh na zahájení insolvenčního řízení dlužníka je důvodný, je na místě podávání opakovaných, nikoli obsahově zcela totožných, návrhů na zahájení insolvenčního řízení dlužníka. V případě shledání zjevné bezdůvodnosti je však třeba brát na zřetel i možnost sankce a náhrady škody.

7. Dispozice s přihláškou pohledávky účastníky řízení a insolvenčním soudem, práva a povinnosti

Vymáhání pohledávek věřiteli soudní cestou představuje jednu ze stěžejních možností jak se domoci úhrady peněžité pohledávky dlužníkem. Oproti například svévoli je však v případě domáhání se práva na úhradu dluhu v rámci insolvenčního řízení či prostřednictvím žaloby na zaplacení a případně následným výkonem rozhodnutí či exekucí nezbytné naplnit veškeré předpoklady stanovené v insolvenčním zákoně či občanském soudním řádu a uvědomovat si důsledky, které jsou spojeny s úkony zejména věřitelů či dlužníků a případně i insolvenčních správců.

Z procesního pohledu je věřitel oprávněn podat přihlášku své peněžité pohledávky u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do konce zákonem stanovené lhůty vyjádřené v rozhodnutí o zjištění úpadku dlužníka (§ 173 odst. 1 insolvenčního zákona), s tím, že insolvenční zákon předpokládá jako jedinou formu podání přihlášky pohledávky stanovený formulář (§ 176 věta druhá před středníkem insolvenčního zákona). Věřitel tak svoji pohledávku přihlašuje již do probíhajícího řízení a dá se říci, že jej zahajuje pouze v rozsahu své pohledávky.

Vedle uplatňování speciálního typu pohledávek (zejména pohledávek dle § 168, § 169 insolvenčního zákona), kdy u těchto pohledávek není obligatorně požadována forma zákonného formuláře, existuje ještě jeden průlom obligatorního použití předepsaného formuláře, a to v případě pohledávek – nároku přihlašovaných do insolvenčního řízení zvláštním podáním, upraveným v čl. 42 nařízení Rady (ES) 1346/2000 o úpadkových řízeních. Tato možnost zvláštního podání, kterým bude taktéž řádně přihlášená pohledávka do insolvenčního řízení je však vyhrazen pouze věřitelům, kteří mají své sídlo (místo podnikání) či bydliště (místo pobytu) ve státě Evropské unie vyjma České republiky. Do insolvenčního řízení se přihlašují i pohledávky, o kterých již běží soudní řízení, pohledávky, které jsou již vykonatelné a také pohledávky, které jsou již vymáhány výkonem rozhodnutí nebo v rámci exekuce.

Každá pohledávka přihlašovaná do insolvenčního řízení je individuálním nárokem, který je věřitel povinen tzv. tvrdit a doložit zejména v rozsahu důvodu pohledávky a výše pohledávky. Každý samostatný důvod pohledávky je pak přihlašován jako samostatná dílčí přihláška pohledávky, kdy i více dílčích pohledávek, více důvodů pohledávek může být přihlášeno jednou přihláškou pohledávky. Formulář přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení umožňuje jednotlivé nároky rozdělit na samostatné části – dílčí pohledávky, kdy na závěrečné straně formuláře je pak místo pro uvedení součtu celkové hodnoty přihlašovaných pohledávek. Sama skutečnost, že jsou pohledávky přihlašovány jednou přihláškou pohledávky, v rámci jednoho formuláře přihlášky pohledávky však ještě naznamená, že se jedná o jednu pohledávku, kdy osud každé z dílčích pohledávek je relevantní i pro ostatní přihlášené pohledávky¹⁶².

Přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení v současné době není v České republice zpoplatněno, a to i přesto, že se jedná o obdobnou situaci, jakou je například podání žaloby na zaplacení u okresního soudu, kde je takovéto podání – žaloba zpoplatněna.

Kromě obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 občanského soudního řádu a náležitostí dle § 79 odst. 1 občanského soudního řádu musí přihláška pohledávky do insolvenčního řízení obsahovat důvod vzniku pohledávky a současně i výši přihlašované pohledávky¹⁶³. Uvedením důvodu vzniku přihlašované pohledávky je myšleno vyličení skutečností, na kterých se pohledávka zakládá (§ 174 odst. 2 insolvenčního zákona). Zde je věřitel povinen uvést veškeré relevantní skutečnosti podstatné pro existenci jeho nároku. Další náležitosti přihlášky pohledávky jsou stanoveny vyhláškou č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, kdy se jedná například o „*bližší údaje o smlouvě nebo jiné skutečnosti, která je důvodem vzniku pohledávky, včetně vyličení skutečností rozhodných pro vznik pohledávky, údaje, zda pohledávka či její část je vykonatelná, údaj o pořadí pohledávky*“.

Za situace, kdy není přihláška pohledávky podána na předepsaném formuláři, jedná se o vadu podání, která je odstranitelná. Není-li přihláška

¹⁶² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2014 č. j. 1 VSPH 92/2014-P1-22 ve věci MSPH 98 INS 27933/2012.

¹⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2014 č. j. 3 VSPH 451/2013-P2-13 ve věci KSCB 26 INS 26890/2012.

pohledávky podána na předepsaném formuláři, nelze uzavřít, že se jedná o podání, ke kterému se bez dalšího nepřihlíží. Zajištění odstranění takovéto vady podání není úkolem insolvenčního soudu ale insolvenčního správce, který zajišťuje mimo jiné do značné míry administraci pohledávek jménem soudu. Insolvenční správce má povinnost se takovouto vadu pokusit odstranit. Neodstraňuje ji však přímo – sám, osobně, nýbrž vyzve věřitele ke zjednání nápravy a podání přihlášky pohledávky zákonem předepsaným způsobem (na předepsaném formuláři) a s požadovaným obsahem a listinami (§ 188 odst. 2 insolvenčního zákona)¹⁶⁴. Podá-li věřitel přihlášku pohledávky na základě výzvy insolvenčního správce případně soudu ve stanovené lhůtě na předepsaném formuláři, má se za to, že účinky přihlášení pohledávky nastaly již podáním neformulářové přihlášky pohledávky.

Je-li přihlašována pohledávka věřitele, kterou je možné uspokojovat ze zajištění, je na věřiteli, zda takovouto pohledávku přihlásí jako zajištěnou nebo jako nezajištěnou. Respektive je věřitel povinen uvést, zda uplatňuje právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Přihlásí-li věřitel pohledávku jako zajištěnou, je třeba v přihlášce pohledávky uvést dále druh zajištění a dobu vzniku zajištění. Nebude-li zajištění dostatečně specifikováno, a to ani na základě výzvy insolvenčního správce, bude se mít za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo (§ 174 odst. 3 insolvenčního zákona)¹⁶⁵. Pokud věřitel neuvede, že pohledávku přihlašuje jako zajištěnou, a přesto bude patrné, že pohledávka zajištěná je, nebude insolvenční správce k doplnění této skutečnosti věřitele vyzývat. To, zda věřitel uplatňuje právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, či zda toto právo uplatňuje jen k části pohledávky či toto právo neuplatňuje vůbec, je věřitel oprávněn účinně provést jen do konce lhůty určené pro přihlašování pohledávek do předmětného insolvenčního řízení. Ve stejné lhůtě je věřitel oprávněn měnit právo na uspokojení pohledávky ze zajištění případně druh zajištění (§ 174 odst. 3

¹⁶⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2008 č. j. 1 VSPH 180/2008-P51-14 ve věci KSCB 27 INS 1466/2008.

¹⁶⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2010 č. j. 1 VSPH 260/2010-P7-9 ve věci MSPH 60 INS 860/2009.

insolvenčního zákona)¹⁶⁶. K později provedené změně insolvenční soud nepřihlíží¹⁶⁷.

Průlom nemožnosti uplatnění uspokojení pohledávky ze zajištění poté, co uplynula lhůta k přihlášení a změnám pohledávek, nastává za situace, kdy věřitel dodatečně přihlašuje právo na uspokojení včas přihlášené pohledávky ze zajištění až v době, kdy dlužník nabude vlastnické právo k majetku, který je předmětem zajištění až po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek¹⁶⁸. Jde tak o situace, kdy dlužník nabyl vlastnické právo k věci, která je předmětem zajištění zástavním právem až v době po marném uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek stanovené v rozhodnutí o zjištění úpadku dlužníka. Důvodnost této výjimky je dána tím, že přihlásil-li věřitel svoji pohledávku řádně a včas splnil tak veškeré své povinnosti pro zajištění uspokojování předmětné pohledávky v rámci daného insolvenčního řízení. Skutečnost, že došlo ke změně vlastnictví předmětu zajištění na dlužníka, u něhož má pohledávku přihlášenou jako nezajištěnou, nemůže být takovému věřiteli k tíži. V takovéto situaci je insolvenční soud povinen takového věřitele vyzvat, aby v procesní lhůtě k tomu soudem určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění. Současně je insolvenční soud povinen takového věřitele poučit, že po marném uplynutí takto stanovené lhůty bude mí za to, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění věřitelem uplatněno nebylo a i nadále bude pohledávka v řízení vedena jako pohledávka nezajištěná¹⁶⁹.

Jde-li věřitelem přihlašována vykonatelná pohledávka, je věřitel povinen v přihlášce pohledávky uvést i skutečnosti, o které vykonatelnost opírá (§ 174 odst. 4 insolvenčního zákona).

S ohledem na charakter insolvenčního řízení lze v rámci insolvenčního řízení uspokojovat pouze pohledávky peněžité či takové, které lze v penězích vyjádřit. V přihlášce pohledávky musí být pohledávka vždy vyčíslena v penězích, a to i za situace kdy je přihlašována pohledávka nepeněžitého charakteru¹⁷⁰. Je-li

¹⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 8. 2014 č. j. 1 VSPH 1355/2014-P18-9 ve věci KSPA 56 INS 10789/2013.

¹⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013 č. j. 1 VSPH 1508//2012-B-20 ve věci KSUL 43 INS 5530/2012.

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012 č. j. 29 NSČR 32/2011-B-37 ve věci sp. zn. KSOS 31 INS 12026/2010, dostupné v databázi ASPI č. JUD215129CZ, publikované pod č. 112/2012 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹⁶⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 4. 2014 č. j. 3 VSPH 565/2013-P12-10 ve věci KSPA 48 INS 11582/2011.

¹⁷⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 12. 2012 č. j. 102 VSPH 267/2012-42 ve věci 89 ICm 1767/2011, MSPH 89 INS 5515/2011.

pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení specifikována co do její výše v cizí měně, bude přepočítána na českou měnu podle kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení, s tím, že stala-li se pohledávka splatnou dříve, bude přepočítána na českou měnu podle kurzu vyhlášeného v den její splatnosti. Je-li přihlášená pohledávka v měně, pro něž Česká národní banka nevyhlašuje kurz devizového trhu, použije se pro přepočet střední kurz centrální banky příslušné země, popřípadě aktuální kurz mezibankovního trhu k americkému dolaru nebo k euru (§ 175 insolvenčního zákona).

Jak již bylo uvedeno výše, věřitel může měnit svoji přihlášku pohledávky co do zajištění (pořadí) pouze do uplynutí lhůty stanovené k přihlašování pohledávek. Do uplynutí lhůty stanovené k přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení může věřitel měnit i důvod vzniku přihlašované pohledávky. Pouze ve vztahu k výši přihlašované pohledávky může věřitel tuto měnit až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna (§192 odst. 4 insolvenčního zákona). V této delší lhůtě lze však měnit pouze výši přihlášené pohledávky, nelze s navýšením částky měnit i právní důvod vzniku pohledávky, a to ani přes jeho případnou provázanost s původně uvedeným důvodem vzniku původně přihlášené pohledávky. V takovéto situaci by se jednalo v rozsahu navyšované pohledávky s rozšiřovaným titulem o novou pohledávku a s jako takovou by s ní muselo být naloženo.

Insolvenční zákon výslovně uvádí situace, kdy nelze přihlížet k přihlášce pohledávky věřitele nebo přihlášené pohledávce věřitele. Stav, že se k přihlášce pohledávky či pohledávce nepřihlíží nastane za situace, kdy je přihláška pohledávky podána po uplynutí propadné lhůty stanovené výrokem rozhodnutí, ve kterém je zjištěn úpadek dlužníka (§ 136 odst. 3, § 173 insolvenčního zákona), nebo za situace, kdy věřitel k výzvě insolvenčního správce, ve lhůtě nejméně 15 dnů řádně nebo včas nedoplnil přihlášku pohledávky a přihláška je proto nepřezkoumatelná (§ 188 odst. 2 insolvenčního zákona), nebo za situace, není-li věřitelem, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena insolvenčním správcem, dlužníkem nebo jiným věřitelem, podána ve lhůtě žaloba na určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky, nebo nastaly důsledky úspěšného popření přihlášené pohledávky dle § 178 a § 179 insolvenčního zákona a nebo za situace byl-li uplatněn nárok vyloučený z uspokojení v insolvenčním řízení (§ 170

insolvenčního zákona), případně za situace kdy zanikla přihlášená pohledávka jinak než uspokojením v rámci insolvenčního řízení.

Za situace, kdy se k přihlášce pohledávky či přihlášené pohledávce nepřihlíží, je na místě deklarovat ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení (§ 185 insolvenčního zákona). Tímto způsobem je v rámci insolvenčního řízení zajišťována jistota okruhu účastníků řízení.

Pohledávky speciální jakými jsou pohledávky dle § 168 a § 169 insolvenčního zákona není třeba přihlašovat do insolvenčního řízení. Tyto pohledávky se uplatňují přímo u insolvenčního správce. Je-li takováto speciální pohledávka uplatněna nebo přihlášená na předepsaném formuláři u insolvenčního soudu, zašle ji soud insolvenčnímu správci, neboť tyto pohledávky jsou administrovány zejména insolvenčním správcem. S ohledem na tyto skutečnosti se tyto pohledávky jsou-li přihlášeny u insolvenčního soudu neodmítají, ale jen zasílají – postupují insolvenčnímu správci¹⁷¹.

Skončilo-li pravomocně insolvenční řízení, nastává neodstranitelný nedostatek podmínky řízení (§ 104 odst. 1 občanského soudního řádu, § 7 odst. 1 insolvenčního zákona) pro rozhodování o odmítnutí přihlášky pohledávky dle § 185 insolvenčního zákona¹⁷².

Odmítnutí přihlášky pohledávky dle § 188 insolvenčního zákona

Není-li přihláška pohledávky do insolvenčního řízení podána na předepsaném formuláři, nejedná se o podání, ke kterému by se bez dalšího v insolvenčním řízení nepřihlíželo. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o odstranitelnou vadu přihlášky pohledávky. Stejně jako je tomu u dalších vad, musí se insolvenční správce pokusit o zajištění odstranění zjištěného nedostatku přihlášky pohledávky. V souladu s § 188 odst. 2 insolvenčního zákona je insolvenční správce povinen zaslat věřiteli výzvu k odstranění této vady (zjištěných vad) přihlášky pohledávky. Insolvenční správce ve výzvě k odstranění vad výslovně uvede, v čem vadnost přihlášky pohledávky spočívá, tedy například v nedodržení předepsané formy, a vyzve věřitele, aby tento vytčený nedostatek v

¹⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 2010 č. j. VSPH 258/2010-P119-9 ve věci KSPL 27 INS 5308/2008.

¹⁷² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 3 VSOL 141/2008-P5-7 ve věci KSBR 27 INS 1802/2008.

zákoně lhůtě stanovené insolvenčním správcem odstraní, a současně věřitele poučí o tom, jak postupovat, a jaký následek je s případným nesplněním této výzvy spojen¹⁷³.

Insolvenční správce vyzve věřitele, aby opravil či doplnil přihlášku pohledávky tak, aby byla v souladu s ustanoveními § 174 a § 177 insolvenčního zákona. Insolvenční správce uvede, že předmětná přihláška pohledávky neobsahuje dostatečně individualizovaný a podrobně vylíčený důvod vzniku přihlášené pohledávky, s tím, že je třeba jako důvod vzniku uvést všechny skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá, tedy úplně a určitě vylíčit ty skutečnosti, z nichž jako věřitel pohledávku dovozuje. Obdobně je tomu i u specifikace výše přihlašované pohledávky. Insolvenční správce sdělí věřiteli, v čem spatřuje nesprávnost - vadnost předmětné přihlášky pohledávky: např. že věřitel do kolonky důvod vzniku uvedl pouze smlouva o půjčce, s tím, že bude insolvenčním správcem vyzván, aby zejména uvedl kdy a na základě jaké smlouvy byla půjčka poskytnuta, kdy byly vyplaceny prostředky, kdy byla půjčka zesplatněna a kdy a jakým způsobem to bylo oznámeno dlužníku. Současně insolvenční správce vyzve předmětného věřitele, aby připojit listiny dokládající skutečnosti tvrzené věřitelem v přihlášce pohledávky.

V předmětné výzvě je insolvenční správce povinen věřitele poučit, že nebudou-li specifikované vady přihlášky pohledávky odstraněny uvedeným či jiným obdobným způsobem, sdělí insolvenční správce tuto skutečnost insolvenčnímu soudu a předá mu předmětnou přihlášku pohledávky k dalšímu postupu.

Věřitel je povinen spolu s řádně vyplněným formulářem přihlášky pohledávky předložit insolvenčnímu soudu také listiny, kterých se v přihlášce pohledávky dovolává. Nedoložení příloh přihlášky pohledávky, tj. listin, kterých se věřitel v přihlášce pohledávky dovolává, není důvod pro odmítnutí pohledávky dle § 188 insolvenčního zákona, nýbrž se jedná o důvod pro případný popěrný úkon¹⁷⁴. Postup stanovený ustanovením § 188 insolvenčního zákona se uplatní pouze za předpokladu, že je vadný samotný procesní úkon. Sama skutečnost, že věřitel k přihlášce pohledávky nepřipojí požadované přílohy, znamená pouze to,

¹⁷³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2008 č. j. 1 VSPH 180/2008-P51-14 ve věci KSCB 27 INS 1466/2008.

¹⁷⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 3. 2014 č. j. 1 VSPH 426/2014-P32-12 ve věci KSPH 42 INS 23384/2012.

že věřitel nesplnil svoji důkazní povinnost, tj. neprokázal přihlášený nárok. Za situace, kdy věřitel nepřipojil listiny dokládající přihlášenou pohledávku nebo věřitelova tvrzení v přihlášce pohledávky jsou dokládána neúplně či nedostatečně, je insolvenční správce povinen vyzvat věřitele ke zjednání nápravy, tj. k doložení tvrzených skutečností příslušnými důkazy. Nejsou-li věřitelem ani na základě výzvy insolvenčního správce doloženy listiny k prokázání tvrzených skutečností, jako například kopie smlouvy o úvěru, smlouvy o zřízení zástavního práva, rozhodčího nálezu či soudního rozhodnutí, tj. důkazy dle § 177 insolvenčního zákona, je insolvenční správce oprávněn k postupu dle § 192 a násl. insolvenčního zákona, tj. k popěrnému úkonu¹⁷⁵

Jak již bylo uvedeno výše, každá pohledávka je individuálním nárokem, který věřitel specifikuje v přihlášce pohledávky minimálně v rozsahu jejího důvodu a výše, s tím, že každou z takovýchto dílčích přihlášek pohledávek, které lze zařadit do jednoho formuláře přihlášky pohledávky, by bylo možné přihlásit samostatnou přihláškou pohledávky. Ze samotné skutečnosti, že jsou všechny dílčí pohledávky přihlašovány na jednom formuláři přihlášky pohledávky, kdy v závěru jsou všechny dílčí pohledávky definovány i součtem jejich hodnot, nelze však bez dalšího dovodit, že se jedná o pohledávku jednu, která by nesla společný osou jako celek. Závěr, že se i v případě více dílčích pohledávek přihlášených v jedné přihlášce pohledávky nejedná o pohledávku jednu je patrný i ze situace, kdy by věřitel v případě jedné dílčí pohledávky neopravil vady přihlášky pohledávky, a bylo by na místě takovouto přihlášku pohledávky odmítnout. Za této situace by bylo nelogické a nespravedlivé a znemožňovat věřiteli vymožení ostatních přihlášených dílčích pohledávek pro pochybení v případě jedné dílčí pohledávky¹⁷⁶. Neopravení insolvenčním správcem vytčené vady věřitelem může být vnímáno i jako projev vůle věřitele předmětnou pohledávku již nadále nevymáhat, a to i například z důvodu možné úhrady předmětné pohledávky v mezidobí od jejího přihlášení, kdy neopravením vytčené vady nastávají v důsledku stejné účinky, jaké by nastaly v případě zpětvzetí předmětné dílčí pohledávky. Sankce takového rozsahu, společného osudu všech dílčích pohledávek věřitele jako celku, by musela být zakotvena přímo a jednoznačně v zákoně, a to zejména s ohledem na potřebu právní jistoty. Konec konců

¹⁷⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008 č. j. 1 VSPH 94/2008-P-16 ve věci KSUL 45 INS 150/2008, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod zn. R 13/2009.

¹⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2014 č. j. 1 VSPH 92/2014-P1-22 ve věci MSPH 98 INS 27933/2012,

insolvenční zákon přímo uvádí situaci, kdy je věřitel sankcionován ztrátou možnosti vymáhání zbývající části pohledávky viz § 178 insolvenčního zákona.

Za situace, kdy věřitel k výzvě insolvenčního správce vytčenou vadu přihlášky pohledávky ve stanovené lhůtě neopraví, sdělí tuto skutečnost insolvenční správce insolvenčnímu soudu, s tím, že předmětnou pohledávku proto nelze přezkoumat, a současně navrhne, aby insolvenční soud rozhodl o tom, že se k přihlášce pohledávky (dílčí přihlášce pohledávky) nepřihlíží (§ 188 odst. 2 insolvenčního zákona). Insolvenční správce současně předloží insolvenčnímu soudu znění výzvy, kterou zaslal věřiteli a doklad o doručení předmětné výzvy věřiteli.

V situaci, kdy insolvenční správce ve svém postupu nepochybil, insolvenční soud odmítne přihlášku pohledávky rozhodnutím (§ 185 insolvenčního zákona). Jedná-li se o přihlášené pohledávky v celém rozsahu, které věřitel do předmětného řízení přihlásil, pak právní mocí takového rozhodnutí insolvenčního soudu účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení ze zákona končí a soud to deklaruje výrokem ve smyslu „Právní mocí tohoto rozhodnutí účast věřitele v insolvenčním řízení končí“.

Nejvyšší soud ČR ustálil rozhodovací praxi insolvenčních soudů při výkladu § 188 odst. 2 insolvenčního zákona tak, že „*se k přihlášce pohledávky, kterou nelze přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, ve smyslu ustanovení § 185, ve spojení s ustanovením § 188 odst. 2 insolvenčního zákona nepřihlíží ode dne, kdy přihlašovatel pohledávky marně uplynula lhůta určená mu insolvenčním správcem v řádné výzvě k odstranění vad přihlášky*“.¹⁷⁷ S ohledem na tento závěr publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek lze uzavřít, že jsou pro předmětnou pohledávku relevantní účinky skutečností, od kdy se k pohledávce nepřihlíží. Rozhodnutí insolvenčního soudu o nepřihlížení k přihlášce pohledávky a odmítnutí přihlášené pohledávky, případně i výrok o ukončení účasti předmětného věřitele v daném řízení, má jen deklaratorní charakter stavu, který nastal dříve naplněním zákonných předpokladů¹⁷⁸. Skutečnost, zda byla přihláška pohledávky doplněna po uplynutí lhůty, od které se k přihlášce pohledávky nepřihlíží, a současně ještě předtím, než insolvenční soud rozhodl, že se k

¹⁷⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008 č. j. 1 VSPH 103/2008 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2009.

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009 č. j. 29 NSČR 18/2009, publikované ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 64/2010.

příhláše pohledávky nepřihlíží, s tím, že insolvenční soud takovouto přihlášku pohledávky jako opožděnou odmítá, nemá na výše uvedený závěr žádný vliv¹⁷⁹.

Proti usnesení o odmítnutí přihlášky pohledávky dle § 188 odst. 2 insolvenčního zákona je odvolání přípustné pouze u věřitele, o jehož pohledávku se jedná, s tím, že lhůta pro podání odvolání začíná běžet od doručení rozhodnutí věřiteli zvláštním způsobem. V případě tohoto rozhodnutí se vyžaduje doručování zvláštním způsobem věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci.

Odmítnutí přihlášky pohledávky pro opožděnost dle § 173 insolvenčního zákona

Vedle povinnosti věřitele, který má v úmyslu úspěšně vymáhat v insolvenčním řízení svoji pohledávku, vyplnit bezvadně formulář přihlášky pohledávky a tvrzené skutečnosti doložit důkazy, je nezbytným předpokladem úspěšného přihlášení pohledávky včasnost podání přihlášky pohledávky. Věřitel je oprávněn přihlásit pohledávku u insolvenčního soudu již od zahájení insolvenčního řízení. V případě, že je insolvenční řízení zahajováno na návrh věřitele, je tento povinen podat přihlášku své pohledávky současně s tímto věřitelským insolvenčním návrhem, s tím, že tento nedostatek, nepodání přihlášky pohledávky současně s insolvenčním návrhem, může být odstraněn i následně k výzvě soudu. Nejdříve tak lze přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení současným podáním přihlášky pohledávky spolu s insolvenčním návrhem a nejpozději do konce lhůty k přihlašování pohledávek stanovené insolvenčním soudem v rozhodnutí jímž je zjištěn úpadek dlužníka. K přihláškám pohledávek, které jsou podány u insolvenčního soudu později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Argument, že věřitel nevěděl o zahájení insolvenčního řízení dlužníka, obecně neobstojí. Taktéž neobstojí ani argument, že je věřitel osobou právně nevzdělanou nebo, že má omezený přístup k využívání elektronických médií, kde je insolvenční rejstřík zveřejňován. Žádný z těchto argumentů není způsobilý

¹⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2014 č. j. 29 ICdo 26/2014 ve věci KSBP 45 INS 12149/2012.

zvrátit účinky zmeškání lhůty k přihlášení pohledávky věřitelem do insolvenčního řízení¹⁸⁰.

Pohledávky uvedené v ustanovení § 168 a § 169 insolvenčního zákona, tj. pohledávky zapodstatové a pohledávky zapodstatovým pohledávkám na roveň postavené, není třeba přihlašovat do insolvenčního řízení přihláškou pohledávky. Tyto pohledávky se uplatňují přímo u insolvenčního správce, s tím, že k uplatnění těchto pohledávek není stanoveno obligatorní užití žádného formuláře. Takovéto pohledávky lze uplatnit volnou formou s uvedením veškerých relevantních skutečností doložených příslušnými listinami. Typickou pohledávkou tohoto druhu jsou pracovněprávní pohledávky dle § 169 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, které se nepřihlašují u insolvenčního soudu přihláškou pohledávky nýbrž se uplatňují u insolvenčního správce. S ohledem na speciální charakter těchto pohledávek, nepřichází v úvahu, aby insolvenční správce či insolvenční soud zkoumal, zda věřitel, který takovou pohledávku přesto přihlásil, podal její přihlášku včas¹⁸¹.

Insolvenční zákon výslovně předpokládá možnost speciální právní úpravy, kterou insolvenční zákon případně zákon jiný určí, že věřitelé s určitým typem pohledávek, jinak náležejících k pohledávkám, které mohou být v insolvenčním řízení podle § 165 odst. 1 insolvenčního zákona uspokojovány, jen za předpokladu, že jsou řádně přihlášeny přihláškou pohledávky, mají právo na uspokojení svého nároku, a to bez toho, že by byly tyto pohledávky do insolvenčního řízení standardně přihlašovány (§ 165 odst. 2 insolvenčního zákona). Tento typ pohledávek se nepřihlašuje přihláškou pohledávky, neboť jsou tyto pohledávky bez dalšího v postavení pohledávek uplatněných. Mezi tyto pohledávky lze zařadit například pohledávky věřitelů plynoucí z účetnictví dlužníka, je-li jím banka nebo spořitelna a úvěrové družstvo anebo pobočka zahraniční banky podle § 367 odst. 1 písm. f) insolvenčního zákona. Tyto pohledávky se podle § 373 odst. 1 insolvenčního zákona pokládají od prohlášení konkursu na majetek dlužníka za pohledávky přihlášené podle insolvenčního zákona.

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2013 sp. zn. 29 NSČR 87/2013 ve věci sp. zn. KSBR 27 INS 15127/2010, dostupné v databázi ASPI č. JUD242313CZ.

¹⁸¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 1. 2009 č. j. 1 VSPH 258/2008-P76-8 ve věci KSUL 43 INS 2736/2008.

Obdobný režim mají pohledávky věřitelů z titulu nároku na náhradu za plnění dle § 24 odst. 2 písm. b) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Ust. § 24 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve větě druhé stanoví, že předmětná regresní pohledávka je pohledávku, která se považuje za přihlášenou (§ 165 odst. 2 insolvenčního zákona). Vzhledem ke skutečnosti, že insolvenční zákon nestanoví, že by se režim ze zákona přihlášených pohledávek vztahoval pouze na pohledávky vzniklé po zahájení insolvenčního řízení, lze dovodit, že pohledávky České kanceláře pojistitelů na náhradu za plnění dle § 24 odst. 2 písm. b) zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla se považují za přihlášené v insolvenčním řízení, a to bez ohledu na to, kdy daná pohledávka vznikla¹⁸². Vzhledem k tomu, že je v této souvislosti stěžejní charakter dané pohledávky nikoli její věřitel, uplatní se stejný režim i na takovéto pohledávky, které uplatňuje třetí osoba, na kterou byla postoupena pohledávka České kanceláře pojistitelů, neboť s postoupenou pohledávkou přechází také všechna práva s ní spojená¹⁸³.

Zvláštní režim ve vztahu k přihlašování pohledávek mají také věřitelé s vykonatelnými pohledávkami z titulu náhrady majetkové nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo z titulu nároku na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem. Tito věřitelé jsou oprávněni podat přihlášku své pohledávky u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

Jako speciální typ pohledávek, ve vztahu k jejich uplatňování u insolvenčního soudu, lze také označit pohledávky věřitelů dlužníka majících své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska. Dlužník má povinnost uvést v insolvenčním návrhu a zejména pak v úplném a správném seznamu závazků veškeré své věřitele. Uvede-li dlužník jako svého věřitel osobu se sídlem či pobytem mimo Českou republiku avšak v rámci Evropské unie, je insolvenční soud povinen vyrozumět takového věřitele o zahájení insolvenčního řízení dále o rozhodnutí o zjištění úpadku

¹⁸² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2009 č. j. 1 VSPH 33/2009-B-25 ve věci KSPA 48 INS 2744/2008.

¹⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 7. 2010 č. j. 1 VSPH 393/2010-P-19 ve věci KSUL 43 INS 287/2008.

dlužníka a zvláště mu doručit výzvu k podávání přihlášky svých pohledávek. Takovýto věřitel není povinen přihlásit svoje pohledávky na formuláři přihlášky pohledávky a lhůta k přihlášení pohledávek mu začíná běžet až od doručení výzvy k přihlášení pohledávky¹⁸⁴.

Přihlášku pohledávky, která je podána po uplynutí stanovené lhůty k přihlašování pohledávek insolvenční soud jako opožděnou usnesením odmítne, kdy odmítnutí pohledávky je následek nepřihlížení k přihlášce pohledávky. Současně insolvenční soud rozhodne, nemá-li věřitel řádně a včas přihlášenou další pohledávku, že právní mocí daného usnesení končí účast tohoto věřitele v předmětném řízení. Proti tomuto rozhodnutí insolvenčního soudu je přípustné odvolání, s tím, že počátek běhu lhůty je vázán na zvláštní způsob doručení.

Prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení není přípustné (§ 83 insolvenčního zákona).

Za situace, kdy byla pohledávka podaná věřitelem opožděně, a nebyla insolvenčním soudem pro opožděnost odmítnuta, a to ani s ohledem na případný podnět insolvenčního správce či jiného z věřitelů, nesprávně zařazena k přezkumu a nedošlo-li při přezkumném jednání k popření pohledávky insolvenčním správcem nebo jiným z věřitelů, nastal v důsledku této skutečnosti zákonný následek, že se pohledávka považuje za zjištěnou dle § 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Okamžikem, kdy se pohledávka považuje za zjištěnou je zhojena vada opožděného podání přihlášky pohledávky a takovouto pohledávku již nelze pro opožděnost odmítnout¹⁸⁵. Okamžikem zjištění pohledávky nastává i zhojení případných vad přihlášky pohledávky¹⁸⁶.

¹⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2010 č. j. 3 VSPH 163/2009-P31-7 ve věci KSPL 27 INS 3170/2009.

¹⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2014 č. j. 4 VSPH 684/2014-P83 ve věci KSLB 76 INS 28330/2013.

¹⁸⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 12. 2013 č. j. 3 VSPH 1211/2012-P4-8 ve věci KSUL 69 INS 2055/2012.

8. Žaloba na zaplacení, procesní důsledky vad žaloby

Žaloba na zaplacení je jedním ze základních projevů dispoziční zásady. Je projevem práva na soudní ochranu. Obecně lze žalobu definovat jako: „základní dispoziční úkon žalobce, kterým se zahajuje řízení sporné a pomocí kterého se žalobce obrací na soud a uplatňuje tak své právo na soudní ochranu“¹⁸⁷. Rozsudek, vydaný soudem na základě podané žaloby na zaplacení, je exekučním titulem, na jehož základě je věřitel oprávněn vymáhat dluh prostřednictvím výkonu rozhodnutí či exekuce. Účelem podání žaloby je, aby soud přezkoumal žalobcem tvrzený nárok, a to jak po stránce skutkové, tak i po stránce právní, a postavil na jisto důvod, výši a pořadí dluhu žalovaného. Prostřednictvím žaloby na zaplacení se žalobce obrací na žalovaného, jež dle žalobcova tvrzení porušuje žalobcovo subjektivní právo na úhradu dluhu. Žaloba stejně jako přihláška pohledávky v insolvenčním řízení je procesním úkonem směřovaným soudem. Ve srovnání s uplatněním pohledávky v insolvenčním řízení však žaloba na zaplacení není korigována tak širokou a podrobnou právní úpravou, zejména co se týká formální stránky. Veškeré procesní úkony žalobce proti žalovanému v průběhu soudního řízení jsou uskutečňovány prostřednictvím soudu.

Řízení o žalobě na zaplacení je zahájeno okamžikem, kdy se žaloba dostane do dispozice soudu. Je-li podaná žaloba vadná, nejedná se o překážku zahájení řízení. Přesto, že soud shledá vadnost podané žaloby, je povinen se žalobou zabývat, a to i za situace, kdy žaloba nesplňuje zákonem stanovené náležitosti, či nejsou splněny podmínky řízení. To, zda jsou splněny procesní podmínky, soud zkoumá již v rámci probíhajícího řízení.

V žalobě na zaplacení žalobce ze skutkového stavu věci, jež má být předmětem řízení, vybere ty skutečnosti, jež jsou dle jeho názoru podstatné pro posouzení dané věci, pro žalobcův úspěch ve sporu. Žaloba na zaplacení nemá stanovený formulář, zákonem nejsou stanoveny vedle obecných náležitostí podání a obecných náležitostí žaloby žádné zvláštní náležitosti, jež mají být v žalobě na zaplacení obsaženy. Žalobní tvrzení a rozsudek tak vycházejí ze skutkového základu tvrzeného a dokazovaného účastníky řízení. Za určitých okolností může nastat situace, že skutková stránka věci nebude v řízení plně objasněna a v části odůvodnění

¹⁸⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, str. 125. ISBN 978-80-7380-571-5.

rozsudku pojednávající o zjištěném skutkovém stavu nebude skutková stránka věci plně vystihnuta. Lze tak říci, že v okamžiku vyhlášení rozsudku se výrok osamostatňuje od objektivní skutkové stránky věci a jako výsledek sporu se sám výrok stává právním důvodem, v důsledku čehož původní skutkový stav ztrácí na významu. Tato konstrukce je prolomena například rozsudkem Nejvyššího soudu, dle kterého *„Zrušením rozhodnutí, podle něhož bylo plněno, dochází k bezdůvodnému obohacení jen v případě, že právní důvod tohoto plnění nespočíval v hmotném právu, tedy že podle hmotného práva zde taková povinnost neexistovala.“* Podstatné tak není, zda byl rozsudek – vyhlášení výrok rozsudku zrušen, nýbrž to, zda měla osoba podle hmotného práva povinnost plnit¹⁸⁸.

Každá žaloba musí obsahovat takové náležitosti, jež dostatečně individualizují danou věc a umožňují tak bezpečné určení její totožnosti. Ohledně toho, jaké složky musí žaloba obligatorně obsahovat, nepanuje úplná shoda. Za obligatorní náležitosti žaloby lze označit zejména označení účastníků řízení, předmětu žaloby a žalobního důvodu. Žalobce v žalobě vymezuje předmět řízení, o němž má soud na základě uvedených tvrzení a provedených důkazů rozhodnout. Profesor Macur v této souvislosti uvedl, že“ *„Předmět sporu je ústředním a základním pojmem občanského procesního práva, neboť jeho vymezení a objasnění ohraničuje to, o čem má být v civilním soudním řízení jednáno a rozhodováno. Jasně vymezení a všestranné objasnění předmětu sporu je nezbytným předpokladem pro náležité poskytnutí soudní ochrany subjektivním soukromým právům. Předmět sporu lze vymezit pomocí procesních či hmotněprávních kritérií. Předmět sporu je nezbytným předpokladem civilního soudního řízení.“*¹⁸⁹. Občanský soudní řád označuje předmět řízení v hmotně právním smyslu zejména jako "věc" nebo "věc samu"¹⁹⁰ případně jako "nárok" v procesním smyslu¹⁹¹. Procesní nárok vymezuje předmět řízení¹⁹². Předmět řízení sestává jednak z předmětu procesního nároku, jenž je vymezen žalobním návrhem - petitem, a dále ze základu procesního nároku, tvořeného skutkovými tvrzeními relevantními z hlediska hmotného práva.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3113/2007, dostupný v databázi ASPI č. JUD164039CZ.

¹⁸⁹ MACUR, J. Předmět sporu v civilním soudním řízení. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 8021028246, s.17.

¹⁹⁰ Srov. ustanovení § 42 odst. 2, § 83 odst. 1, § 152 odst. 1, § 159a odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁹¹ Srov. ustanovení § 153a odst. 1 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁹² JAUERNIG, O. Zivilprozessrecht, Ein Studienbuch, 2007, ISBN 978-3-406-55713-2, s. 123.

Náležitosti žaloby

Občanský soudní řád stanoví náležitosti žaloby tak, aby žaloba identifikovala řízení v takové míře, jež umožní další postup a naplnění účelu soudního řízení. Žaloba musí splňovat obecné náležitosti podání dle ustanovení § 42 odst. 4 občanského soudního řádu a současně náležitosti žaloby dle ustanovení § 79 odst. 1 občanského soudního řádu.

Mezi obligatorní náležitosti žaloby patří označení soudu, neboť tímto žalobce dává najevo, jaký soud považuje za příslušný. Označení soudu má podstatný význam, je-li ve věci dána místní příslušnost na výběr daná. Označení soudu je obligatorní náležitostí i přihlášky pohledávky jak již bylo uvedeno výše. Je však nezbytné uvést, že v insolvenčním řízení není přípustná volba místní příslušnosti, a věřitel tak není oprávněn podáním přihlášky pohledávky vyjadřovat stanovisko k volbě místně příslušného soudu.

Další náležitostí podání, jež je dána, jak pro žalobu na zaplacení, tak i pro přihlášku pohledávky, je označení účastníků. Občanský soudní řád výslovně stanoví, jakými údaji má být účastník označen. Fyzickou osobu je nezbytné identifikovat uvedením jména, příjmení a bydliště, právnickou osobu uvedením obchodní firmy nebo názvu a sídla právnické osoby, identifikačního čísla. Identifikační číslo je nezbytné uvést i u fyzické osoby podnikatele. Není-li v žalobě uvedeno identifikační číslo, jedná se o vadu žaloby, nicméně je-li žalovaný i přes absenci identifikačního čísla v žalobě dostatečně určitě označen, nemůže mít tato vada za následek odmítnutí žaloby podle § 43 odst. 2 občanského soudního řádu, neboť takováto vada nebrání v pokračování řízení¹⁹³. Je-li účastníkem řízení stát, je nezbytné jej označit názvem a současně uvést organizační složku státu, jež je oprávněna za stát v řízení vystupovat. Je-li účastníkem obec nebo vyšší územní samosprávný celek, musí být i tento účastník označen názvem a sídlem. Je-li účastník v řízení zastoupen, je nezbytné řádně identifikovat i osobu zástupce. Jak v případě žaloby na zaplacení, tak i přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení lze dojít k závěru o totožném požadavku identifikace účastníků a jejich zástupců, a to v totožném rozsahu.

¹⁹³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 2. 2003 sp. zn. 7 Cmo 588/2001, dostupné v databázi ASPI č. JUD 234609CZ.

Je dále na místě, aby žalobce v žalobě označil uplatňovaný nárok. Ve vztahu k přihlášce pohledávky je rozsah označení uplatňovaného nároku totožný. Výjimku v totožnosti označení nároku u přihlášky pohledávky a žaloby obecně pak představuje, domáhá-li se žalobce žalobou ochrany práva, což je dáno charakterem insolvenčního řízení v rámci něhož se lze domoci pouze toho nároku, jež je vyjádřitelný v penězích. Označení věci však lze dovodit z žalobcem tvrzených skutečností.

Zcela zásadním je pak jak v případě jak přihlášky pohledávky, tak i žaloby na zaplacení (žaloby obecně), vyličení rozhodujících skutečností. Vyličení rozhodných skutečností je na místě proto, aby bylo možné usoudit, o čem a na jakém základě má soud rozhodnout. Jako rozhodující skutečnosti lze označují „jedinečné předměty a jevy vnějšího světa, jejich vnitřní vlastnosti, zákonitosti a vztahy.“¹⁹⁴. Vyličení skutečností je věřitelem - žalobcem provedeno popsáním skutkového děje. Subsumpce skutkového děje do právní kvalifikace však po věřiteli – žalobci není vyžadována, neboť toto je primárně úkolem soudu. Uvedli-li věřitel – žalobce právní kvalifikaci, není touto soud vázán. Úkolem žalobce v žalobě i věřitele v přihlášce pohledávky je, aby byla dostatečně uvedena skutková tvrzení, a to úplně a logicky provázaně. Je však na místě, aby věřitel - žalobce uvedl pouze ty skutečnosti, jež jsou pro posouzení dané věci relevantní. Vyličení rozhodných skutečností může být provedeno i zprostředkovaně – odkazem žalobce na listinu připojenou k žalobě, stejně tak jako odkazem věřitele na listinu připojenou k přihlášce pohledávky¹⁹⁵. Vyličením rozhodujících skutečností naplňuje věřitel - žalobce jednu ze základních povinností plynoucí mu ze zásady projednací, a to povinnost tvrzení. Povinnost tvrzení je žalobce povinen plnit již v žalobě a věřitel již v přihlášce pohledávky. Netvrdí-li žalobce skutkový stav dostatečně v žalobě, bude v případě žaloby na zaplacení vyzván soudem k jeho doplnění, a to buď usnesením, nebo přímo při ústním jednání. Skutková tvrzení mohou být účastníkem obecně doplňována až do okamžiku koncentrace řízení. Netvrdí-li věřitel skutkový stav dostatečně v přihlášce pohledávky, může tento nedostatek být důvodem pro popěrný úkon. Insolvenční správce vyzve věřitele k odstranění vad či neúplnosti, jen neobsahuje-li přihláška pohledávky zákonné náležitosti. Právní úprava koncentrace řízení se pro skutková tvrzení

¹⁹⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy občanského práva procesního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 60. ISBN 80-86861-33-3.

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2003 sp. Zn. 29 Cdo 1089/2000, dostupný v databázi ASPI č. JUD23307CZ.

přihlašovaných pohledávek neužije (s výjimkou incidenčních sporů o popřené pohledávce), obecně je však možné říci, že fakticky nastává v okamžiku přezkumu dané pohledávky. Na povinnost tvrzení je navázána povinnost uvést důkazy na podporu svých tvrzení.

Zcela zásadní je vedle povinnosti tvrzení i povinnost důkazní, a to opět jak v případě řízení o žalobě na zaplacení, tak i v případě „řízení o“ přihlášce pohledávky. Povinnost důkazní plyne z ustanovení § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 občanského soudního řádu. Věřitel - žalobce je povinen označit důkazy, má-li je k dispozici pak i předložit, na podporu svých tvrzení. Současně musí být patrné, jaké skutečnosti mají být označeným důkazem prokázány, s tím, že není-li to z textu skutkových tvrzení patrné, je nezbytné výslovně uvést, jaké konkrétní skutečnosti mají být důkazem prokázány, a to proto, aby mohl soud posoudit účelnost označených důkazů. Jako důkaz mohou sloužit všechny prostředky, prostřednictvím nichž může být zjištěn skutkový stav. Jedná se zejména o výslech svědků, znalecký posudek, listinné důkazy popřípadě výslech účastníků. Důkazy je nezbytné dostatečně označit tak, aby mohly být soudem zajištěny a následně provedeny. Je-li navrhován k důkazu výslech svědka, je nezbytné označit svědka jménem, příjmením, adresou bydliště a je-li to známo i datem narození, tedy tak aby mohl být svědek soudem předvolán k podání svědecké výpovědi a nebyl zaměnitelný s jinou osobou. Je-li označena jako důkaz listina z veřejného seznamu či listina vydaná soudem, není nutné takovouto listinu předkládat, neboť soud ji má k dispozici bez dalšího. Má-li však účastník důkaz k dispozici, je na místě jej soudu bez dalšího předložit a ne jen jej označit. Je na místě, aby byly důkazy označovány věřitelem – žalobcem systematicky, průběžně k jednotlivým skutkovým tvrzením, která mají být označenými důkazy prokázána. Nepodaří-li se věřiteli – žalobci označenými důkazy relevantní skutková tvrzení, na nichž stojí vymáhaný nárok jednoznačně, prokázat, má toto za následek neunesení důkazního břemene a zamítnutí žaloby či popření pohledávky. Výjimku z nutnosti prokazování tvrzení představují jednak notoriety, skutečnosti, o nichž je stanovena právní domněnka a dále shodná tvrzení účastníků. Shodná tvrzení účastníků jsou relevantní zejména v řízení o žalobě na zaplacení, oproti tomu v insolvenčním řízení pro posuzování nároku obsaženého v přihlášce pohledávky mají shodná tvrzení účastníků spíše okrajový význam, neboť účastníky insolvenčního řízení zpravidla není pouze jeden dlužník a jeden věřitel jak tomu

zpravidla je v řízení o žalobě na zaplacení a shodná tvrzení všech účastníků jsou tak spíše výjimkou, a to i s ohledem na formu nalézací fáze insolvenčního řízení. Fakticky se však nejedná o právní odlišnost insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení, nýbrž pouze o odlišnost faktické využitelnosti. Stejně tak jako povinnost tvrzení musí být splněna i povinnost důkazní nejpozději do koncentrace řízení, přezkoumání pohledávky (viz výše).

Jako další náležitost žaloby je možné označit žalobní petit, kdy občanský soudní řád vyžaduje, aby z podané žaloby bylo patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Z žaloby tak musí být patrné o čem má soud ve věci samé jednat a rozhodnout. Žalobní petit by měl vyplývat ze skutečností uvedených v žalobě a měl by být formulován přesně, určitě a srozumitelně. Přihláška pohledávky oproti žalobě ve svém formuláři neobsahuje výslovné místo pro uvedení žalobního petitu, neboť žalobní petit je v případě přihlášky dán již samotným účelem uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení spočívajícím ve zjištění a uspokojování pohledávek věřitelů. Ve vztahu k žalobnímu petitu je tak nezbytná zejména specifikace výše vymáhané částky, kdy tato je v přihlášce pohledávky uvedena zejména v kolonkách č. 47 - 49 formuláře přihlášky pohledávky. Materiálně tak i přihláška pohledávky obsahuje žalobní petit. Lze tak zhodnotit, že i specifikace toho, čeho se navrhovatel domáhá, je obsažena jak v žalobě na zaplacení, tak i v přihlášce pohledávky.

Jak žaloba na zaplacení, tak i přihláška pohledávky musí být datovány a podepsány. Uvedení data a podpisu je jednou z obecných náležitostí podání. Kromě vlastnoručního podpisu na žalobě či přihlášce pohledávky se podpisem rozumí i zaručený či uznávaný elektronický podpis uvedený v elektronickém podání účastníka. Od novely občanského soudního řádu provedené zákonem č. 7/2009 Sb. a od účinnosti zákona č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů nemusí být podání účastníka zaslané soudu prostřednictvím datové schránky podepsáno, neboť přístup do datové schránky účastníka je možný pouze prostřednictvím přístupového kódu, který by měl znát pouze samotný uživatel datové schránky, což zajišťuje dostatečnou identifikaci osoby činící podání. I uvedení data podání lze nahradit odesláním datové zprávy, neboť bude patrné, že podání bylo učiněno nejpozději k okamžiku jeho odeslání, s tím, že systém datových schránek zahrnuje i časové údaje. Je-li však na místě uvedení konkrétního data (času) sepsání podání v elektronické podobě, je možné

připojit k dokumentu časové razítko. Formulář přihlášky pohledávky pak obsahuje místo pro uvedení data v kolonce č. 53 a místo pro podpis v kolonce 54 - 56.

Podání žaloby a jeho účinky

Žaloba je jedním z dispozičních úkonů, prostřednictvím kterých účastníci disponují s řízením nebo s předmětem řízení. Občanský soudní řád nestanoví jednu obligatorní podobu podání žaloby, umožňuje podání žaloby v listinné podobě, elektronické podobě nebo telefaxem. Oproti tomu podání činěná v insolvenčním řízení osobou jež má povinně zřízenu datovou schránku je takováto osoba povinna činit elektronicky prostřednictvím datové zprávy (viz kapitola této práce „Formy podání přihlášky pohledávky - povinné podání přihlášky pohledávky v elektronické formě“). Volba podoby podání je v případě žaloby na zaplacení zcela na vůli podatele.

Volba způsobu doručení podání je pak zcela na vůli účastníka. Tato je bez omezení nicméně vždy se zohledněním, zda se jedná o listinné či elektronické podání. Listinné podání je účastník oprávněn doručit soudu prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb či osobě do podatelny soudu. Výhodu osobního podání na podatelnu soudu představuje, že v okamžiku podání může podatel získat potvrzení o zahájení předmětného řízení, a to otiskem podacího razítka pracovníka podatelny soudu na stejnopisu žaloby, který si žalobce ponechává. Při podání žaloby v listinné podobě je žalobce povinen předložit soudu dostatečný počet stejnopisů, aby mohla být žaloba doručena soudem ostatním účastníkům řízení a současně aby jeden stejnopis žaloby zůstal soudu. Nepředloží-li žalobce soudu dostatečný počet stejnopisů žaloby, vyzve soud žalobce k předložení potřebného počtu stejnopisů žaloby či stejnopisy žaloby vyhotoví na náklady žalobce. Povinnost předložení potřebného počtu stejnopisů podání fakticky zaniká, je-li podání učiněno v elektronické podobě.

V insolvenčním řízení je povinnost elektronické podoby podání vázána na skutečnost, zda má podatel povinně zřízenu datovou schránku. V řízení o žalobě na zaplacení však povinnost elektronické podoby podání obecně stanovena není. Výjimku představuje řízení o návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu.

Elektronické podání lze obecně učinit prostřednictvím veřejné datové sítě, a to buď e-mailovou zprávou, nebo prostřednictvím datové schránky. E-mailové podání může mít podobu buď prosté e-mailové zprávy, nebo zprávy s uznávaným elektronickým podpisem. U elektronického podání je nezbytné odlišovat, zda je podání učiněno prostřednictvím elektronické pošty nebo prostřednictvím informačního systému datových schránek. V informačním systému datových schránek má datová zpráva jakožto obálka vždy alespoň jednu přílohu, oproti tomu u elektronické pošty může datová zpráva obsahovat vlastní sdělení adresáta a samotný dokument může být její součástí, aniž by třeba vkládat dokument jako přílohu datové zprávy použité. Výhodou datové zprávy informačního systému datových schránek je zejména ta skutečnost, že je tvořena obálkou i všemi dokumenty, s tím, že autentizace obálky podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech se vztahuje jak na obálku, tak na dokumenty v ní vložené.

Žaloba podaná elektronicky bez příslušné autentizace či telefaxem vyžaduje písemné doplnění, které musí být učiněno do tří dnů. Žalobce je povinen v třídní lhůtě předložit soudu originál listiny či podání shodného znění. Nebude-li žalobcem doplněno podepsané vyhotovení žaloby v této lhůtě, soud k ní nepřihlíží. Bude-li však řádně a včas doloženo, je řízení zahájeno dnem dojití původního nepodepsaného podání soudu. Dle § 42 odst. 3 elektronická podání opatřená zaručeným elektronickým podpisem a podání učiněná prostřednictvím datové schránky předložení originálu nevyžadují. Tento závěr učinil i Ústavní soud, když uvedl, že „*Povinnost stěžovatele uvedená v § 42 odst. 3 občanského soudního řádu, tedy písemně doplnit své elektronické podání do tří dnů, se nevztahuje na podání v elektronické podobě, jestliže je k němu připojen uznávaný elektronický podpis dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a změně některých dalších zákonů*“¹⁹⁶. Jak v listinné podobě, tak i v podobě elektronické lze soudu předložit i listinné důkazy, jsou-li však důkazy převáděny z podoby listinné do podoby elektronické, je nezbytné, aby byla připojena doložka konverze dokumentu.

Obdobný postup je na místě i u podání přihlášky pohledávky a jejích příloh, není-li dána povinná elektronická podoba podání.

¹⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05, dostupný v databázi NALUS na webových stránkách Ústavního soudu.

Do 31. 12. 2013 bylo možné učinit podání i telegrafem a ústní podání do protokolu. S ohledem na skutečnost, že telegrafické služby již nejsou poskytovány, byla tato možnost učinění podání zrušena. Novelou provedenou zákonem č. 293/2013 Sb. došlo současně i ke zrušení možnosti učinit podání ústně do protokolu, kdy tato možnost je napříště možná pouze u některých druhů řízení podle zákona o zvláštní řízení soudních.

S podáním žaloby spojuje zákon mnohé procesní a hmotněprávní účinky. Základním účinkem podání žaloby je zahájení občanského soudního řízení. Analogicky s insolvenčním řízením je pak podáním přihlášky pohledávky zahájeno soudní řízení v rozsahu uplatněné pohledávky věřitele. Občanské soudní řízení je obecně zahájeno okamžikem, kdy se návrh ve věci (žaloba, přihláška pohledávky) dostal do dispozice soudu. Je irelevantní okamžik, kdy se pověřený zaměstnanec seznámil s návrhem ve věci, neboť k zahájení řízení dojde v okamžiku doručení návrhu ve věci soudu.

Pro samotné vedení řízení o žalobě na zaplacení je podstatné, aby byly splněny procesní podmínky – podmínky řízení stanovené občanským soudním řádem. Procesními podmínkami na straně soudu jsou pravomoc soudu a příslušnost soudu. Podmínkami řízení na straně účastníků jsou pak způsobilost účastníků řízení být účastníkem řízení, procesní způsobilost, popřípadě doložení plné moci zástupce účastníka. Věcnými procesními podmínkami jsou sama existence žaloby a splnění poplatkové povinnosti. Negativními podmínkami řízení je pak absence překážky litispendence a absence překážky rei iudicatae. Dle ustanovení § 103 občanského soudního řádu soud kdykoli za řízení přihlíží ke splnění podmínek řízení. Není-li možné zjištěný nedostatek podmínek řízení odstranit, soud řízení zastaví.

Podmínkami řízení se soud zabývá i v rámci insolvenčního řízení, v rámci řízení o přihlášce pohledávky, avšak nesplnění některých podmínek řízení nemá žádné účinky na řízení. Irelevantní ve vztahu k přihlašované pohledávce je úhrada soudního poplatku, neboť podání přihlášky pohledávky a část insolvenčního řízení spočívající v řízení o pohledávce věřitele není zpoplatněna soudním poplatkem. Dále je do značné míry irelevantní i podmínka překážky litispendence a překážky rei iudicatae, neboť skutečností, že je uplatňovaná pohledávka vykonatelná má účinky pouze na rozsah práv a povinností účastníků insolvenčního řízení, a skutečnost, že je o předmětné pohledávce vedeno jiné nalézací, popřípadě

vykonávací řízení má účinky pouze na tato jiná řízení. Překážka litispendence i překážka rei iudicatae nemá obecně účinky na insolvenční řízení jako takové.

Jedním ze základních procesních účinků jak podání žaloby, tak i přihlášky pohledávky je vznik vztahu mezi žalobcem a soudem. Právní normy civilního procesního práva pak stanoví rozsah práv a povinností stran tohoto vztahu. Soudu vzniká mimo jiné povinnost doručit žalobu žalovanému (v insolvenčním řízení je přihláška pohledávky doručována zveřejněním v insolvenčním rejstříku). Doručením žaloby žalovanému vzniká trojstranný procesní vztah mezi žalobcem, žalovaným a soudem, jenž je pro sporné řízení typický. Zveřejněním přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení se rozšiřuje již existující vícestranný procesní vztah mezi insolvenčním soudem, dlužníkem, případně věřitelem jakožto insolvenčním navrhovatelem a případně insolvenčním správcem o věřitele, jež uplatnili pohledávky v insolvenčním řízení. Na vznik tohoto vztahu nemá vliv skutečnost, zda mezi stranami existuje či neexistuje vztah hmotněprávní.

Jako základní povinnost soudu lze označit zajištění hospodárného postupu v řízení tak, aby bylo ve věci samé rozhodnuto a nedocházelo tak k denegatio iustitiae¹⁹⁷. Ve vztahu k právům a povinnostem účastníků řízení vzniklým zahájením řízení, a to jak v řízení o žalobě na zaplacení tak i v řízení insolvenčním, je na místě zmínit především právo rovného postavení účastníků dle ustanovení § 18 občanského soudního řádu ve spojení s ustanovením § 5 insolvenčního zákona. Účastníci řízení mají zejména právo jednat ve své mateřštině, činit dispoziční procesní úkony spočívající v podání procesních návrhů, dále spočívající ve vymezení předmětu řízení, v možnosti žalobu či přihlášku pohledávky v průběhu řízení vzít zpět či podat opravný prostředek. Otázka uzavření smíru, jež by měl být primárním cílem soudu v řízení o žalobě na zaplacení, je aplikovatelná i v insolvenčním řízení, nicméně ve značně omezeném rozsahu, a to pouze v rámci řízení o incidenční žalobě o popřené pohledávce. Oproti tomu jsou účastníci povinni vyvíjet určitou procesní aktivitu a poskytovat součinnost soudu. Nesplnění procesních povinností účastníka má za následek zpravidla neúspěchu ve sporu, a to z důvodu neunesení břemene tvrzení či

¹⁹⁷ Srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/07, bod 29; rozsudek ESLP ve věci Airey proti Irsku (ze dne 9. 10. 1979, stížnost č. 6289/73, bod 24) či rozsudky velkého senátu ESLP ve věcech Broniowski proti Polsku (ze dne 22. 6. 2004, stížnost č. 31442/96, bod 185), Öcalan proti Turecku (ze dne 12. 5. 2005, stížnost č. 46221/99, bod 135).

důkazního břemene. U pohledávky v insolvenčním řízení se takovýto neúspěch projevuje odmítnutím či popřením pohledávky.

Zejména ve vztahu k řízení o žalobě na zaplacení je možným procesně právním účinkem podané žaloby vznik překážky litispendence, kdy zahájené řízení brání tomu, aby ve stejné věci mezi stejnými účastníky probíhalo další řízení u nalézacího soudu, jež není soudem insolvenčním. Relevantní je totožnost předmětu řízení a totožnost účastníků řízení. Totožný předmět řízení je dán, jestliže týž nárok nebo stav vymezený v žalobním petitu vyplývá z totožných skutkových tvrzení. Pro posouzení totožnosti účastníků řízení pak není bez dalšího významné, zda mají tytéž osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení, tedy zda vystupují například v prvním řízení jako žalovaní a v druhém jako žalobci¹⁹⁸. Je-li dána překážka litispendence v případě řízení o žalobě na zaplacení, později zahájené řízení bude zastaveno¹⁹⁹. Překážka litispendence je obecný zákaz vedení dvou či více řízení o stejné věci. Nastane-li situace, kdy je o téže věci vedeno více řízení, je dána překážka zahájeného řízení, jež brání pokračování v řízení později zahájeném. Důvodnost tohoto postupu je dána mimo jiné nezbytností dodržování zásady hospodárnosti a rychlosti řízení. Dále je s okamžikem podání žaloby a tím zahájením řízení pevně spojena i zásada *perpetuatio fori*, kdy občanský soudní řád při stanovení věcné a místní příslušnosti soudu vychází z této zásady. Dle zásady *perpetuatio fori* se místní i věcná příslušnost posuzují podle okolností, které tu jsou v den zahájení řízení, a takto určená příslušnost trvá až do skončení řízení, s tím, že nastanou-li změny skutečností rozhodných pro posouzení věcné či místní příslušnosti, jež nastanou až v průběhu řízení, jsou tyto až na výjimky nerozhodné. Touto zásadou jsou vázány vrchní soudy, rozhodují-li o věcné příslušnosti postupem dle § 104a občanského soudního řádu, s tím, že takové rozhodnutí o věcné příslušnosti, i je-li nesprávné, je pak pro účastníky i soud závazné a nemůže být v dané věci otázka věcné příslušnosti nově řešena²⁰⁰.

¹⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2009 sp. zn. 28 Cdo 786/2008, dostupné v databázi ASPI č. JUD146576CZ.

¹⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2008 sp. zn. 30 Cdo 3145/2006, dostupné v databázi ASPI č. JUD141673CZ.

²⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014 sp. zn. 29 Cdo 2296/2013, dostupné v databázi ASPI č. JUD249450CZ.

9. Přezkum pohledávek – nalézací fáze insolvenčního řízení

Přezkum pohledávek v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením a vybraná vázaná specifika odlišná od řízení o žalobě na zaplacení

V insolvenčním řízení lze identifikovat různé typy přezkumu přihlášených pohledávek. Přezkum pohledávek lze rozlišovat například z pohledu druhu přezkoumávané pohledávky, z pohledu, kdo přezkum pohledávek provádí nebo v závislosti na stanovený způsob řešení úpadku dlužníka. Primárně je tak na místě rozlišit a identifikovat jednotlivé typy pohledávek na základě čehož lze jednoznačně určit příslušný druh přezkumu jednotlivých pohledávek, s tím, že bude současně jednoznačně identifikováno, které pohledávky přezkumu nepodléhají a z jakého důvodu (neformální přezkum pohledávky formou uznání, pohledávky neuspokojované v rámci insolvenčního řízení).

Jako základní - obecný druh pohledávky lze označit peněžní pohledávky z titulu například smlouvy o půjčce, úvěru, smlouvy pojistné (dlužné pojistné) či z titulu smlouvy kupní či smlouvy o dílo. Tento druh pohledávek do insolvenčního řízení věřitelé přihlašují přihláškou pohledávky na předepsaném formuláři, a to obecně ve stanovené lhůtě od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí lhůty stanovené v rozhodnutí soudu, v němž byl zjištěn úpadek dlužníka. Vedle tohoto základního druhu pohledávek se v insolvenčním řízení uplatňují tzv. zapodstatové pohledávky a pohledávky jim na roveň postavené. Oproti základní pohledávce tuto není potřeba do insolvenčního řízení přihlásit na předepsaném formuláři, postačí její uplatnění buď přímo u insolvenčního správce případně prostřednictvím insolvenčního soudu. Zapodstatové a jim na roveň postavené pohledávky může a má insolvenční správce uspokojovat kdykoli v průběhu insolvenčního řízení po zjištění dlužníkovy úpadku.

Zapodstatovými pohledávkami jsou pohledávky za majetkovou podstatou, vzniklé po zahájení insolvenčního řízení nebo po vyhlášení moratoria. Zde se jedná zejména o pohledávky předběžného insolvenčního správce z titulu náhrady hotových výdajů a odměny či náhrady hotových výdajů a odměny dlužníkovy

likvidátora či členů věřitelského orgánu²⁰¹. Zapodstatovými pohledávkami jsou dále pohledávky za majetkovou podstatou vzniklé po rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění úpadku dlužníka. Těmito pohledávkami jsou například pohledávky insolvenčního správce z titulu náhrady hotových výdajů a odměny, dále daně poplatky, cla, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění²⁰². Jako zapodstatové lze současně označit pohledávky za majetkovou podstatou postavené na roveň výše uvedeným zapodstatovým pohledávkám²⁰³. Na roveň postavené zapodstatové pohledávky jsou zejména pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců a pohledávky na výživném ze zákona²⁰⁴.

Dalším druhem pohledávek jsou pohledávky ze zákona v insolvenčním řízení neuspokojované²⁰⁵. Pohledávkami, které nejsou uspokojovány v žádném ze způsobů řešení dlužníkového úpadku, jsou například úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů či mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka²⁰⁶. Pohledávkou neuspokojovanou v insolvenčním řízení jsou i náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení²⁰⁷. S ohledem na skutečnost, že se jedná o pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují, nejsou tyto pohledávky ani podrobeny přezkumu a jako takové se nezařazují do seznamu přihlášených pohledávek k přezkumu²⁰⁸, tyto je třeba uvést samostatně.

Od zahájení insolvenčního řízení²⁰⁹, respektive od deklarace zahájení insolvenčního řízení zveřejněním v insolvenčním rejstříku vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení, neboť do tohoto okamžiku věřitel obecně neví o zahájení

²⁰¹ Ustanovení § 168 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²⁰² Ustanovení § 168 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²⁰³ Ustanovení § 169 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²⁰⁴ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 VSPH 832/2014-P4-10 ve věci KSPA 60 INS 25251/2013 a usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 1 VSPH 1143/2014-B-17 ve věci KSHK 35 INS 1931/2013.

²⁰⁵ Ustanovení § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2012 č. j. 1 VSPH 1159/2012-P-1-9 ve věci KSPL 56 INS 9126/2012.

²⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 1. 2013 č. j. 3 VSPH 133/2012-B-32 ve věci MSPH 99 INS 18173/2011.

²⁰⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 3. 2010 č. j. 2 VSOL 13/2010-B-21 ve věci KSOS 33 INS 5524/2009.

²⁰⁹ Ustanovení § 97 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

insolvenčního řízení, do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k podání přihlášek pohledávek²¹⁰, jsou věřitelé oprávněni u insolvenčního soudu přihlašovat své pohledávky. Obecná lhůta k přihlášení pohledávek věřiteli stanovená v rozhodnutí o úpadku dlužníka je dva měsíce²¹¹. S ohledem na skutečnost, že se jedná o lhůtu prekluzivní, není-li přihlášena pohledávka věřitelem ve stanovené lhůtě, insolvenční soud k takovéto pohledávce nepřihlíží²¹². Opožděně podané pohledávky jakožto pohledávky v rámci insolvenčního řízení neuspokojované tedy taktéž nepodléhají přezkumu.

Do insolvenčního řízení se přihlašují i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu a taktéž pohledávky vykonatelné. Přihlásit je nutné i pohledávky vymáhané výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Všechny tyto pohledávky, přesto že podstatný část z nich bude vykonatelná na základě rozhodnutí nalézacího soudu, podléhají přezkumu insolvenčním soudem. Do značné míry tak dochází k duplicitnímu nalézání. Přihlášení pohledávky věřitelem má pro běh lhůty k promlčení či prekluzi tytéž účinky jako podání žaloby případně jiné uplatnění práva u soudu.

Přihlášku pohledávky lze podat pouze na předepsaném formuláři se zákonem stanovenými náležitostmi²¹³. Obligatorním přihlašováním pohledávky pouze prostřednictvím formuláře zveřejněného na stránkách ministerstva spravedlnosti (stanoveného vyhláškou) má být zajištěna dostatečná míra tvrzení potřebná pro přezkum přihlašované pohledávky. Zde je ovšem předpoklad řádného, správného a úplného vyplnění předmětné přihlášky pohledávky. I pohledávky zapodstatové a jim na roveň postavené lze uplatnit prostřednictvím předepsaného formuláře pro přihlášku základní – obecné pohledávky. Pro tyto zapodstatové pohledávky sice není stanovena povinnost uplatnit svoji pohledávku u insolvenčního správce případně prostřednictvím insolvenčního soudu na předepsaném formuláři, nicméně užitím formuláře přihlášky pohledávky lze

²¹⁰ Ustanovení § 136 odst. 1. písm. d) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²¹¹ Od 01. 01. 2014, od účinnosti novely provedené zákonem č. 294/2013 Sb., je lhůta pro podávání přihlášek vždy obecná dvouměsíční s výjimkou případu, kdy je současně se zjištěním úpadku insolvenčním soudem rozhodnuto o jeho řešení formou oddlužení. V případě této výjimky pak je lhůta pouze 30 dnů. Tato zkrácená lhůta je však zrušena dosud neúčinnou novelou insolvenčního zákona parl. tisk č. 71, PSP ČR, 8. volební období.

²¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014 č. j. 29 NSČR 118/2013-P-287-16 ve věci MSPH 94 INS 24999/2012.

²¹³ Ustanovení § 174 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

z pozice věřitele důvodně předpokládat, že bude jeho osobou splněna dostatečně povinnosti tvrzení vůči přihlašované pohledávce. Z důvodu potřeby zajištění dostatečných podkladů pro přezkum pohledávek je potřeba stanovení, že za správnost údajů uvedených v přihlášce pohledávky odpovídá věřitel. Otázkou však může být i to, zda stačí odpovědnost věřitele pouze za správnost uvedených údajů – tvrzených skutečností. Zda není na místě vyžadovat i úplnost tvrzených skutečností, s případnou možností poznámky, že v tomto rozsahu není věřitelem uplatněno v insolvenčním řízení. Zde je myšlena zejména situace, kdy je přihlašována pohledávka zajištěná avšak jako pohledávka nezajištěná. V takové situaci je pohledávka přezkoumána jako nezajištěná, kdy subjekt provádějící přezkum pohledávek pravděpodobně ani netuší o zajištění takovéto pohledávky, a jako nezajištěná je i uspokojována v rámci insolvenčního řízení. Současně však zůstávají zachována specifika zajištění. Tato specifika lze do značné míry samostatně realizovat nezávisle na insolvenčním řízení, s ohledem na skutečnost, že zajištění je vůči primární pohledávce samostatným závazkem. Úplnost přihlášení pohledávky je z pohledu přezkumu pohledávek nutná i z pohledu posuzování vykonatelnosti a nevykonatelnosti přihlášené pohledávky, případně i z pohledu dalších vlastností pohledávek. Je-li pohledávka vykonatelná, je třeba mít postaveno na jisto v jakém rozsahu. Je-li pohledávka vykonatelná, je třeba, aby tuto skutečnost subjekt provádějící přezkum věděl, a to nejen s ohledem na procesní ekonomii, nýbrž zejména z důvodu, aby byly zohledněny všechny skutečnosti zohledňované nalézacím soudem a současně z důvodu, aby nedocházelo bezdůvodně k „revizi“ rozhodnutí nalézacího soudu soudem insolvenčním mimo soustavu řádných a mimořádných opravných prostředků.

Ze základního tvrzení v přihlášce pohledávky ohledně výše pohledávky - dluhu mohou být vyvozeny nestandardní – povahou sankční důsledky. Jedná se zejména o situaci, přihlásí-li věřitel pohledávku v takové výši, která není zjištěna přezkumem pohledávky, s tím, že zjištěná výše pohledávky byla zjištěna v rozsahu nižším 50 % přihlášené výše pohledávky. Byla-li v insolvenční věci na přezkumném jednání popřena insolvenčním správcem v případě oddlužení i / nebo dlužníkem nevykonatelná pohledávka přihlášeného věřitele v rozsahu přesahujícím 50 % výše přihlášené pohledávky, může takovýto věřitel s popřenou pohledávkou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce

popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření²¹⁴. Jestliže tedy v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud takovouto přihlášku v příslušném rozsahu odmítne²¹⁵. Jestliže však výše popřené pohledávky představuje více než 50 % celkové přihlášené částky každé z dílčích přezkoumávaných pohledávek (díličí pohledávky posuzovány vždy samostatně²¹⁶), tedy jsou naplněny znaky zde prezentovaného příkladu, pak je namísto k pohledávce nepřihlížet v celém rozsahu a celou přihlášku dané pohledávky odmítnout, neboť je-li po přezkoumání postupem podle insolvenčního zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží²¹⁷ ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna²¹⁸. Tento důsledek je sankčního charakteru a nelze se tak odkazovat na skutečnost, že předmětná pohledávka byla v rámci přezkumu v určitém rozsahu zjištěna²¹⁹.

Insolvenční soud současně může sankcionovat nadhodnocení výše přihlášené pohledávky o více než 100 % uložením povinnosti zaplatit ve prospěch majetkové podstaty částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převyšovala rozsah, ve kterém byla zjištěna²²⁰.

Obdobná situace nastane i při přezkoumávání pořadí pohledávky, a to jak z pohledu přezkumu jiného pořadí pohledávky, tak i z pohledu nadhodnocení míry zajištění. Byla-li přihlášená pohledávka v jiném pořadí, než v jakém měla být, což bylo zjištěno nejpozději při přezkumu pohledávky, nebo vyjde-li při přezkumu pohledávky najevo, že míra jejího zajištění byla nadhodnocena o více než 100 %, opět se zde k přihlášené pohledávce nepřihlíží – v tomto případě však pouze

²¹⁴ Ustanovení § 198 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²¹⁵ Ustanovení § 185 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²¹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 2010 č. j. 1 VSPH 892/2010-P14-7 ve věci KSUL 69 INS 2401/2010.

²¹⁷ Ustanovení § 178 odst. 1 první věta, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2012 č. j. 1 VSPH 965/2012-P-2-10 ve věci KSUL 43 INS 195/2012.

²¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 2. 2014 č. j. 1 VSPH 104/2014-P4-14 ve věci KSPA 59 INS 6774/2011.

²²⁰ Ustanovení § 178 odst. 1 druhá věta, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

v rozsahu práv ze zajištění. Za této situace je insolvenční soud taktéž oprávněn věřiteli uložit povinnosti zaplatit částku ve prospěch zajištěných věřitelů, kteří přihlásili pohledávku se zajištěním ke stejnému majetku²²¹.

Nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou zákon spojuje, že se k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku pohledávky rozhodnutím. Odvolání proti takovému rozhodnutí může podat pouze přihlášený věřitel. Dojde-li ke skutečnosti, pro kterou se k přihlášené pohledávce nepřihlíží před přezkumem pohledávek, je na místě pohledávky, které byly insolvenčním soudem odmítnuty, neuvádět v seznamu přezkoumávaných pohledávek a nedošlo-li dosud k pravomocnému odmítnutí takovéto pohledávky, je třeba tuto pohledávku v seznamu uvést samostatně – odděleně, s tím, že není na místě její přezkum, neboť se k ní nepřihlíží. Rozhodnutí soudu o odmítnutí přihlášky pohledávky ve vztahu k pohledávce, ke které se nepřihlíží, je deklaratorním rozhodnutím a nemá vliv na nepřihlížení k pohledávce a tak na její nepřezkoumání. Odmítnutí přihlášky pohledávky, pohledávky, ke které se nepřihlíží, je tak pouze formálním ukončením evidence dané přihlášky pohledávky a samotné pohledávky v příslušném insolvenčním řízení²²².

První fáze přezkumu pohledávek

Za první fázi přezkumu přihlášených pohledávek lze označit přezkum provedený insolvenčním správcem posuzujícím pravdivost, správnost a úplnost věřitelem předložených tvrzení v přihlášce pohledávky a případně i přílohách přihlášky pohledávky, s připojenými listinami, účetnictvím dlužníka či jinou obdobnou evidencí vedenou podle zvláštního právního předpisu. V okamžiku kdy zastává insolvenční správce stanovisko, že má ke konkrétní přihlášené pohledávce veškeré potřebné informace (tvrzení), a tyto jsou doloženy listinami, vyzve dlužníka k vyjádření se ke každé konkrétní přihlášené pohledávce. Pro zajištění potřebných informací k posouzení přihlášené pohledávky je insolvenční správce oprávněn, je-li to potřeba, vyžadovat součinnost orgánů veřejné moci a

²²¹ Ustanovení § 178 odst. 1, 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009 č. j. 29 NSČR 18/2009-P5-22 ve věci MSPH 88 INS 3697/2008.

soudů. Součinnost soudů je pak na místě vyžadovat zejména v okamžiku je-li potřeba ověřit například vykonatelnost přihlášené pohledávky nebo v případě, kdy insolvenční správce potřebuje důvodně informace z evidencí vedených státy mimo Evropskou unii.

Rozsah pravomocí na území členských států Evropské unie a států tvořících Evropský hospodářský prostor, daných insolvenčnímu správci je pak výslovně uveden v jednotlivých právních normách. Pravidla pro realizaci jednotlivých oprávnění insolvenčního správce se pak vždy řídí příslušným právním řádem státu, na jehož území zamýšlí insolvenční správce jednat²²³.

Je-li přihláška pohledávky podaná věřitelem neúplná či obsahuje-li vady, je insolvenční správce povinen v rámci této první fáze přezkumu vyzvat daného věřitele k opravě či doplnění podané přihlášky pohledávky. K opravě či doplnění přihlášky pohledávky stanoví insolvenční správce přiměřenou lhůtu, nejméně 15 dní od doručení příslušné výzvy. Je-li přihláška pohledávky měněna či doplňována uvedením jiného či dalšího titulu pohledávky, nejedná se o doplnění či opravu přihlášky pohledávky, nýbrž o pohledávku novou. Není-li přihláška pohledávky doplněna či opravena ve stanovené lhůtě, předloží předmětnou pohledávku insolvenční správce se zprávou o stavu insolvenčnímu soudu a navrhne, aby insolvenční soud rozhodl o nepřihlížení k této pohledávce. O možnosti takovéhoho důsledku je insolvenční správce povinen poučit věřitele již ve výzvě k odstranění vady přihlášky pohledávky. Vyzval-li insolvenční správce věřitele k doložení listin prokazujících vlastnosti pohledávky – k doložení listin prokazujících tvrzení věřitele, a věřitel příslušné listiny insolvenčnímu správci nepředloží, nejedná se o důvod k nepřihlížení k přihlášené pohledávce, nýbrž o důvod k popěrnému úkonu insolvenčního správce v druhé fázi přezkumu pohledávek.

Výstupem první fáze přezkumu je insolvenčním správcem sestavený seznam přihlášených pohledávek. Insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek uvede jen ty pohledávky, které mají být přezkoumány v druhé fázi. V seznamu tak insolvenční správce neuvede, případně za ideálního stavu uveden samostatně, pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené z uspokojení a další pohledávky, u kterých to stanoví insolvenční zákon.

²²³ Ustanovení § 372 odst. 4, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

Specifickou pozici mají i v seznamu přihlášených pohledávek vždy pohledávky zajištěné, a to v rozsahu v jakém jsou zajištěny. Zajištěné pohledávky je nutné v seznamu přihlášených pohledávek uvést vždy samostatně. V rozsahu v jakém není pohledávka zajištěného věřitele zajištěna, se uvede v hlavní části seznamu přihlášených pohledávek spolu s ostatními nezajištěnými pohledávkami způsobilými k druhé fázi přezkumu pohledávek.

Seznam přihlášených pohledávek a přezkumné listy jsou pak stěžejním podkladem pro druhou fázi přezkumu pohledávek. Z tohoto důvodu se nezbytné, aby bylo v seznamu řádně vyznačeno, které pohledávky insolvenční správce popírá a v jakém rozsahu, které pohledávky jsou vykonatelné a které jsou podmíněné²²⁴. Současně musí být řádně identifikován každý věřitel, a ohledně jednotlivých pohledávek je vždy nutné uvést jejich titul – důvod vzniku, výši dílčích pohledávek a jejich pořadí. V případě pohledávek s právem na uspokojení ze zajištění je třeba uvést i důvod zajištění a jeho rozsah²²⁵. Seznam přihlášených pohledávek je povinen insolvenční soud zveřejnit v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů před dnem, ve kterém se je má o předmětných pohledávkách konat přezkumné jednání, s tím, že má-li se přezkumné jednání konat do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 10 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Druhá fáze přezkumu pohledávek zahrnuje přezkumné jednání a jeho výsledky. Za třetí fázi přezkumu pohledávek lze pak označit případné řízení a rozhodnutí o incidenčních žalobách týkajících se popěrného úkonu insolvenčního správce, dlužníka či věřitele.

Druhá fáze přezkumu pohledávek

Druhá fáze přezkumu - přezkoumání přihlášených pohledávek podle seznamu přihlášených pohledávek probíhá na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem, kdy termín a místo přezkumného jednání určí insolvenční soud. Na nařízeném přezkumném jednání se může dát insolvenční správce na své nebezpečí a náklady zastoupit jinou osobou zapsanou do seznamu insolvenčních správců. Je-li způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužení, nemusí být osoba

²²⁴ Ustanovení § 183 odst. 1 a 2, zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²²⁵ Srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 7. 2014 č. j. 1 VSOL 224/2014-P-9-11 ve věci KSBR 38 INS 1647/2011.

zastupující insolvenčního správce na přezkumném jednání osobou zapsanou do seznamu insolvenčních správců. Je-li to však vhodné a důvodné může být insolvenčním soudem vyžadována na přezkumném jednání osobní účast insolvenčního správce.

Stanovisko insolvenčního správce ohledně uznání či popření přezkoumávaných pohledávek uvedené v seznamu přihlášených pohledávek není neměnné. Insolvenční správce má právo své stanovisko změnit. V takovémto případě je však na místě uvést vždy důvod, pro který insolvenční správce své stanovisko změnil.

Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna nebo účinně popřena, měnit výši přihlašované pohledávky. Nemůže však měnit důvod vzniku přihlašované pohledávky nebo její pořadí.

Za vykonatelné se při přezkumu pohledávek považují ty pohledávky, u kterých byl věřitelem doložen důvod vykonatelnosti (příslušné rozhodnutí, zápis), a to za předpokladu, že k vykonatelnosti pohledávky došlo nejpozději ke dni rozhodnutí o zjištění úpadku dlužníka. Nelze pak považovat vykonatelnou pohledávku při přezkumném jednání za nevykonatelnou z důvodů, pro které byla popřena, s tím, že takováto úprava je reakcí zákonodárce na reálné situace, kdy insolvenční správce kvalifikoval přezkoumávanou pohledávku jako nevykonatelnou proto, že popřel pohledávku z důvodu pochybnosti o existenci rozhodčího nálezu²²⁶, který byl argumentem věřitele o vykonatelnosti pohledávky. Existují-li pochybnosti o tom, zda je pro účely přezkumu pohledávek konkrétní pohledávka vykonatelná či nikoli, rozhodne o vykonatelnosti či nevykonatelnosti do konce přezkumného jednání insolvenční soud²²⁷. Takováto úprava byla zvolena z důvodu posílení právní jistoty věřitelů přihlašujících pohledávku do insolvenčního řízení proto, aby posouzení, zda pohledávka bude popřena jako vykonatelná, nebylo ponecháno na libovůli insolvenčního správce, a aby bylo postaveno najisto, že konečné posouzení, zda pohledávka se přezkoumává jako vykonatelná, je v rukou insolvenčního soudu, který vede přezkumné jednání a jehož protokol o jednání má povahu rozhodnutí, jímž se upravuje vedení řízení. Nelze spravedlivě požadovat, aby věřitel podal žalobu o určení pohledávky, tedy

²²⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 5. 2015 č. j. 101 VSPH 104/2015-56 ve věci 71 ICm 3407/2011, KSUL 71 INS 17458/2011.

²²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2015 č. j. 3 VSPH 1034/2015-P1-11 ve věci KSPA 60 INS 36254/2013.

aplikoval postup stanovený v ustanovení § 198 insolvenčního zákona jen proto, že insolvenční správce při popření pohledávky označí přezkoumávanou pohledávku za nevykonatelnou, přesto, že ji věřitel přihlásil jako vykonatelnou²²⁸. Vykonatelnost pohledávky je její zásadní vlastností a nelze tak přenechat rozhodovací pravomoc v rukou insolvenčního správce, kdy jediným oprávněným prostředkem by bylo podání výše uvedené žaloby.

Popěrný úkon může učinit insolvenční správce, přihlášený věřitel²²⁹ nebo dlužník (účinky popěrného úkonu v závislosti na způsob řešení dlužníkového úpadku), s tím, že pohledávka může být popřena zcela či částečně co do pravosti, výše a pořadí. Popěrný úkon věřitele je účinný pouze za předpokladu, že je způsobem řešení dlužníkového úpadku konkurz či oddlužení. Pohledávku přihlášenou do insolvenčního řízení dlužníka může popřít z věřitelů dlužníka pouze jiný přihlášený věřitel dlužníka, a to pouze v zákonem stanovené lhůtě²³⁰. Přihlášeným věřitelem v tomto smyslu není věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou či pohledávkou na roveň postavenou pohledávkám za majetkovou podstatou. Popěrný úkon věřitele je oproti popěrnému úkonu dlužníka či insolvenčního správce značně formalizovaný. Jak dlužník tak i insolvenční správce jsou oprávněni učinit popěrný úkon ústně na přezkumném jednání, kdy je popěrný úkon zaprotokolován do protokolu z přezkumného jednání. Dlužník i insolvenční správce jsou oprávněni učinit popěrný úkon i písemně. Věřitel však může popřít pohledávku jiného věřitele pouze písemně na předepsaném formuláři. Vyšší míra formalizace popěrného úkonu věřitele byla zákonodárcem zvolena pro minimalizaci spekulativních popěrných úkonů věřiteli, pro ochranu jak dlužníka, tak zejména ostatních přihlášených věřitelů, neboť by popěrnými úkony věřitelů mohly být měněny hlasovací většiny na schůzi věřitelů. Přihlášený věřitel, který popřel pohledávku jiného přihlášeného věřitele, není oprávněn při přezkumném jednání svůj popěrný úkon měnit či jinak doplňovat.

²²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2015 č. j. 1 VSPH 362/2015-P24-9 ve věci KSUL 79 INS 15463/2014.

²²⁹ Rozšíření osob oprávněných učinit popěrný úkon i na přihlášeného věřitele bylo do insolvenčního zákona začleněno novelou č. 69/2011 Sb., reagující na náleznost Ústavního soudu vyhlášený pod č. 241/2010 Sb., jímž Ústavní soud zrušil s účinností od 31. března 2011 v ustanovení § 192 odst. 1 celou větu první.

²³⁰ Ustanovení § 200 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

Náležitosti formuláře popěrného úkonu věřitele jsou stanoveny vyhláškou²³¹. Formulář pro uplatnění popěrného úkonu věřitelem je volně dostupný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky www.justice.cz. Formulář popěrného úkonu z povahy svých účinků musí obsahovat veškeré náležitosti žaloby podle občanského soudního řádu. Od okamžiku akceptace popěrného úkonu soudem při přezkumném jednání, se stává předmětný popěrný úkon – formulář – žalobou popírajícího věřitele proti věřiteli s pohledávkou popřenou.

Popěrný úkon musí být proveden řádně a včas. Dojde-li insolvenční soud k závěru o neúplnosti popření pohledávky věřitelem, rozhodne o odmítnutí popěrného úkonu při přezkumném jednání²³². Odmítnut bude i popěrný úkon učiněný opožděně. Rozhodnutí o odmítnutí popěrného úkonu musí insolvenční soud provést nejpozději do skončení přezkumného jednání, neboť od okamžiku skončení přezkumného jednání začíná běžet lhůta, po které se obecně stává popěrný úkon žalobou. Popěrné úkony věřitelů, které nebyly při přezkumném jednání odmítnuty se tak stávají určovacími žalobami. Status žaloby popěrný úkon věřitele získá od okamžiku rozhodnutí insolvenčního soudu o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem nebo oddlužením, bylo-li o způsobu řešení úpadku dlužníka rozhodnuto až po přezkumném jednání, nikoli však dříve než uplynutím desátého dne od konání přezkumného jednání. Další alternativou, kdy popěrný úkon věřitele získává status žaloby je za situace, kdy bylo o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem nebo oddlužením rozhodnuto před přezkumným jednáním, pak se popěrný úkon věřitele považuje za žalobu po uplynutí deseti dnů od skončení přezkumného jednání.

I v případě popření pohledávky věřitele jiným přihlášeným věřitelem existuje zákonné omezení, obdobně jako by byla pohledávka popřena insolvenčním správcem, a to v rozsahu omezení důvodu popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, tedy, že jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit pouze ty skutečnosti, které dosud nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo

²³¹ Ustanovení § 22a a § 22b vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, v aktuálním znění.

²³² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 9. 2014 č. j. 3 VSPH 493/2014-B-74 ve věci MSPH 89 INS 24518/2012.

vydání rozhodnutí z titulu kterého je předmětná pohledávka vykonatelnou. Současně nemůže být důvodem popěrného úkonu jiné právní posouzení věci²³³.

Specifikum nastává, bylo-li rozhodnuto insolvenčním soudem o povolení reorganizace dlužníka. Po dobu trvání reorganizace dlužníka nemá popěrný úkon věřitele účinky ve vztahu na zjištění pohledávky popíraného věřitele²³⁴.

Z důvodu ochrany práv věřitelů obecně, nevede popěrný úkon věřitele, a to bez ohledu na způsob řešení dlužníkovra úpadku, k omezení hlasovacích práv věřitele, jehož pohledávka byla popřena. Popření pohledávky věřitele jiným přihlášeným věřitelem tedy není důvodem pro hlasování o rozsahu hlasovacích práv věřitele s popřenou pohledávkou. Totožná situace nastane, učiní-li popěrný úkon namísto přihlášeného věřitele dlužník²³⁵.

S popěrným úkonem věřitele je spojena současně další povinnost, která je podmínkou projednání žaloby a rozhodnutí o ní, a to složení zálohy na náklady incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč věřitelem který popěrný úkon učinil, kdy tato záloha představuje garanci důvodnosti předmětného popěrného úkonu a vůli a schopnost v případě neúspěchu hradit náklady priznanou náhradu nákladů řízení. Povinnost složit tuto jistotu se nevztahuje na situaci, kdy by byl poplatníkem insolvenční správce či dlužník. Nebude-li složena jistota na účet soudu ve stanovené lhůtě insolvenční soud předmětnou žalobu odmítne²³⁶.

Současně je insolvenční soud oprávněn popírajícímu věřiteli uložit, aby v incidenčním sporu složil také jistotu pro zajištění případné náhrady újmy, která by vznikla věřiteli s popřenou pohledávkou nedůvodným popřením jeho pohledávky²³⁷. Tuto jistotu soud může uložit pouze na základě návrhu věřitele, jehož pohledávka byla popřena, plyne-li z takového podání, že tomuto věřiteli zjevně hrozí vznik újmy v souvislosti s předmětným popěrným úkonem. Při posuzování toho, zda je na místě úhradu takovéto jistiny popírajícímu věřiteli předepsat, zohlední insolvenční soud zejména dosavadní průběh a výsledky

²³³ Ustanovení § 199 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²³⁴ Ustanovení § 336 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

²³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2009 č. j. 1 VSPH 343/2009-B-103 ve věci KSCB 28 INS 2880/2008.

²³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2014 č. j. 29 ICdo 64/2014-98 ve věci 39 ICm 3361/2013, KSBR 46 INS 4668/2012.

²³⁷ Ustanovení § 202 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

insolvenčního řízení, zejména lze-li důvodně předpokládat podle dosavadního průběhu řízení, že popření pohledávky je důvodné. V takovémto případě je na místě návrh na uložení povinnosti složení jistoty zamítnout.

Insolvenční zákon rozeznává popření pravosti, výše a pořadí pohledávky. Popření pravosti pohledávky zahrnuje námitku, že pohledávka nevznikla, že již zcela zanikla, případně že je zcela promlčenou. Věřitel není povinen při přihlašování své pohledávky podřadit svůj uplatněný nárok konkrétnímu zákonnému ustanovení, je však povinen uvést všechny rozhodné skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá. Za situace, kdy věřitel v přihlášce pohledávky neuvede všechny skutečnosti potřebné pro posouzení otázky existence uplatněné pohledávky, respektive tyto skutečnosti nedoloží příslušnými listinami, je na místě, aby insolvenční správce popřípadě dlužník pohledávku věřitele popřel²³⁸. Popření části pohledávky je třeba chápat jako popření její výše.

Popřední výše pohledávky zahrnuje námitku, že je dlužníkův závazek v nižší výši, než v jaké byl přihlášen věřitelem. V případě popření výše pohledávky je na místě uvést vždy skutečnou výši předmětné pohledávky. Nebude-li popření pohledávky co do její výše obsahovat jak vymezení částky zpochybňované popírajícím subjektem tak i určení částky mající být podle popírajícího subjektu přihlášena, je na místě, aby insolvenční soud označit popěrný úkon jako nicotný a nepřihlížel k němu. V praxi může dojít i k tzv. alternativnímu popěrnému úkonu, kdy insolvenční správce případně dlužník současně popře jak pravost pohledávky, tak i její výši. Insolvenční správce může změnit své stanovisko ohledně uznání či popření přezkoumávaných pohledávek oproti stanovisku uvedenému v seznamu přihlášených pohledávek až do okamžiku přezkoumání každé z přezkoumávaných pohledávek²³⁹.

Popření pohledávky co do pořadí v sobě zahrnuje dvě základní možné námitky, a to námitku horšího pořadí pohledávky, než v jakém pořadí byla pohledávka přihlášena dle přihlášky pohledávky a také námitku popření práva na uspokojení pohledávky ze zajištění. Je-li popěrný úkon činěn pro námitku horšího pořadí, je vždy na místě uvést pořadí správné.

²³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2014 č. j. 3 VSOL 205/2014-P6-8 ve věci KSOS 37 INS 11748/2013.

²³⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2014 č. j. 2 VSPH 887/2014-B-17 ve věci KSHK 45 INS 27882/2013.

Speciální úprava je stanovena pro posuzování a určování pořadí pohledávek, má-li být na jisto postaveno, a není o tom shoda, zda se jedná o pohledávku tzv. obecnou – přihlašovanou či o pohledávku za majetkovou podstatu – uplatňovanou. Insolvenční správce může dát insolvenčnímu soudu podnět sdělením, že uplatněnou pohledávku neuznává jako pohledávku za majetkovou podstatou, tedy že ji neuznává s tímto speciálním pořadím, kdy insolvenční soud následně vyzve věřitele k podání žaloby na určení pořadí pohledávky ve stanovené lhůtě²⁴⁰. Takovýto postup se týká pohledávek uplatněných věřitelem podle ustanovení § 203 insolvenčního zákona, v pochybnostech, zda jde o pohledávku za majetkovou podstatou nebo pohledávku postavenou jí na roveň anebo pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje.

S ohledem na značnou různorodost úpravy insolvenčního řízení ve vztahu jak pohledávek, tak i způsobů řešení úpadku, je nezbytné rozlišovat jednotlivé formy popření pohledávek a jejich následné účinky.

Účinky popření pohledávky jsou zejména tyto. Popření výše pohledávky nemá vliv na její pořadí. Za předpokladu, že by však byla úspěšně popřena pravost pohledávky, bylo by současně znemožněno také uplatnění právo na uspokojení pohledávky ze zpeněžení předmětu zajištění. Je-li pohledávka úspěšně popřena v celé přihlášené výši, a to každé z dílčích pohledávek samostatně, má takovéto popření důsledky v průběhu i po skončení insolvenčního řízení, a to vždy v závislosti na způsob řešení úpadku dlužníka. Rozsah v jakém bude pohledávka v rámci insolvenčního řízení uspokojována bude vždy závislý na konkrétní výši, ve které bude přihlášená pohledávka zjištěna. Popření pořadí pohledávky nemá žádný vliv na zjišťování pravosti a výše dané pohledávky. Popření práva na uspokojení pohledávky ze zajištění má však u zajištěného věřitele, který může tuto pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z předmětu zajištění v důsledku stejný účinek, jako by byla předmětná pohledávka popřena co do pravosti, s tím, že bylo-li uspokojení pohledávky ze zajištění popřeno pouze zčásti, jsou účinky takovéhoto popření stejné jako účinky popření výše přezkoumávané pohledávky. Současně lez obecně říci, že popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na zjištění přezkoumávané pohledávky, není-li insolvenčním zákonem stanoveno výslovně

²⁴⁰ Ustanovení § 203a zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění.

jinak. Účinky popěrnému úkonu dlužníka přiznává insolvenční zákon například za předpokladu, že je způsobem řešení dlužníkového úpadku reorganizace. Je-li způsobem řešení dlužníkového úpadku reorganizace, má popěrný úkon dlužníka shodné účinky jaké by měl popěrný úkon insolvenčního správce. Takovýto popěrný úkon však stále nemá vliv na hlasovací právo dotčeného věřitele. Popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace vliv na zjištění popřené pohledávky. Obdobně je tomu i v případě, je-li způsobem řešení dlužníkového úpadku oddlužení, neboť i zde má popěrný úkon dlužníka totožné účinky jaké by měl popěrný úkon insolvenčním správcem, s tím, že ani zde popěrný úkon nemá vliv na hlasovací právo věřitele, jehož pohledávka byla popřena.

Specifická forma přezkumu je pak přezkum pohledávek v rozsahu této druhé fáze prováděný nikoli přímo insolvenčním soudem, nýbrž prostřednictvím insolvenčního správce. Insolvenční správce provádí přezkumné jednání, je-li řešen úpadek dlužníka oddlužením, lhotejně zda formou splátkového kalendáře či formou zpeněžení majetkové podstaty. I v tomto případě má popěrný úkon dlužníka stejné účinky jako by byl popěrný úkon učiněn insolvenčním správcem²⁴¹.

Insolvenčnímu správcovi i nadále zůstala povinnost předložit insolvenčnímu soudu zprávu o možnostech – splnění zákonných předpokladů dlužníkem pro to, aby mohl být jeho úpadek řešen formou oddlužení. Současně je na místě uvést doporučení zda je pro dlužníka i věřitele výhodnější forma oddlužení plněním splátkového kalendáře či zpeněžením majetkové podstaty. Zde je potřeba zohlednit nejen čistě ekonomickou stránku – absolutní hodnotu uspokojení pohledávek nýbrž i další aspekty jako například speciální úpravy domu pro osoby se zdravotním postižením, je-li člen dlužníkově rodiny osobou se zdravotním postižením.

Ve zprávě pro oddlužení je insolvenční správce povinen zhodnotit předpokládané plnění věřitelům dlužníkem při realizovaných způsobech oddlužení, případně připojit znalecký posudek ocenění nemovité věci zahrnuté do majetkové podstaty dlužníka. Současně zpráva pro oddlužení obsahuje, navrhuje-li insolvenční správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře, propočet předpokládaného uspokojení nezajištěných věřitelů a návrh distribučního

²⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 č. j. 1 VSPH 226/2010-P4-9 ve věci KSPH 37 INS 4678/2009.

schématu splátkového kalendáře pro jednotlivé nezajištěné věřitele. Požádal-li dlužník o stanovení jiné – nižší výše splátek než zákonem stanovené, je na místě aby se insolvenční správce vyjádřil také k tomuto návrhu dlužníka. Tyto obligatorně insolvenčním správcem sdělované informace jsou však primárně informacemi čistě ekonomického – připočítatelného charakteru. Je-li na místě zohlednění i dalších aspektů, zejména zdravotních či sociálních, je na insolvenčním správci, aby i tyto informace předal insolvenčnímu soudu, nad rámec zákonem stanovené povinnosti.

Takovéto aspekty je třeba uvést ve zprávě insolvenčního správce pro oddlužení předkládané soudu, aby soud měl veškeré relevantní podklady pro rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku.

Je-li na místě řešit dlužníkuv úpadek oddlužením, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu současně se zprávou návrh na způsob řešení oddlužení dlužníka a zprávou o přezkumu.

Poté co insolvenční správce předá uvedené zprávy insolvenčnímu soudu, soud vyrozumí účastníky řízení ve smyslu ustanovení § 398a odst. 4 insolvenčního zákona, o tom, že insolvenčním správcem předložená zpráva pro oddlužení a zpráva o přezkumu se tímto zveřejňují v insolvenčním rejstříku a účastníci řízení proti nim mohou podat u insolvenčního soudu námitky do 7 dnů od jejich zveřejnění. Současně insolvenční soud poučí, že námitky nelze uplatnit vůči popěrnému úkonu. Námitky se podávají ke konkrétnímu insolvenčnímu soudu. Insolvenčnímu soudu je stanovena povinnost přezkoumat zprávy insolvenčního správce, pročež je nezbytná úplnost a preciznost zpracování těchto zpráv. Shledá-li insolvenční soud ve zprávě chyby či nejasnosti, vyzve k odstranění zjištěných nedostatků, případně nařídí jednání.

Budou-li proti zprávě o přezkumu podány námitky, vyzve insolvenční soud insolvenčního správce k vyjádření k podaným námitkám a k doplnění či opravě relevantních tvrzení či listin. Insolvenčnímu správci je zaslán současně stejnopis podaných námitek. Tímto je insolvenčnímu správci umožněno doplnit přezkoumání pohledávek, přezkoumat dosud nepřezkoumanou pohledávku či její část či přezkoumat pohledávku se zohledněním konkrétních vlastností přihlášené pohledávky. Tímto je insolvenčnímu správci dána možnost kvazi autoremedury. Současně je insolvenčnímu správci umožněno opravit předloženou zprávu o

přezkumu případně zprávu pro oddlužení. V tomto případě se však má jednat zejména o opravu zjevných vad – chyb v psaní a počtech. Výjimečně by mělo dojít i k doplnění zprávy v rozsahu namítaných skutečností, kdy by se však mělo jednat pouze o doplnění skutečností známých v době přezkumu pohledávek či skutečností při přezkumu reálně nastalých. Mělo by se jednat o kompletizaci potřebných informací, dosud nastalých stavů. Doplněny pouhým dopsáním textu do zprávy bez dalšího by měly být pouze takové údaje, které byly dostupné zejména přihlášeným věřitelům dlužníka či takové informace, které jsou pouze dokreslující danou situaci či informace obecně známé či veřejně dostupné.

Dojde-li insolvenční správce k závěru, že podané námitky nejsou důvodné, předloží tyto zpět soudu se zprávou odůvodňující jeho stanovisko, a to ve lhůtě, která byla insolvenčnímu správci stanovena soudem. Insolvenční soud rozhodne o námitkách proti předložené zprávě pro oddlužení a zprávě o přezkumu nejpozději v rozhodnutí podle ustanovení § 404 nebo § 405 insolvenčního zákona, s tím, že za účelem projednání těchto námitek může insolvenční soud též nařídít jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. Proti rozhodnutí o námitkách není odvolání přípustné, neboť toto samo má již charakter rozhodnutí o opravném prostředku. Nejsou-li proti zprávě o přezkumu podány námitky, rozhodne o zprávě o přezkumu insolvenční soud zpravidla bez jednání.

Při této druhé fázi přezkumu pohledávek prováděné insolvenčním správcem, tedy za trvání účinnosti oddlužení, insolvenční správce postupuje obdobně jako by byl přezkum prováděn přímo insolvenčním soudem, tj. dle ustanovení § 190 až § 202 insolvenčního zákona. Insolvenční správce provede přezkoumání přihlášených pohledávek podléhajících přezkumu vyznačením do seznamu přihlášených pohledávek – do jednotlivých přezkumných listů, zda dlužník a insolvenční správce jednotlivé pohledávky uznává či popírá, v jakém rozsahu a z jakého důvodu. Současně insolvenční správce zaznamená případný popěrný úkon přihlášeného věřitele. Pro zajištění bezprostřednosti je nezbytné, aby své stanovisko vyjádřil dlužník přímo – osobně (případně v zastoupení) při jednání s insolvenčním správcem (či jinou oprávněnou osobou pověřenou insolvenčním správcem s plným zachováním odpovědnosti insolvenčního správce). Dlužník své stanovisko k jednotlivým přezkoumávaným pohledávkám stvrdí svým podpisem tak, aby bylo na jisto postaveno, zda dlužník každou

z přezkoumávaných pohledávek uznává či popírá. Přezkum jednotlivých pohledávek lze konat i samostatně o jednotlivých dílčích pohledávkách, a to zejména je-li to vhodné či nezbytné pro zajištění veškerých podkladů potřebných k přezkoumání pohledávek, se zachováním ekonomie řízení, zejména z její časové stránky. Povinností insolvenčního správce je i poučovací povinnost, a to v rozsahu v jakém má poučovací povinnost obecně insolvenční soud. Zpráva o přezkumu, kterou vyhotoví insolvenční správce, má charakter protokolu z přezkumného jednání, s tím, že její součástí je vždy i záznam o jednání s dlužníkem, seznam přihlášených pohledávek s vyznačením výsledků provedeného přezkumu pohledávek a doklad o písemném vyrozumění věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena.

Insolvenční soud zpravidla schválí zprávu o přezkumu v rozhodnutí, jímž rozhodne o schválení oddlužení dlužníka příslušným způsobem. Výrok o schválení zprávy o přezkumu není nutné odůvodňovat jinak než odkazem na ustanovení § 410 odst. 4 insolvenčního zákona, nebyly-li proti zprávě o přezkumu podány námitky. Insolvenční soud současně zhodnotí podle ustanovení § 397 odst. 2 insolvenčního zákona, že dlužník je oprávněn k podání návrhu na povolení oddlužení, neboť z obsahu insolvenčního spisu nelze dovozovat, že by dlužník nebyl osobou oprávněnou k podání návrhu na povolení oddlužení ve smyslu ustanovení § 389 insolvenčního zákona. Insolvenční soud se bude alespoň obecně v rozhodnutí zabývat skutečnostmi uvedenými ve zprávě o přezkumu a zprávě pro oddlužení. Na místě je zejména užití v odůvodnění rozhodnutí informací zajištěných a ověřených insolvenčním správcem například o příjmech dlužníka, ze kterých musí být patrné, že uvedené příjmy tvoří ekonomický předpoklad pro řádné schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nebo informací o skutečnosti, že nebyla zjištěna existence skutečností, odůvodňujících odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, s tím, že insolvenční správce zhodnotil předpokládané plnění věřitelům při obou způsobech oddlužení, přičemž pro věřitele je výhodnější chválení doporučeného způsobu oddlužení.

Třetí fáze přezkumu pohledávek

Jako třetí fázi přezkumu pohledávek lze pak označit incidenční spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek. Tato fáze však není

obligatorní fází přezkumu pohledávek a nastává pouze za splnění zákonných předpokladů, je-li popřena pohledávka přihlášeného věřitele a je-li v zákonné lhůtě podána incidenční žaloba. Takovéto incidenční spory jsou nedílnou součástí insolvenčního řízení a rozhoduje o nich stejný soud jako v insolvenčním řízení.

Incidenční spory jsou spory v rámci insolvenčního řízení, kdy tyto jsou projednávány pouze na základě návrhu insolvenčním zákonem oprávněné osoby. Ustanovení insolvenčního zákona o jednání v insolvenčním řízení se na jednání o incidenčních sporech neuzijí, s tím, že budou přiměřeně aplikována ustanovení občanského soudního řádu. Je-li pohledávka přihlášeného věřitele popřena jiným přihlášeným věřitelem v daném insolvenčním řízení, jsou oba tito věřitelé účastníky incidenčního sporu. Má-li insolvenční správce v úmyslu být nápomocen jedné ze stran incidenčního sporu, s tím, že v předmětném incidenčním sporu není účastníkem řízení, je oprávněn se účastnit řízení o incidenčním sporu jako vedlejší účastník. Pravomocný rozsudek insolvenčního soudu vydaný v incidenčním sporu je závazný pro všechny procesní subjekty a je plnohodnotným výsledkem přezkumu pohledávky – druhé fáze přezkumu, jako by byla pohledávka uznána – zjištěna případně má účinek zániku předmětné pohledávky či její části pro účely insolvenčního řízení, k pohledávce se nepřihlíží.

Vykonatelné pohledávky a jejich přezkum

V insolvenčním řízení se uplatňují téměř všechny peněžité pohledávky věřitelů. Užití označení téměř všechny peněžité pohledávky, užitě v předchozí větě, je odůvodněno zejména tím, že nemá smysl uplatňovat v insolvenčním řízení peněžité pohledávky, jež se v insolvenčním řízení neuspokojují²⁴². V insolvenčním řízení se uplatňují i pohledávky, jež byly uplatněny u soudu, pohledávky vykonatelné stejně tak i pohledávky již vymáhané výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Obecně se peněžité pohledávky uplatňují v insolvenčním řízení přihlášením pohledávky na předepsaném formuláři, a to v zákonné lhůtě. Ani skutečnost, že pohledávka věřitele není sporná, respektive, že takovouto pohledávku dlužník uznává, a to i jde-li o pohledávku vykonatelnou

²⁴² Ustanovení § 170 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákona) obsahuje taxativní výčet nároků a jejich příslušenství, které nelze uspokojit v žádné formě řešení úpadku dlužníka. Je-li v insolvenčního řízení uplatněna - přihlášena pohledávka vyloučená z uspokojení, insolvenční správce takovou pohledávku nezařadí do seznamu přihlášených pohledávek, který je podkladem pro přezkumné jednání.

a vykonávanou v exekučním řízení či výkonem rozhodnutí, nezavazuje věřitele, který chce být v insolvenčním řízení na jejím základě poměrně uspokojen z dlužníkovy majetku, povinnosti přihlásit svoji pohledávku do insolvenčního řízení na předepsaném formuláři a ve stanovené lhůtě²⁴³. Specifické postavení mají věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem²⁴⁴.

Insolvenční řízení jako takové je typické užíváním ustálených forem, kdy k těmto patří i nezbytnost uplatnění – přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení. Právo věřitele podat přihlášku pohledávky lze chápat stejně jako právo věřitele podat žalobu na zaplacení. S ohledem na tuto skutečnost, tento účel, jsou stanovena insolvenčním zákonem i procesní pravidla pro postup věřitele. Nedodržení stanovených pravidel nevede k zániku pohledávky, nicméně vyvolává pro věřitele negativní následek, a to, že jeho pohledávka nebude uspokojována v rámci insolvenčního řízení. Jedná se o zcela přirozený a obvyklý důsledek uplatnění principu *vigilantibus iura skripta sunt* vytvářejícího rámec pro autonomní chování subjektů soukromoprávních vztahů²⁴⁵.

Uplatňuje-li věřitel v insolvenčním řízení pohledávku vykonatelnou, je povinen v přihlášce pohledávky uvést, že se jedná o pohledávku vykonatelnou a současně uvést skutečnosti, o které vykonatelnost přihlašované pohledávky opírá²⁴⁶. Pokud věřitel nepřihlásí pohledávku jako vykonatelnou, nedoloží její vykonatelnost, a to i z důvodu pouhého opomenutí, bude přihlášený nárok posouzen jako nevykonatelný. Na tom nic nezmění ani skutečnost, že je vykonatelnost pohledávky, zakládá-li se tato na rozhodnutí soudu, skutečností soudu známou z úřední činnosti. Postavení věřitelů v insolvenčním řízení je obecně stanoveno insolvenčním zákonem jako postavení rovné, a to ať se jedná o pohledávku vykonatelnou či nevykonatelnou²⁴⁷.

²⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014 č. j. 29 NSČR 118/2013-P-287-16 ve věci MSPH 94 INS 24999/2012.

²⁴⁴ Ustanovení § 173 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

²⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014 č. j. 29 NSČR 118/2013-P-287-16 ve věci MSPH 94 INS 24999/2012, usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 22/2000.

²⁴⁶ Ustanovení § 174 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

²⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2014 č. j. 4 VSPH 1222/2014-P5-7 ve věci KSPL 27 INS 27758/2013.

Neuplatnění vykonatelnosti věřitelem v přihlášce pohledávky nemá pro věřitele fatální důsledky. Značný důsledek neuplatnění vykonatelnosti pohledávky však bude dán v případě, bude-li tato pohledávka při přezkumu popřena ze strany insolvenčního správce, neboť bude na věřiteli, aby se určení existence své pohledávky domáhal incidenční žalobou, a to i přesto, že má pohledávku již „zjištěnou“ například v rámci nalézacího řízení před obecnými soudy v řízení o žalobě na zaplacení. Oproti tomu pokud věřitel existenci vykonatelnosti své pohledávky v přihlášce pohledávky uvede a doloží ji, povinnost podat incidenční žalobu v případě popření insolvenčním správcem spadá na insolvenčního správce.

Samo doložení vykonatelnosti pohledávky má účinky doložení i důvodu – titulu pohledávky. Důvod vzniku pohledávky tak lze doložit například rozhodnutím, smírem či jinou listinou, pro kterou se pohledávka stala vykonatelnou. Je však třeba brát v potaz a zohlednit, zda jde o rozhodnutí či jiný titul, jakožto výsledek důkazního řízení před soudem či správním úřadem, respektive zda je titulem rozhodnutí vydávané bez dokazování a často i bez odůvodnění, jako je tomu u platebního rozkazu. Je-li titulem platební rozkaz, lze důvod vzniku pohledávky doložit taktéž rozkazní žalobou, neboť pouze z ní jsou ve smyslu § 172 odst. 1 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“) patrné skutečnosti, z nichž vyplývá uplatněné a posléze platebním rozkazem přiznané právo²⁴⁸. Tyto skutečnosti je třeba zohlednit i při incidenčním řízení o popřené vykonatelné pohledávce, respektive při stanovení rozsahu přezkumu v rámci řízení o incidenční žalobě.

Důvodem vzniku pohledávky se tedy rozumí skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá. Jako důvod vzniku pohledávky nelze posoudit například právní kvalifikaci vztahu, z něhož pohledávka povstala. S odkazem na připojenou listinu co do vyličení rozhodujících skutečností vzniku pohledávky se lze spokojit pouze za předpokladu, že z takovéto listiny je jednoznačně patrný skutkový základ přihlašované pohledávky. Toto platí i za situace, kdy byla přihlášená

²⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 č. j. 1 VSPH 226/2010-P4-9 ve věci KSPH 37 INS 4678/2009.

pohledávka již věřiteli přiznána pravomocným případně i vykonatelným rozhodnutím soudu nebo jiného příslušného orgánu²⁴⁹.

Předběžné posouzení přihlášeného nároku co do jeho vykonatelnosti přísluší insolvenčnímu správci. Skutečnost, zda je přihlášená pohledávka vykonatelná je stěžejní pro účely přezkoumání této pohledávky, neboť vykonatelná pohledávka podléhá v případě jejího popření režimu dle ustanovení § 199 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále jen „insolvenční zákon“) zatímco pohledávka nevykonatelná podléhá v případě jejího popření režimu dle ustanovení § 198 ve spojení s ustanovením § 197 odst. 2 insolvenčního zákona. Insolvenční správce vyjádří své stanovisko o vykonatelnosti přihlášené pohledávky v seznamu přihlášených pohledávek dle ustanovení § 189 odst. 1 insolvenčního zákona. V souladu se svým stanoviskem, bude-li pohledávka přezkoumána jako nevykonatelná, insolvenční správce věřitele pohledávky popřené při přezkumném jednání, kterého se věřitel nezúčastnil, o posouzení vykonatelnosti pohledávky a o popěrném úkonu písemně vyrozumí a poučí věřitele o jeho právu uplatnit své právo u insolvenčního soudu určovací žalobou dle § 198 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona. Bude-li pohledávka přezkoumávaná jako vykonatelná insolvenčním správcem popřena, insolvenční správce sám uplatní své popření ve smyslu ustanovení § 199 odst. 1 insolvenčního zákona²⁵⁰. Aktivní legitimace věřitele, jež byl insolvenčním správcem dle ustanovení § 197 odst. 2 insolvenčního zákona vyrozuměn o možnosti podat žalobu dle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, k podání takovéto žaloby je dána i za situace, kdy insolvenční správce nesprávně posoudil vykonatelnou pohledávku věřitele jako nevykonatelnou. Nesprávné posouzení vykonatelné pohledávky za nevykonatelnou insolvenčním správcem, má dle ustanovení § 198 odst. 3 insolvenčního zákona pro řízení o žalobě ten účinek, že důkazní břemeno o tom, že uplatněná pohledávka není pravá nebo že v konkrétním rozsahu není důvodná co do výše, tíží správce, a to přesto, že v řízení vystupuje jako žalovaný, který je navíc ve smyslu ustanovení § 199 odst. 3 insolvenčního zákona, obdobně jako kdyby popřel vykonatelnou pohledávku-vázán důvody, pro něž pravost nebo výši pohledávky popřel, a které

²⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2014 č. j. 3 VSPH 451/2013-P2-13 ve věci KSCB 26 INS 26890/2012.

²⁵⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 10. 2009 č. j. 2 VSPH 552/2009-P4 ve věci MSPH 78 INS 3637/2008.

ovšem podléhají limitům popěrných námitek stanoveným v ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona²⁵¹.

Věřitel, jehož pohledávka nebyla dostatečně doložena co do její vykonatelnosti, a proto byla zařazena na přezkumném jednání jako nevykonatelná, je oprávněn do skončení přezkumného jednání prokázat příslušnou veřejnou listinou s vyznačenou doložkou vykonatelnosti, že jeho pohledávka je vykonatelná, opírající se o některý z titulů vyjmenovaných v ustanovení § 274 o. s. ř. Za této situace je insolvenční správce povinen takovýto důkaz vykonatelnosti pohledávky respektovat a v seznamu pohledávek pro účely přezkumného jednání tuto pohledávku vyznačit jako vykonatelnou. V případě popření takovéto pohledávky je nezbytné k takovéto pohledávce přistupovat jako k pohledávce vykonatelné.

Za situace, kdy insolvenční správce přes řádný průkaz vykonatelnosti pohledávky zařadí pohledávku do seznamu přihlášených pohledávek k přezkumnému jednání jako pohledávku nevykonatelnou, půjde o exces, který insolvenční soud v rámci svých dohledových pravomocí může při přezkumném jednání korigovat. Takováto pravomoc korekce byla do insolvenčního zákona zařazena novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 294/2013 Sb. s účinností od 1. 1. 2014. Insolvenční soud je v pochybnostech o tom, zda se pohledávka považuje pro účely jejího přezkoumání za vykonatelnou, oprávněn rozhodnout do skončení přezkumného jednání²⁵².

Změna zařazení pohledávky z nevykonatelné na vykonatelnou nevylučuje, aby insolvenční správce tuto pohledávku popřel a v následném incidenčním sporu o pravost nebo výši pohledávky, jež sám iniciuje, prosazoval názor, že jde ve skutečnosti o pohledávku nevykonatelnou, případně, že popřená pohledávka vůbec nevznikla. V případě úspěchu takovéhoto tvrzení insolvenčního správce v řízení o incidenční žalobě dojde k příslušnému přechodu důkazního břemene z žalobce – insolvenčního správce na žalovaného – věřitele.

²⁵¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 10. 2009 č. j. 2 VSPH 552/2009-P4 ve věci MSPH 78 INS 3637/2008, které vychází ze závěrů přijatých pro obdobnou právní úpravu obsaženou v zákoně o konkursu a vyrovnání dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005 sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněném pod číslem 45/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

²⁵² Ustanovení § 191 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Z hlediska legitimace k podání incidenční žaloby na určení pravosti či výše popřené pohledávky je rozhodné jen to, v jaké kvalitě byla pohledávka přezkoumána, tj. zda byla přezkoumána jako vykonatelná či jako nevykonatelná. Popře-li insolvenční správce přihlášenou pohledávku, jež byla přezkoumána jako nevykonatelná, a věřitele o tom vyrozumí podle ustanovení § 197 odst. 2 insolvenčního zákona s poučením dle ustanovení § 198 insolvenčního zákona, může věřitel zákonný následek poslední věty ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona odvrátit pouze tak, že řádně a včas podá u insolvenčního soudu určovací žalobu²⁵³.

Zjištění, že přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, nemá vliv na pravost, výši ani na pořadí pohledávky; s přihlédnutím k úpravě obsažené v ustanovení § 199 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona. Ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona pak pouze stanoví, kdo je oprávněn podat žalobu a z jakých důvodů může pohledávku popřít co do pravosti nebo výše. Doba rozhodná pro posouzení vykonatelnosti či nevykonatelnosti přihlášené pohledávky je doba konání přezkumného jednání o pohledávce. Posouzení vykonatelnosti či nevykonatelnosti přihlášené pohledávky závisí na skutkových okolnostech dané věci, které je oprávněn uvést věřitel. Závěr, že přihlášená pohledávka není pro účely jejího přezkoumání pohledávkou vykonatelnou, může jak insolvenční správce tak insolvenční soud učinit například na základě zjištění, že přihlášený věřitel nedoložil nejpozději v době přezkoumání této pohledávky veřejnou listinu, která vykonatelnost pohledávky prokazuje, nebo že rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka věřiteli pravomocně přiznána, se dosud nestalo vykonatelným, nebo že formálně bezvadné a vykonatelné rozhodnutí příslušného orgánu je rozhodnutím nicotným²⁵⁴. Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě o určení pravosti nebo výše pohledávky popřené jako nevykonatelné pohledávky najevo, že je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby. Žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření²⁵⁵.

²⁵³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2014 č. j. 3 VSPH 1742/2013-P3-8 ve věci KSPL 54 INS 2598/2013.

²⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 07. 2013 č. j. 29 NSČR 25/2011-P-2-17 ve věci KSOS 31 INS 654/2010.

²⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005 sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněný pod č. R 45/2006.

Při přezkumném jednání nelze považovat vykonatelnou pohledávku za nevykonatelnou z důvodů, pro které byla popřena²⁵⁶. Popírá-li insolvenční správce případně dlužník pravost nebo výši pohledávky, jsou omezeni v důvodech popěrného úkonu pouze na skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v nalézacím řízení, jež vedlo k vydání vykonatelného rozhodnutí. Důvod popěrného úkonu spočívající v jiné právní kvalifikaci uplatněné vykonatelné pohledávky nemůže být bez dalšího přijat insolvenčním soudem jako popření pravosti přihlášené pohledávky. Popření pravosti pohledávky z důvodu jiné právní kvalifikace insolvenční soud odmítne, s tím, že nestane-li se tak, insolvenční soud následnou incidenční žalobu zamítne z důvodu, že důvod popěrného úkonu je neakceptovatelný a k řádnému popření pohledávky nedošlo.

Subjekt, jenž popřel pravost, výši nebo pořadí pohledávky, je v následné incidenční žalobě vázán důvody svého popěrného úkonu, uvedenými při přezkumu pohledávky, které jsou zaznamenány v seznamu pohledávek. Další či jiné důvody popěrného úkonu, než ty, které byly jako důvody označeny při popěrném úkonu, nelze v rámci incidenční žaloby uvádět. V průběhu řízení o incidenční žalobě nelze důvody popěrného úkonu měnit ani rozšiřovat. Za důvody popěrného úkonu, uvedené při přezkumu pohledávky, které jsou zaznamenány v seznamu pohledávek lze označit taktéž ty důvody, jež byly uvedeny insolvenčním správcem v seznamu pohledávek zveřejněném dle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona v insolvenčním rejstříku, a to před konáním přezkumného jednání. Rozhodující je však vždy stanovisko vyjádřené insolvenčním správcem nebo dlužníkem při soudním roku – při přezkumném jednání.

Nyní je na místě se vrátit zpět k tomu, které pohledávky jsou v insolvenčním řízení považovány za pohledávky vykonatelné. V souladu s ustanovením § 199 odst. 2 insolvenčního zákona jsou vykonatelnými pohledávkami ty pohledávky, jež jsou přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, kdy příslušným orgánem může být nejen soud, ale také například orgán veřejné správy nebo rozhodce či rozhodčí soud. Obecně jsou vykonatelnými pohledávkami ty, jež lze vymáhat výkonem rozhodnutí či exekucí. Věřitel tedy může doložit nejen důvod pohledávky, ale zejména její

²⁵⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2015 č. j. 1 VSPH 362/2015-P24-9 ve věci KSUL 79 INS 15463/2014.

vykonatelnost právě exekučním titulem nebo titulem, jež lze vymáhat výkonem rozhodnutí. Výkonem rozhodnutí lze vymáhat ty pohledávky, jež jsou dle v ustanovení § 274 o. s. ř. doloženy a) vykonatelným rozhodnutím soudů, a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznávají právo nebo postihují majetek, a to včetně rozhodnutí vydaných ve zkrácené formě řízení, dále pohledávky, jež jsou doloženy b) vykonatelným rozhodnutím soudů ve správním soudnictví, c) vykonatelným rozhodnutím rozhodčích komisí a to včetně vykonatelných rozhodnutí rozhodčích komisí jimiž byl schválen smír, dále pohledávky, jež jsou doloženy d) vykonatelným rozhodnutím státních notářství a dohod jimi schválených, e) notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti sepsaným dle zvláštního zákona, f) vykonatelným rozhodnutím či jiným exekučním titulem vydaným orgánem veřejné moci, g) rozhodnutím orgánů Evropských společenství a h) jiným vykonatelným rozhodnutím, schváleným smírem a listinou, jejichž soudní výkon připouští zákon, s výjimkou těch titulu, jež se vykonávají ve správním nebo daňovém řízení.

Tyto tituly je insolvenční soud oprávněn v omezeném rozsahu opakovaně posoudit v rámci incidenčního řízení o žalobě na určení pravosti či výše popřené pohledávky.

Za vykonatelné lze pro účely insolvenčního řízení zcela jistě označit i ty peněžité pohledávky, jež lze vymáhat exekucí, tedy ty peněžité pohledávky, jež mají exekuční titul. Exekučním titulem je dle ustanovení § 40 zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád (dále jen „exekuční řád“) a) vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek, b) vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek, c) vykonatelný rozhodčí nález, d) notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu, e) vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci a f) jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

Tyto tituly, i když se do značné míry kryjí s předcházejícím výčtem uvedeným ve vztahu k úpravě výkonu rozhodnutí, je insolvenční soud taktéž oprávněn v omezeném rozsahu opakovaně posoudit v rámci incidenčního řízení o žalobě na určení pravosti či výše popřené pohledávky.

Je tedy na místě se zamyslet nad vykonatelností vykonatelných pohledávek, nad právní jistotou věřitelů s vykonatelnými pohledávkami, nad skutečností jakou roli v systému práva zaujímá incidenční řízení o žalobě na určení pravosti či výše popřené pohledávky.

Vymáhat, přihlásit do insolvenčního řízení a opětovně posuzovat v rámci incidenčního řízení o žalobě na určení výše či pořadí popřené pohledávky, lze i vykonatelnou peněžitou pohledávku doloženou takovým rozhodnutím soudu, kdy v předcházejícím řízení nebylo prováděno dokazování. To samé platí i pro pohledávky, kdy rozhodnutí, jež je činí vykonatelnými, neobsahuje odůvodnění. Takovýmto rozhodnutím je například platební rozkaz či elektronický platební rozkaz.

Překážka litispendence, probíhá-li²⁵⁷ současně řízení u jiného než insolvenčního soudu, či překážka rei iudicatae v případě vykonatelných pohledávek, nejsou dány pro účely insolvenčního řízení, jedná-li se o řízení o incidenční žalobě na určení pravosti či výše popřené pohledávky²⁵⁸.

Další otázkou je, zda je možné vedení incidenční žaloby o popřené vykonatelné bagatelní pohledávce. V případě bagatelních pohledávek je nad právem na přístup k soudu zjevně převažujícím zájem na vytvoření systému, který soudům umožňuje efektivně a v přiměřené době poskytovat ochranu právům v řízeních, která jsou svou povahou skutečně věcně složitými²⁵⁹. V případě ne-bagatelních pohledávek hrozí relativně větší újma na právech účastníků řízení, než je tomu v případě pohledávek bagatelních²⁶⁰. Z tohoto lze uzavřít, že vykonatelná bagatelní pohledávka, je-li předmětem popěrného úkonu, nemůže být předmětem incidenční žaloby na určení pravosti a případně i výše popřené vykonatelné pohledávky. Výklad přijatý Ústavním soudem nelze chápat jako denegatio iustitiae, nýbrž jako promítnutí celospolečenského konsensu o

²⁵⁷ Řízení fakticky neprobíhá, neboť je dle ustanovení § 140a a § 140b insolvenčního zákona ze zákona přerušeno, jiná než soudní a rozhodčí řízení dle ustanovení § 140d insolvenčního zákona přerušena nejsou.

²⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. II ÚS 3027/17.

²⁵⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 2070/2017.

²⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 04. 2002 sp. zn. IV. ÚS 695/01, usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 08. 2001 sp. zn. IV. ÚS 248/01, usnesení Ústavního soudu ze dne 04. 04. 2007 sp. zn. III. ÚS 748/07.

bagatelnosti výše uvedených sporů do výkladu základních práv, resp. do stanovení jejich hranice²⁶¹.

Dle ustálené judikatury je insolvenční správce oprávněn pohledávku přihlášenou jako vykonatelnou vyhodnotit jako nevykonatelnou a jako takovou ji i popřít a dotčený věřitel je povinen podat určovací žalobu, nemá-li být jeho přihláška bez dalšího odmítnuta a účast v insolvenčním řízení ukončena²⁶². Je třeba brát v potaz i možnou účelovost takového postupu insolvenčního správce, jenž by tak na věřitele uměle přenášel povinnost podat žalobu. S povinností podat incidenční žalobu je spojena i povinnost úhrady soudního poplatku a dalších nákladů. Za zmínku ovšem stojí i možnost v incidenčním sporu rozhodnout o separaci nákladů dle ustanovení § 202 odst. 2 insolvenčního zákona²⁶³.

Smyslem úpravy ustanovení § 199 insolvenčního zákona, jenž upravuje možnost popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem, je značně omezit právo insolvenčního správce případně věřitelů popírat vykonatelné pohledávky²⁶⁴. Vykonatelná pohledávka může vzniknout, ve své podstatě může být i účelově vytvořena, bez jakéhokoli soudního či jiného řízení. Jako příklad lze uvést vytvoření vykonatelné pohledávky prostřednictvím notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti. V těchto případech je vykonatelné rozhodnutí vytvořeno bez předchozího důkazního řízení. Není tak postavena na jisto ani existence ani správnosti výše takovéto pohledávky. Obdobná situace může nastat i u soudních rozhodnutí v případě platebního rozkazu, rozsudku pro zmeškání či rozsudku pro uznání. S ohledem na to, že v nastíněných případech nebyl na jisto postaven důvod vzniku pohledávky ani její výše, je logické zachování práva popěrného úkonu pro vykonatelné pohledávky. Popřít však lze i vykonatelnou pohledávku, kdy vykonatelnost pohledávky je dána tzv. „obecným“ rozsudkem. Důvod popěrného úkonu vykonatelné pohledávky založené rozhodnutím však může být pouze skutečnost, jež v řízení, které předcházelo vykonatelnému rozhodnutí, neuplatnil dlužník.

²⁶¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 01. 2014 sp. zn. II. ÚS 3878/13.

²⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013 sp. zn. 29 NSČR 25/2011 (R 105/2013) a na něj navazující rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015 sp. zn. 29 ICdo 24/2013 ve věci 59 ICm 2500/2011, MSPH 59 INS 8688/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015 sp. zn. 29 ICdo 60/2014 ve věci 96 ICm 2342/2012, MSPH 96 INS 714/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016 sp. zn. 29 ICdo 45/2014 ve věci 29 ICm 436/2013, KSBR 29 INS 20221/2013.

²⁶³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 01. 2018 sp. zn. I ÚS 3804/17.

²⁶⁴ Zvláštní část důvodové zprávy k ustanovení § 199 osnovy, důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120.

Důvod popěrného úkonu vykonatelné pohledávky současně nemůže spočívat pouze v jiném právním posouzení věci²⁶⁵. S ohledem na zásadu správnosti rozhodnutí se zjevně vychází z toho, že chyby v právním posouzení věci nemohou nastat. Těmto se však nelze nikdy beze zbytku vyvarovat, a to zejména s přihlédnutím k tomu, že ne vždy jsou dostatečně zjištěny veškeré relevantní skutkové okolnosti, a to zejména z důvodu, že soud v řízení o žalobě na zaplacení obecně nevyšetřuje a je závislý na tvrzeních a důkazních návrzích účastníků.

V případě přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu například soudu, ale také například orgánu veřejné správy či rozhodce nebo rozhodčího soudu, lze uplatnit důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky spočívající pouze ve skutkových námitkách. Takovéto skutkové námitky však mohou být pouze takové, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí. Důvody, pro které dlužník takovéto skutečnosti neuplatnil, nejsou relevantní. Vzaty v potaz tak budou v případě popěrného úkonu, v incidenčním sporu, i důvody, které dlužník v předcházejícím řízení uplatnit mohl. Přitom důvodem neuplatnění takovýchto skutečností může být i pouze lhostejnost či rezignovanost dlužníka na procesní obranu. Relevantní však bude, zda skutečnosti, které dlužník dříve neuplatnil, budou způsobilé změnit výsledek sporu o pohledávku. Právě takovéto skutečnosti mohou být ve svém důsledku příčinou změny právního posouzení věci. Skutečnosti, jež dlužník dříve neuplatnil, budou rozhodující pro určení, že žalovaný insolvenční správce či přihlášený věřitel nemá vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku nebo pro určení, že žalovaný insolvenční správce či přihlášený věřitel má vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku v určité výši²⁶⁶.

Právní úprava, dle které nemůže být důvodem popěrného úkonu přihlášené vykonatelné pohledávky jiné právní posouzení věci, dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci by neměl již zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Oproti tomu může nastat situace, kdy příslušný orgán přizná věřiteli pohledávku za dlužníkem jakožto plnění z konkrétní smlouvy, zatímco plnění mělo být přiznáno jakožto

²⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 07. 2013 sp. zn. 29 ICdo 7/2013, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 106/2013.

²⁶⁶ tamtéž

náhrada škody či jakožto bezdůvodné obohacení. Stejně tak může dojít k situaci, kdy příslušný orgán správně určí právní normu, podle níž má být posouzen zjištěný skutkový stav věci, nicméně nesprávně tuto normu vyloží či právní normu na daný skutkový stav nesprávně aplikuje. Na základě výše uvedeného je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem může v důsledku vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by správné právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu, nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši²⁶⁷. Současně je na místě připustit jako důvod popěrného úkonu vykonatelné pohledávky právní posouzení věci (v tomto případě nikoli jiné právní posouzení věci), pokud z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, kterým byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne²⁶⁸.

Nejčastějšími spornými tituly, kterými věřitelé dokládají vykonatelnost svých pohledávek, jsou rozhodčí nálezy. Režim přezkoumání vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu se uplatní i pro vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodčím nálezem rozhodce²⁶⁹. V insolvenčním řízení lze i v případě, kdy věřitel přihlásí pohledávku jako vykonatelnou, což dokládá rozhodčím nálezem opatřeným doložkou vykonatelnosti, posoudit, zda je rozhodčí nález pro dlužníka závazný, tedy zda byl vydán rozhodcem, který k tomu měl pravomoc²⁷⁰. Není-li uzavřena rozhodčí smlouva, a to vůbec nebo řádně, není vydaný rozhodčí nález způsobilým exekučním titulem, a to bez ohledu na to, zda povinný v rozhodčím řízení namítl neexistenci rozhodčí smlouvy či její vadnost²⁷¹. Vadnost sjednané rozhodčí smlouvy může spočívat například v tom, že rozhodce byl v rozhodčí smlouvě určen odkazem na rozhodčí řád vydaný právnickou osobou, jež není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona. V tomto případě vydal rozhodčí nález rozhodce, jež k tomu neměl pravomoc podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“). Nejedná se o titul způsobilý k nařízení soudního výkonu

²⁶⁷ tamtéž

²⁶⁸ tamtéž

²⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013 č. j. 29 Cdo 392/2011-143 ve věci 15 Cmo 250/2009, KSPL 27 INS 4239/2008.

²⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014 sp. zn. 29 ICdo 30/2012 ve věci 57 ICm 1391/2010, KSLB 57 INS 3290/2010.

²⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010 sp. zn. 20 Cdo 3284/2008 ve věci usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 2. 2008, č. j. 56 Co 573/2007-70, Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 17 Nc 3193/2006.

rozhodnutí nebo exekuce – o vykonatelné rozhodnutí²⁷². Rozhodčí smlouva, uzavřená do 31. 03. 2012, která pro řešení sporů mezi účastníky – věřitelem a dlužníkem určuje jediného rozhodce, jenž bude jmenován předsedou dozorčí rady právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona o rozhodčím řízení, je podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále je „starý občanský zákoník“), platná²⁷³.

V insolvenčním řízení je nezbytné vykonatelnost pohledávky nejen tvrdit v přihlášce pohledávky ale také doložit. Vykonatelnost pohledávky se pak dokládá veřejnou listinou, kdy veřejnou listinou jsou listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné²⁷⁴. Rozhodce ani rozhodčí soud nemá status soudu České republiky či státního orgánu²⁷⁵. Zákon o rozhodčím řízení pak ve vztahu k charakteru rozhodčího nálezu pouze uvádí, že tento nabývá účinky pravomocného soudního rozhodnutí, pokud nepřichází v úvahu přezkum jiným rozhodcem²⁷⁶. Rozhodčímu nálezu jsou dány pouze účinky pravomocného rozhodnutí soudu, nikoli přiznán charakter veřejné listiny. V daném případě je nezbytné stanovovat charakter rozhodčího nálezu v kontextu s ustanoveními § 40 exekučního řádu a § 274 občanského soudního řádu. Exekuční titul a veřejná listina však nejsou synonymy. Obecně je praxí – insolvenčními soudy a insolvenčními správci - připouštěno dokládání vykonatelnosti pohledávek rozhodčím nálezem, a to i přesto, že rozhodčímu nálezu není zákonem přiznán charakter veřejné listiny. Praxí je odkazováno ve vztahu k doložení vykonatelnosti pohledávky na tituly dle ustanovení § 40 exekučního řádu a zejména na ustanovení § 274 o. s. ř.²⁷⁷. Insolvenční zákon však odkazuje na přiměřené užití právní úpravy exekuce a výkonu rozhodnutí pouze tehdy, jestliže na ně insolvenční zákon odkazuje²⁷⁸. Co do doložení vykonatelnosti pohledávky insolvenční zákon neodkazuje na úpravu obsaženou

²⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012 ve věci usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 12. 2011, č. j. 10 Co 312/2011 – 66, Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 28 EXE 1485/2010.

²⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1112/2013.

²⁷⁴ Ustanovení § 134 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

²⁷⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 07. 2002 sp. zn. IV. ÚS 174/02 a usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 07. 2006 sp. zn. III. ÚS 32/06.

²⁷⁶ Ustanovení § 28 odst. 2 ve spojení s § 27 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

²⁷⁷ KOZÁK.J., Insolvenční zákon a předpisy související: komentář, Jan Kozák a kolektiv – 2. vydání – Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 437.

²⁷⁸ Ustanovení § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

v občanském soudním řádu ani exekučním řádu. V současné době tak není patrný důvod, z jakého je připuštěn jako důkaz o vykonatelnosti pohledávky rozhodčí nález, samotný odkaz na nabytí účinků pravomocného rozhodnutí soudu není na místě, když insolvenční zákon na užití této právní normy neodkazuje. Tento názor je podpořen taktéž současnou judikaturou ve vztahu k platnosti rozhodčích doložek a smluv a způsobilosti rozhodčích nálezů být exekučním titulem.

Dle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, jde-li o pohledávku vykonatelnou, je třeba to prokázat listinou opatřenou potvrzením o její vykonatelnosti. V tomto případě bylo možné doložit vykonatelnost pohledávky rozhodčím nálezem, neboť rozhodčí nález lze opatřit potvrzením o jeho vykonatelnosti. Sama skutečnost, že je rozhodčí nález vykonatelný mu nedává charakter veřejné listiny. Insolvenční zákon pro doložení vykonatelnosti pohledávky nepožaduje listinu s potvrzením o její vykonatelnosti ale právě veřejnou listinu²⁷⁹. S ohledem na odlišnost uváděné právní úpravy zákona o konkursu a vyrovnání a insolvenčního zákona nelze v tomto užit dřívější judikaturní závěry o možnosti doložit vykonatelnost pohledávky rozhodčím nálezem.

Jak již bylo uvedeno dříve, vymáhat lze pohledávku doloženou rozhodnutím soudu, kdy v předcházejícím řízení nebylo prováděno dokazování. Takovýmto rozhodnutím jsou nejčastěji platební rozkazy či elektronické platební rozkazy.

Přezkum pohledávek, jež jsou vykonatelné, v rámci incidenčního řízení o žalobě na určení pravosti či výše popřené pohledávky je sám o sobě zvláštním. Za situace, kdy soud vydal rozhodnutí, na jehož základě se stala pohledávka vykonatelnou, soud opět přezkoumává takovouto pohledávku. Přezkum v rámci incidenčního sporu je sice omezen, lze uplatnit jen ty skutečnosti, jež nebyly řešeny před soudem, který vydal rozhodnutí, jímž je dokládána vykonatelnost přihlášené pohledávky, ale přesto dochází k zásahu do již pravomocného vykonatelného rozhodnutí soudu – k narušení právní jistoty.

V tomto smyslu je incidenční řízení o žalobě na určení pravosti a výše pohledávky fakticky mimořádným opravným prostředkem, který stojí zcela mimo systém opravných prostředků soukromého práva. Krajské soudy jakožto soudy

²⁷⁹ Ustanovení § 177 odst. 1 věta druhá zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

prvoinstanční pro řízení o incidenčních žalobách tak v rámci těchto řízení přezkoumávají nejen rozhodnutí okresních soudů, a to včetně okresních soudů mimo svoji místní příslušnost, ale také soudů odvolacích či dovolacích. Krajské soudy tak opět posuzují pohledávky - nároky, jež již mohly být posouzeny krajským či vrchním soudem v rámci odvolacího řízení či pohledávky, jež již mohly být posouzeny Nejvyšším soudem v rámci dovolacího řízení. Stejně tak insolvenční soudy jakožto soudy civilní přezkoumávají rozhodnutí soudů v trestní agendě, a to v rozsahu, bylo-li v rámci trestního řízení (adhezního řízení) rozhodnuto i o pohledávce věřitele, jež ji přihlásil do insolvenčního řízení.

10. Oddlužení podnikatelů a jeho role ve vymáhání závazků, dynamika vývoje právní úpravy

Oddlužení jakožto institut, respektive zejména osvobození dlužníka od placení pohledávek dle ustanovení § 414 insolvenčního zákona, je zcela specifickým svými účinky na pohledávky věřitelů a zejména pak jejich vymahatelnost. Při posuzování zejména specifík řízení, jakým oddlužení ve vztahu k vymáhání pohledávek prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení a výkonu rozhodnutí nebo exekuce je, je nezbytné se zabývat i dynamikou vývoje jednotlivých právních úprav – neměnností právní úpravy a s tím spojenou právní jistotou.

Oddlužení je způsobem řešení úpadku, jež bylo od počátku primárně zamýšleno pro dlužníky fyzické osoby nepodnikatele. Do úpadkového stavu se však velice často dostávají i fyzické osoby, jež mají jako zdroj příjmů podnikatelskou činnost či fyzické osoby, jež podnikatelskou činnost v nedávné době ukončily, případně i právnické osoby, jež za účelem podnikatelské činnosti založeny nejsou či ji fakticky nevykonávají. Je tak otázkou k zamyšlení, zda a za jakých podmínek je na místě oddlužit fyzické osoby nepodnikatele s dluhy z dřívější podnikatelské činnosti, fyzické osoby podnikatele, a to i v rozsahu jejich dluhů z podnikání či právnické osoby nepodnikatele či podnikatele. Připustíme-li oddlužení fyzické osoby podnikatele i v rozsahu podnikatelských dluhů, není logický důvod pro neoddlužení právnických osob s osobním základem například veřejné obchodní společnosti. V případě právnických osob kapitálového typu jako například společnost s ručením omezeným či akciová společnost, je však jistá forma oddlužení zahrnuta přímo v právní úpravě daného typu právnické osoby. Pokud například společník společnosti s ručením omezeným ručí pouze do výše nesplaceného vkladu, který může být i jen v zanedbatelné či již nulové hodnotě, není nic snazšího než vytvořit novou právnickou osobu, podnikatelskou činnost nadále vykonávat jejím prostřednictvím a původní právnickou osobu ponechat svému osudu. Jaký je tedy důvod pro všeobecné nepřipuštění oddlužení?

Stručný nástin vývoje dostupnosti oddlužení

Do 31. 12. 2013 bylo oddlužení určeno zejména pro fyzické osoby nepodnikatele, neboť ustanovení § 389 odst. 1 zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále jen „insolvenční zákon“) ve znění účinném do uvedeného data, aktivně legitimovalo k podání návrhu na povolení oddlužení pouze dlužníka, jež není podnikatelem. Záhy se však objevily aplikační problémy jako například co je dluhem z podnikání či zda je možné oddlužit osobu, jež již není podnikatelem, nicméně přetrvávají u ní dluhy z podnikání. Předpokladem aktivní legitimace tak byla skutečnost, zda dlužník je či není podnikatelem. Od 1. 1. 2014, kdy nabyla účinnosti tzv. revizní novela, došlo k rozšíření osob s aktivní legitimací k podání návrhu na oddlužení, a to v návaznosti na judikaturu insolvenčních soudů²⁸⁰, a ke změně pojetí podmínek aktivní legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení z podmínky zda dlužník je či není podnikatelem na podmínku, zda má či nemá dlužník dluhy z podnikatelské činnosti. Aktivní legitimaci k podání návrhu na povolení oddlužení tak měly fyzické osoby bez dluhů z podnikatelské činnosti a právnické osoby nepovažované za podnikatele a současně nemající dluhy z podnikatelské činnosti.

Právnickou osobou, jež je zcela jistě podnikatelským subjektem je například společnost s ručením omezeným, nicméně společnost s ručením omezeným může být založena i za nepodnikatelským účelem. Byla tedy takováto společnost s ručením omezeným osobou s aktivní legitimací k podání návrhu na povolení oddlužení? S nejvyšší pravděpodobností nikoliv.

Výše uvedené se zabývá aktivní legitimací k podání návrhu na povolení oddlužení. Jiné než tyto osoby tedy podat návrh na povolení oddlužení nemohly. Druhou otázkou je pak to, zda dluhy z podnikání brání řešení dlužníkova úpadku oddlužením. Zde zřejmě nastala jistá terminologická nepřesnost ze strany zákonodárce, neboť čistě formalisticky, jsou-li k podání návrhu na povolení oddlužení aktivně legitimovány pouze osoby, jež nemají dluhy z podnikání, nemohla by nastat situace, kdy by bylo na místě posuzování, zda dlužníkovy podnikatelské dluhy brání řešení dlužníkova úpadku oddlužením. Není-li způsobilý návrhovat, není na místě posuzovat podmínky, zda lze návrhu vyhovět. Nicméně dle tehdejší dikce insolvenčního zákona (ustanovení § 389

²⁸⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 04. 2009, sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009, uveřejněné pod č. 79/2009 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek.

odst. 2 insolvenčního zákona) nebrání řešení dlužníkovy úpadku oddlužením dluhy z podnikatelské činnosti, pokud s oddlužením dlužníka souhlasí věřitel s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka, nebo jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) a d) IZ, anebo jde-li o pohledávku zajištěného věřitele.

Jistá, výše uvedená, neuspořádanost právní terminologie mezi osobami s aktivní legitimací k podání návrhu na oddlužení a dluhy, jež nebrání řešení dlužníkovy úpadku oddlužením, trvá i nadále po novele insolvenčního zákona, jež nabyla účinnosti dne 1. 7. 2017. Touto novelou²⁸¹ došlo fakticky k neomezenému přístupu k oddlužení jak u fyzických osob podnikatelů, tak i u právnických osob nepovažovaných za podnikatele, neboť již písemného souhlasu věřitele pohledávky z podnikatelské činnosti dlužníka není třeba, tento je presumován, s tím, že pokud takovýto věřitel nesouhlasí s oddlužením dlužníka, je povinen toto své stanovisko sdělit výslovně insolvenčnímu soudu v době od zahájení insolvenčního řízení do podání své přihlášky pohledávky. Takovéto vyjádření nesouhlasu věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s dlužníkovým oddlužením je věřitel současně povinen odůvodnit, s tím, že lze důvodně předpokládat, že se neužije ustanovení § 43 zákona č. 99/ 1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“) nebudou-li věřitelem uvedeny důvody stanoviska o nesouhlasu se způsobem řešení dlužníkovy úpadku oddlužením. Neuzítí ustanovení § 43 občanského soudního řádu lze dovodit z charakteru daného vyjádření, kdy se jedná o sdělení stanoviska věřitele, nikoli o návrh, s tím, že lze předpokládat jeho srozumitelnost a určitost s ohledem na okruh osob, jež jako věřitelé v insolvenčním řízení vystupují.

Předpoklad pro oddlužení, že dlužník nemá dluhy z podnikatelské činnosti, tak fakticky zanikl, neboť aktivita věřitelů v insolvenčních řízeních je minimální a v případě insolvenčních řízení, kde je dlužníkem fyzická osoba, je fakticky nulová. Zjednodušeně se dá říci, že v případě pohledávek, jež vymáhají věřitelé po dlužnících fyzických osobách, se jedná o pohledávky pro věřitele často marginální a je tak pro něj výhodnější takovéto pohledávky vymáhat i „jen“ v rámci úpadku, jež je řešen oddlužením, neboť je dán důvodný předpoklad, že

²⁸¹ Provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

prostřednictvím tohoto způsobu řešení dlužníkového úpadku vymůže nejméně 30 % své pohledávky. Další náklady věřitele na sledování insolvenčních řízení svých obchodních partnerů (klientů) a s tím související posuzování, zda vyjádří nesouhlas s řešením dlužníkového úpadku oddlužením, by byly s nejvyšší pravděpodobností vyšší než to, o co by vymohli věřitelé více, nebylo-li by dlužníku schváleno oddlužení. Současně nelze odhlédnout od skutečnosti, že značná část věřitelů bude mít vůli po skončení insolvenčního řízení dlužníka s dlužníkem nadále spolupracovat – uzavírat nové závazky, a to jak v rámci podnikatelské činnosti dlužníka, tak soukromého života dlužníka (jeho členů), kdy vyjádření věřitele o nesouhlasu s oddlužením dlužníka by bylo pro dlužníka jistě demotivující k dalšímu uzavírání závazků s tímto věřitelem.

Stanoviska vrchních soudů

Tato změna presumovaného souhlasu věřitele s oddlužením dlužníka pravděpodobně vyplynula z aplikačního problému řešeného od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2017, kdy z díkce právní úpravy nebylo jednoznačně patrné, zda je souhlas věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s dlužníkovým oddlužením dán konkludentně či jej je povinen předložit insolvenčnímu soudu sám dlužník, poté co jej s věřitelem vyjedná, případně zda je insolvenční soud povinen vyzvat takového věřitele k vyjádření souhlasu či nesouhlasu s oddlužením dlužníka, aj. Ani judikatura insolvenčních soudů v posuzování překážky oddlužení existencí přihlášeného podnikatelského dluhu dlužníka nabyla jednotná. Například Vrchní soud v Olomouci zastával stanovisko, že souhlas věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s oddlužením dlužníka nelze požadovat po dlužníku, když se nejedná o povinnou přílohu návrhu na povolení oddlužení na rozdíl od souhlasu věřitele s nižším plněním než 30 %, který je povinnou přílohou návrhu na povolení oddlužení²⁸². Soudní praxe insolvenčních soudů povětšinou zastávala praxi, že souhlas s oddlužením není třeba předkládat insolvenčnímu soudu v písemné podobě, postačí konkludentní, s tím, že věřitel může namítnout nesouhlas s oddlužením dlužníka do konce schůze věřitelů následující na přezkumném jednání, s tím že v pochybnostech

²⁸² Usnesení Vrchního osudu v Olomouci ze dne 9. 4. 2014 č. j. 1 VSOL 313/2014-A-14 ve věci KSBR 45 INS 5018/2014.

insolvenční soud oddlužení dlužníku povolí²⁸³. V tomto smyslu se vyvíjí i současná právní úprava.

Vrchní soud v Olomouci však zastával i stanovisko opačné, tj. že dlužník má povinnost doložit insolvenčnímu soudu souhlas věřitele pohledávky z podnikatelské činnosti dlužníka, a to před povolením oddlužení dlužníka, s tím, že takovýto souhlas má být předložen nejlépe současně s návrhem na povolení oddlužení, případně k výzvě soudu na doplnění příloh návrhu na povolení oddlužení²⁸⁴.

První uvedené stanovisko Vrchního soudu v Olomouci bylo z doby dubna 2014, tentýž senát Vrchního soudu v Olomouci již v květnu 2014 zastával stanovisko uvedené jako druhé v pořadí, tedy stanovisko takřka opačné, a to na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu, potažmo Vrchního soudu v Olomouci²⁸⁵. Z uvedeného důvodu došlo ke změně stanoviska z velice dobře odůvodněného, systémového, koncepčního v insolvenčním řízení na stanovisko zcela formalistické, dovozující povinnost nestanovenou výslovně v insolvenčním zákoně. Této praxe se Vrchní soud v Olomouci držel i nadále, zatímco Vrchní soud v Praze selektivně ignoroval stanovisko nejvyššího soudu a zastával první uvedené stanovisko, což se s ohledem na následnou novelu zdá správným.

Vrchní soud v Praze zastával, v podstatě konstantně, stanovisko uvedené první v pořadí, tj. že jsou-li pochybnosti o aktivní legitimaci dlužníka k podání

²⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2014 č. j. 4 VSPH 531/2014-B-10 ve věci KSPL 20 INS 28995/2013, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 2014 č. j. 2 VSPH 961/2014-A-14 ve věci KSPA 59 INS 2184/2012 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 6. 2014 č. j. 3 VSPH 517/2014-A-14 ve věci KSPH 60 INS 2914/2014.

²⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 5. 2014 č. j. 1 VSOL 436/2014-A-20 ve věci KSBR 33 INS 3798/2014, usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 9. 2014 č. j. 2 VSOL 902/2014-A-13 ve věci KSBR 47 INS 16125/2014, usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 10. 2014 č. j. 1 VSOL 786/2014-A-18 ve věci KSBR 30 INS 12492/2014.

²⁸⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 9. 2015 č. j. 1 VSOL 918/2015 publikované Nejvyšším soudem pod číslem 49/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ve kterém byl formulován závěr, že má-li dlužník dluh z podnikání, je povinen již v návrhu na povolení oddlužení tvrdit skutečnosti, z nichž v souladu s ustanovením § 389 odst. 2 insolvenčního zákona vyplývá, že dluh z podnikání nebrání řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením. Dalším formulovaným závěrem pak bylo, pokud dlužník, který má dluh z podnikání, v návrhu na povolení oddlužení ani k výzvě insolvenčního soudu netvrdí skutečnosti, z nichž v souladu s ustanovením § 389 odst. 2 insolvenčního zákona vyplývá, že dluh z podnikání nebrání řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne; totéž platí, má-li důvod, pro který dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovu úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, spočívat v tom, že s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde (§ 389 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), a dlužník v návrhu na povolení oddlužení uvede, že takový souhlas nemá, nebo vyjde-li před rozhodnutím o návrhu na povolení oddlužení v řízení najevo, že věřitel, o jehož pohledávku jde, s oddlužením nesouhlasí. Postup podle § 397 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona je v těchto případech vyloučen.

návrhu na povolení oddlužení pro dluh dlužníka z jeho podnikatelské činnosti, insolvenční soud dlužníku oddlužení povolí, s tím, že před jeho schválením, vyřeší otázku podnikatelského závazku v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu řešení dlužníkovra úpadku (oddlužení) a hlasování o jeho přijetí²⁸⁶. Vrchní soud v Praze současně zastával stanovisko, že souhlas věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s oddlužením dlužníka lze udělit i konkludentně po povolení oddlužení dlužníka²⁸⁷.

Změna právní úpravy na presumovaný souhlas věřitele s oddlužením dlužníka je zcela konzistentní s dosavadním vývojem oddlužení dlužníků podnikatelů a dluhů z podnikání. Nadto, vyjádření – námitka nesouhlasu věřitele s oddlužením dlužníka je i předpokladem pro posouzení schválení oddlužení dlužníka obecně v případě nepodnikatelských pohledávek věřitelů (srov. ustanovení § 398a, § 403 a § 404 insolvenčního zákona).

Otázka souhlasu respektive nesouhlasu věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s oddlužením dlužníka se komplikuje, vezmou-li se v úvahu veřejnoprávní dluhy dlužníka z podnikatelské činnosti. Ve značném množství případů je pohledávka pocházející z podnikatelské činnosti dlužníka nedoplatkem na daních či poplatcích, tj. vůči správě sociálního zabezpečení či finančnímu úřadu. Tito věřitele jsou povinni vymáhat pohledávky způsoby a v rozsahu, jež jim stanoví zákon (zásada enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí), jsou správci rozpočtu, správci daně, a vymáhající zaměstnanci jsou odpovědní z výkonu své funkce za řádné vymáhání pohledávek. Tyto veřejnoprávní subjekty však nemají zákonné zmocnění k vyslovení souhlasu s oddlužením dlužníka v rámci insolvenčního řízení. Mohou tedy nevyslovit nesouhlas s oddlužením dlužníka a vytvořit tak možnost pro úhradu dluhu dlužníkem v míře nižší než je skutečná výše dluhu? Jakožto správci „veřejných financí“ jsou povinni vymáhat dluh celý, a to včetně příslušenství a nikoli pouze jeho část.

²⁸⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2014, č. j. 4 VSPH 1288/2014-A-16 ve věci KSPH 61 INS 12678/2014.

²⁸⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 7. 2014 č. j. 3 VSPH 517/2014-A-14 ve věci KSPH 60 INS 2914/2014, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2014 č. j. 4 VSPH 1288/2014-A-16 ve věci KSPH 61 INS 12678/2014, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 10. 2014 č. j. 2 VSPH 1995/2014-A-13 ve věci KSPA 59 INS 13797/2014.

Přípustnost oddlužení je v posledních letech stále rozšiřována. Aktuální právní úprava přípustnosti oddlužení podnikatelů stále vyžaduje souhlas věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s oddlužením dlužníka, nicméně tento souhlas již není vyžadován výslovně – písemně, ale je ex lege presumován, s tím, že nesouhlas věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s oddlužením dlužníka musí takovýto věřitel vyslovit v době od zahájení insolvenčního řízení, zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku, do okamžiku, kdy věřitel podá k insolvenčnímu soudu přihlášku své pohledávky. Je otázkou zda takovýto presumovaný souhlas zbavuje veřejnoprávní subjekty povinnosti vyslovit nesouhlas s oddlužením dlužníka podnikatele, neboť veřejnoprávní subjekt je stále povinen vymáhat pohledávku státu v celém jejím rozsahu. Skutečnost presumovaného souhlasu s oddlužením nemůže nahradit, nijak nemění, povinnost veřejnoprávního subjektu k řádnému vymáhání pohledávky. Skutečnost, že veřejnoprávní subjekt nejpozději současně s přihlášením pohledávky nevznesl námitku nesouhlasu s oddlužením dlužníka, pouze naznačuje neřádné vymáhání pohledávky státu, neboť tím, že nebyl namítnut nesouhlas s oddlužením dlužníka, fakticky nastala fikce souhlasu s oddlužením dlužníka, tj. veřejnoprávní subjekt konkludentně souhlasil s tím, že pohledávka státu může být uspokojena v nižší než plné výši. Skutečnost, že veřejnoprávní subjekt neučiní právní jednání namítnutí nesouhlasu s oddlužením dlužníka je taktéž právním jednáním s hmotněprávními důsledky, neboť nevyslovením nesouhlasu je vyjádřena konkludentně vůle veřejnoprávního subjektu - souhlasu s oddlužením dlužníka.

Pokud věřitel vyjádří nesouhlas s oddlužením dlužníka, je povinen toto své stanovisko odůvodnit. V případě veřejnoprávních pohledávek by pak bylo stanovisko věřitele vždy odůvodněno prakticky totožně, a to tak, že jakožto veřejnoprávní subjekty nemohou souhlasit s nižším než plným uhrazením dlužníkovou dluhu, nemohou tedy souhlasit s oddlužením dlužníka, s dovětkem, že dlužníku vznikl dluh jeho vlastním jednáním a nejsou známy žádné relevantní skutečnosti, jež by odůvodňovaly možnost snížení úhrady pohledávky věřitele. O přípustnosti oddlužení dlužníka pak rozhodne, s ohledem na námitky věřitele,

²⁸⁸ Zde je nebytné konstatovat, že tato část odborného textu byla zpracována dle stavu právní úpravy k 1. 1. 2019.

insolvenční soud, s tím, že s námitkami věřitele se vypořádá insolvenční soud nejpozději při rozhodování o schválení či neschválení oddlužení dlužníka. Důvodem pro překonání nesouhlasu veřejnoprávního subjektu s oddlužením dlužníka je však obecně pouze samotný účel insolvenčního řízení, respektive samotný účel oddlužení.

Obecným důvodem zejména neveřejnoprávních subjektů, s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka, nesouhlasu s oddlužením dlužníka pak je skutečnost, že v rámci oddlužení dlužníka budou věřitelé uspokojováni buď z výtěžku zpeněžení majetku zahrnutého do majetkové podstaty zpeněžované při schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, nebo z výtěžku – postižitelného příjmu dlužníka v rámci oddlužení dlužníka schváleného ve formě plnění splátkovým kalendářem. Samotný důvod nesouhlasu je pak v tom, že věřitel má obecně právo na uspokojení své pohledávky jak z výtěžku zpeněžení majetku dlužníka, tak i z postižitelného příjmu dlužníka a je tak na místě před připuštěním oddlužení dlužníka řešit úpadek dlužníka konkursem, v rámci kterého bude postižen jak majetek dlužníka, tak příjem dlužníka, s tím, že teprve následně po maximální možné úhradě pohledávek věřitelů v rámci konkursu dlužníka, lze připustit oddlužení dlužníka jednou ze zákonných forem, a to včetně dluhů dlužníka z podnikatelské činnosti. Tuto námitku by bylo možné překonat schválením oddlužení dlužníka současně ve formě zpeněžení majetkové podstaty i splátkového kalendáře. V těchto úvahách je dán předpoklad, že dlužník má nejen pravidelný příjem ale i majetek, jež lze v rámci insolvenčního řízení zpeněžit.

Judikatura se dosud důvody nesouhlasu s oddlužením dlužníka dle aktuální právní úpravy příliš nezabývala, a to zejména s ohledem na relativně krátkou dobu od nabytí účinnosti předmětné novely insolvenčního zákona. Vrchní soudy a Nejvyšší soud se zabývaly dosud zejména předcházející právní úpravou, pro kterou byl stanoven zejména závěr, že má-li dlužník dluh z podnikání, je povinen již v návrhu na povolení oddlužení tvrdit skutečnosti, z nichž v souladu s ustanovením § 389 odst. 2 insolvenčního zákona vyplývá, že dluh z podnikání nebrání řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, s tím, že pokud dlužník, který má dluh z podnikání, v návrhu na povolení oddlužení ani k výzvě insolvenčního soudu netvrdí skutečnosti, z nichž v souladu s ustanovením § 389 odst. 2 insolvenčního zákona (ve znění v rozhodném období) vyplývá, že dluh z podnikání nebrání řešení jeho úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením,

insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne; totéž platí, má-li důvod, pro který dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkovy úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, spočívat v tom, že s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde (§ 389 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona, ve znění v rozhodném období), a dlužník v návrhu na povolení oddlužení uvede, že takový souhlas nemá, nebo vyjde-li před rozhodnutím o návrhu na povolení oddlužení v řízení najevo, že věřitel, o jehož pohledávku jde, s oddlužením nesouhlasí²⁸⁹.

V této souvislosti je na místě odkaz na specifikaci dluhu s charakterem z podnikatelské činnosti dlužníka. Dluhy vzešlymi z podnikatelské činnosti dlužníka, mohou být i takové dluhy, které v hmotněprávní rovině nevzešly jen z obchodně-závazkových vztahů, neboť jsou jimi například i dluhy, jež mají původ v občanskoprávních vztazích, do nichž dlužník vstupoval jako podnikatel, nebo jeho veřejnoprávní dluhy jakými jsou například nedoplatky na daních, na pojistném apod., měly-li původ v dlužníkově podnikání²⁹⁰.

S ohledem na relativně časté změny právní úpravy přípustnosti oddlužení podnikatelů je na místě dále uvést, že v případech časového střetu staré a nové právní normy platí obecně nepravá retroaktivita. To znamená, že od účinnosti nové právní úpravy se i právní vztahy vzniklé podle zrušené právní normy řídí právní normou novou. Vznik právních vztahů existujících před nabytím účinnosti nové právní úpravy, právní nároky, které z těchto vztahů vznikly, jakož i vykonané právní úkony, se řídí zrušenou právní normou, s tím, že při opačné interpretaci střetu právních norem by docházelo k pravé retroaktivitě. Aplikuje se tedy princip ochrany minulých právních skutečností, zejména právních konání²⁹¹.

Pro vyjádření námitky nesouhlasu s oddlužením dlužníka dle aktuální právní úpravy lze užít i některé další závěry vyšších soudů vztahující se k právní úpravě předcházející. Jedná se například o analogické užití dřívějšího závěru s odkazem na ustanovení § 403 odst. 2 insolvenčního zákona, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky proti přípustnosti oddlužení dlužníka, tedy věřitelé, kteří dle dřívější právní úpravy hlasovali o přijetí způsobů oddlužení, souhlasí

²⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016 č. j. 29 NSČR 185/2016 ve věci KSPA 59 INS 8268/2014.

²⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soud ze dne 31. 3. 2011 sen. zn. 29 NSČR 20/2009, publikované pod č. 113/2011 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

²⁹¹ Nález pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 uveřejněný pod č. 63/1997 Sb. a rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 35/2006.

s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání, tzn., vyjádřili tak konkludentně svůj souhlas s oddlužením, neboť se ve chvíli, kdy mohli a měli, nevyjádřit svůj nesouhlas, tak neučinily²⁹². Tento závěr potvrzuje myšlenku současné právní úpravy o presumovaném souhlasu věřitele s pohledávkou z podnikatelské činnosti dlužníka s jeho oddlužením. Pro úplnost je nutné poznamenat, že dřívější právní úprava nestanovila přesný projev vůle nesouhlasu s oddlužením dlužníka²⁹³, s tím, že současná právní úprava k projevu vůle námitky nesouhlasu s oddlužením dlužníka stanoví pouze požadavek výslovného sdělení takového nesouhlasu s určením propadné lhůty, bez uvedení formy. K obdobnému závěru, který lze do značné míry analogicky užít na současnou právní úpravu, opět ve vztahu k předcházející právní úpravě, dospěl i Nejvyšší soud dle kterého, podle § 403 insolvenčního zákona věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, s tím, že tyto námitky mohou věřitelé uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 insolvenčního zákona do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku, kdy k později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Oproti výše uvedenému závěru vrchního soudu je tento závěr Nejvyššího soudu rozšířen ve vztahu k aplikovatelnému závěru na současnou právní úpravu o to, že k opožděně podané námitce nesouhlasu s oddlužením dlužníka se nepřihlíží, neboť věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky proti oddlužení dlužníka, souhlasí s oddlužením²⁹⁴.

Očekávané změny v oddlužení podnikatelů²⁹⁵

V současné době je projednáván Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a

²⁹² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2017 č. j. 2 VSOL 386/2017-B-16 ve věci KSBR 45 INS 18854/2016.

²⁹³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2014 č. j. 1 VSOL 297/2014-A-9 ve věci KSOS 39 INS 3145/2014.

²⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2018 sp. zn. 29 NSČR 6/2018 ve věci KSPH 61 INS 30835/2015, 4 VSPH 916/2017 ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 2017 č. j. 4 VSPH 916/2017-B-49 ve věci VSPH 61 INS 30835/2015.

²⁹⁵ Zde je nebytné konstatovat, že tato část odborného textu byla zpracována dle stavu právní úpravy k 1. 1. 2019.

oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU, Evropské komise ze dne 22. 11. 2016. Tento návrh se do značné míry zabývá i právní úpravou oddlužení podnikatelů a to jak právnických osob, tak fyzických osob podnikatelů. Ve vztahu k oddlužení právnických osob podnikatelů je dán předpoklad zpeněžení aktiv podnikatele, pokud nelze společnost zachránit jinak například restrukturalizací, s tím, že je třeba dát i právnickým osobám podnikatelům druhou šanci prostřednictvím jejich oddlužení, jedná-li se o poctivé podnikatele. Evropská komise v této souvislosti odkazuje na dobře fungující insolvenční rámec, který je předpokladem dobrého podnikatelského prostředí s podporou obchodu a investic²⁹⁶. Potřeba značné unifikace insolvenčního práva ve vztahu k podnikatelským osobám je odůvodňována tím, že je jen velmi málo podniků s čistě vnitrostátním charakterem, kdy jsou velmi časté přeshraniční vztahy například klientské základny, dodavatelů, rozsahu činností, investorů, kapitálové základny aj. Právní úprava insolvenčního práva je pak často odrazujícím aspektem pro přeshraniční expanzi a přeshraniční investice, neboť značné množství investorů uvádí jako důvod bránící jim v zahraniční expanzi či zahraničních investicích nejistotu ohledně insolvenčních pravidel nebo nebezpečí zdoluhavých či složitých insolvenčních řízení v jiné zemi²⁹⁷. Jako dílčí důvod potřeby komplexních sjednocujících změn ve vztahu k oddlužení podnikatelů je skutečnost, že v Evropě polovina všech podniků přežije méně než 5 let²⁹⁸, s tím, že v několika členských státech evropské unie existuje tendence směřovat životaschopné podniky ve finančních obtížích k likvidaci spíše než k včasné restrukturalizaci.

Jako cíl navrhované směrnice je označeno: *„odstranit překážky bránící uplatňování základních svobod, například volného pohybu kapitálu a svobody usazování, které vyplývají z rozdílů mezi vnitrostátními právními předpisy a postupy týkajícími se preventivní restrukturalizace, insolvence a druhé šance. Tato směrnice se snaží odstranit tyto překážky tím, že zajistí, aby životaschopné podniky ve finančních obtížích měly přístup k účinným vnitrostátním rámcům pro*

²⁹⁶ Roční analýza růstu za rok 2016 vydaná Komisí (COM(2015) 690 final, 26. 11. 2015) výslovně uznala důležitost „dobře fungujících insolvenčních rámců“ jakožto zásadního podkladu pro investiční rozhodnutí.

²⁹⁷ Viz bod 1. Souvislosti návrhu - Odůvodnění a cíle návrhu, důvodové zprávy k návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU, vyhotovené Evropskou komisí ze dne 22. 11. 2016.

²⁹⁸ Podle bleskového průzkumu Eurobarometr 354 (2012), který také ukázal, že 43 % Evropanů by kvůli obavám z neúspěchu vůbec nezačalo podnikat (s. 72).

preventivní restrukturalizaci, které jim umožní pokračovat v činnosti, aby poctiví předlužení podnikatelé dostali po úplném oddlužení po uplynutí přiměřené doby druhou šanci a aby se zlepšila účinnost postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení, zejména s cílem zkrátit jejich trvání.²⁹⁹“

Ve vztahu k druhé šanci podnikatelům je poukazováno na lišící se vnitrostátní právní předpisy, jež přiznávají podnikatelům možnost prominutí dluhů, které vznikly podnikateli v průběhu jeho podnikání. Rozdílnost je shledávána zejména v době trvání lhůty pro oddlužení a v podmínkách povolení oddlužení, s tím, že v mnoha členských státech trvá déle než tři roky, než se mohou zkrachovalí, ale poctiví podnikatelé zbavit svých dluhů jejich prominutím a začít znovu.³⁰⁰

Pro účely citované směrnice se za předluženého podnikatele považuje fyzická osoba vykonávající obchod, živnost, řemeslo nebo svobodné povolání, která je jinak než dočasně neschopna splácet dluhy v termínu jejich splatnosti³⁰¹. Zde se již hovoří pouze o fyzické osobě podnikateli nikoli o právnické osobě podnikateli. V definičním ustanovení návrhu směrnice není obsažena definice právnické osoby podnikatele, na níž by se vztahovala úprava oddlužení podnikatelů. Nicméně lze předpokládat oddlužení právnických osob podnikatelů jako další krok s ohledem na úvodní ustanovení návrhu citované směrnice a s ohledem na obsah důvodové zprávy k předmětnému návrhu směrnice.

Hlava III citovaného návrhu směrnice nazvaná „Druhá šance pro podnikatele“ pak upravuje podmínky přípustnosti oddlužení. V názvu této hlavy se opět hovoří o druhé šanci pro podnikatele, zatím co hned v prvním ustanovení – čl. 19 odst. 1 citovaného návrhu směrnice je stanoveno již jen zajištění možnosti předluženým podnikatelům, aby byli zcela zbaveni svých dluhů. Jak bylo uvedeno již výše, předluženým podnikatelem je míněna pouze fyzická osoba podnikatel v platební neschopnosti.

²⁹⁹ Bod (1) návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU.

³⁰⁰ Bod (3) a (4) návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU.

³⁰¹ Článek 2 odst. 13 návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU.

Ustanovení článku 20 odst. 1 citovaného návrhu směrnice pak stanoví maximální dobu, po jejímž uplynutí mohou být předlužení podnikatelé zcela zbaveni svých dluhů, a to tak, že tato „*nesmí být delší než tři roky počínaje: a) datem, kdy soudní nebo správní orgán rozhodl o žádosti o zahájení příslušného postupu, v případě postupu vedoucího ke zpeněžení aktiv předluženého podnikatele; nebo b) datem zahájení provádění splátkového kalendáře v případě postupu, jehož součástí je splátkový kalendář.*“ Dle odstavce 2. citovaného ustanovení pak jsou členské státy povinny zajistit, aby k datu vypršení uvedené lhůty pro oddlužení byli předlužení podnikatelé zbaveni svých dluhů, aniž by se museli znovu obracet na soudní nebo správní orgán. Článek 23 odst. 1 citovaného návrhu směrnice pak stanoví obecné pravidlo, že jak podnikatelské dluhy, tak dluhy nepodnikatelské spadají pro účely oddlužení do působnosti jediného insolvenčního řízení.

Nabytím účinnosti tohoto ustanovení by bylo nezbytné novelizovat právní úpravu oddlužení podnikatelů v insolvenčním zákoně tak, že by byla stanovena lhůta 3 let pro realizaci oddlužení podnikatele zpeněžením majetkové podstaty a byla by pro dlužníky podnikatele zkrácena doba trvání splátkového kalendáře z 5 na 3 roky. V této souvislosti pak vyvstává otázka splnění oddlužení dlužníkem a jeho osvobození od dluhů i v případě, že se za dobu uvedených 3 let nepodařilo zpeněžit majetek dlužníka zahrnutý do oddlužení řešeného formou zpeněžení majetkové podstaty. A dále vzniká konflikt dvou vedle sebe stojících lhůt, je-li řešen úpadek dlužníka podnikatele oddlužením ve formě splátkového kalendáře, neboť fyzická osoba s dluhy z podnikatelské činnosti má s nejvyšší pravděpodobností nejen dluhy z podnikatelské činnosti nýbrž i dluhy nepodnikatelské, s tím, že ke splnění oddlužení plněním splátkového kalendáře a následnému osvobození od zbylých dluhů by mělo dojít v případě podnikatele po 3 letech, s tím, že je-li pojem podnikatele vztažen k podnikatelským dluhům, tak u těchto by bylo splněno oddlužení a dlužník by od nich byl osvobozen po 3 letech, zatímco v případě dluhů nepodnikatelského charakteru by dlužník splnil oddlužení a byl osvobozen od zbylých dluhů až po obecné lhůtě 5 let. S ohledem na uvedený dílčí účel a cíl citované směrnice navrátit dlužníky podnikatele zpět do ekonomického života, lze důvodně předpokládat, že dlužníci podnikatelé by splnili oddlužení ve formě splátkového kalendáře uplynutím 3 let, kdy by nastal účinek osvobození od dluhů jak podnikatelského tak i nepodnikatelského

charakteru, aby došlo k navrácení podnikatele do ekonomického života, zatímco dlužníci bez podnikatelských dluhů by plnili oddlužení plněním splátkového kalendáře i nadále po dobu 5 let, tedy dalších 2 let. Dlužník s dluhy z podnikatelské činnosti je tak dlužníkem privilegovaným oproti dlužníku bez podnikatelských dluhů, a to minimálně v rozsahu doby trvání oddlužení.

Současně vzniká otázka, zda by na základě výše uvedeného nedošlo k narušení základní zásady insolvenčního řízení zakotvené v ustanovení § 5 písm. „b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; a c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce“. K narušení zásady rovnosti věřitelů může dojít za situace, kdy některým věřitelům bude plněno v rámci oddlužení dlužníka po dobu 3 let, je-li dlužník s dluhy z podnikatelské činnosti, a jiným věřitelům (v jiném insolvenčním řízení) bude plněno v rámci oddlužení dlužníka po dobu 5 let, jedná-li se o dlužníka bez dluhů z podnikatelské činnosti. K narušení zásady rovnosti věřitelů pak zcela jistě dojde, bude-li schváleno oddlužení dlužníka s podnikatelskými i nepodnikatelskými dluhy, neboť dlužníkům s nepodnikatelskými dluhy bude plněno v rámci splátkového kalendáře pouze po dobu 3 let namísto obecné lhůty trvání oddlužení splátkovým kalendářem, která je 5 let, neboť oddlužení podnikatele nesmí trvat déle jak 3 roky.

Článek 21 citované směrnice dále stanoví, že jsou členské státy povinny zajistit, „aby v případě, že je předlužený podnikatel oddlužen v souladu s touto směrnicí, veškeré zákazy zahájení nebo provozování obchodu, živnosti, řemesla nebo svobodného povolání, jež souvisejí s podnikatelským předlužením, pozbyly platnosti nejpozději na konci lhůty pro oddlužení, aniž by bylo nutné se znovu obracet na soudní nebo správní orgán.“

Možnost odchýlení se od stanovených lhůt v právních řádech členských států je zakotvena v ustanovení článku 22 citované směrnice, kdy prodloužení lhůty trvání oddlužení i zákazu činnosti dle čl. 21 citované směrnice může nastat v podstatě pouze jakožto opatření sankčního charakteru.

Je obecně očekáváno, že výše uvedený návrh směrnice bude přijat na začátku roku 2019, s tím, že právní úprava členských států by měla být

přizpůsobena ve lhůtě do 2 let od vstupu směrnice v platnost, kdy lhůta 2 let od vstupu směrnice v platnost je současně lhůtou nabytí účinnosti změn právních úprav členských států.

Tato část práce pojednává o přípustnosti oddlužení podnikatelských subjektů a fyzických osob s dluhy z podnikatelské činnosti a shrnuje předcházející právní úpravu a právní úpravu aktuální, s tím, že dále nastiňuje pravděpodobný vývoj právní úpravy ve vazbě na projednávanou směrnici Evropské komise. Na základě dosavadního vývoje přípustnosti oddlužení podnikatelů (osob s dluhy z podnikatelské činnosti) lze uzavřít, že přípustnost oddlužení pro podnikatele je průběžně rozšiřována. Současně lze důvodně předpokládat, zejména s ohledem na užitou terminologii v uváděné směrnici a s ohledem na důvodovou zprávu k uváděné směrnici, že přípustnost oddlužení bude dále rozšiřována a dlužníci podnikatelé se stanou do značné míry privilegovanou skupinou. Současně lze důvodně předpokládat, s ohledem na dosavadní vývoj, že oddlužení bude připuštěno i pro právnické osoby soukromoprávního charakteru. Tento text se zabývá spornými otázkami oddlužení podnikatelů včetně aplikačních obtíží, jejichž vznik je předpokládán v závislosti na přijetí uváděné směrnice. Dále se zabývá možností veřejnoprávního subjektu udělit souhlas či namítnout nesouhlas s oddlužením dlužníka, kdy tento má dluh z podnikání, jenž je spravován veřejnoprávním subjektem. Z uvedeného pak vyplývá, že by bylo na místě úpravu oddlužení zjednodušit, sjednotit režim osob podnikatelů, osob s dluhy z podnikatelské činnosti a osob nepodnikatelů a současně se zamyslet nad přípustností oddlužení i pro právnické osoby podnikatele soukromoprávního charakteru.

Některá výše uvedená znění právních úprav byla již alespoň částečně zapracována do českého právního řádu, a to novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem 31/2019 Sb.³⁰² Z výše uvedeného je patrné, že insolvenční právo, a to přinejmenším v rozsahu právní úpravy oddlužení je právní úpravou

³⁰² Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

značně novelizovanou, a to i v základních aspektech chápání oddlužení, kdy bylo oddlužení přípustné původně pouze u fyzických osob nepodnikatelů, nyní lze připustit oddlužení i fyzických osob podnikatelů a výhledově lze důvodně předpokládat i přípustnost oddlužení pro právnické osoby soukromoprávní povahy. Koncepční změnu institutu oddlužení pak lze spatřovat i ve zmiňované novele provedené zákonem č. 31/2019 Sb.

Oddlužení, například i v uvedené formě oddlužení podnikatelů, je nezbytné zmínit v kontextu této práce jednak s ohledem na dynamiku vývoje insolvenčního práva, která je podstatně vyšší než dynamika vývoje vymáhání pohledávek prostřednictvím žaloby na zaplacení, výkonu rozhodnutí a exekuce, a současně s ohledem na důsledky oddlužení dlužníka (žalovaného / povinného), kdy tomu po splnění podmínek oddlužení zaniká povinnost hradit dluhy zahrnuté do oddlužení, tyto přestávají být reálně vymahatelné, neboť se stávají naturálními obligacemi.

11. Insolvence a žaloba na zaplacení ve Spolkové republice Německo

Předpoklady a podmínky vymáhání pohledávek

Provedení alespoň základního exkurzu do komparace vymáhání pohledávek v právním prostředí Spolkové republiky Německo je v daném případě zcela na místě, a to zejména s ohledem na samotnou blízkost právních úprav, a dále s ohledem na blízkost geografickou, historickou a blízkost sociální a ekonomickou, jakožto základních aspektů majících zásadní vliv při vytváření právní úpravy. Důvod odlišností právní úpravy vymáhání pohledávek lze spatřovat například v odlišnostech kulturních a historických. Odlišnost v českém a německém prostředí lze spatřovat v rozdílné odpovědnosti a povědomí o nutnosti uhradit své závazky řádně a včas. V českém právním prostředí, zejména s ohledem na soudní judikaturu a právní úpravu občanského zákoníku, hodnotové a morální poměry mají za následek minimalizaci pohledávek po splatnosti a to zejména v rozsahu příslušenství pohledávky a smluvních sankcí.

Je nezbytné vzít v potaz, že vedle vymáhání pohledávek v insolvenčním řízení či výkonu rozhodnutí a exekuce (na základě způsobilého exekučního titulu) je možno domoci se úhrady pohledávek mimosoudní cestou. Vymáhání pohledávek mimosoudní cestou je pak více účinné ve státech s vyšším morálním statutem osob. Mimosoudní vymáhání pohledávek je využíváno více ve Spolkové republice Německo než v Česku. Mimosoudní způsob vymáhání pohledávek je obecně účinnějším, a to zejména s ohledem na smírné řešení sporů a roli mediace jak soukromé tak soudní. Nevymůže-li však věřitel svoji pohledávku mimosoudní cestou je na místě vymáhání pohledávek v soudním řízení.

V současné době je nejen v České republice běžné, že věřitelé zajišťují vymáhání pohledávek jiným subjektem – specializovanou společností. Tímto však vznikají náklady na vymáhání pohledávky i takovému subjektu odlišnému od věřitele. Podle české právní úpravy má věřitel právo i na náklady, jež mu vznikly v souvislosti s vymáháním pohledávky. Je však otázkou, které náklady na vymáhání pohledávky jsou náklady odůvodněnými. Náklady na vymáhání pohledávek jsou jak náklady spojené s uplatněním pohledávky u soudu, tak i náklady mimosoudního

vymáhání³⁰³. V judikatuře německých soudů téměř nelze nalézt rozhodnutí (rozsudek), kterým by bylo žalovanému – povinnému uhradit inkasní náklady externí inkasní společnosti. Například v rozhodnutí městských soudů v Kehlu, Bad Liebenwerdē, Remscheidu, Altenkirchenu, Lemgu, Ulmu, Grimmē, Schwarzenbecku a dalších, není žalovanému ukládána povinnost uhradit žalobci náklady, které mu vznikly vymáháním pohledávky externí společností s tím, že takovéto náklady nejsou náklady, jež by bylo možné považovat za příslušenství dluhu či součást vzniklé škody³⁰⁴. Tento závěr je odůvodněn tím, že žalobce nemůže očekávat, že by žalovaný reagoval spíše na výzvu externí vymáhací společnosti spíše než na věřitelovu výzvu. Věřitelé jsou současně odkazováni, že bez zbytečného odkladu po vlastním neúspěšném vymáhání pohledávky mimosoudní cestou je na místě přistoupit k vymáhání v rámci soudních řízení, kdy žádné dodatečné náklady věřiteli nevznikají.

K obdobnému závěru dospěl i Nejvyšší soud když uvedl, že náklady spojené s využitím služeb inkasní agentury – externí společnosti nejsou škodou vzniklou nesplněním dluhu, neboť tyto náklady jsou obsahem navazujícího právního vztahu. Takovýto navazující právní vztah sice nemůže existovat bez toho, aby byla jednou stranou porušena sjednaná povinnost primárního právního vztahu, nicméně vůle vytvoření navazujícího právního vztahu je vůlí věřitelovou, a to bez záruk splnění dluhu³⁰⁵. Mezi jednáním dlužníka, spočívajícím v nezaplacení dluhu a jednáním věřitele, spočívajícím ve vynaložení nákladů na vymáhání inkasní společnosti absentuje příčinná souvislost. Najedná se tak o škodu je by byla zprostředkovaným následkem protiprávního jednání dlužníka, které je její hlavní příčinou. Škoda musí bezprostředně vzniknout z jednání škůdce. Platba inkasní společnosti věřitelem za vymáhání pohledávek tak není nutným důsledkem prodlení dlužníka s úhradou dluhu. Náklady vynaložené věřitelem za služby inkasní společnosti nejsou bezprostředně způsobeny jednáním dlužníka - škůdce.

Ve Spolkové republice Německo je pro řízení o žalobách na zaplacení obdobně jako v České republice dána pravomoc čtyřstupňové soustavy soudů, a to, Amtsgerichte, Landgerichte, Oberlandesgerichte a Bundesgerichtshof.

³⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010 sp. zn. 29 Cdo 2114/2008 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2009 sp. zn. 20 Cdo 1932/2007.

³⁰⁴ Např. rozsudek Městského soudu v Charlottenburgu, sp. zn. 206 C 184/02.

³⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008 sp. zn. 32 Cdo 1733/2008, dostupný v databázi ASPI pod č. JUD 141982CZ.

V prvním stupni, jakožto soudy nalézací, jsou k rozhodování o žalobách na zaplacení příslušné Amtsgericht nebo Landgericht, kdy Amtsgericht vedou řízení a rozhodnutí do předmětu řízení ve výši 5 000 EUR, Landgericht pak vedou řízení a rozhodují spory s předmětem řízení nad 5 000 EUR. Odvolacím soudem k rozsudku, v řízení o žalobě na zaplacení, jež vydal Amtsgericht je obecně příslušný Landesgericht. Oproti české právní úpravě však je stanovena výjimka pro spory s cizím prvkem, ve kterých je odvolacím soudem Oberlandesgericht. Odvolacím soudem Landgericht je pak příslušný Oberlandesgericht. Revize Bundesgericht je pak přípustná u rozhodnutí jak Landgericht tak Oberlandesgericht.

Předvídatelnost názoru soudu obdobně jako dle ustanovení § 118 a občanského soudního řádu byla začleněna do německého civilního procesu v ustanovení 139 ZPO³⁰⁶. Opravnými prostředky jsou odvolání revize a stížnost, kdy struktura těchto opravných prostředků je obdobná českým civilním opravným prostředkům³⁰⁷. Odvolání je přípustné proti rozsudku ve sporu, jehož předmět přesahuje 600 EUR³⁰⁸. V odvolacím řízení jsou obdobně jako dle české právní úpravy přípustné pouze skutečnosti a důkazy³⁰⁹.

Místní příslušnost řízení o žalobách na zaplacení je ve Spolkové republice Německo řešena obdobně jako v České republice, kdy místě příslušným je obecně soud podle bydliště, pobytu či sídla žalovaného. Výjimku pak představují zvláštní soudní příslušnosti např. dle sídla živnosti či dle místa plnění sjednaného ve smlouvě účastníky, kdy je dána příslušnost na výběr daná. Výlučná zvláštní příslušnost je pak stanovena např. pro řízení, jehož předmětem jsou práva k nemovitosti, kdy je dána místní příslušnost soudu, v jehož obvodu se nemovitost nachází. Výlučnou příslušnost lze smluvně sjednat pouze za situace, kdy alespoň jedna ze smluvních stran nemá sídlo ve Spolkové republice Německo.

Pro řízení o žalobách na zaplacení vedená Amtsgericht není stanoveno obligatorní zastoupení advokátem (subjektem poskytujícím právní služby). Je-li

³⁰⁶ Zivilprozessordnung, Německo, BGBl. I S. 3202, ber. 2006 I S. 431, 2007 I S. 1781.

³⁰⁷ Sjednocení a zjednodušení opravných prostředků bylo v Německu provedeno v roce 2011 novelou Gesetz zur Reform der Zivilprozesses- ZPO-RG.

³⁰⁸ HÁSOVÁ, J. a kolektiv. *Právní otázky podnikání v SRN*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 204.

³⁰⁹ HÁSOVÁ, J. a kolektiv. *Právní otázky podnikání v SRN*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 191.

však řízení vedeno před Landgericht, Oberlandesgericht nebo Bundesgerichtshof, je stanoveno povinné právní zastoupení, oproti české právní úpravě.

I řízení o žalobě na zaplacení v Německu má procesně dvě návazné roviny, a to doručení žaloby soudu a následně doručení žaloby soudem žalovanému. Co do náležitostí žaloby na zaplacení jsou stanoveny požadavky obdobně jako v českém právu. Žalobce je povine v žalobě uvést zejména označení soudu, označení účastníků – žalobce a žalovaného, označení věci, které se návrh týká, vyličení rozhodných skutečností, označení důkazů, jichž se žalobce dovolává a žalobní petit. Žaloba musí být podepsána a datována. Žaloby v Německu však obsahují petit již na počátku textu, kdy struktura žaloby je do značné míry obdobná struktuře rozsudku.

Obdobu českého platebního rozkazu v německém civilním soudním řízení představuje Mahnbescheid, tzv. upomínkový výměr³¹⁰. Upomínkové řízení je možné zahájit jen k vymožení peněžitého plnění a pouze na formulářovém návrhu. Opravným prostředkem proti upomínkovému výměru je odpor, jenž se podává do dvou týdnů od jeho doručení. Odlišností od české právní úpravy však je, že není-li do šesti měsíců od vydání upomínkového výměru požádáno o výkon rozhodnutí, upomínkový výměr pozbývá účinnosti. Obdobně jako podle české právní úpravy lze i dle německé právní úpravy žádat o vydání evropského platebního rozkazu³¹¹.

Výše soudního poplatku za řízení o žalobě na zaplacení je v Německu stanovena obdobně jako v českém právu, a to v závislosti na výši vymáhaného nároku v Gerichtskostengesetz³¹². Poplatníkem je žalobce.

Obdobně jako dle české právní úpravy i dle německé zahrnují náklady soudního řízení výdaje vynaložené na vedení sporu, a to soudní poplatky – Gebühren a výdaje – Auslagen. Do výdajů patří například náklady zastoupení advokátem, náklady na provedení důkazu, cestovné, ale také ušlý výdělek³¹³. Náklady zastoupení jsou stanoveny na obdobném principu jako již nyní neplatná vyhl. č.484/2000 Sb. v Rechtsanwaltsvergütungsgesetz³¹⁴. Náklady zastoupení

³¹⁰ Ustanovení § 688 až § 700 Zivilprozessordnung, Německo, BGBl. I S. 3202, ber. 2006 I S. 431, 2007 I S. 1781.

³¹¹ Dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, o evropském platebním rozkazu.

³¹² Gerichtskostengesetz ze dne 5. 5. 2004, BGBl. I S. 718.

³¹³ Ustanovení § 91 Zivilprozessordnung, Německo, BGBl. I S. 3202, ber. 2006 I S. 431, 2007 I S. 1781.

³¹⁴ Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz - RVG).

jsou tedy účtovány paušální náhradou odpovídající hodnotě a druhu sporu, namísto v závislosti na počtu úkonů jako je tomu dle české právní úpravy. Současně německá právní úprava předpokládá možnost uzavření smlouvy o právním zastoupení se smluvní odměnou advokáta.

Právní úprava insolvenčního práva Spolkové republiky Německo

Hlavním cílem Německého insolvenčního práva je stanovit právní rámec pro řešení úpadkového stavu dlužníka, s tím, že bude věřitelům umožněno poměrné a zároveň co nejvyšší uspokojení jejich pohledávek za dlužníkem³¹⁵. Insolvenční řízení je řízením jednotným pro všechny spolkové země. Německá právní úprava rozlišuje jak sanační tak i likvidační způsoby řešení úpadku, konkrétně pak konkurz, reorganizaci a oddlužení fyzických osob. Podstata oddlužení pak spočívá v hlavní myšlence, že poctivému dlužníku bude dána možnost osvobození od zbylých dluhů³¹⁶. Základním způsobem řešení úpadku dlužníka je konkurz, nicméně způsob řešení úpadku je volen vždy tak, aby co nejvíce odpovídal požadavkům dlužníka.

Právní úprava insolvenčního řízení je obecně koncipována buď pro dlužnícky, jako je tomu například ve Francii nebo pro věřitelsky, jako je tomu například ve Velké Británii. Neutrální je pak koncepce vyrovnání zájmů dlužníků a věřitelů, kdy hlavním cílem insolvenčního řízení je jak nejvyšší možné uspokojení věřitelů, tak navrácení dlužníka do ekonomického života, vyřešením jeho dluhové situace. Neutrální koncepci insolvenčního řízení reprezentuje německá právní úprava zejména v oddlužení a reorganizaci³¹⁷.

Obdobně jako je tomu v české právní úpravě, tak základní zásady německého insolvenčního řízení jsou obsaženy ve výslovném výčtu uvedeném v ustanovení § 5 Insolvenzordnung, s tím, že další zásady insolvenčního řízení jsou uvedeny dále v jednotlivých částech insolvenčního zákona. Stejně jako česká

³¹⁵ Ustanovení § 1 Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 05. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994.

³¹⁶ tamtéž

³¹⁷ KISLINGEROVÁ, Eva, Tomáš RICHTER a Luboš SMRČKA. Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013. V Praze: C.H. Beck, 2013, Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-497-1.

právní úprava i německý insolvenční zákon odkazuje na subsidiární užití německého soudního řádu, a to v ustanovení § 4 Insolvenzordnung³¹⁸.

Krom zásad insolvenčního řízení obsažených v insolvenčním zákoně se v německém insolvenčním řízení užití i zásady civilního soudního řízení, jež neodporují obecným zásadám insolvenčního práva. Mezi základní zásady německého insolvenčního práva jsou zařazeny zásada rovného nakládání s věřiteli se stejnými právy a zásada věřitelské autonomie, s tím, že zásada věřitelské autonomie byla několika posledními novelami posilována³¹⁹.

Insolvenční řízení je řízením návrhovým a nelze zahájit z moci úřední. Oproti tomu, postup insolvenčního soudu po zahájení insolvenčního řízení je postupem z moci úřední. Přes postup soudu z moci úřední je stále vyžadována aktivita účastníků.

Základní zásadou aplikovanou v insolvenčním řízení, jež má svůj základ v obecném civilním soudním řízení je zásada ústnosti. V případě insolvenčního řízení však lze hovořit spíše o zásadě omezené ústnosti insolvenčního řízení, neboť je insolvenčnímu soudu dána pravomoc rozhodnout o omezení ústnosti, a to zejména v případě jde-li o rozsahově menší insolvenční řízení. Insolvenční zákon pak stanoví kritéria, kdy se již nejedná o tzv. malé řízení³²⁰. V případě malého řízení probíhá celé insolvenční řízení jen v písemné formě. Užití ustanovení o malém insolvenčním řízení je typické zejména je-li řešen úpadek dlužníka oddlužením³²¹. Tato možnost je v praxi často využívána u řešení úpadku dlužníka oddlužením. Rozhodnutí o malém úpadku je insolvenční soud oprávněn kdykoli v průběhu řízení zrušit³²². Tato právní úprava značně zefektivňuje insolvenční řízení, snižuje formálnost řízení a náklady řízení.

³¹⁸ Zivilprozessordnung, spolkový zákon ze dne 12. 09. 1950, znovu vyhlášený dne 05. 12. 2005, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 3202, 2005

³¹⁹ BREUER, Wolfgang. Insolvenzrecht: eine Einführung. 3. Aufl. München: Beck, 2011. ISBN 978-3-406-60127-9.

³²⁰ Soud má k dispozici pomocná kritéria, které by měla být naplněna, aby mohlo být hovořeno o tzv. malém řízení. Jedná se o kritérium přehlednosti majetkových poměrů dlužníka, kritérium nízkého počtu věřitelů a nízké výše celkových pohledávek dlužníka. Ustanovení § 304 Insolvenzordnung přitom stanoví, že 20 věřitelů není nízký počet věřitelů a že dlužníkovy dluhy by neměly přesahovat 25 000 Euro.

³²¹ UHLENBRUCK, W., HIRTE, H., VALLENDER, H. Insolvenzordnung Kommentar. §5 odst. 2, 14. Aufl. München: Vahlen, Franz, 2013. ISBN 978-3-8006-4664-7

³²² Tato právní úprava byla do Insolvenzordnung začleněna novelou ze dne 01. 02. 2007, kdy účelem bylo zjednodušení a zrychlení insolvenčního řízení, ustanovení § 5 odst. 2 Insolvenzordnung.

Německé insolvenční právo je založeno na právní úpravě zakotvené jak v právu evropském tak i národním. Národní úroveň pak sestává z právní úpravy na úrovni Verfassungsrecht (ústavního práva), Bundesrecht (spolkového práva) a Landesrecht (územního zemského práva)³²³. Hlavním pramenem procesního insolvenčního práva na spolkové úrovni je insolvenzordnung a vedle něj pak Zivilprozessordnung jakožto obecný civilní procesní právní předpis, jehož užití je k insolvenzordnung subsidiární a Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung³²⁴, jakožto uvozovací zákon k insolvenzordnung, jež obsahuje přechodná ustanovení a prováděcí ustanovení k evropské úpravě úpadkového. Na úrovni hmotného práva je pak hlavním pramenem německého insolvenčního práva vedle insolvenzordnung Bürgerliches Gesetzbuch³²⁵, Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung³²⁶ jež stanoví odměny a náhrady nákladů insolvenčních správců a některých členů věřitelských orgánů, dále Insolvenzstatistikgesetz³²⁷, Strafgesetzbuch³²⁸ a Verordnung des Bundesministerium der Justiz zu öffentlichen Bekanntmachungen in Insolvenzverfahren im Internet³²⁹. Řešení úpadku některých subjektů je pak upraveno samostatnými speciálními zákony³³⁰. Významným zdrojem výkladu těchto právních předpisů je pak judikatura německých insolvenčních soudů na úrovni landesrecht.

Co se týká individuální zemské úpravy insolvenčního řízení, ustanovení § 2, § 9 odst. 2, § 12 odst. 1 bod 2 insolvenzordnung, dává možnost odchylné lokální právní úpravy co do příslušnosti insolvenčních soudů, co do zveřejňování informací v insolvenčním rejstříku a nepřípustnosti insolvenčního řízení vedeného proti právnické osobě veřejného práva, nad kterým vykonává dohled

³²³ Vyšší právní sílu má spolkové právo než právo zemské, které je v každé ze 16 spolkových zemí do značné míry odlišné.

³²⁴ Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 5. října 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2911, 1994.

³²⁵ Bürgerliches Gesetzbuch, spolkový zákon ze dne 18. 08. 1896, znovu vyhlášený 02. 01. 2002, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 42, 2002.

³²⁶ Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung, Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 19. 08. 1998, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2205, 1998.

³²⁷ Gesetz über die Insolvenzzstatistik, spolkový zákon ze dne 07. 12. 2011, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2582, 2011.

³²⁸ Strafgesetzbuch, spolkový zákon ze dne 15. 05. 1871, znovu vyhlášený 13. 11. 1998, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 3322, 1998.

³²⁹ Verordnung des Bundesministerium der Justiz zu öffentlichen Bekanntmachungen in Insolvenzverfahren im Internet, Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 12. února 2002, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 667, 2002.

³³⁰ Úpadek bank upravuje Kreditwesengesetz, jiných finančních institucí Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz a pojišťoven Versicherungsaufsichtsgesetz.

spolková země. Systematika insolvenzordnung je standardní, obdobná systematice českého insolvenčního zákona.

Pohledávky v systému německého insolvenčního práva

Obdobně jako je tomu v českém insolvenčním právu, tak i v německém insolvenčním právu se pohledávky v insolvenčním řízení uplatňují dvěma způsoby, a to buď přihláškou pohledávky, nebo tzv. jiným způsobem. Pohledávkami přihlašovanými jiným způsobem jsou pohledávky za majetkovou podstatou, s tím, že tyto jsou insolvenčním správcem uspokojovány kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, má-li insolvenční správce v majetkové podstatě dlužníka disponibilní finanční prostředky.

Oproti české úpravě věřitelé v německém insolvenčním řízení přihlašují své pohledávky dle ustanovení § 174 insolvenzordnung nikoli u insolvenčního soudu, ale přímo u insolvenčního správce. Lhůta k přihlašování pohledávek věřiteli do insolvenčního řízení je stanovena v usnesení, jímž byl zjištěn úpadek dlužníka, oproti české právní úpravě je však delší, neboť je v rozmezí dvou a tří měsíců³³¹. Délka lhůty k přihlášení pohledávek je závislá na termínu nařízeného přezkumného jednání. Přezkumné jednání je veřejné, má formu veřejného shromáždění, a předmětem jednání je zjišťování přihlášených pohledávek. Přihlášení pohledávky věřitelem do insolvenčního řízení má účinky, že se k přihlášené pohledávce v insolvenčním řízení přihlíží a dále, že se staví běh promlčecí lhůty pohledávky³³². Insolvenční správce vede tzv. Tabelle, seznam přihlášených pohledávek a tzv. Gläubigerverzeichnis, seznam věřitelů s pohledávkami za dlužníkem, s tím, že v seznamu pohledávek jsou pohledávky, jež věřitelé přihlásili do insolvenčního řízení dlužníka, zatímco v seznamu věřitelů jsou všichni věřitelé dlužníka insolvenčnímu správci známí, tj. včetně těch, kteří v insolvenčním řízení dlužníka svoji pohledávku neuplatnili. Při sestavování seznamu věřitelů insolvenční správce vychází zejména z účetnictví dlužníka a jiných ověřených zdrojů. Insolvenční soud informuje známé věřitele dlužníka o zjištění dlužníkovy úpadku, případně věřitele vyzve k přihlášení svých pohledávek. Oproti české právní úpravě insolvenční soud informuje o zjištění úpadku i osoby, za nimiž má dlužník pohledávky. Dle české právní úpravy je

³³¹ Ustanovení § 28 odst. 1 Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 05. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994.

³³² Ustanovení § 204 odst. 1 bod. 10 Bürgerliches Gesetzbuch ze dne 18. 08. 1896, znovu vyhlášený 02. 01. 2002, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 42, 2002.

zajištěno doručení informace o úpadku dlužníka – usnesení o zjištění úpadku dlužníka věřitelům zveřejněním rozhodnutí soudu v insolvenčním rejstříku. Dle německé právní úpravy zajišťuje doručení oznámení o skutečnosti, že byl zjištěn úpadek dlužníka insolvenční soud, ten však v praxi často tuto povinnost dle ustanovení § 30 odst. 2 insolvenzordnung deleguje na insolvenčního správce v souladu s ustanovením § 8 odst. 3 insolvenzordnung³³³. Seznam přihlášených pohledávek je dostupný k nahlížení u insolvenčního soudu, s tím, že insolvenční správce seznam pohledávek aktualizuje. Úplný a správný seznam přihlášených pohledávek je dostupný u insolvenčního soudu z důvodu, aby se s přihlášenými pohledávkami mohli seznámit osoby s oprávněním popěrného úkonu a mohli tak učinit závěr, zda budou některé z přihlášených pohledávek do insolvenčního řízení dlužníka na přezkumném jednání popírat či nikoli.

Oproti české právní úpravě, kde je lhůta k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení dlužníka propadná, dle německé právní úpravy může věřitel do insolvenčního řízení dlužníka přihlásit svoji pohledávku i po uplynutí lhůty pro přihlašování pohledávek stanovené v rozhodnutí o úpadku. Takováto pohledávka však nebude projednána na nařízeném řádném přezkumném jednání (prvním přezkumném jednání), neboť nejčastěji dojde k přihlášení další pohledávky po přezkumném jednání či bezprostředně před ním. Pro účely přezkumu takovýchto opožděných pohledávek je nařízeno mimořádné přezkumné jednání. Sankcí za opožděné přihlášení své pohledávky je pak povinnost věřitele s opožděně přihlášenou pohledávkou hradit náklady mimořádného přezkumného jednání. Je-li věřitelů, jenž přihlásí své pohledávky do insolvenčního řízení dlužníka více, hradí tyto náklady mimořádného přezkumného jednání poměrně³³⁴. Věřitelé jsou oprávněni obecně přihlašovat své pohledávky až do doby konečného rozdělení majetkové podstaty³³⁵.

Přihlášené pohledávky jsou přezkoumávány na přezkumném jednání, v rámci kterého jsou subjekty oprávněny k popěrnému úkonu oprávněny popírat pohledávky jednotlivých věřitelů. Jak již bylo uvedeno výše, obecně je přezkum pohledávek proveden na přezkumném jednání u insolvenčního soudu při veřejném jednání, nicméně za předpokladu, že se jedná o tzv. malé řízení, a

³³³ UHLENBRUCK, W., HIRTE, H., VALLENDER, H., *Insolvenzordnung Kommentar*. § 30, str. 14. Aufl. München: Vahlen, Franz, 2013. ISBN 978-3-8006-4664-7.

³³⁴ REISCHL, K. *Insolvenzrecht*. 3. Auflage. Heidelberg: C.F. Müller, 2014. ISBN 978-3-8114-9353-7.

³³⁵ tamtéž

insolvenční soud rozhodne o písemnosti insolvenčního řízení – o malém řízení, bude i přezkoumání pohledávek provedeno mimo ústní jednání, písemně³³⁶.

Je-li pohledávka zjištěna, nabývá dle ustanovení § 178 Insolvenzordnung účinky vykonatelnosti. Tím, že pohledávka nabude účinků pravomocného rozsudku, stává se zjištění pohledávky exekučním titulem a pohledávku je po skončení insolvenčního řízení možno vymáhat, nebyl-li dlužník osvobozen od dluhů. Zjištění pohledávky je současně předpokladem pro zařazení pohledávky do distribučního schématu uspokojování věřitelů z majetkové podstaty.

Osobami oprávněnými k popěrnému úkonu jsou stejně jako v českém právu insolvenční správce, dlužník a věřitelé. Účinky popěrného úkonu se však liší v závislosti na tom, kdo popěrný úkon učinil. Pohledávku je možné popřít dle ustanovení § 181 Insolvenzordnung co do pravosti, výše a pořadí.

Popře-li pohledávku při přezkumu dlužník, nemá takovýto popěrný úkon dle ustanovení § 178 odst. 1 Insolvenzordnung žádné účinky na zjištění přezkoumávané pohledávky a její uspokojování v rámci insolvenčního řízení. Účinky popěrného úkonu dlužníka spočívají v tom, že pohledávka, která je popřena dlužníkem nenabude vykonatelnost, účinky pravomocného rozhodnutí soudu, a nelze ji tak bez dalšího vymáhat po skončení insolvenčního řízení dlužníka. Věřitel je oprávněn se popěrnému úkonu dlužníka bránit a to v rámci incidenčního sporu. Podání incidenční žaloby má význam pouze za předpokladu, že lze důvodně předpokládat, že dlužník bude po ukončení insolvenčního řízení vyvíjet aktivitu, tedy bude postižitelný příjem, ze kterého bude možné uspokojit předmětnou pohledávku věřitele, nebo za předpokladu, že se jedná o pohledávku, na kterou ne nevztahuje Restschuldbefreiung (osvobození od dluhů)³³⁷. Účinky popěrného úkonu dlužníka tak jsou značně omezeny. Důvody takového omezení spočívají v tom, že aktivní dlužník by byl schopen svými popěrnými úkony blokovat běh insolvenčního řízení, docházelo by k zahajování i zjevně bezdůvodných incidenčních řízení. Další důvod omezení účinků popěrného úkonu dlužníka spočívá v postavení insolvenčního správce, který zjistí-li, a to i od dlužníka, skutečnosti, jež by odůvodňovali popření pohledávky, je povinen takovouto pohledávku popřít. S ohledem na tuto skutečnost nedochází

³³⁶ Ustanovení § 5 odst. 2 Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 05. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994.

³³⁷ REISCHL, K., Insolvenzrecht. 3. Auflage. Heidelberg: C.F. Müller, 2014. ISBN 978-3-8114-9353-7.

k duplicitnímu popírání některých pohledávek a v řízení o incidenční žalobě by měly být řešeny pouze relevantní, objektivně zjištěné skutečnosti - námitky insolvenčního správce, jež byly důvodem popěrného úkonu. Řádnému postupu insolvenčních správců nasvědčuje i profesní odpovědnost insolvenčních správců. K popěrným úkonům tak nejčastěji dochází ze strany insolvenčních správců, případně od přihlášených věřitelů. Aktivní legitimace k podání incidenční žaloby je opět obdobná jako v případě české právní úpravy, neboť je-li popřena nevykonatelná pohledávka, aktivní legitimaci k podání incidenční žaloby má věřitel, jehož pohledávka byla popřena, jinak se k dané pohledávce v rozsahu popěrného úkonu v insolvenčním řízení nadále nepřihlíží. Je-li však popřena vykonatelná pohledávka, aktivní legitimaci k podání incidenční žaloby má subjekt, jež popěrný úkon učinil. Předmětem incidenční žaloby je tak u vykonatelných pohledávek jejich vyloučení z insolvenčního řízení, zatímco u nevykonatelných pohledávek je předmětem incidenčního sporu zjištění popřené pohledávky. S ohledem na titul vykonatelnosti jsou tak věřitelé s vykonatelnými pohledávkami důvodně zvýhodněni oproti věřitelům s pohledávkami nevykonatelnými. Insolvenčním soudem prvního stupně, jež má pravomoc jak k vedení insolvenčního řízení a rozhodování v insolvenčním řízení, tak i k řízení o incidenční žalobě je zásadně Amtsgericht jež je obecným soudem pro insolvenční řízení³³⁸. Incidenční spor je však samostatným soudním řízením, a proto je strana, jež spor vyhraje povinna o výsledku řízení informovat insolvenční soudu.

Uspokojování věřitelů v rámci insolvenčního řízení, skončení insolvenčního řízení

Po ukončení věřitelského shromáždění, v návaznosti na stanovení způsobu řešení úpadku dlužníka, je insolvenční správce obecně povinen bezodkladně započít se zpeněžováním majetkové podstaty dlužníka. Poté co insolvenční správce zpeněží majetkovou podstatu dlužníka, podá konečnou zprávu, která bude projednána v rámci *Schlusstermin* – jednání o konečné zprávě, které má formu shromáždění věřitelů. Konečná zpráva mimo jiné obsahuje souhrn činnosti insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení, informaci o zpeněžení majetkové podstaty dlužníka a závěrečné vyúčtování odměny a hotových výdajů.

³³⁸ Ustanovení § 180 Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 05. 10. 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994.

Zůstanou-li po uspokojení přednostních pohledávek peněžní prostředky, insolvenční soud v souladu s ustanovením § 196 odst. 2 Insolvenzordnung schválí Schlussverzeichnis - distribuční schéma finančních prostředků jakožto výtěžku zpeněžení majetkové podstaty pro přihlášené věřitele. Přihlášení věřitelé tak budou uspokojeni poměrně v závislosti na výši jimi přihlášených zjištěných pohledávek - Schlussverteilung. Výše průměrného uspokojení věřitelů je-li úpadek dlužníka řešen konkursem jakožto základním způsobem řešení úpadku dlužníka dosahuje pouze 3,46 %³³⁹.

Poté co je rozvrhovaná podstata vyplacena věřitelům, sdělí tuto skutečnost insolvenční správce insolvenčnímu soudu, který rozhodne dle ustanovení § 200 Insolvenzordnung o skončení insolvenčního řízení. Okamžikem, kdy dojde ke skončení insolvenčního řízení přechází zpět na dlužníka dispoziční právo k dispozici s majetkem zahrnutým do majetkové podstaty, jež nebyl zpeněžen a registrů jsou vymazány poznámky i insolvenčním řízení vedeném s dlužníkem. Je-li dlužníkem v insolvenčním řízení právnická osoba, má skončení insolvenčního řízení obdobné následky jako je tomu podle české právní úpravy, neboť skončení insolvenčního řízení po zrušení konkurzu je důvodem pro výmaz právnické osoby z veřejného rejstříku³⁴⁰. Po skončení insolvenčního řízení předá insolvenční správce účetnictví dlužník a další dokumenty právnické osoby zpět právnické osobě³⁴¹, a ta je povinna je převzít.

Vliv Evropského práva na české a německé insolvenční právo

V současné době je Evropské insolvenční právo upraveno zejména nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení.

³³⁹ KRANZUSCH P., Institut für Mittelstandsforschung Bonn, Die Quoten der Insolvenzgläubiger in Regel- und Insolvenzplanverfahren – Ergebnisse von Insolvenzverfahren nach der Insolvenzrechtsreform [online], IfM-Materialien Nr. 186, Bonn, 2009. Dostupné z <https://www.ifm-bonn.org/statistiken/mittelstand-im-ueberblick/#accordion=0&tab=0>.

³⁴⁰ Tento účinek skončení insolvenčního řízení však není pro právnické osoby bezvýjimečný, neboť společník právnické osoby je oprávněn rozhodnout o pokračování právnické osoby, s tím, že tato skutečnost bude zapsána do veřejného rejstříku u dané právnické osoby. Vzhledem ke skutečnosti, že při konkurzu povětšinou nedochází k plnému uspokojení věřitelů, je tato varianta značně neefektivní, neboť jsou věřitelé po skončení insolvenčního řízení opět oprávněni vymáhat své neuspokojené pohledávky samostatně, s tím, že nyní se již jedná o pohledávky vykonatelné v důsledku jejich zjištění při přezkumném jednání (nebyly-li popřeny dlužníkem).

³⁴¹ Například, je-li dlužníkem společnost s ručením omezeným nebo akciovou společností, jsou tyto právnické osoby povinny archivovat po svém zániku (výmazu) klíčové dokumenty společnosti, dle ustanovení § 74 odst. 2 Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, spolkový zákon ze dne 20. 04. 1892, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt III G. 4123-1, 1892 a ustanovení § 273 odst. 2 Aktiengesetz, spolkový zákon ze dne 06. 09. 1965, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 1089, 1965.

S ohledem na přímou aplikovatelnost nařízení je vyloučeno použití vnitrostátních právních norem v oblasti právní úpravy nařízení. Uvedené nařízení upravuje mimo jiné v oblasti insolvenčního práva i kolizní normy mezinárodního práva soukromého členských států Evropské unie. Unifikace kolizních norem byla přijata zejména s ohledem na potřebu právní jistoty, jednoznačnosti určení rozhodného práva pro insolvenční řízení. Současně bylo nezbytné zajistit, aby dlužník nevedl své insolvenční řízení v jiném státě než v jaké se fakticky zdržuje s úmyslem zdržovat se zde trvale, a to v závislosti na lepším právním postavení dlužníka dle právní úpravy daného státu, neboť takovéto účelové jednání by bylo v rozporu s veřejným pořádkem, nepoživalo by právní ochrany, a bylo by v neprospěch zejména věřitelů. Ustanovení čl. 7 odst. 1 nařízení o insolvenčním řízení stanoví jako obecné rozhodné právo právo toho státu, na jehož území bylo insolvenční řízení zahájeno, zakotvuje tak zásadu *lex fori concursus*. Dle článku 3 nařízení jsou k zahájení insolvenčního řízení příslušné soudy členského státu, v jehož příslušnosti jsou hlavní zájmy dlužníka³⁴². Je-li dlužníkem právnická osoba, je místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, sídlo právnické osoby, není-li prokázán opak. Jsou-li hlavní zájmy dlužníka právnické osoby soustředěny na území některého členského státu, jsou soudy takového jiného členského státu příslušné k zahájení insolvenčního řízení dlužníka za předpokladu, že v takovémto členském státu má dlužník právnická osoba svoji provozovnu. Značnou nevýhodu ve vztahu k předpokládanému uspokojení věřitelů však představuje skutečnost, že účinky takového insolvenčního řízení se vztahují pouze na majetek, jenž se nachází na území takového členského státu. Je-li zahájeno insolvenční řízení v nějakém z výše uvedených příslušných států, je jakékoli další insolvenční řízení řízením vedlejším, s tím, že z časového pohledu mohou být takováto vedlejší řízení zahájena i dříve než řízení hlavní u věcně a místně příslušného soudu státu ve kterém má dlužník hlavní zájmy. K tomu však může dojít pouze za situace, kdy insolvenční řízení u soudu státu s hlavním zájmem dlužníka nemůže být zahájeno z důvodů stanovených právními předpisy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, nebo žádá-li o územní úpadkové řízení věřitel, který má bydliště, obvyklé místo pobytu nebo sídlo v členském státě, na jehož území se nachází dotyčná provozovna, nebo jehož pohledávka vznikla na základě činnosti této provozovny. Provozovnou se

³⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 4. 2017 č. j 1 VSPH 1666/2016-A-13 ve věci KSPA 53 INS 16621/2016, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

rozumí jakékoli provozní místo, kde je dlužníkem vykonávána hospodářská činnost nikoli přechodného charakteru, a to za pomoci lidských a materiálních zdrojů³⁴³.

Lze tak uzavřít co do příslušnosti soudu, u něhož je zahájeno insolvenční řízení dlužníka právnické osoby, že v rozhodném okamžiku existuje jen jedno místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, a příslušnými k zahájení insolvenčního řízení jsou tak pouze soudy jednoho z členských států. V jiném členském státu tak lze zahájit pouze insolvenční řízení vedlejší, a to u soudu členského státu, na jehož území má dlužník provozovnu³⁴⁴. Tento uvedený výklad místa hlavního zájmu dlužníka učinily české soudy dle předcházející právní úpravy Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 o úpadkovém řízení.

Dle aktuální právní úpravy³⁴⁵ je místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka místo, ze kterého dlužník své zájmy pravidelně spravuje a které je zjištěné třetími osobami. Dojde-li k zahájení insolvenčního řízení právnické osoby se zájmy na území více členských států, zkoumá soud, u něhož je insolvenční řízení zahájeno, z úřední povinnosti svoji mezinárodní příslušnost.

Ve výkladu této úpravy jednotlivými soudy členských států lze spatřovat značné rozdíly, a to zejména ve výkladu určovatele – hlavní zájmy dlužníka, kdy zejména soudy Velké Británie vykládají pojem hlavních zájmů dlužníka značně extenzivně, a dovozují tak svoji příslušnost v mezinárodních insolvenčních řízeních. Příklad rozdílného výkladu pojmu hlavní zájmy dlužníka lze shledat například v insolvenčním řízení německé společnosti Deutsche Nickel AG vykonávající činnost ve Spolkové republice Německo, jež je ve finančním holdingu s britskou společností DNICK Ltd., kdy bylo insolvenční řízení na základě holdingové příslušnosti vedeno soudem ve Velké Británii a podle právního řádu Velké Británie. V jiném případě shledal místní příslušnost k zahájení insolvenčního řízení i Městský soud v Praze v případě dlužníka společnosti ECM REAL ESTATE INVESTMENTS A. G., založené dle práva a vedené v registru Lucemburského velkovévodství, když dospěl k závěru, že po

³⁴³ Dle článku 2 písm. h) Nařízení č. 1346/2000.

³⁴⁴ Usnesení Vrhenního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2016 č. j 3 VSPH 678/2016-A-11 ve věci KSCB 41 INS 1780/2016, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

³⁴⁵ Dle článku 3 odst. 1 nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení.

posouzení všech relevantních skutečností je místo hlavních zájmů dlužníka Česká republika a k zahájení insolvenčního řízení jsou tak příslušné české soudy³⁴⁶.

Stěžejním důvodem pro řešení místní příslušnosti insolvenčních soudů k zahájení a vedení insolvenčního řízení a pro určení rozhodného práva je případné uznávání a vykonatelnost rozhodnutí insolvenčního soudu jiného státu. Nařízením o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech³⁴⁷ stanoví uznání a výkon soudních rozhodnutí, jejichž předmětem je i průběh či skončení insolvenčního řízení, a to bez uznávacího rozhodnutí. Samo „rozhodnutí“ o zahájení insolvenčního řízení je uznáno jako rozhodnutí, jenž vyplývají z insolvenčního řízení.

Jak česká, tak i německá právní úprava insolvenčního práva obsahuje právní normy jednotlivých nařízení EU. Tato právní úprava, jež je primárně určena k řešení insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem s nečlenským státem EU, je fakticky z aplikace pro insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem vyloučena přímou aplikovatelností nařízení EU.

Je tedy na místě se zabývat i právní úpravou, jež má být aplikována insolvenčním soudem v insolvenčních řízeních s mezinárodním prvkem s nečlenským státem EU, tj. není-li hlavní zájem dlužníka v některém z členských států EU. Zde je na místě v případě české právní úpravy aplikace nejprve ustanovení §§ 111 - 116 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Stěžejním ustanovením zákona o mezinárodním právu soukromém ve vztahu k insolvenčnímu řízení – řízení o úpadku, je ustanovení § 111 odst. 2, který stanoví, že lze použít jeho kolizních ustanovení o používání právních předpisů přiměřeně, nevztahuje-li se na daný případ právní úprava Nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení. Dle tohoto ustanovení jsou aplikovány kolizní normy např. článku 7 Nařízením zakotvující základní princip *lex fori concursus*, a to nad rámec působnosti Nařízením. Tímto dochází k širšímu sjednocení právní úpravy, kdy je fakticky odstraněna dvojkolejnost jak pravomoci insolvenčních soudů tak právních úprav ve vztahu k insolvenčnímu řízení s dlužníkem jež má či nemá hlavní hospodářské zájmy na území členského státu EU. Jsou tak minimalizovány rozdíly mezi insolvenčním řízením s

³⁴⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 5. 2011 č. j. MSPH 79 INS 6021/2011-A-24, dostupné na webových stránkách Ministerstvem spravedlnosti ČR v databázi Insolvenčního rejstříku.

³⁴⁷ V souladu s články 39 až 44 a články 47 až 57 nařízením (EU) č. 1215/2012.

evropským mezinárodním prvkem a ostatními mezinárodními insolvenčními řízeními. Ustanovení § 111 odst. 5 zákona o mezinárodním právu soukromém stanoví, že rozhodnutí insolvenčních soudů cizích států ve věcech insolvenčního řízení se uznávají za splnění tří podmínek: 1) předpokladu vzájemnosti, 2) jsou-li v cizím státě rozhodujícího insolvenčního soudu soustředěny hlavní zájmy dlužníka, 3) že dlužníkův majetek v České republice nesmí být předmětem již zahájeného insolvenčního řízení jež bylo zahájeného českým insolvenčním soudem neboť má dlužník v České republice provozovnu. Uváděná vzájemnost uznávání rozhodnutí insolvenčních soudů je ve výkladu tohoto ustanovení pojata jako vzájemnost materiální, nikoli pouze deklarovaná.

V případě německé právní úpravy je na místě aplikace Insolvenzordnung³⁴⁸, zejména ustanovení § 335 až § 358. Dle ustanovení § 335 InsO, není-li stanoveno jinak, se insolvenční řízení a jeho účinky řídí právním řádem státu, ve kterém bylo zahájeno. I německá právní úprava tak aplikuje zásadu *lex fori concursus* jež stanoví jako kolizní normu nařízení o úpadkovém řízení. Dle ustanovení § 343 InsO je třeba uznat zahájení insolvenčního řízení v jiném státě, a to včetně příslušných rozhodnutí insolvenčních soudů, včetně účinků s nimi spojených. Takto široké uznání je však na místě pouze za předpokladu, že byly naplněny podmínky příslušnosti cizího insolvenčního soudu k zahájení insolvenčního řízení. Dle tzv. “Spiegelbildprinzip” lze uznat taková insolvenční řízení, jež by bylo možno zahájit i tehdy, pokud by orgány cizího státu aplikovali právní úpravu německého insolvenčního práva. Uznání cizího insolvenčního řízení však není možné, i přes splnění výše uvedeného, v případě, že by cizí insolvenční řízení vedlo k výsledku zjevně rozpornému se základními principy německého práva, zejména pokud by byl takový výsledek v rozporu se základními právy.

Speciální mezinárodní právní úprava insolvenčního práva je předmětem mezinárodních smluv spíše jen výjimečně, a to jak v oblasti německého tak i českého práva. Zcela okrajová je pak i v mezinárodních smlouvách relativně nových. Mezinárodní smluvní právní úpravu insolvenčního práva je zcela

³⁴⁸Insolvenzordnung (InsO) vom 5. Oktober 1994, BGBl. I, 2866.

opomenuta například ve Smlouvě mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech³⁴⁹.

Souhrnně lze o vlivu Evropského práva na české a německé insolvenční právo uvést, že Nařízení v případě své aplikace v zásadě vylučuje v dané oblasti právní úpravy použití norem mezinárodního práva soukromého členských států Evropské unie, včetně České republiky a Německa. Nařízení je aplikováno v případech, je-li místo hlavních zájmů dlužníka na území některého členského státu EU³⁵⁰. Právní normy mezinárodního práva soukromého v oblasti insolvenčního práva jsou zakotveny jak v právním řádu České republiky, tak i v právním řádu Spolkové republiky Německo. Co do úpravy insolvenčního práva mezinárodním právem soukromým je na místě poznamenat, že tato v maximálním možném rozsahu sjednocuje dvojkolejnost insolvenčních řízení s dlužníky s hlavními zájmy na území i mimo území členských států EU. Jak právní úprava Nařízení, tak i právní úprava insolvenčního práva v normách mezinárodního práva soukromého aplikují základní atribut místa hospodářského zájmu, a to i ve vztahu k uznávání cizích insolvenčních řízení, kdy je aplikován v kombinaci s principem vzájemnosti, a to s obecnou výjimkou, kterou lze dovodit i v případě české právní úpravy, ohledu na veřejný zájem. Tímto přístupem je zvyšována právní jistota.

³⁴⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech č. 123/2002 Sb. m. s.

³⁵⁰ S tím, že aplikace Nařízení není vyloučena z jiných důvodů, uvedených zejména v článku 1 odst. 2 Nařízení.

12. Návrhy de lege ferenda

Na základě výše uvedeného je nezbytné alespoň příkladem určit jaké atributy nalézacího případně vykonávacího řízení dle občanského soudního řádu a jaké atributy insolvenčního práva je na místě modifikovat, a to zejména z důvodu sbližování těchto právních úprav, jež obě obsahují civilní procesní právní normy, a to s ohledem na realizaci práv a povinností účastníků insolvenčního řízení.

Právo věřitele podat přihlášku pohledávky lze chápat stejně jako právo věřitele podat žalobu na zaplacení. S ohledem na tuto skutečnost, tento účel, jsou stanovena insolvenčním zákonem i procesní pravidla pro postup věřitele. Nedodržení stanovených pravidel nevede k zániku pohledávky, nicméně vyvolává pro věřitele negativní následek, a to, že jeho pohledávka nebude uspokojována v rámci insolvenčního řízení. Tato skutečnost je obvyklý důsledek uplatnění principu *vigilantibus iura skripta sunt* vytvářejícího rámec pro autonomní chování subjektů soukromoprávních vztahů. V tomto aspektu stojí do budoucna za zvážení inspirace právní úpravou uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení ve Spolkové republice Německo.

Aktuálně je insolvenčním zákonem stanovena obecná lhůta pro přihlášení „základních“ pohledávek 60 dnů od zjištění úpadku dlužníka. Není však žádný neřešitelný důvod, pro který by nemohly být uspokojovány v rámci insolvenčního řízení, pohledávky jež věřitelé měli a mohli v insolvenčním řízení uplatnit, ale nepřihlásili pohledávku ve stanovené propadné lhůtě. Uspokojovány v rámci insolvenčního řízení by měly být i pohledávky, jež vznikly po zjištění úpadku dlužníka, a to zejména pokud by takovéto pohledávky neohrožovaly, zejména s ohledem na svoji výši, plnění oddlužení či by neúměrně nezatěžovaly administraci insolvenčního řízení, zejména z důvodu značného počtu nově vznikajících pohledávek, a to bez ohledu na způsob řešení dlužníkova úpadku. Lhůta k uplatnění pohledávek by mohla být stanovena do rozvrhu výtěžku insolvenčního řízení, kdy v případě řešení dlužníkova úpadku oddlužením lze uvažovat o dílčích rozvrzích například se stavem deponovaných prostředků a stavem pohledávek a věřitelů vždy k výročí schválení oddlužení. Díky takovéto změně by bylo možné uspokojovat nepřihlášené či nově vzniklé pohledávky v době kdy insolvenční řízení běží – v jeho rámci, a nebylo by nutné přistupovat k vymáhání až po skončení insolvenčního řízení. Do značné míry by tímto mělo

byť dosaženo i částečné eliminace vymáhání takovýchto pohledávek po dobu trvání insolvenčního řízení svévolí, když vymáhání soudní cestou je omezeno či zcela zakázáno. Stejně tak by v důsledku nedocházelo k i mnohaletému přerušení civilních řízení o žalobách na zaplacení z důvodu vedeného insolvenčního řízení žalovaného, neboť by předmět řízení byla pohledávka, jež lze uplatnit v insolvenčním řízení. Později přihlášení věřitelé by pak nesli riziko nižšího uspokojení svých pohledávek v rámci insolvenčního řízení není-li dlužníkem plněno na 100% uspokojení zjištěných nezajištěných pohledávek. Stanovením rozvrhových termínů, je-li způsobem řešení dlužníkovra úpadku oddlužení, jednou za rok při výročí schválení oddlužení dlužníka by snížilo i transakční náklady administrace, zejména pak samotných výplat věřitelům.

Dalším aspektem, jež by bylo na místě změnit, je rozšíření obligatorního formuláře podání z přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení přinejmenším i na žalobu na zaplacení. Po obsahové stránce formulář přihlášky pohledávky obsahuje veškeré nezbytné skutečnosti pro posouzení přihlašovaného nároku. Zákonné vymezení obsahu žaloby je však přinejmenším obecné. V rozsahu žalob na zaplacení se však zavedení formuláře žaloby přinejmenším nabízí, a to s ohledem na skutečnost, že obsah takového formuláře je již dán a praxí otestován samotným formulářem přihlášky pohledávky. Zejména pak žalobce, jež nemá právní vzdělání, by měl ve formuláři výčet skutečností, jež je nezbytné tvrdit a doložit k prokázání svého nároku, a to včetně pokynů k vyplnění formuláře a předvyplněného vzoru formuláře, jež je v současné době dostupný současně s přihláškou pohledávky. Formulářové podání má pak úzkou návaznost na formu podání takovéto žaloby. Pro přihlášku pohledávky je stanovena obligatorně elektronická forma podání pro osoby, jež mají zřízenou ze zákona datovou schránku. Tuto povinnost by bylo na místě pak rozšířit i na podání formuláře žaloby na zaplacení. Sama formulářovost podání by pak mohla umožňovat i strojovou čitelnost podání v tištěné podobě, což by vedle elektronického podání byl další posun k elektronické verzi soudního spisu. Efektivita takového postupu i pro řízení o žalobě na zaplacení je dána i právní úpravou a dosavadní praxí řízení o elektronickém platebním rozkazu.

Za zmínku zcela jistě stojí i skutečnost, že insolvenční správce ve své podstatě vystupuje v insolvenčním řízení jakožto soudní komisař, zejména při přezkumu pohledávek je-li způsobem řešení dlužníkovra úpadku oddlužení. Téměř

každou další novelou insolvenčního zákona je pak rozšiřován okruh práv a povinností insolvenčního správce. Je tak otázkou zda již není na místě legálně přiznat insolvenčním správcům status soudních komisařů, včetně příslušných práv a povinností, odpovědnosti a s odpovídajícím dohledem insolvenčního soudu.

Možným návrhem na změnu právní úpravy de lege ferenda je stanovení soudního poplatku, nikoli za zahájení insolvenčního řízení, nýbrž za uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení. Je-li legálně (sazebníkem soudních poplatků) stanoven soudní poplatek za zahájení řízení o žalobě na zaplacení, není na první pohled dán důvod nestanovit soudní poplatek za uplatnění pohledávky. Toto podporuje i konstrukce, že insolvenční řízení je analogicky hromadným řízením o žalobách na zaplacení. Zde je však třeba vzít v potaz, že uplatnění pohledávky je jen dílčím úkonem v již probíhajícím insolvenčním řízení. V insolvenčním řízení není rozhodováno o jednotlivých pohledávkách, není vydáno dílčí rozhodnutí o zjištění pohledávky, jako je tomu ve své podstatě v řízení o žalobě na zaplacení. Uplatněním pohledávky není zahajováno další řízení. Absurdním výkladem by pak mohlo být dovozeno, že je na místě stanovit soudní poplatek například za návrh věřitele či žalobce na záměnu účastníka případně za volbu věřitelského orgánu či ustanovení opatrovníka žalovanému. Stanovení soudního poplatku za uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení tak není na místě.

13. Shrnutí, očekávaný přínos

Hlavní přínos práce spočívá v uceleném shrnutí teoretických a praktických poznatků, týkajících se problematiky procesní úpravy insolvenčního řízení ve vztahu k procesní úpravě obsažené v občanském soudním řádu a identifikaci duplicitních a speciálních aspektů. Pojednání o vybraných teoretických pojmech jak z insolvenčního práva, tak z občanského soudního řízení a s tím související identifikace specifik následně umožňuje určit z jakého důvodu je odlišná úprava v předpisu obsažena, jaký je její účel či zda je možná vyšší míra provázanosti těchto předpisů.

Obsažené informace lze užít v případně sjednocování procesní úpravy obsažené v insolvenčním zákoně s procesní úpravou obsaženou v občanském soudním řádu, a to jak formou včlenění procesní úpravy insolvenčního řízení do občanského soudního řádu jakožto další části obdobně jako je tomu v případě výkonu rozhodnutí nebo ve formě novelizace insolvenčního zákona. Vzhledem ke skutečnosti, že jedním ze současných trendů vývoje civilního práva je sjednocování právní úpravy do kodexů, je na místě analýza obsahu a provázanosti těchto právních předpisů v rozsahu úpravy řízení. Rozbor aktuální právní úpravy insolvenčního práva ve vztahu k občanskému soudnímu řádu je prvním krokem k vytvoření kodexu upravujícího komplexně civilní procesní právo, a to jak v rovině obecné s úmyslem vytvořit universální civilní procesní soubor právních norem, tak v rovině individuální pro jednotlivá právní odvětví, kdy je třeba zohlednit specifické potřeby určitých typů řízení nevyjímaje řízení insolvenční.

Souhrnně lze říci, že značný přínos práce spočívá v analýze současné právní úpravy řízení podle občanského soudního řádu a řízení podle insolvenčního zákona, jejich základní komparaci ve vybraných aspektech a nastínění alespoň některých možností budoucí právní úpravy v jednom procesním právním předpisu.

Legislativní vývoj posledních let jednoznačně směřuje ke zjednodušení (snazší pochopitelnosti a jednoznačnosti) právní úpravy, kdy je snaha právní úpravu obdobného druhu zakotvit do kodexu.

Zásady civilního procesu v různé intenzitě vstupují do insolvenčního řízení. Vzhledem k narůstajícímu počtu mezinárodních či přeshraničních insolvencí a harmonizaci na evropské úrovni, ingerují do insolvenčního práva také principy evropského a mezinárodního úpadkového práva. Insolvenční řízení je specifickou formou civilního řízení. Užití zásad občanského soudního řízení na řízení insolvenční garantuje civilní rozměr ochrany práv subjektů práva, začleňuje insolvenční řízení mezi civilní řízení a posiluje právní jistotu v insolvenčním řízení. Jak již bylo uvedeno dříve, právo věřitele podat přihlášku pohledávky lze chápat stejně jako právo věřitele podat žalobu na zaplacení. Insolvenční řízení je charakteristické zejména tím, že zahrnuje jak prvky řízení nalézacího, tak i vykonávacího.

Jak občanský soudní řád, tak i insolvenční zákon umožňují vymáhat peněžitá plnění, a to zcela odlišným způsobem, kdy v rámci insolvenčního řízení se dá zjednodušeně říci, že dochází k „hromadnému řízení o žalobě na zaplacení a následnému vymáhání“ s primárním předpokladem pro posuzování důvodu, výše a pořadí pohledávky věřitele, uznání závazku, což je zcela odlišný přístup oproti řízením podle občanského soudního řádu.

V rámci insolvenčního řízení budou všechny dílčí pohledávky předmětem jednoho insolvenčního řízení, zatímco v řízení o žalobě na zaplacení mohou být některé dílčí pohledávky z důvodu vhodnosti vyloučeny do samostatného řízení. Pro účely insolvenčního řízení i řízení o žalobě na zaplacení mohou být dílčí pohledávky uplatněny společně jedním podáním – v řízení o žalobě na zaplacení v rámci jedné žaloby, v insolvenčním řízení v jedné přihlášce pohledávky tzv. na vložených listech formuláře, s tím, že v případě přihlášky pohledávky je v závěru přihlášky pohledávky vyčíslena celková výše přihlašovaných pohledávek věřitele v přihlášce pohledávky. V případě žaloby na zaplacení je uvedení součtu celkové výše vymáhaných dílčích pohledávek v žalobním návrhu pouze možností. Vyčíslení celkové výše vymáhaných dílčích pohledávek není důvodem pro posouzení uvedených pohledávek jakožto pohledávky jediné. Jak v insolvenčním řízení tak i v řízení o žalobě na zaplacení se lze domáhat pouze příslušenství pohledávky, například pouze úroku.

Je nepochybné, že přihláška pohledávky v insolvenčním řízení není žalobou či jiným obdobným návrhem, když v insolvenčním řízení je návrhem ve věci insolvenční návrh. Přihlášku pohledávky je možné označit jako podání,

kterým se „zahajuje řízení“ s věřitelem jakožto možným účastníkem o uspokojení pohledávky věřitele dlužníkem v rámci insolvenčního řízení. Tento závěr lze dovodit například i z dikce ustanovení § 173 odst. 1 větu druhou insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 185 insolvenčního zákona, ze kterých plyne, že právní mocí usnesení, jímž insolvenční soud přihlášku pohledávky odmítne, účast daného věřitele v insolvenčním řízení končí.

Z pohledu nákladovosti vymáhání - dílčího pohledu soudních poplatků není vymáhání pohledávky v rámci insolvenčního řízení, oproti řízení o žalobě na zaplacení, zatíženo žádným soudním poplatkem. Ve vztahu k soudnímu poplatku za rozhodnutí ve věci – o existenci či neexistenci úpadku, je pak tento stanoven paušální částkou nezávislou na způsobu řešení úpadku či počtu a výši přihlašovaných pohledávek zjišťovaných a uspokojovaných v rámci insolvenčního řízení.

Zatímco v řízení o žalobě na zaplacení je zpoplatněno řízení jako celek soudním poplatkem splatným při zahájení řízení, kdy tyto peněžní prostředky mají být mimo jiné prostředky na úhradu nákladů soudu, v insolvenčním řízení může být stanovena, je-li jí potřeba, záloha na náklady insolvenčního řízení, kdy tyto peněžní prostředky nejsou příjmem rozpočtu jako je tomu u soudního poplatku, nýbrž příjmem majetkové podstaty konkrétního insolvenčního řízení, kdy z těchto prostředků nemají být hrazeny náklady soudu nýbrž zejména náklady popřípadě i odměna insolvenčního správce do doby než bude zajištěn výtěžek zpeněžení věcí zahrnutých do majetkové podstaty dlužníka.

Specifikem ve vztahu k nákladovosti řízení o žalobě na zaplacení je pak záloha na náklady důkazu, jimiž má být prokázán skutkový stav nezbytný pro rozhodnutí ve věci. Záloha na náklady důkazu v případě insolvenčního řízení nepřipadá v úvahu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že insolvenční řízení v rozsahu přezkumu pohledávek primárně předpokládá jistou formu uznání závazku osobami oprávněnými k popěrnému úkonu. Dojde-li však v insolvenčním řízení k popěrnému úkonu, jež vyústí v řízení o incidenční žalobě, pak je takovéto řízení procesně upraveno zejména občanským soudním řádem a je zde pak i v rámci insolvenčního řízení – v rámci řízení o incidenční žalobě – dána možnost zálohy na náklady důkazu.

Pro řízení o žalobě na zaplacení (řízení dle občanského soudního řádu) je například rozsáhlé dokazování ke zjišťování skutkového stavu zcela typické, pro insolvenční řízení je rozsáhlé dokazování pouze okrajovým, vztahovaným pouze ke specifickým situacím v insolvenčním řízení. Dá se tak říci, že dokazování je v insolvenčním řízení spíš nevídané, protože jsou zásady přímosti a materiální pravdy optimalizovány pomocí ostatních již dříve uvedených zásad tak, aby bylo umožněno naplnění účelu insolvenčního řízení.

Do insolvenčního řízení se přihlašují pohledávky zajištěné i nezajištěné, pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. Rozhodne-li se věřitel pro vymáhání své pohledávky prostřednictvím žaloby na zaplacení, je pro něj výhodnější jak z pohledu formulářového podání, tak i z pohledu nákladovosti, podat návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, s tím že bude-li platební rozkaz zrušen či nebude-li vydán, má být rozhodnuto rozsudkem dle uvedeného petitu. Tato varianta však předpokládá pouze získání exekučního titulu, s tím, že následně je nezbytné nařídit a provést exekuci či výkon rozhodnutí. V tomto případě však nelze primárně předpokládat spolupráci a ochotu dlužníka, a to zejména ve vztahu ke zvyšování svého příjmu, který by bylo možno postihnout.

Dle ustanovení § 2 písm. h) insolvenčního zákona je přihláška pohledávky procesním úkonem, jímž věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení. Přihláška pohledávky má pak stanovenou v insolvenčním zákoně obligatorní formu, a to předepsaný formulář dle § 176 věta druhá před středníkem insolvenčního zákona. Předmětná forma – formulář přihlášky pohledávky zahrnuje veškeré povinné a některé nepovinné skutečnosti, jež je věřitel povinen tvrdit pro úspěšné uplatnění pohledávky. Žaloba v řízení za zaplacení oproti přihlášce pohledávky předepsaný formulář nemá. Obsahově, co do rozsahu nezbytných tvrzení a označení příslušných důkazů, se však žaloba na zaplacení a přihláška pohledávky příliš neodlišují. Odlišnost mezi žalobou na zaplacení a přihláškou pohledávky lze po formální stránce shledat zejména v absenci petitu. Přihláška pohledávky neobsahuje petit ze zjevného důvodu, neboť přihláška pohledávky do insolvenčního řízení není v podstatě samostatným návrhem ve věci, jako je tomu v případě žaloby na zaplacení. Přihláška pohledávky je dílčím

procesním úkonem v insolvenčním řízení. Petit lze v případě přihlášky pohledávky dovodit přímo z insolvenčního zákona.

Žaloba na zaplacení je procesním úkonem, kterým žalobce zahajuje řízení. Přihláška pohledávky do insolvenčního řízení je procesním úkonem, kterým sice není zahájeno insolvenční řízení jako takové, ale je procesním úkonem, na základě něž se věřitel stává účastníkem již zahájeného insolvenčního řízení. Obsahem jak žaloby, tak i přihlášky pohledávky je fakticky žádost věřitele o poskytnutí soudní ochrany tvrzenému subjektivnímu právu či oprávněnému zájmu, jenž vyplývá zejména ze soukromoprávních poměrů. Skutečnost, že věřitel vymáhá svoji pohledávku prostřednictvím žaloby na zaplacení, mu však nebrání k vymáhání své pohledávky i v rámci řízení insolvenčního (účinky jednotlivých fází insolvenčního řízení na řízení o žalobě na zaplacení či na vymáhání pohledávky výkonem rozhodnutí či exekucí jsou výslovně stanoveny insolvenčním zákonem). Obdobně pak v případě vymáhání vykonatelné pohledávky v insolvenčním řízení není dána překážka rei iudicatae.

Dle ustanovení § 176 věty druhé insolvenčního zákona lze do insolvenčního řízení přihlásit pohledávku pouze na předepsaném formuláři. Náležitosti formuláře přihlášky pohledávky stanoví prováděcí předpis (vyhláška č. 191/2017 Sb.), s tím, že formulář přihlášky pohledávky je bezplatně dostupný na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti České republiky. Analogickým užitím těchto formulářů, zejména formuláře přihlášky pohledávky a formuláře popěrného úkonu pohledávky věřitelem, i v řízení o žalobě na zaplacení by byla s nejvyšší pravděpodobností zajištěna vyšší efektivita i v řízení o žalobě na zaplacení. Stejně tak je možné uvažovat o modifikaci insolvenčních formulářů i pro účely řízení o žalobách na zaplacení, a to zejména s ohledem na přinejmenším obdobné obsahové náležitosti podání.

Obecně není stanovena věřitelům povinnost podávat u soudu přihlášky pohledávky v elektronické podobě. Ustanovení § 80a insolvenčního zákona však stanoví povinnost osobám, jimž se zřizuje datová schránka bez žádosti, činit podání, tedy včetně podání přihlášky pohledávky a jejích příloh v elektronické podobě do datové schránky soudu nebo v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem. Požadavek elektronické formy podání se vztahuje i na přílohy přihlášky pohledávky. Oproti tomu žaloba v řízení o žalobě na zaplacení může být podána soudu jak v listinné tak elektronické podobě,

obligatorní formulářová podoba ani elektronický způsob podání žaloby stanoven není. Důvodnost požadavku jak formulářové podoby přihlášky pohledávky, tak elektronického podání pro určitou skupinu věřitelů lze dovodit ze skutečnosti, že tímto způsobem lze důvodně předpokládat snížení administrace insolvenčního soudu, když nebude třeba skenovat podání z listinné podoby do podoby elektronické tak, aby mohla být zveřejněna v elektronické podobě v insolvenčním rejstříku. Dále formulářová podání jsou přehledná a mají pevný rozsah požadovaných tvrzení. Současně je třeba konstatovat, že trend rozšiřování povinnosti elektronické komunikace je daný i potřebou rychlosti komunikace mezi soudy a účastníky. Ve vztahu k podáním v rámci řízení o žalobě na zaplacení není požadována obligatorně elektronická forma doručování podání ze strany účastníků vůči soudu, a to pravděpodobně s ohledem na skutečnost dosud nezavedeného elektronického soudního spisu, veřejně nedostupného obsahu řízení a i s ohledem na absenci požadavku formulářovosti podání.

Forma podání je relevantní mimo jiné zejména ve vztahu k zachování lhůt. V případě přihlášky pohledávky je termín podání přihlášky relevantní pro posouzení včasnosti přihlášení pohledávky. V případě žaloby na zaplacení, je relevantní termín podání žaloby zejména ve vztahu k posouzení běhu lhůty promlčení. Lze však zhodnotit, že formy podání přihlášky pohledávky i žaloby na zaplacení jsou přinejmenším obdobné (odlišnost lze shledat pouze v důsledcích tzv. dalšího - nového podání či v povinnosti elektronické formy podání).

Ustanovení § 7 insolvenčního zákona stanoví použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních v insolvenčním řízení. Dle ustanovení § 7 IZ nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje. Jako základní podmínku použití občanského soudního řádu insolvenční zákon stanoví přiměřenost a šetření zásad insolvenčního řízení. Insolvenční zákon obsahuje procesní ustanovení jak obecného charakteru, tak i charakteru speciálního ve vztahu k danému typu řízení. Za předpokladu, že insolvenční zákon vlastní procesní úpravu neobsahuje, použije se úprava občanského

soudního řádu, avšak pouze za situace, že přímé užití občanského soudního řádu nevyvolá rozpor se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení (§ 5 insolvenčního zákona). Za situace, kdy by bylo důsledkem aplikace občanského soudního řádu porušení zásad insolvenčního řízení, insolvenční soud vyloží procesní normu obsaženou v občanském soudním řádu odlišně od ustáleného výkladu občanského soudního řádu, a to tak že přizpůsobí takovýto výklad zásadám insolvenčního řízení. Tímto postupem však dochází k dvojímu odlišnému výkladu jedné právní normy, a to ve své podstatě bez odůvodnění soudy v rozhodnutí. Je třeba tedy vykládat ustanovení občanského soudního řádu při aplikaci v insolvenčním řízení tak, aby takovéto rozpory vznikaly jen v nezbytně nutné míře, aby tak byla zachována maximální možná míra právní jistoty v postavení účastníků řízení.

Obdobě jako v řízení o žalobě na zaplacení se i v insolvenčním řízení projevuje dispoziční volnost účastníků, věřitelů i dlužníků svým právním jednáním ovlivnit průběh řízení včetně jeho předmětu. Dispoziční volnost účastníků insolvenčního řízení je však do značné míry modifikována, a to s ohledem na charakter a účel insolvenčního řízení a s ohledem na role v řízení jednotlivých skupin účastníků.

Zásadní odlišnost, vztahující se k dispozičnímu oprávnění, je osoba oprávněná k učinění daného podání. Návrh na zahájení řízení o žalobě na zaplacení je oprávněn podat výhradně věřitel předmětné pohledávky. Oproti tomu, osobou oprávněnou k zahájení insolvenčního řízení je jak věřitel, tak i dlužník. I v insolvenčním řízení se může domáhat uspokojení peněžité pohledávky pouze její věřitel, k podání přihlášky pohledávky je oprávněn pouze věřitel, nicméně k zahájení insolvenčního řízení jsou za splnění zákonných podmínek oprávněni jak věřitel, tak i dlužník, kdy mohou být v důsledku i navrhovateli společnými.

Některá dispoziční oprávnění dlužníků jsou do značné míry omezena tak, aby nemohlo dojít ze strany dlužníka ke zmaření účelu insolvenčního řízení. Jako další příklad omezení dispozičního oprávnění dlužníka ve vztahu k insolvenčnímu řízení lze uvést možnost zpětvzetí dlužnického insolvenčního návrhu dlužníkem pouze do okamžiku zjištění úpadku dlužníka. Zatímco v řízení o žalobě na zaplacení není omezeno, kdy je žalobce oprávněn ke zpětvzetí žaloby, pouze je stanovena podmínka případného souhlasu žalovaného se zastavením řízení, v insolvenčním řízení je účastník oprávněn ke zpětvzetí insolvenčního návrhu

pouze do zjištění úpadku dlužníka, když rozhodnutí o úpadku dlužníka je meritorním rozhodnutím, analogicky k řízení o žalobě na zaplacení, nalézací fáze insolvenčního řízení. Ke zpětvzetí dlužnického insolvenčního návrhu dlužníkem učiněném po zjištění úpadku dlužníka se nepřihlíží.

Účel insolvenčního řízení spočívá v řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka. Zákonem předvídaným způsobem řešení úpadku dlužníka má být dosaženo uspořádání majetkových vztahů věřitelů dlužníka a dlužníka, s tím, že v rámci insolvenčního řízení má být dosaženo co nejvyššího a v zásadě poměrného uspokojení dlužníkových věřitelů. Uspořádání majetkových vztahů je účelem i řízení o žalobě na zaplacení, kdy prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení má být zajištěn exekuční titul, pohledávka má být „zjištěna co do důvodu, výše i pořadí“ pro následné vymáhání dlužné částky prostřednictvím výkonu rozhodnutí či exekuce. Poměrné uspokojování pohledávek věřitelů je typické po řízení insolvenční. Pro řízení o žalobě na zaplacení je typické, že věřitel v rámci správy své pohledávky zajišťuje exekuční titul výlučně pro svoji osobu, vymáhá dluh výlučně pro svoji osobu. Ve vztahu ke způsobu řešení dlužníkovy úpadku oddlužením případně reorganizací pak lze sledovat spíše sociální aspekt účelu insolvenčního řízení. Sociální rozměr oproti tomu řízení o žalobě na zaplacení či výkon rozhodnutí a exekuce nemá.

Předpokladem insolvenčního řízení je pro splnění jeho účelu existence majetku dlužníka. Pro insolvenční řízení je předpoklad majetku dlužníka zcela zásadní, neboť v rámci insolvenčního řízení dochází nejen k nalézání ale i k faktickému vymáhání pohledávky. Insolvenční řízení oproti řízení o žalobě na zaplacení výslovně předpokládá alespoň částečné, poměrné uspokojení věřitelů dlužníka. Řízení o výkon rozhodnutí či exekuce nepředpokládá alespoň částečné a poměrné uspokojení dlužníkových věřitelů. Účelem řízení o výkon rozhodnutí či exekuce je pouze uspokojení pohledávky jednoho věřitele a to v plném rozsahu, s tím, že s částečným uspokojením pohledávky nejsou spojeny žádné účinky ke zbývajícím vymáhané částce.

Každá žaloba i přihláška pohledávky musí obsahovat takové náležitosti, jež dostatečně individualizují daný nárok a umožňují tak bezpečné určení totožnosti nároku. Ohledně toho, jaké složky musí žaloba obligatorně obsahovat, nepanuje úplná shoda. Oproti tomu přihláška pohledávky je formulářovým podáním. Za obligatorní náležitosti žaloby lze označit zejména označení účastníků

řízení, předmětu žaloby a žalobního důvodu. Žalobce v žalobě vymezuje předmět řízení, o němž má soud na základě uvedených tvrzení a provedených důkazů rozhodnout. V přihlášce pohledávky vymezuje věřitel předmět řízení pouze v rozsahu své pohledávky a s procesními právy pro danou pohledávku insolvenčním zákonem přiznanými, kdy je však nezbytné současně poznamenat, že věřitel má jen značně omezené možnosti v právních jednáních, jež mohou mít vliv na dané řízení, zejména pak na formu řešení úpadku dlužníka. Profesor Macur ve vztahu k řízení o žalobě dle občanského soudního řádu uvedl, že“
„Předmět sporu je ústředním a základním pojmem občanského procesního práva, neboť jeho vymezení a objasnění ohraničuje to, o čem má být v civilním soudním řízení jednáno a rozhodováno. Jasné vymezení a všestranné objasnění předmětu sporu je nezbytným předpokladem pro náležité poskytnutí soudní ochrany subjektivním soukromým právům. Předmět sporu lze vymezit pomocí procesních či hmotněprávních kritérií. Předmět sporu je nezbytným předpokladem civilního soudního řízení.“. Občanský soudní řád označuje předmět řízení v hmotně právním smyslu zejména jako "věc" nebo "věc samu" případně jako "nárok" v procesním smyslu. Procesní nárok vymezuje předmět řízení. Předmět řízení sestává jednak z předmětu procesního nároku, jenž je vymezen žalobním návrhem - petitem, a dále ze základu procesního nároku, tvořeného skutkovými tvrzeními relevantními z hlediska hmotného práva.

Mezi obligatorní náležitosti žaloby patří například označení soudu, neboť tímto žalobce dává najevo, jaký soud považuje za příslušný. Označení soudu má podstatný význam, je-li ve věci dána místní příslušnost na výběr daná. Označení soudu je obligatorní náležitostí i přihlášky pohledávky jak již bylo uvedeno výše. Je však nezbytné uvést, že v insolvenčním řízení není přípustná volba místní příslušnosti, a věřitel tak není oprávněn podáním přihlášky pohledávky vyjadřovat stanovisko k volbě místně příslušného soudu.

Jako dílčí poznatek je na místě uvést například, že ve vztahu k insolvenčnímu řízení je relevantní zda je přihlašovaná pohledávka vykonatelná či nevykonatelná. V insolvenčním řízení je nezbytné vykonatelnost pohledávky nejen tvrdit v přihlášce pohledávky ale také doložit. Vykonatelnost pohledávky se pak dokládá veřejnou listinou, kdy veřejnou listinou jsou listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné. Rozhodce ani

rozhodčí soud nemá status soudu České republiky či státního orgánu. Zákon o rozhodčím řízení pak ve vztahu k charakteru rozhodčího nálezu pouze uvádí, že tento nabývá účinky pravomocného soudního rozhodnutí, pokud nepřichází v úvahu přezkum jiným rozhodcem. Rozhodčímu nálezu jsou dány pouze účinky pravomocného rozhodnutí soudu, nikoli přiznán charakter veřejné listiny. V daném případě je nezbytné stanovovat charakter rozhodčího nálezu v kontextu s ustanoveními § 40 exekučního řádu a § 274 občanského soudního řádu. Exekuční titul a veřejná listina však nejsou synonymy. Obecně je praxí – insolvenčními soudy a insolvenčními správci – je připouštěno dokládání vykonatelnosti pohledávek rozhodčím nálezem, a to i přesto, že rozhodčímu nálezu není zákonem přiznán charakter veřejné listiny. Praxí je odkazováno ve vztahu k doložení vykonatelnosti pohledávky na tituly dle ustanovení § 40 exekučního řádu a zejména na ustanovení § 274 občanského soudního řádu. Insolvenční zákon však odkazuje na přiměřené užití právní úpravy exekuce a výkonu rozhodnutí pouze tehdy, jestliže na ně insolvenční zákon odkazuje. Co do doložení vykonatelnosti pohledávky insolvenční zákon neodkazuje na úpravu obsaženou v občanském soudním řádu ani exekučním řádu. V současné době tak není patrný důvod, z jakého je připuštěn jako důkaz o vykonatelnosti pohledávky rozhodčí nález, samotný odkaz na nabytí účinků pravomocného rozhodnutí soudu není na místě, když insolvenční zákon na užití této právní normy neodkazuje. Tento názor je podpořen taktéž současnou judikaturou ve vztahu k platnosti rozhodčích doložek a smluv a způsobilosti rozhodčích nálezů být exekučním titulem.

Ke vztahu řízení o žalobě na zaplacení a přezkumu pohledávek v insolvenční řízení je nezbytné se současně zmínit o specifiku přezkumu pohledávek, jež jsou vykonatelné. Za situace, kdy soud vydal rozhodnutí, na jehož základě se stala pohledávka vykonatelnou, soud opět přezkoumává takovouto pohledávku. Přezkum v rámci incidenčního sporu je sice omezen, lze uplatnit jen ty skutečnosti, jež nebyly řešeny před soudem, který vydal rozhodnutí, jímž je dokládána vykonatelnost přihlášené pohledávky, ale přesto dochází k zásahu do již pravomocného vykonatelného rozhodnutí soudu – k narušení právní jistoty.

V tomto smyslu je incidenční řízení o žalobě na určení pravosti a výše pohledávky fakticky mimořádným opravným prostředkem, který stojí zcela mimo

systém opravných prostředků soukromého práva. Krajské soudy jakožto soudy prvoinstanční pro řízení o incidenčních žalobách tak v rámci těchto řízení přezkoumávají nejen rozhodnutí okresních soudů, a to včetně okresních soudů mimo svoji místní příslušnost, ale také soudů odvolacích či dovolacích. Krajské soudy tak opět posuzují pohledávky - nároky, jež již mohly být posouzeny krajským či vrchním soudem v rámci odvolacího řízení či pohledávky, jež již mohly být posouzeny Nejvyšším soudem v rámci dovolacího řízení. Stejně tak insolvenční soudy jakožto soudy civilní přezkoumávají rozhodnutí soudů v trestní agendě, a to v rozsahu, bylo-li v rámci trestního řízení (adhezního řízení) rozhodnuto i o pohledávce věřitele, jež ji přihlásil do insolvenčního řízení.

Oddlužení jakožto institut, respektive zejména osvobození dlužníka od placení pohledávek dle ustanovení § 414 insolvenčního zákona, je zcela specifickým svými účinky na pohledávky věřitelů a zejména pak jejich vymahatelnost. Při posuzování zejména specifík řízení, jakým oddlužení ve vztahu k vymáhání pohledávek prostřednictvím řízení o žalobě na zaplacení a výkonu rozhodnutí nebo exekuce je, je nezbytné přinejmenším poznamenat, že dynamika vývoje právní úpravy insolvenčního zákona je značná oproti dynamice – respektive relativní neměnnosti právní úpravy občanského soudního řádu. Dynamika vývoje právních úprav má pak značný význam pro právní jistotu.

14. Shrnutí v anglickém jazyce

The main contribution of the work consists in a comprehensive summary of theoretical and practical knowledge concerning the issue of procedural regulation of insolvency proceedings in relation to the procedural regulation contained in the Civil Procedure Code and the identification of duplicate and special aspects. The treatise on selected theoretical concepts from both, insolvency law and civil litigation, and related identification of specifics then allows to determine why a different regulation is included, what is its purpose or whether a higher degree of interconnection of these regulations is possible.

The information contained herein can be used in eventual unification of the procedural regulation contained in the Insolvency Act with the procedural regulation contained in the Code of Civil Procedure, both in the form of incorporating the procedural regulation of insolvency proceedings into the Code of Civil Procedure as another part, similarly as in the case of enforcement, or in the form of insolvency law amendment. Given the fact that one of the current trends in the development of civil law is the unification of legislation into codes, it is appropriate to analyze the content and consistency of this legislation in the scope of the management arrangements. The analysis of the current legal regulation of insolvency law in relation to the Civil Procedure Code is the first step towards the creation of a code regulating complex civil procedural law, both in general and with the intention of creating a universal civil procedural set of legal norms, as well as on an individual basis for individual legal branches. An account must be taken of the specific needs of certain types of proceedings, including insolvency proceedings.

In summary, the work's considerable contribution lies in the analysis of the current legal regulation of proceedings under the Civil Procedure Code and the proceedings under the Insolvency Act, their basic comparison in selected aspects and at least some of the possibilities of future legal regulation in one procedural law.

Legislative development of recent years is clearly aimed at simplifying (easier comprehensibility and clarity) the legal regulation, when the effort of legal regulation of a similar kind is enshrined in a code.

The principles of civil process in different intensity enter insolvency proceedings. Given the increasing number of international or cross-border insolvencies and harmonization at European level, they also insist on the principles of European and international insolvency law. Insolvency proceedings are a specific form of civil proceedings. The use of the principles of civil litigation in insolvency proceedings guarantees the civilian dimension of the protection of the rights of legal entities, incorporates insolvency proceedings between civil proceedings and strengthens legal certainty in insolvency proceedings. As stated earlier, the creditor's right to file a claim can be understood as the creditor's right to bring a claim for payment. In particular, insolvency proceedings are characterized by the fact that they include both, the finding procedure and enforcement procedure elements.

Both, the Code of Civil Procedure and the Insolvency Act, allow for the recovery of monetary benefits in a completely different way, whereby in the context of insolvency proceedings it can be simply said that there is a "collective action on payment and subsequent enforcement" with a primary prerequisite for assessing the reason, the amount and ranking of the creditor's claim, the acknowledgment of the obligation, which is a completely different approach to the proceedings under the Code of Civil Procedure.

There is no doubt that an application for a claim in insolvency proceedings is not an action or other similar petition where the petition in the matter is insolvency petition. An application for a claim can be described as a filing that "initiates proceedings" with the creditor as a potential participant in the satisfaction of the creditor's claim by the debtor in the context of insolvency proceedings. This conclusion can be inferred, for example, from the wording of Section 173 (1), second sentence, of the Insolvency Act, in conjunction with Section 185 of the Insolvency Act, which implies that the law of the resolution by which the insolvency court rejects the application of the claim terminates the creditor's participation in the insolvency proceedings.

For example, for the proceedings on a claim for payment (proceedings under the Code of Civil Procedure), extensive evidence to determine the facts is quite typical; for insolvency proceedings, extensive taking of evidence is only marginal, related only to specific situations in insolvency proceedings. It can thus be said that the taking of evidence is rather unwelcome in insolvency proceedings,

whereby the principles of straightness and material truth are optimized by means of the other principles mentioned above so that the purpose of insolvency proceedings can be fulfilled.

The purpose of insolvency proceedings is to resolve the bankruptcy or impending bankruptcy of the debtor. The legally foreseeable way of resolving the debtor's bankruptcy should be to settle the debtor's and debtor's creditors' assets, with the highest possible and in principle proportionate satisfaction of the debtor's creditors in insolvency proceedings. The arrangement of property relations is both, the purpose and the proceedings on the claim for payment, where the enforcement order is to be secured by means of an action for payment, the claim is to be "ascertained in reason, amount and order" for subsequent recovery of the amount due through enforcement or execution. The relative satisfaction of creditors' claims is typical after insolvency proceedings. Typically, in the case of an action for a payment claim, the creditor secures an enforcement order exclusively for himself in the management of his claim, enforcing the debt exclusively for himself. In relation to the method of solving the debtor's insolvency by debt relief or reorganization, it is possible to observe rather the social aspect of the purpose of insolvency proceedings. The social dimension, on the other hand, does is not included in the action for payment or enforcement.

The insolvency proceedings require the existence of the debtor's assets to fulfill its purpose. For insolvency proceedings, the assumption of the debtor's assets is absolutely essential, as in the context of insolvency proceedings there is not only the finding but also the actual recovery of the receivable. Insolvency proceedings expressly presuppose at least partial, proportionate satisfaction of the debtor's creditors against the proceeding for payment claims. The enforcement or enforcement procedure does not require at least partial and proportional satisfaction of the debtor's creditors. The purpose of enforcement or enforcement proceedings is solely to satisfy one creditor's claim in full, with no effect on the remaining amount being recovered with partial satisfaction of the claim.

Debt relief as an institute, or especially the debtor's exemption from paying claims under Section 414 of the Insolvency Act, is entirely specific to its effects on creditors' claims and, in particular, their enforceability. In particular, when assessing the particularities of the proceedings, how debt relief in relation to the recovery of claims through proceedings on the action for payment and

enforcement or execution is, it is necessary to note that the dynamics of the development of the legal regulation of the Insolvency Act is considerable compared to the dynamics - or rather the unchangeable legal regulation of the civil court order. The dynamics of the development of legislation is then of great importance for legal certainty.

15. Shrnutí v německém jazyce

Der wesentliche Beitrag der vorliegenden Arbeit besteht in der komplexen Zusammenfassung theoretischer und praktischer Erkenntnisse, die die Problematik der Prozessausgestaltung des Insolvenzverfahrens in Beziehung zu denen in der Zivilprozessordnung enthaltenen Prozessregelungen, sowie die Identifikation duplizierter und spezieller Aspekte betreffen. Die Abhandlung über ausgewählte theoretische Begriffe sowohl aus dem Insolvenzrecht, als auch aus dem Zivilrechtsverfahren und die damit einhergehende Identifizierung der Spezifika ermöglicht es im Folgenden zu bestimmen, aus welchem Grund die unterschiedliche Regelung in der Vorschrift enthalten ist, welchem Zweck sie dient oder ob ein höheres Maß an Verknüpfung beider Vorschriften möglich ist.

Die gewonnen Informationen können im Falle einer Verbindung der im Insolvenzgesetz enthaltenen Prozessregelungen mit der in der Zivilprozessordnung enthaltenen Prozessausgestaltung Anwendung finden, und das entweder in Form einer Eingliederung der in der Zivilprozessordnung enthaltenen Prozessregelungen als eine Art weitere Teil, ähnlich wie es bei der Beschlussvollstreckung der Fall ist, oder in Form einer Novelle des Insolvenzgesetzes. Angesichts der Tatsache, dass einer der heutigen Trends in der Entwicklung des Zivilrechts in der Verbindung von Rechtsregelungen in Kodexen besteht, ist eine Analyse des Inhalts und der Verknüpfung dieser Rechtsvorschriften im Umfang der Verfahrensregelung angebracht. Eine Untersuchung der aktuellen Regelungen des Insolvenzrechts in Bezug zur Zivilprozessordnung stellt den ersten Schritt zur Erstellung eines Kodexes dar, der das Zivilprozessrecht komplex regelt, und das sowohl auf allgemeiner Ebene, um eine universelle Zusammenstellung zivilprozessrelevanter rechtlicher Normen zu gestalten, als auch auf individueller Ebene für die einzelnen Rechtszweige, wo es nötig ist spezifische Bedingungen bestimmter Verfahrensformen zu berücksichtigen, das Insolvenzverfahren nicht ausgenommen.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass ein bedeutender Beitrag der vorliegenden Arbeit in der Analyse der gegenwärtigen Regelungen der jeweiligen Verfahren laut Zivilprozessordnung und laut Insolvenzgesetz, in einem grundlegenden Vergleich ausgewählter Aspekte und der Andeutung zumindest

möglicher zukünftiger Regelungen in einer einheitlich anwendbaren Prozessrechtsvorschrift besteht.

Die legislative Entwicklung der vergangenen Jahre weist eindeutig einen Trend zur Vereinfachung (leichtere Verständlichkeit und Eindeutigkeit) der Rechtsvorschriften auf, mit dem Bemühen Regelungen ähnlicher Art in einem Kodex zu verankern.

Die Prinzipien des Zivilprozesses finden sich in unterschiedlicher Intensität im Insolvenzverfahren wieder. Angesichts der wachsenden Zahl internationaler und grenzüberschreitender Insolvenzen und der Harmonisierung auf europäischer Ebene, halten in das Insolvenzrecht auch Prinzipien des europäischen und internationalen Konkursrechts Einzug. Das Insolvenzrecht ist eine spezifische Form des Zivilrechts. Die Anwendung der Prinzipien der Zivilprozessordnung auf das Insolvenzverfahren garantiert ein zivilrechtliches Ausmaß an Rechtsschutz für die Rechtssubjekte, lässt das Insolvenzverfahren zu den Zivilverfahren gehören und stärkt die Rechtssicherheit im Insolvenzverfahren. Wie bereits erwähnt, kann das Recht des Gläubigers eine Forderungsanmeldung einzureichen genauso verstanden werden wie das Recht des Gläubigers eine Klage auf Bezahlung einzureichen. Für das Insolvenzverfahren ist charakteristisch, dass es sowohl Elemente des Spruchverfahrens als auch des Vollstreckungsverfahrens enthält.

Sowohl die Zivilprozessordnung als auch das Insolvenzgesetz ermöglichen die Einforderung einer Geldleistung, jedoch auf gänzlich unterschiedliche Art und Weise. Im Rahmen des Insolvenzverfahrens kommt es vereinfacht ausgedrückt zu einem „Sammelverfahren über die Klage auf Bezahlung und einer anschließenden Einforderung mit primärer Voraussetzung für die Beurteilung des Grundes, der Höhe und der Reihenfolge der Gläubigerforderungen sowie Anerkennung der Verbindlichkeiten, was im Vergleich zur Zivilprozessordnung einen durchweg unterschiedlichen Ansatz darstellt.

Es steht außer Zweifel, dass die Forderungsanmeldung im Insolvenzverfahren keine Klage oder einen ähnlichen Antrag darstellt, wobei im Insolvenzverfahren der Antrag in der Sache der Insolvenzantrag ist. Die Forderungsanmeldung kann als Eingabe bezeichnet werden, durch die das Verfahren mit dem Gläubiger als möglichen Beteiligten zur Befriedigung der Forderungen des Gläubigers durch den Schuldner im Rahmen des Insolvenzverfahrens eingeleitet wird. Dieser Schluss kann beispielsweise auch aus

der Diktion der Bestimmung im §173 Abs. 1 zweiter Satz des Insolvenzgesetzes in Verbindung mit der Regelung im §185 Insolvenzgesetz gezogen werden, aus denen hervorgeht, dass mit der Rechtskräftigkeit des Beschlusses, mit dem das Insolvenzgericht die Forderungsanmeldung ablehnt, die Beteiligung des jeweiligen Gläubigers am Insolvenzverfahren endet.

Für das Verfahren über die Klage auf Bezahlung (Verfahren nach der Zivilprozessordnung) ist beispielsweise eine umfangreiche Beweisführung zur Feststellung des Sachverhalts typisch, im Insolvenzverfahren ist eine umfangreiche Beweisführung dagegen nur marginal und bezieht sich nur auf spezifische Situationen im Insolvenzverfahren. Es kann also gesagt werden, dass die Beweisführung im Insolvenzverfahren eher nicht erwünscht ist, weshalb die Grundsätze der Direktheit und materiellen Wahrheit mithilfe anderer eingeführter Prinzipien so optimiert werden, dass der Zweck des Insolvenzverfahrens erfüllt werden kann.

Der Zweck des Insolvenzverfahrens besteht in der Lösung des Konkurses oder eines drohenden Konkurses des Schuldners. Der vom Gesetz vorgesehene Lösungsweg des Konkurses des Schuldners soll durch die Ordnung der Vermögensverhältnisse der Gläubiger und des Schuldners geschehen, so dass im Rahmen des Insolvenzverfahrens eine möglichst hohe und grundlegend verhältnismäßige Befriedigung der Gläubiger des Schuldners erreicht wird. Die Ordnung der Vermögensverhältnisse ist auch der Zweck des Verfahrens im Falle einer Klage auf Bezahlung, wo durch das Verfahren über die Klage auf Bezahlung ein Zwangsvollstreckungstitel erreicht werden soll; der Grund, Höhe und Reihenfolge der Forderung sollen für die spätere Eintreibung des geschuldeten Betrages durch eine Beschlussvollstreckung oder Pfändung festgestellt werden. Die verhältnismäßige Befriedigung der Forderungen der Gläubiger ist typisch für das Insolvenzverfahren. Für das Verfahren über die Klage auf Bezahlung ist typisch, dass der Gläubiger im Rahmen der Verwaltung seiner Forderungen den Vollstreckungstitel ausschließlich für seine Person erwirkt und auch die Schulden ausschließlich für seine Person eintreibt. Was die Art und Weise der Lösung des Konkurses des Schuldners durch Entschuldung und gegebenenfalls eine Reorganisation betrifft, kann man im Insolvenzverfahren eher den sozialen Aspekt des Verfahrenszwecks beobachten. Das Verfahren über die Klage auf Bezahlung sowie die Beschlussvollstreckung und Pfändung haben kein soziales Ausmaß.

Die Voraussetzungen für das Insolvenzverfahren und die Erfüllung seines Zweckes ist die Existenz von Vermögen des Schuldners. Die Existenz von Schuldnervermögen ist für das Insolvenzverfahren wesentlich, da es im Rahmen des Insolvenzverfahrens nicht nur zur Feststellung, sondern auch zur faktischen Eintreibung von Forderungen kommt. Das Insolvenzverfahren setzt gegenüber dem Verfahren über die Klage auf Bezahlung ausdrücklich eine zumindest teilweise, verhältnismäßige Befriedigung der Gläubiger voraus. Das Verfahren über die Beschlussvollstreckung oder Pfändung setzt dagegen keine zumindest teilweise und verhältnismäßige Befriedigung der Gläubiger voraus. Der Zweck des Verfahrens zur Beschlussvollstreckung oder Pfändung ist lediglich die Befriedigung der Forderungen eines Gläubigers und das in vollem Umfang, wobei mit der teilweisen Befriedigung der Forderung keine Wirkungen bezüglich des verbleibenden einzutreibenden Betrags bestehen.

Die Entschuldung als Institution bzw. insbesondere die Befreiung des Schuldners von der Bezahlung der Forderungen laut § 414 Insolvenzgesetz, ist in seinen Wirkungen auf die Gläubigerforderungen und vor allem auf deren Vollstreckbarkeit sehr spezifisch. Bei der Bewertung insbesondere der Spezifika des Verfahrens, das die Entschuldung im Vergleich zur Vollstreckung der Forderungen mithilfe des Verfahrens über die Klage auf Bezahlung und die Beschlussvollstreckung oder die Pfändung darstellt, muss zumindest angemerkt werden, dass die Dynamik, mit der sich die rechtliche Ausgestaltung des Insolvenzgesetzes ändert, gegenüber der Dynamik bzw. der relativen Unveränderlichkeit der Regelungen der Zivilprozessordnung, beträchtlich ist. Die Dynamik der Entwicklung rechtlicher Ausgestaltung hat eine wesentliche Bedeutung für die Rechtssicherheit.

16. Seznam použité literatury a pramenů

KNIHY

- DWORKIN, R. *Když se práva berou vážně*. Praha : Oikoymenh, 2001
- HÁSOVÁ, J. a kolektiv. *Právní otázky podnikání v SRN*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011
- HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání první. Praha: C.H Beck, 2013
- KAVICKÝ, P., aj., *Občanský soudní řád. Praktický komentář*, Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016
- KISLINGEROVÁ, Eva, Tomáš RICHTER a Luboš SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013*. V Praze: C.H. Beck, 2013
- KOLESÁR, P., HAVEL, B. Přípustnost tzv. předbalené reorganizace bez návrhu či proti vůli dlužníka. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7
- KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010
- KOZÁK, Jan, DADAM Alexandr, PACHL Lukáš, BUDÍN Petr, *Insolvenční zákon, Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2008
- KOZÁK.J., *Insolvenční zákon a předpisy související: komentář*, Jan Kozák a kolektiv – 2. vydání – Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013
- MACUR, J. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2002
- MARŠÍKOVÁ Jolana a kolektiv, *Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou*, 3. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, s. r. o., 2018
- REISCHL, Klaus. *Insolvenzrecht*. 3. Auflage. Heidelberg: C.F. Müller, 2014
- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008
- SCHELLEOVÁ, I., *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy občanského práva procesního*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005
- STAVINHOVÁ, J. *Občanské právo procesní, řízení nalézací*. Brno: Doplněk, 1998
- STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P.. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003

- WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha : Linde Praha, a. s., 2008
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015
- ZOULÍK, F. *Zákon o konkursu a vyrovnání*. Komentář. Praha : SEVT, 1992

- VAHLEN, Franz. Aufl. München, 2013
- BORK, Reinhard. *Einführung in das Insolvenzrecht*. 7. vydání. Mohr Siebeck, Tübingen 2014
- BREUER, Wolfgang. *Insolvenzrecht: eine Einführung*. 3. Aufl. München: Beck, 2011
- FASCHING, H. W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. 2. vydání. Wien: MANZ, 1990
- FINCH, V. *Corporate insolvency law: Perspectives and Principles*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009
- FOERSTE, Ulrich. *Insolvenzrecht*. 6. vydání. C. H. Beck, München 2014
- GOODE, R. *Principles of Corporate Insolvency Law*. Sweet and Maxwell. Student Edition. London : Sweet & Maxwell, 2005
- JAUERNIG, O. *Zivilprozessrecht, Ein Studienbuch*, 2007
- KIRCHHOF, Hans-Peter. LOWOWSKI, Hans-Jürgen, STÜRNER, Rolf. *Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung*. 3 svazky. 2. vydání. Beck, München 2008
- LAUER, Hermann. *Konditionen-Management. Zahlungsbedingungen optimal gestalten und durchsetzen*
- NERLICH, Jörg, RÖMERMANN, Volker. *InsO – Kommentar zur Insolvenzordnung*. Beck, Grundwerk 1999
- REISCHL, K. *Insolvenzrecht*. 3. Auflage. Heidelberg: C.F. Müller, 2014
- SEALY, L., WORTHINGTON, S. *Cases and Materials in Company law*. Oxford : University press, 2008
- SCHELIBERG, Bernhard. *Sanierungsmanagement*. Berlin 2017. 2. vydání. Erich Schmidt
- UHLENBRUCK, W., HIRTE, H., VALLENDER, H. *Insolvenzordnung Kommentar*. 2013

ČASOPISECKÉ ČLÁNKY

- ADAM, J. Evropské úpadkové právo. *Právní rozhledy*. 2006. č. 10

- KOLESÁR, P., HAVEL, B. Přípustnost tzv. předbalené reorganizace bez návrhu či proti vůli dlužníka. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 7
- LAVICKÝ, Petr. Záloha na náklady dokazování v českém civilním procesu. Právní fórum, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
- LOKAJÍČEK, J. Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu. *Právní rozhledy*. 2011, č. 12
- Winterová A. Znalec a znalecký posudek v civilním soudním řízení. *Soudce*, 2017, č. 1
- FLETCHER, F. I., *Insolvency in Private International Law: National and International Approaches*. Oxford : Oxford University Press, 2005
- OMAR, P. J. *European Insolvency Law*. UK : University of Wales Swansea, 2004

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů
- Zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a

- zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
 - Zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
 - Zákon č. 297/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů
 - Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
 - Novela insolvenčního zákona, sněmovní tisk 1030, dostupný na webových stránkách
 - Parlamentní tisk č. 71, PSP ČR, 8. volební období

 - Důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 - 2006 jako tisk č. 1120.
 - Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

 - Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona
 - Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech č. 123/2002 Sb. m. s.

 - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
 - Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod

 - Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 05. 2000, o úpadkovém řízení
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, o evropském platebním rozkazu
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení

- Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU
- Důvodová zpráva k návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o rámcích pro preventivní restrukturalizaci, druhé šanci a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice 2012/30/EU, vyhotovené Evropskou komisí ze dne 22. 11. 2016
- Strafgesetzbuch, spolkový zákon ze dne 15. 05. 1871, znovu vyhlášený 13. 11. 1998, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 3322, 1998
- Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung, Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 19. 08. 1998, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2205, 1998
- Gerichtskostengesetz ze dne 5. 5. 2004, BGBl. I S. 718
- Zivilprozessordnung, Německo, BGBl. I S. 3202, ber. 2006 I S. 431, 2007
- Insolvenzordnung (InsO) vom 5. Oktober 1994, BGBl. I, 2866
- Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz - RVG)
- Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
- Einführungsgesetz zur Insolvenzordnung, spolkový zákon ze dne 5. října 1994, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2911, 1994
- Bürgerliches Gesetzbuch, spolkový zákon ze dne 18. 08. 1896, znovu vyhlášený 02. 01. 2002, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 42, 2002
- Bundesgesetzblatt I S. 2866, 1994
- Verordnung des Bundesministerium der Justiz zu öffentlichen Bekanntmachungen in Insolvenzverfahren im Internet, Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 12. února 2002, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 667, 2002
- Gesetz über die Insolvenzstatistik, spolkový zákon ze dne 07. 12. 2011, ve znění pozdějších předpisů, In: Bundesgesetzblatt I S. 2582, 2011

OSTATNÍ

- Roční analýza růstu za rok 2016 vydaná Komisí (COM(2015) 690 final, 26. 11. 2015)

- <http://www.insol-europe.org/>
- UNCITRAL, Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment [online]. 1997 [citováno cit. 2018-04-15] Dostupný z: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/pre-leg-guide-part-three.pdf>
- *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 10.06.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucinek-zahajeni-insolvencniho-rizeni-na-probihajici-rizeni-u-jineho-soudu-90433.html>
- KRANZUSCH P., Institut für Mittelstandsforschung Bonn, Die Quoten der Insolvenzgläubiger in Regel- und Insolvenzplanverfahren – Ergebnisse von Insolvenzverfahren nach der Insolvenzrechtsreform [online], IfM-Materialien Nr. 186, Bonn, 2009. Dostupné z <https://www.ifm-bonn.org/statistiken/mittelstand-im-ueberblick/#accordion=0&tab=0>.

ROZHODNUTÍ

- Nález pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 uveřejněný pod č. 63/1997 Sb.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 22/2000
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 08. 2001 sp. zn. IV. ÚS 248/01
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 04. 2002 sp. zn. IV. ÚS 695/01
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 07. 2002 sp. zn. IV. ÚS 174/02
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 6. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 44/02
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 07. 2006 sp. zn. III. ÚS 32/06
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/07
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 04. 04. 2007 sp. zn. III. ÚS 748/07
- Nález Ústavního soudu vyhlášený pod č. 241/2010 Sb.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 01. 2014 sp. zn. II. ÚS 3878/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. II ÚS 3027/17
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 2070/2017
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 01. 2018 sp. zn. I ÚS 3804/17

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sen. zn. 29 NSČR 118/2013, usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 22/2000, ze dne 01. 03. 2000
- Rozsudek Nejvyššího ze dne 26. 11. 2002 sp. zn. 21 Cdo 426/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2003 sp. zn. 29 Cdo 1089/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 03. 2003, sp. zn. 29 Odo 560/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 315/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005 sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněném pod číslem 45/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006 sp. zn. 20 Cdo 1062/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3113/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008 sp. zn. 20 Cdo 5293/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 823/2006, publikováno ve Sbírce rozhodnutí pod č. 69 /2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 04. 09. 2008 sp. zn. 29 NSČR 4/2008-P11 ve věci KSBR 38 INS 735/2008, uveřejněné pod č. 25/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2008 sp. zn. 30 Cdo 3145/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2009 sp. zn. 28 Cdo 786/2008
- Usnesení Nejvyšší soud ze dne 11. 2. 2009 sp. zn. 20 Cdo 4360/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 02. 2009, č. j. 29 NSČR 7/2008-A-16
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2009 sp. zn. 20 Cdo 1932/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 04. 2009, sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009, uveřejněné pod č. 79/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009 č. j. 29 NSČR 18/2009, publikované ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 64/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 29. 04. 2010, č. j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-64, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 07. 2010 č. j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-68
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010 č. j. 29 NSČR 30/2009-A-64 ve věci sp. zn. KSPH 37 INS 4935/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 04. 2010, č. j. 29 NSČR 30/2009-A-64

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR č. j. 29 NSČR 118/2013-P287-16 ve věci MSPH 94 INS 24999/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010 sp. zn. 29 Cdo 2114/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010 sp. zn. 20 Cdo 3284/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008 sp. zn. 32 Cdo 1733/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010 sp. zn. 20 Cdo 4106/2008
- Usnesení Nejvyššího soud ze dne 31. 3. 2011 sen. zn. 29 NSČR 20/2009, publikované pod č. 113/2011 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 09. 2011 sen. zn. 29 NSČR 51/2011, uveřejněné pod číslem 33/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 NSČR 16/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 02. 2012 č. j. 29 NSČR 3/2012-P-9-18 ve věci KSHR 42 INS 15820/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2012, č. j. 29 NSČR 38/2010-A-62 ve věci sp. zn. MSPH 88 INS 7327/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3.2012 č. j. 29 NSČR 32/2011-B-37 ve věci sp. zn. KSOS 31 INS 12026/2010, , publikované pod č. 112/2012 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012 sp. zn. 20 Cdo 3118/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013 sp. zn. 20 Cdo 609/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013 sp. zn. 31 Cdo 958/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 07. 2013 č. j. 29 NSČR 25/2011-P-2-17 ve věci KSOS 31 INS 654/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 07. 2013 sp. zn. 29 ICdo 7/2013, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 106/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013 č. j. 29 Cdo 392/2011-143 ve věci 15 Cmo 250/2009, KSPL 27 INS 4239/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2221/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2013 sp. zn. 29 NSČR 87/2013 ve věci sp. zn. KSBR 27 INS 15127/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1834/2013
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1112/2013

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014 č. j. 29 NSČR 118/2013-P-287-16 ve věci MSPH 94 INS 24999/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014 sp. zn. 29 Cdo 2296/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu, č. j. 29 NSČR 99/2014-P8-20 ve věci KSPA 48 INS 12585/2012
- Usnesení Nejvyššího soud ze dne 29. 9. 2014 č. j. 29 ICdo 64/2014-98 ve věci 39 ICm 3361/2013, KSBR 46 INS 4668/2012
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014 sp. zn. 29 ICdo 30/2012 ve věci 57 ICm 1391/2010, KSLB 57 INS 3290/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015 sp. zn. 29 ICdo 24/2013 ve věci 59 ICm 2500/2011, MSPH 59 INS 8688/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 08. 2015 sen. zn. 29 ICdo 32/2013, uveřejněný pod č. 60/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015 sp. zn. 29 ICdo 60/2014 ve věci 96 ICm 2342/2012, MSPH 96 INS 714/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016 sp. zn. 29 ICdo 45/2014 ve věci 29 ICm 436/2013, KSBR 29 INS 20221/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016 č. j. 29 NSČR 185/2016 ve věci KSPA 59 INS 8268/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2018 sp. zn. 29 NSČR 6/2018 ve věci KSPH 61 INS 30835/2015, 4 VSPH 916/2017

- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR pod bodem VIII., ze dne 17. 06. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98, publikovaného pod značkou Rc 52/98 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek
- Stanovisko Nejvyšší soud - kolegium ze dne 29. 2.1984, sp. zn. Cpj 88/82, R 26/84
- Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 2. 1984 Cpj 88/82, uveřejněné pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1984

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 04. 1993 sp. zn. 6 Cdo 108/92, uveřejněný pod č. 13/1995 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 2. 2003 sp. zn. 7 Cmo 588/2001
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 07. 2008, sp. zn. 1 VSPH 94/2008 ve věci sp. zn. KSUL 45 INS 1540/2008

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008 č. j. 1 VSPH 103/2008 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 09. 2008 č. j. 1 VSPH 180/2008-P51-14 ve věci KSCB 27 INS 1466/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 9/2008-A-26 ve věci KSUL 46 INS 346/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. VSPH 258/2008-P76-8 ve věci KSUL 43 INS 2736/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 3 VSOL 141/2008-P5-7 ve věci KSBP 27 INS 1802/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 1 VSOL 157/2008-A-30 ve věci KSBP 44 INS 639/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 3 VSOL 36/2009-A-28 ve věci KSOS 14 INS 3360/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. 1 VSPH 165/2008 ve věci KSHK 40 INS 2900/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2008 č. j. 1 VSPH 180/2008-P51-14 ve věci KSCB 27 INS 1466/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2008 sp. zn. MSPH 96 INS 3778/2008, 2 VSPH 224/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 1. 2009 č. j. 1 VSPH 258/2008-P76-8 ve věci KSUL 43 INS 2736/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 02. 2009 sp. zn. 1 VSPH 275/2008 ve věci KSPA 48 INS 1646/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2009 č. j. 1 VSPH 33/2009-B-25 ve věci KSPA 48 INS 2744/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. VSPH 798/2009-A-21 ve věci MSPH 88 INS 6745/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2009 č. j. 1 VSPH 343/2009-B-103 ve věci KSCB 28 INS 2880/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 10. 2009 č. j. 2 VSPH 552/2009-P4 ve věci MSPH 78 INS 3637/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 12. 2009 sp. zn. 1 VSPH 701/2009-P10 ve věci KSPL 54 INS 3007/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 1. 2010 sp. zn. KSHK 45 INS 5103/2009, 1 VSPH 517/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, č. j. 2 VSOL 13/2010-B-21 ve věci KSOS 33 INS 5524/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 02. 2010 sp. zn. KSPL 20 INS 4908/2008 ve věci sp. zn. 1 VSPH 465/2009-P48
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 3. 2010 č. j. 2 VSOL 13/2010-B-21 ve věci KSOS 33 INS 5524/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2010 č. j. 1 VSPH 260/2010-P7-9 ve věci MSPH 60 INS 860/2009

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 4. 2010 č. j. VSPH 258/2010-P119-9 ve věci KSPL 27 INS 5308/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2010 č. j. 1 VSPH 226/2010-P4-9 ve věci KSPH 37 INS 4678/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2010 sp. zn. 42 INS 8955/2009, 3 VSPH 171/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, č. j. 2 VSPH 274/2010-A-56, MSPH 95 INS 9162/2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 7. 2010 č. j. 1 VSPH 393/2010-P-19 ve věci KSUL 43 INS 287/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2010 č. j. 3 VSPH 163/2009-P31-7 ve věci KSPL 27 INS 3170/2009
- Usnesení Vrchní soud v Praze ze dne 13. 10. 2010 sp. zn. KSUL 44 INS 3832/2010, 3 VSPH 411/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 10. 2010 sp. zn. 1 VSPH 892/2010-P14 ve věci KSUL 69 INS 2401/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 12. 2010 sp. zn. MSPH 60 INS 10292/2010, 1 VSPH 1112/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 1. 2011 sp. zn. KSUL 71 INS 7765/2010, 3 VSPH 690/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 05. 2011 č. j. 3 VSPH 605/2010-P10-10 ve věci sp. zn. KSCB 25 INS 1903/2010, uveřejněné pod č. 135/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 09. 2011 sp. zn. 1 VSPH 788/2011-P2 ve věci sp. zn. KSCB 27 INS 3080/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 01. 2012 sp. zn. 3 VSPH 905/2011 ve věci KSLB 76 INS 12489/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2012 č. j. 1 VSPH 965/2012-P-2-10 ve věci KSUL 43 INS 195/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2012 č. j. 1 VSPH 1159/2012-P-1-9 ve věci KSPL 56 INS 9126/2012
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 12. 2012 č. j. 102 VSPH 267/2012-42 ve věci 89 ICm 1767/2011, MSPH 89 INS 5515/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013 č. j. 1 VSPH 1508//2012-B-20 ve věci KSUL 43 INS 5530/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 1. 2013 č. j. 3 VSPH 133/2012-B-32 ve věci MSPH 99 INS 18173/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 05. 2013 č. j. 1 VSPH 571/2013-P-4-9 ve věci sp. zn. KSUL 74 INS 10676/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 12. 2013 č. j. 3 VSPH 1211/2012-P4-8 ve věci KSUL 69 INS 2055/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 2. 2014 č. j. 1 VSPH 104/2014-P4-14 ve věci KSPA 59 INS 6774/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 3. 2014 č. j. 1 VSPH 426/2014-P32-12 ve věci KSPH 42 INS 23384/2012

- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 3 VSPH 832/2014-P4-10 ve věci KSPA 60 INS 25251/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 1 VSPH 1143/2014-B-17 ve věci KSHK 35 INS 1931/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2014 č. j. 4 VSPH 531/2014-B-10 ve věci KSPL 20 INS 28995/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 4. 2014 č. j. 1 VSOL 313/2014-A-14 ve věci KSBR 45 INS 5018/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2014 č. j. 1 VSOL 297/2014-A-9 ve věci KSOS 39 INS 3145/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 04. 2014 č. j. 1 VSPH 92/2014-P1-22 ve věci MSPH 98 INS 27933/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 4. 2014 č. j. 3 VSPH 565/2013-P12-10 ve věci KSPA 48 INS 11582/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2014 č. j. 4 VSPH 684/2014-P83 ve věci KSLB 76 INS 28330/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 2014 č. j. 2 VSPH 961/2014-A-14 ve věci KSPA 59 INS 2184/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 5. 2014 č. j. 1 VSOL 436/2014-A-20 ve věci KSBR 33 INS 3798/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 06. 2014 č. j. 3 VSPH 451/2013-P-2-13 ve věci KSCB 26 INS 26890/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 6. 2014 č. j. 3 VSPH 517/2014-A-14 ve věci KSPH 60 INS 2914/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 7. 2014 č. j. 3 VSPH 517/2014-A-14 ve věci KSPH 60 INS 2914/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 7. 2014 č. j. 1 VSOL 224/2014-P-9-11 ve věci KSBR 38 INS 1647/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2014 č. j. 29 ICdo 26/2014 ve věci KSBR 45 INS 12149/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 8. 2014 č. j. 1 VSPH 1355/2014-P18-9 ve věci KSPA 56 INS 10789/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 9. 2014 č. j. 2 VSOL 902/2014-A-13 ve věci KSBR 47 INS 16125/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 9. 2014, č. j. 4 VSPH 1288/2014-A-16 ve věci KSPH 61 INS 12678/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2014 č. j. 4 VSPH 1222/2014-P5-7 ve věci KSPL 27 INS 27758/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2014 č. j. 2 VSPH 887/2014-B-17 ve věci KSHK 45 INS 27882/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 9. 2014 č. j. 3 VSPH 493/2014-B-74 ve věci MSPH 89 INS 24518/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2014 č. j. 3 VSOL 205/2014-P6-8 ve věci KSOS 37 INS 11748/2013

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 10. 2014 č. j. 2 VSPH 1995/2014-A-13 ve věci KSPA 59 INS 13797/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 10. 2014 č. j. 1 VSOL 786/2014-A-18 ve věci KSBR 30 INS 12492/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2014 č. j. 3 VSPH 1742/2013-P3-8 ve věci KSPL 54 INS 2598/2013
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 5. 2015 č. j. 101 VSPH 104/2015-56 ve věci 71 ICm 3407/2011, KSUL 71 INS 17458/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2015 č. j. 3 VSPH 1034/2015-P1-11 ve věci KSPA 60 INS 36254/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 9. 2015 č. j. 1 VSPH 362/2015-P24-9 ve věci KSUL 79 INS 15463/2014
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 9. 2015 č. j. 1 VSOL 918/2015 publikované Nejvyšším soudem pod číslem 49/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 11. 2015 sp. zn. 104 VSPH 220/2015 k řízení o incidenční žalobě vedeném Krajským soudem v Ústí nad Labem pod sp. zn. 45 ICm 4110/2013 ve věci sp. zn. KSUL 45 INS 893/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 04. 2016 č. j. 1 VSOL 192/2016-P6-8 ve věci KSOS 40 INS 2798/2015
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 5. 2016 č. j. 3 VSPH 678/2016-A-11 ve věci KSCB 41 INS 1780/2016
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 07. 11. 2016. č. j. 104 VSPH 179/2016-34 o incidenční žalobě sp. zn. 70 ICm 2366/2014, ve věci sp. zn. KSUL 70 INS 19185/2012
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 4. 2017 č. j. 1 VSPH 1666/2016-A-13 ve věci KSPA 53 INS 16621/2016
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2017 č. j. 2 VSOL 386/2017-B-16 ve věci KSBR 45 INS 18854/2016
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 2017 č. j. 4 VSPH 916/2017-B-49 ve věci VSPH 61 INS 30835/2015
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 11. 2017 č. j. 2 VSPH 1886/2017-P13-8 ve věci sp. zn. KSPH 64 INS 13501/2017
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 02. 2018 č. j. 2 VSPH 199/2018-P4-9 ve věci sp. zn. KSPA 53 INS 21840/2017

- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 2. 2008, č. j. 56 Co 573/2007-70
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 5. 2011 č. j. MSPH 79 INS 6021/2011-A-24
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 12. 2011, č. j. 10 Co 312/2011 – 66
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 2. 2014 č. j. 93Co 56/2013 – 55

- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 6. 2017, č. j. 8 Co 88/2017-97

- Usnesení Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 17 Nc 3193/2006
- Usnesení Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 28 EXE 1485/2010
- Rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 3. 5. 2016, č. j. 17 C 70/2015-56

- Rozsudek ESLP ve věci Airey proti Irsku (ze dne 9. 10. 1979, stížnost č. 6289/73, bod 24)
- Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Broniowski proti Polsku (ze dne 22. 6. 2004, stížnost č. 31442/96, bod 185)
- Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Öcalan proti Turecku (ze dne 12. 5. 2005, stížnost č. 46221/99, bod 135)

- Rozsudek Městského soudu v Charlottenburgu, sp. zn. 206 C 184/02

17. Seznam publikovaných prací

- Publikovaný článek v časopisu Obchodní právo, č. 03/2017, na téma "VYBRANÉ ASPEKTY PŘIHLÁŠKY POHLEDÁVKY V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ"
- Publikovaný článek v časopisu Obchodní právo, č. 03/2018, na téma "Přezkum pohledávek v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením a vázaná specifika", ISSN 1210-8278
- Publikovaný článek v STUDIA IURIDICA Cassoviensia, ISSN 1339-3995, publikováno dne 20. 09. 2018, ročník č. 2018/2, "Důsledky vad právních jednání při rozvazování pracovněprávního poměru.", ISSN 1339-3995
- Publikovaný článek v časopisu Obchodní právo, č. 03/2019, na téma "Oddlužení podnikatelů?", ISSN 1210-8278
- Příspěvek ve sborníku EVROPSKÉ HODNOTY A ÚSTAVNÍ GARANCE PRÁVNÍHO STÁTU A DEMOKRACIE, VÝCHODISKA A PRESPEKTIVY, na téma "Změna pozice soudu v současnosti", ISBN 978-80-261-0762-0, Plzeň 2018
- Příspěvek ve sborníku PORUŠENIE ZMLUVNÝCH POVINNOSTÍ V SÚKROMNOM PRÁVE A JEHO NÁSLEDKY, na téma "Vybrané aspekty vymáhání pohledávek v civilním a insolvenčním řízení", ISBN 978-80-568-0104-8, Trnava 2018
- Příspěvek ve sborníku NADEJE PRÁVNÍ VĚDY 2017, Právní věda v Praxi, na téma "Vybrané otázky insolvenčního práva z pohledu soudu", ISBN 978-80-261-0742-2, Plzeň 2017
- Příspěvek ve sborníku METAMORFÓZY PRÁVA VE STŘEDNÍ EVROPĚ V na téma „Oddlužení podnikatelů v České republice“, ISBN 978-80-7380-636-1, Plzeň 2016
- Příspěvek v kolektivní monografii Obchodní korporace a ochrana slabší strany - tradice a nové výzvy, na téma „Oddlužení fyzických osob podnikatelů z pohledu věřitele“, ISBN 978-80-7552-555-0, Praha 2017

- Příspěvek ve sborníku TRENDY V PODNIKÁNÍ, na téma "SOUDNÍ VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK – ŽALOBA NEBO INSOLVENCE?"
- Příspěvek ve sborníku Právní ROZPRÁVY 2017 (vol.VII), na téma "MIMOŘÁDNÝ OPRAVNÝ PROSTŘEDEK - INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ"
- Příspěvek ve sborníku Česko-slovenské setkání komercialistů 2018, na téma "Vykonatelné pohledávky v insolvenčním řízení a jejich přezkum - otázka právní jistoty"
- Příspěvek ve sborníku NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2018 "Právní věda v Praxi", na téma "Vyloučení člena spolku - střet zájmů spolku a vylučovaného člena spolku“, ISBN 978-80-261-0798-9, Plzeň 2018
- Příspěvek ve sborníku Metamorfózy práva ve střední Evropě VI. "Hledá se Prométheus?", na téma "Finanční náročnost insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení - dostupnost soudní ochrany", ISBN 978-80-261-0826-9, Plzeň 2018
- Příspěvek ve sborníku Prozařování principů a zásad ústavního a evropského práva do jiných právních odvětví na téma "Rovnost věřitelů v oddlužení - podnikatelské a nepodnikatelské závazky "
- Příspěvek v kolektivní monografii 2018: Vybrané výzvy v právu soutěžním, v Českém a Československém právu obchodních korporací, v právu insolvenčním a v právu průmyslového vlastnictví, na téma „Vykonatelné pohledávky v insolvenčním řízení a jejich přezkum – otázka právní jistoty“, ISBN 978-80-88266-31-0, Olomouc 2018

Přehled účasti na vědeckých konferencích, přehled organizace vědeckých konferencích, další činnosti

- Kolokvium na Vysoké škole ekonomické v Praze, Centrum restrukturalizace a insolvence, téma: "Návrh sjednocení způsobu posuzování úpadku korporátních dlužníků", konané dne 03. 03. 2016
- Mezinárodní vědecká konference "METAMORFÓZY PRÁVA VE STŘEDNÍ EVROPĚ V". konaná pod záštitou rektora ZČU doc. Dr. RNDr. Miloslava Holečka ve dnech 08. - 10. 06. 2016, výstup - příspěvek do sborníku
- Setkání vyučujících obchodního práva v České a Slovenské republice, odborná konference na téma: "Obchodní korporace a ochrana slabší strany - tradice a nové výzvy", konaná dne 09. - 10. 06. 2016 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, výstup - příspěvek do recenzované kolektivní monografie
- Mezinárodní vědecká konference TRENDY V PODNIKÁNÍ, pořádaná fakultou ekonomickou ZČU, ve dnech 10. 11. 2016 - 11. 11. 2016, příspěvek "SOUDNÍ VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK – ŽALOBA NEBO INSOLVENCE?", příspěvek zařazen do sborníku
- Mezinárodní konference Právni ROZPRÁVY 2017 (vol.VII), ve dnech 20. 02. 2017 - 22. 02. 2017, příspěvek "MIMOŘÁDNÝ OPRAVNÝ PROSTŘEDEK - INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ", příspěvek zařazen do sporníku
- Setkání kateder obchodního práva v České a Slovenské republice, dne 08. 06. 2017 v Piešťanech, pořádáno Katedrou občianskeho a obchodného práva, Fakultou právnickou Trnavské univerzity v Trnavě
- Mezinárodní vědecká konference na téma: "PORUŠENIE ZMLUVNÝCH POVINNOSTÍ A NESPLNENIE DLHU V SÚKROMOM PRÁVE A ICH NÁSLEDKY", konaná dne 09. 06. 2017 Právnickou fakultou Trnavské univerzity v Trnavě, příspěvek "VYBRANÉ ASPEKTY VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK V CIVILNÍM A INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ", příspěvek zařazen do sborníku
- Mezinárodní vědecká konference NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2017, "Právní věda v praxi", pořádaná Fakultou právnickou ZČU v Plzni, ve dnech 15. 06. 2017 - 16.

06. 2017, příspěvek "VYBRANÉ OTÁZKY INSOLVENČNÍHO PRÁVA Z POHLEDU SOUDU", příspěvek zařazen do recenzovaného sborníku

- Setkání kateder obchodního práva v České a Slovenské republice, dne 05. 06. 2018 v Olomouci, pořádáno Katedrou soukromého práva a civilního procesu, Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci

- Mezinárodní vědecká konference na téma: "Česko-slovenské setkání komercialistů 2018" Olomouc Konference 2018, konaná dne 06. 06. 2018 pořádáno Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, příspěvek "Vykonatelné pohledávky v insolvenčním řízení a jejich přezkum - otázka právní jistoty", příspěvek zařazen do sborníku

- Mezinárodní vědecká konference NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2018 "Právní věda v Praxi" konaná dne 17. 05. 2018 - 18. 05. 2018, pořádáno Fakultou právnickou ZČU v Plzni, příspěvek "Vyloučení člena spolku - střet zájmů spolku a vylučovaného člena spolku", příspěvek do recenzovaného sborníku

- Mezinárodní vědecká konference Metamorfózy práva ve střední Evropě VI. "Hledá se Prométheus?" konaná ve dnech 06. 06. 2018 - 07. 06. 2018, pořádáno Právnickou fakultou ZČU v Plzni a Ústavem státu a práva AV ČR, příspěvek "Finanční náročnost insolvenčního řízení a řízení o žalobě na zaplacení - dostupnost soudní ochrany", příspěvek do recenzovaného sborníku

- Mezinárodní konference studentů doktorského a magisterského studia oboru Právo a právní věda EVROPSKÉ HODNOTY A ÚSTAVNÍ GARANCE PRÁVNÍHO STÁTU A DEMOKRACIE, VÝCHODISKA A PRESPEKTIVY konaná ve dnech 26. 10. 2017 - 27. 10. 2017, pořádáno Fakultou právnickou ZČU v Plzni, příspěvek "Změna pozice soudu v současnosti", příspěvek do recenzovaného sborníku

- Mezinárodní konference studentů doktorského a magisterského studia oboru Právo a právní věda Prozařování principů a zásad ústavního a evropského práva do jiných právních odvětví konaná dne 26. 10. 2018, pořádáno Fakultou právnickou ZČU v Plzni, příspěvek " Rovnost věřitelů v oddlužení - podnikatelské a nepodnikatelské závazky ", příspěvek do recenzovaného sborníku

- Spoluorganizace mezinárodní vědecké konference NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2017, "Právní věda v praxi", konané ve dnech 15. 06. 2017 - 16. 06. 2017
Fakultou právnickou, ZČU v Plzni
- Spoluorganizace mezinárodní vědecké konference NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2018, "Právní věda v praxi", pořádané Fakultou právnickou ZČU v Plzni konané ve dnech 17. 05. 2018 - 18. 05. 2018
- Editace sborníku NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2017, "Právní věda v praxi", vydáno 2017
- Editace sborníku NADĚJE PRÁVNÍ VĚDY 2018, "Právní věda v praxi", vydáno 2018

- Stáž v notářské kanceláři v Plzni ve dnech 01. 05. 2017 - 12. 05. 2017
- Stáž zahraniční v advokátní kanceláři ve Spolkové republice Německo (Passau) ve dnech 17. 04. 2017 - 21. 04. 2017, s přístupem do univerzitní knihovny Právnické fakulty Passau
- Rozšiřování praktický znalostí a dovedností a sběr dat v rámci přípravy disertační práce u Krajského soudu v Plzni
- Rozšiřování praktických znalostí a dovedností a sběr dat v rámci přípravy disertační práce u Okresního soudu v Tachově

Přehled pedagogické činnosti

Akademický rok 2015/2016

- vedení semináře OP3 v LS 2015/2016
- zástupy v seminářové výuce OP2N v ZS 2015/2016
- zástupy na seminářové výuce OP1N, OP3N v LS 2015/2016
- zástup na přednášce OP1N v LS 2015/2016
- zástup na výuce volitelného předmětu

Akademický rok 2016/2017

- vedení semináře OP1N a OP1R v LS 2016/2017
- vedení semináře OP4 v ZS 2016/2017
- vedení semináře TP1R v ZS 2016/2017
- zástupy v seminářové výuce OP2N (3x) v ZS 2016/2017
- zástupy v seminářové výuce OP3N (4x) v LS 2016/2017
- zástupy v seminářové výuce PR1N (1x) v LS 2016/2017
- zástupy v seminářové výuce PR3N (3x) v LS 2016/2017
- zástup výuky PVP (společnost s ručením omezeným) dne 26. 10. 2016
- zástup na přednášce OP2N v ZS 2016/2017, dne 16. 11. 2016 "Veřejné rejstříky"
- přednáška ELSA - 14. 11. 2016 - "Předpoklady a výkon funkce soudce"

Akademický rok 2017/2018

- vedení semináře OP2N a OP2R v ZS 2017/2018
- vedení semináře OP4 v ZS 2017/2018

- vedení semináře OP1R v LS 2017/2018
- vedení semináře TP1R v ZS 2017/2018
- vedení semináře 9TP1R v ZS 2017/2018
- vedení semináře 9TP2R v LS 2017/2018
- zástup v seminářové výuce OP2N v ZS 2017/2018
- zástup v seminářové výuce OP3N v LS 2017/2018
- zástup v seminářové výuce PR3N v LS 2017/2018
- zástup v seminářové výuce TP2R v LS 2017/2018
- přednášky 9TP1R v ZS 2017/2018
- přednášky 9TP2R v LS 2017/2018
- přednáška pro Komoru daňových poradců ČR dne 08. 12. 2017 v rámci CŽV kurzu
- přednáška USPN - Obchodní právo dne 31. 10. 2017

Akademický rok 2018/2019

- vedení semináře OP2R v ZS 2018/2019
- vedení semináře TP1R v ZS 2018/2019
- vedení semináře 9TP1R v ZS 2018/2019
- vedení semináře 9TP2R v LS 2018/2019
- zástup v seminářové výuce OP2R v ZS 2018/2019
- přednášky 9TP1R v ZS 2018/2019
- přednášky 9TP2R v LS 2018/2019
- přednáška pro Komoru daňových poradců ČR dne 09. 11. 2018 v rámci CŽV kurzu
- přednáška USPN - Obchodní právo dne 23. 10. 2018

Seznam vykonaných zkoušek

Zivilrecht 1	splněno 10.02.2016
Zivilrecht 2	splněno 29.06.2016
Osnova disertační práce	splněno 29.01.2016
Příprava disertační práce 1	splněno 20.06.2016
Příprava disertační práce 2	splněno 08.02.2017
Koncept tezí disertační práce	splněno 22.06.2017
Teze disertační práce	splněno 19.01.2018
Sepisování disertace 1	splněno 19.06.2018
Sepisování disertace 2	splněno 06.02.2019
Teoretické základy občanského práva	splněno 27.01.2016
Teoretické základy právní vědy 1	splněno 26.01.2016
Teoretické základy právní vědy 2	splněno 13.06.2016
Absolutní práva	splněno 20.06.2016
Relativní práva	splněno 08.02.2017
Obchodní korporace	splněno 22.06.2017
Právo při výkonu práce	splněno 02.02.2018
Občanské právo procesní	splněno 11.06.2018
Odborný článek 1	splněno 09.12.2016
Odborný článek 2	splněno 09.12.2016

Odborný článek 3	splněno 10.01.2018
Odborný článek 4	splněno 19.06.2018
Odborný článek 5	splněno 06.02.2019
Odborný příspěvek 1	splněno 16.12.2016
Odborný příspěvek 2	splněno 22.06.2017
Odborný příspěvek 3	splněno 10.01.2018
Odborný příspěvek 4	splněno 06.02.2019
Stáž 1	splněno 22.06.2017
Stáž zahraniční 1	splněno 22.06.2017
Pedagogická činnost jednorázová 1	splněno 09.12.2016
Pedagogická činnost pravidelná 1	splněno 10.01.2018
Pedagogická činnost pravidelná 2	splněno 06.02.2019